Α. ΜΠΟΝΑΝΟ - I.S. - κ.ά.

ελεύθερος τύπος

ΤΑ ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ, Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Α. ΜΠΟΝΑΝΟ - I. S. - κ.ἄ.

ΤΑ ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ, Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Μετάφραση:

Βασίλης Τομανᾶς
Θέμης Μιχαήλ
Νίκος Β. Ἀλεξίου

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ:	Τά Ἐθνικοαπελευθερωτικά Κινήματα, ὁ Πόλεμος καί τό Κράτος
ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ:	Α. Μπονάνο, I.S., κ.ἄ.
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:	Β. Τομανᾶς, Θ. Μιχαήλ, Ν. Β. Ἀλεξίου
ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ:	Ἀ. Γιοβάνης - Δ. Στρακᾶτος Ο.Ε. Θεμιστοκλέους 80, Ἐξάρχεια
ΕΚΔΟΣΕΙΣ:	**ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ** Βαλτετσίου 53 Αθήνα 10681 τηλ.: 210 3802040

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τό παρόν βιβλίο δέν ἀποτελεῖ μιάν ἑνιαία μελέτη, ἀλλά μιά συλλογή κειμένων πού ἐξετάζουν τό ζήτημα τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ἀγώνων, ἀπομυθοποιώντας τους. Μολονότι ἡ ὀπτική ὅ λ ω ν τῶν συγγραφέων δέν καλύπτει ἀπόλυτα τούς προσανατολισμούς μας, θεωρήσαμε σκόπιμο νά δώσουμε μιά σφαιρική εἰκόνα τοῦ θέματος, παραθέτοντας τίς ἀπόψεις ὅλων σχεδόν τῶν τάσεων τοῦ ἐλευθεριακοῦ κινήματος. Παράλληλα μέ τή θεωρητική ἐπεξεργασία, δίνουμε καί μιά κριτική σκιαγράφηση χαρακτηριστικῶν περιπτώσεων ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ἀγώνων, πού ἡ ἔκβαση κι ἡ μετεξέλιξή τους τεκμηριώνει τά συμπεράσματα τῶν θεωρητικῶν ἀναλύσεων.

ὁ ἐκδότης

Ο ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οἱ ἀναρχικοί προσπάθησαν ν' ἀποφύγουν τό πρόβλημα τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγώνα ἤ τό ἀγνόησαν τελείως ἐξαιτίας τῶν διεθνιστικῶν τους ἀρχῶν.

Ἄν ὁ διεθνισμός δέν εἶναι ἁπλά μιά κενή ρητορική, θά πρέπει νά συνεπάγεται τήν ἀλληλεγγύη ἀνάμεσα στό προλεταριάτο διάφορων χωρῶν ἤ ἐθνῶν. Αὐτός εἶναι ἕνας συγκεκριμένος ὅρος. Ὅταν γίνει ἡ ἐπανάσταση, θά γίνει, ὅπως ἔγινε καί στό παρελθόν, σέ μιάν ὁρισμένη γεωγραφική περιοχή — τό πόσο θά διατηρηθεῖ ἐξαρτᾶται ἄμεσα ἀπό τήν ἔκταση αὐτοῦ τοῦ διεθνισμοῦ, τόσο ἀπ' τήν ἄποψη τῆς ἀλληλεγγύης ὅσο κι ἀπ' τήν ἄποψη τῆς ἐπέκτασης τῆς ἐπανάστασης ἀλλοῦ.

Ὁ «πατριωτισμός» τοῦ λαοῦ σ' ἕνα θεμελιακό καί στοιχειῶδες ἐπίπεδο εἶναι ὁ ἀγώνας γιά τήν αὐτονομία του, μιά φυσική παρόρμηση, ἕνα «προϊόν τῆς ζωῆς μιᾶς κοινωνικῆς ὁμάδας πού 'ναι ἑνωμένη μέ δεσμούς πραγματικῆς ἀλληλεγγύης καί πού δέν ἐξασθένισε ἀκόμη ἀπό τό σκεπτικισμό ἤ ἀπό τό ἀποτέλεσμα τῶν οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν συμφερόντων καθώς ἐπίσης κι ἀπ' τίς θρησκευτικές ἀφαιρέσεις». (Μπακοῦνιν)

Ὅπως ἀκριβῶς τό κράτος εἶναι ἕνα ἀντι - ἀνθρώπινο κατασκεύασμα, ἔτσι κι ὁ ἐθνικισμός εἶναι μιά σύλληψη προορισμένη νά ξεπερνᾶ καί νά ἀναχαιτίζει τήν ταξική πάλη πού ὑπάρχει σ' ὅλα τά ἐπίπεδα ἀνάπτυξης, παντοῦ ὅπου ὑπάρχει ὁ καπιταλισμός (σ' ὅλο τόν κόσμο). Ἄν οἱ προσπάθειες τῶν ἀνθρώπων πού ζοῦν τήν κοινωνική καί οἰκονομική ἀναταραχή τῶν ὅσων γίνονται κάτω ἀπ' τό ὄνομα τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης ἀφεθοῦν στά χέρια τῶν ἡγετῶν τους, διακινδυνεύουν νά βρεθοῦν σέ ὄχι καλύτερη θέση ἀπό προηγούμενα, ζώντας σέ μικροκορπορατικά κράτη κάτω ἀπό ὁποιανδήποτε σημαία θεωρηθεῖ κατάλληλη. Ὁ ἀντιϊμπεριαλισμός μπορεῖ ν' ἀποκρύψει τόν τοπικό κορπορατισμό, ἄν ὁ ἀγώνας δέν τίθεται μέ ταξικούς ὅρους τόσο σέ μακρο- ὅσο καί σέ μικρο - σκοπικό ἐπίπεδο. Ὅπως ἀποδεικνύει τό παρακάτω ἄρθρο, πολλές ἀπό τίς μαρξιστικές ὁμάδες πού συμμετέχουν στόν ἐθνικοαπελευθερωτικόν ἀγώνα δέν εἶναι διόλου σαφεῖς σ' αὐτό τό σημεῖο.

Τό ἄρθρο τοῦ σύντροφου 'Αλφρέντο Μπονάννο γράφτηκε σάν ἀντίδραση σέ μιά συγκεκριμένη κατάσταση, ἐκείνη τῆς 'Ιταλίας καί εἰδικότερα τῆς Σικελίας.

Σήμερα, σ' αὐτή τή χώρα, ὅπου βασιλεύει ἡ οἰκονομική καί πολιτική ἀποσύνθεση, ὁ πιό ἀδύνατος κρίκος (Σικελία) ὑπόκειται σέ προπαγάνδα καί δραστηριότητες πού ἀποσκοποῦν στή δημιουργία μιᾶς τεταμμένης κατάστασης, προκειμένου νά μποῦν τά ἀσταθῆ θεμέλια γιά μιάν αὐτονομιστική λύση. Αὐτή ἡ λύση, ἕνα ξεχωριστό Σικελικό κράτος, προτείνεται ἀπό τίς δυνάμεις τῆς δεξιᾶς, δηλ. τούς φασίστες, πού ἔκαναν μιά συμμαχία σέ ἐπίπεδο δράσης μέ τή Μαφία, κι εἶναι καί οἱ δυό τους πειθήνιοι ὑπηρέτες τῶν συμφερόντων τῶν ΕΠΑ μέ ἐνδιάμεσο τήν ΣΙΑ. Κάθε πλευρά ἔχει νά κατοχυρώσει καί νά ὑπερασπίσει τά δικά της συμφέροντα - ἡ Μαφία ν' ἀποκτήσει προσβάσεις στήν πολιτική καί οἰκονομικές κι ἐμπορικές διευκολύνσεις, οἱ 'Αμερικάνοι νά κρατήσουν ὑπό τόν ἔλεγχό τους μιάν οἰκονομία πού ἀναζητεῖ τώρα λύσεις πρός τά ἀριστερά καθώς ἐπίσης καί νά διατηρήσουν μιά στρατηγική βάση στή Μεσόγειο, κι οἱ φασίστες, κερδίζοντας τήν ἐξουσία, ν' ἀποκτήσουν μιάν ἀξιοπιστία πού θά τούς ἐπιτρέψει νά ἐπεκταθοῦν πρός τόν Βορρᾶ.

Περιττό νά τό ποῦμε, τό σικελικό προλεταριάτο θά πληρώσει τό τίμημα γι' αὐτή τή λύση τῶν προβλημάτων τῆς χώρας, ὅπως ἀκριβῶς πλήρωσε μέχρι τώρα, μέ ἱδρῶτα καί αἷμα, τήν ἀνάπτυξη τοῦ Βορρᾶ, καί πρόσφερε ἐπίσης φτηνή ἐργασία στήν γερμανική κι ἐλβετική βιομηχανία. Οἱ ἐπαναστάτες δέν πρέπει νά θεωροῦν ἄσχετη τήν κατάσταση ἐπειδή σέ διεθνές ἐπίπεδο παρουσιάζεται σάν ἐθνικιστικός ἀγώνας. 'Η βασική ἀλήθεια τῆς σικελικῆς πραγματικότητας εἶναι ἕνα ὑπερ - ἐκμεταλλευόμενο προλεταριάτο πού δέν τοῦ προσφέρεται ἄλλη λύση ἀπ' τόν ἔνοπλο ἀγώνα ὑπέρ τῆς ἐργατικῆς αὐτονομίας μέσα ἀπό ἕνα ἐλεύθερο ὁμοσπονδιακό ἤ κολλεκτιβιστικό σύστημα παραγωγῆς κι ἀνταλλαγῆς.

Γιά νά γυρίσουμε πιό κοντά στήν ἀγγλική πραγματικότητα: παρουσιάζονται ἀμέσως δυό καταστάσεις, ἡ πρώτη, ἡ 'Ιρλανδία, πού εἴτε παραμερίζεται σάν ὑπερβολικά περίπλοκη, εἴτε ὑποστηρίζεται ἀνεπιφύλακτα σάν ἀντι - ἱμπεριαλιστικός πόλεμος. Αὐτός ὁ ἀντι - ἱμπεριαλισμός πρέπει νά διευκρινιστεῖ. Δέν μποροῦμε ν' ἀρνηθοῦμε ὅτι τό ἰρλανδικό προλεταριάτο δέν θά κυβερνᾶ ποτέ τήν ζωή του ὅσο θά κατέχουν τή χώρα του Βρεταννοί στρατιῶτες. Δέν θά 'ναι ὅμως καλύτερη μιά ἰρλανδική ἀστική τάξη, Ρεπουμπλικάνοι ἤ Νομιμόφρονες, μέ τόν στρατό της καί τόν κρατικό της μηχανισμό. Εἶναι γεγονός ὅτι ὑπάρχουν στήν 'Ιρλανδία τά σπέρματα τῆς ἐπανάστασης πού ταυτίζονταν πάντα μέ τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία, αὐτό ὅμως τό γεγονός διαστρέφεται διαρκῶς ἀπ' ὅσους ἔχουν συμφέρον νά χρησιμοποιοῦν τίς θρησκευτικές καί φυλετικές διαφορές γιά τούς δικούς τους σκοπούς. Μόνο μέσα ἀπό τήν ριζική οἰκονομική ἀλλαγή πού θά προέλθει ἀπό τήν αὐτόνομη δράση ὅλης τῆς ἰρλανδικῆς ἐργατικῆς τάξης, ὑποστηριζόμενης ἀπό τήν ἐργατική τάξη τῆς Βρεταννίας καί τοῦ ὑπόλοιπου κόσμου, μποροῦν ν' ἀρχίσουν νά καταστρέφονται οἱ διαφορές τοῦ ἐποικοδομήματος. Πρέπει νά ὑπάρχει ἀντιπληροφόρηση σέ ἀντίθεση μέ τά μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης πού προσπαθοῦν βασικά νά διεγείρουν τό μίσος γύρω ἀπό παράλογα θέματα. Πρέπει νά ξεσκεπαστοῦν μπρός στά μάτια τοῦ κόσμου οἱ οἰκονομικὲς βάσεις αὐτῶν τῶν παράλογων θεμάτων, καί νά ἐρευνηθοῦν

οἰκονομικές λύσεις μέσω τῆς ἄμεσης δράσης ὥστε νά περάσει στά χέρια τῶν ἴδιων τῶν ἀνθρώπων ἡ παραγωγή, ἡ διανομή κι ἡ ἄμυνα.

Στή Σκωτία οἱ μεγάλες ἐπιχειρήσεις βρῆκαν νέες ρίζες, καί τό ἐθνικιστικό ἐπιχείρημα φαίνεται νά πιάνει κάνοντας τούς ἐργάτες νά θυσιάζονται γιά τόν ψευδο - στόχο «νά οἰκοδομήσουμε τήν ἐθνική οἰκονομία», «νά ξεπεράσουμε τόν πληθωρισμό», μέσω τῆς «ἀνεξαρτησίας ἀπό τό WHITEHALL». Τά πολυεθνικά συμφέροντα μπορεῖ νά εὐδοκιμήσουν περισσότερο σέ μικρότερα συγκεντρωτικά, ἀλληλοεξαρτώμενα κράτη, παρά τήν παλιά ἀντίληψη περί ἰσχυροῦ ἔθνους. Σέ τοπικό ἐπίπεδο ὑπάρχουν πάντοτε προσωπικά (οἰκονομικά καί θέσης) συμφέροντα νά κερδηθοῦν — ἡ ἀναζωογόνηση τῆς γλώσσας σημαίνει συχνά τήν δυνατότητα γιά μιά νέα τοπική ἐλίτ στό ἐπίπεδο τῶν μέσων ἐνημέρωσης, τῆς ἐκπαίδευσης, κτλ.

Ταυτόχρονα, πολλοί ἐργάτες τό βλέπουν αὐτό σάν μιά δυνατότητα νά σπάσουν τίς ἁλυσίδες τους, θεωρώντας τήν 'Αγγλία σάν ἐκμεταλλευτή, καί τό 'Εθνικιστικό Σκωτικό Κόμμα (SNP) σάν λύση ἐκεῖ ὅπου ἀπέτυχαν οἱ Ἐργατικοί. Θά 'ταν ἐνδιαφέρον νά δοῦμε καί νά ἐκθέσουμε τό βαθμό στόν ὁποῖον συμπίπτουν τά συμφέροντα τῶν σκώτων ἐργατῶν μέ τά συμφέροντα τῶν ἡγετῶν τοῦ SNP καί ὅσων κινοῦν τά νήματα πίσω τους. Τό νά δείχνουμε ὅμως τούς κίνδυνους τῆς ἀνάπτυξης καί τοῦ παράλογου ἐθνικισμοῦ, δέν σημαίνει ν' ἀγνοοῦμε τόν ἀγώνα πού διεξάγεται ὑπόγεια καί τήν βασικήν ἀνάγκη γιά τοπική ταυτότητα, γλώσσα, κτλ, ἤ νά προσπαθοῦμε νά τόν μετατρέψουμε σέ μιά παθητική ἀναμονή μιᾶς ἀφηρημένης παγκόσμιας ἐπανάστασης.

'Ο ρόλος τῶν ἐπαναστατῶν πρέπει νά 'ναι, ἐπομένως, τό νά ἐργάζονται μέσα σ' αὐτόν τόν νεο - ἐκδηλωμένο ἐνθουσιασμό, διευκρινίζοντας τί σημαίνει ὁ αὐτοκαθορισμός τοῦ SNP στά πλαίσια τῆς ἀναμενόμενης συμμαχίας μέ τά ἀφεντικά καί τά συνδικάτα, κι ἀναπτύσσοντας στή θέση του τόσο τήν αὐτοδιεύθυνση τοῦ ἀγώνα γιά μιά ἐλεύθερη κοινωνία ὅσο καί τήν ὀργάνωση τῆς τελευταίας, πού θά ἀπαρτίζεται ἀπό ἐλεύθερες ἐθνικές ὁμάδες. Αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ ἐργάτες θά διευθύνουν τήν παραγωγή, τή γῆ, θά κυβερνοῦν τίς περιοχές τους στή βάση τοῦ ἐλεύθερου φεντεραλισμοῦ, τοῦ κολλεκτιβισμοῦ, ἤ καί τῶν δυό. Οἱ τεχνικές τοῦ σαμποτάζ καί τῆς ἄμυνας πρέπει νά 'ναι στά χέρια τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ, ὥστε νά μήν ἐξαρτᾶται ἀπό ἐξωτερικές ὁμάδες μέ τίς διάφορες ἰδεολογίες τους.

Ξεκινώντας ἀπ' αὐτήν τή στέρεη βάση, μέ τέτοιο τρόπο ὥστε νά μήν ὑπάρχει ἔδαφος γιά «μεταβατική φάση», ἡ προοπτική μιᾶς εὐρύτερης ὁμοσπονδοποίησης ἐλεύθερων λαῶν γίνεται μιά προβλέψιμη πραγματικότητα.

Ὅλα αὐτά χρειάζονται μελέτη καί δουλειά, τόσο στό πρακτικό ὅσο καί στό θεωρητικό ἐπίπεδο. Μποροῦμε μόνο νά ἐλπίσουμε ὅτι αὐτή ἡ μπροσούρα θ' ἀποτελέσει ἕνα σκαλοπάτι γιά τή σύνδεση τῆς τοπικῆς καί τῆς διεθνοῦς προοπτικῆς μέ πιό συγκεκριμένο τρόπο.

ΤΖΗΝ ΓΟΥΕ·Ι Ρ

Ο ΑΝΑΡΧΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Ὁ ἀναρχισμός εἶναι διεθνιστικός, ὁ ἀγώνας του δέν περιορίζεται σέ μιάν ὁρισμένη περιοχή ἤ σ' ἕνα ἰδιαίτερο τμῆμα τοῦ κόσμου, ἀλλά ἐκτείνεται παντοῦ, στό πλευρό τοῦ προλεταριάτου πού ἀγωνίζεται γιά τήν ἀπελευθέρωσή του. Αὐτό ἀπαιτεῖ μιά διακήρυξη ἀρχῶν πού δέν εἶναι ἀφηρημένες κι ἀόριστες ἀλλά συγκεκριμένες καί καλά προσδιορισμένες. Δέ μᾶς ἐνδιαφέρει κάποιος παγκόσμιος οὐμανισμός πού ἀντλεῖ τήν προέλευση καί τήν δικαιολόγησή του ἀπ' τήν γαλλική ἀστική ἐπανάσταση τοῦ 1789. Ἡ διακήρυξη τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, ἕνα λάβαρο πού σείουν ὅλες οἱ δημοκρατικές κυβερνήσεις πού εἶναι σήμερα στήν ἐξουσία, ἀφορᾶ κάποιον ἀφηρημένο ἄνθρωπο πού ταυτίζεται μέ τό ἀστικό ἰδανικό.

Πολεμήσαμε συχνά κάποιον ἰδεαλιστικόν ἀναρχισμό πού μιλᾶ γιά παγκόσμια ἐπανάσταση, γιά πράξεις πίστης, γιά διαφωτισμό, καί πού, στήν οὐσία, ἀπορρίπτει τόν ἀγώνα τοῦ προλεταριάτου καί εἶναι ἀντιλαϊκός. Δίχως συγκεκριμένο κοινωνικό καί οἰκονομικό περιεχόμενο, αὐτός ὁ ἀναρχισμός γίνεται ἕνας ἀτομικός καί μυθολογικός οὐμανιταριανισμός (φιλανθρωπισμός). Ὅλος ὁ πλανήτης καταλήγει νά θεωρεῖται σάν μιά βιολογική μονάδα καί οἱ συζητήσεις καταλήγουν σέ μιά στείρα ἀναγνώριση τῆς ἀποφασιστικῆς δύναμης τῆς ἀνωτερότητας τοῦ ἀναρχικοῦ ἰδανικοῦ ἀπέναντι σ' ὅλα τ' ἄλλα ἰδανικά.

Ἀντίθετα, ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἕνα ἱστορικό ὄν, πού γεννιέται καί ζεῖ σέ μιά συγκεκριμένη ἱστορική κατάσταση. Αὐτό τόν τοποθετεῖ σέ ὁρισμένες σχέσεις μέ τίς οἰκονομικές, κοινωνικές, γλωσσικές καί ἐθνικές δομές κλπ., πράγμα πού ἔχει πολύ σημαντικές συνέπειες γιά τά πεδία τῆς ἐπιστήμης, τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ καί τῆς συγκεκριμένης δράσης. Τό πρόβλημα τῆς ἐθνικότητας γεννήθηκε ἀπ' αὐτήν τήν ἱστορική διάσταση καί δέ μπορεῖ ν' ἀποσπαστεῖ ἀπ' αὐτήν δίχως νά συσκοτιστοῦν τελείως τά ἴδια τά θεμέλια τοῦ ἀναρχικοῦ φεντεραλισμοῦ. Ὁ Μπακούνιν ἔγραφε:

«Κάθε λαός, ὅσο μικρός κι ἄν εἶναι, διαθέτει τό δικό του χαρακτήρα, τόν ἰδιαίτερο τρόπο ζωῆς, ὁμιλίας, αἴσθησης, σκέψης κι ἐργασίας, κι

αυτός ὁ χαρακτήρας, ὁ ἰδιαίτερος τρόπος ὕπαρξής του, εἶναι ἀκριβῶς ἡ βάση τῆς δικῆς του ἐθνικότητας: εἶναι τ' ἀποτέλεσμα τοῦ συνόλου τῆς ἱστορικῆς ζωῆς κι ὅλων τῶν συνθηκῶν τοῦ ζωτικοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, ἕνα καθαρά φυσικό καί αὐθόρμητο φαινόμενο»*.

Ἡ βάση τοῦ ἀναρχικοῦ φεντεραλισμοῦ εἶναι ἡ ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς καί τῆς διανομῆς τῶν ἀγαθῶν σέ ἀντίθεση μέ τήν πολιτική διακυβέρνηση τοῦ λαοῦ. Στήν πραγματικότητα, ἀπ' τή στιγμή πού συμβαίνει τό ἐπαναστατικό γεγονός καί ἔχει ἀρχίσει ἡ λειτουργία τῆς παραγωγῆς καί τῆς διανομῆς μ' ἕναν κολλεκτιβιστικό ἤ κομμουνιστικό τρόπο (ἤ καί μέ τούς δύο τρόπους ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες καί τίς δυνατότητες), ἡ ὁμοσπονδιακή δομή μέ τά φυσικά της ὅρια θά καταστήσει ἀκατάλληλη τήν προηγούμενη πολιτική δομή. Θά 'ταν ἐξίσου παράλογο νά φανταστοῦμε ἕνα τόσο πλατύ σύνορο πού νά ἐκτείνεται σ' ὅλη τήν ἐπιφάνεια τοῦ πλανήτη. Ἄν θά ὑπάρξει ἐπανάσταση θά εἶναι μιά μερική ἐπανάσταση καί αὐτή ἡ μερικότητα θά πρέπει ἀναγκαστικά νά ὑλοποιηθεῖ στόν χῶρο καί συνακόλουθα θά 'χουμε τοπικά ὅρια πού δέν θά συμπίπτουν ἀναγκαστικά μέ τά πολιτικά σύνορα τοῦ προηγούμενου κράτους πού κατέλυσε ἡ ἐπανάσταση. Σ' αὐτή τήν περίπτωση ὁ ἐθνικός διαχωρισμός παίρνει τή θέση τῆς παραμορφωτικῆς πολιτικῆς διάστασης. Τά συνεκτικά στοιχεῖα τῆς ἐθνικῆς διάστασης εἶναι ἀκριβῶς αὐτά πού βοηθοῦν νά καθορίσουμε τήν ἐθνικότητα καί πού ἐκφράστηκαν τόσο καθαρά ἀπό τόν Μπακούνιν στό παραπάνω ἀπόσπασμα.

Οἱ ἀναρχικοί, ἀρνούμενοι τήν ἀρχή τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, καί τήν διακυβέρνηση τοῦ προλεταριάτου ἀπό μιάν ἐπαναστατική μειοψηφία διαμέσου τοῦ πρώην ἀστικοῦ κράτους, ἀρνοῦνται κατηγορηματικά τήν πολιτική διάσταση πού δικαιολογεῖ τήν ὕπαρξη τοῦ ἀστικοῦ κράτους ἀπ' τήν ἴδια ἀκριβῶς τή στιγμή πού γίνεται ἡ ἐπανάσταση. Δέν μποροῦμε νά δεχτοῦμε τήν «χρησιμοποίηση» τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ μέ μιάν ἐπαναστατικήν ἔννοια, ἑπομένως τό προσωρινό ὅριο πού πρέπει νά δοθεῖ στίς ὁμοσπονδιακές, ἐλεύθερα συνδεόμενες δομές, παραμένει τό ἐθνικό ὅριο. Μ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἔννοια ἔβλεπε ὁ Κροπότκιν τήν ὁμοσπονδοποίηση ἐλεύθερων λαῶν, βασισμένη στό παραπλήσιο καί ἀτελές παράδειγμα τῶν μεσαιωνικῶν κοινοτήτων, σάν λύση στό κοινωνικό πρόβλημα.

Αὐτό ὅμως τό ἐπιχείρημα, ἄν τό δοῦμε καθαρά, δέν ἔχει τίποτα τό κοινό μέ τόν σεπαρατισμό**. Τό βασικό καί καθοριστικό σημεῖο τοῦ ἐπιχειρήματος πού ἀναπτύσσουμε ἐδῶ εἶναι τό ὅτι δέν ὑπάρχει καμιά διαφορά ἀνάμεσα στούς ἐκμεταλλευτές, πώς τό γεγονός ὅτι γεννηθήκαμε σ' ἕνα ὁρισμένο μέρος δέν ἐπηρεάζει τίς ταξικές διαιρέσεις. Ὁ ἐχθρός εἶναι αὐτός πού ἐκμεταλλεύεται, ὀργανώνοντας τήν παραγωγή καί τήν διανομή μ' ἕναν καπιταλιστικό τρόπο, ἀκόμη κι ἄν μᾶς ἀποκαλεῖ συμπατριῶτες,

*Σ.τ.Ε. Βλ. Μιχαήλ Μπακούνιν Ἡ Παρισινή Κομμούνα κι ἡ Ἰδέα τοῦ Κράτους, ἐκδόσεις «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ» ΑΘΗΝΑ 1975.

** Σ.τ.Ε. Τίς χωριστικές, αὐτονομιστικές τάσεις.

καμματικούς συντρόφους ή χρησιμοποιεῖ ὁποιαδήποτε ἄλλο εὐγενικό ἐπίθετο. Ἡ ταξική διαίρεση βασίζεται ἀκόμη στήν ἐκμετάλλευση πού ἀσκεῖ τό κεφάλαιο μ' ὅλα τά μέσα πού διαθέτει: οἰκονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά, θρησκευτικά, κτλ, καί ἡ ἐθνική βάση πού ἀναγνωρίζουμε σάν ὅριο στήν ἐπαναστατική ὁμοσπονδία δέν ἔχει καμμιά σχέση μ' αὐτή. Καμμιά ἑνότητα δέν εἶναι δυνατή μέ τούς ἐσωτερικούς ἐκμεταλλευτές, γιατί καμμιά ἑνότητα δέν εἶναι δυνατή ἀνάμεσα στήν τάξη τῶν ἐργατῶν καί σ' ἐκείνη τῶν ἐκμεταλλευτῶν.

Μ' αὐτή τήν ἔννοια ὁ Ρόκερ γράφει: «Εἴμαστε ἀ-ἐθνικοί. Ἀπαιτοῦμε τό δικαίωμα κάθε κοινότητας, κάθε περιοχῆς, κάθε λαοῦ, ν' ἀποφασίζουν ἐλεύθερα· ἀκριβῶς γι' αὐτό τόν λόγο ἀπορρίπτουμε τήν παράλογη ἰδέα ἑνός συγκεντρωτικοῦ ἐθνικοῦ κράτους. Εἴμαστε φεντεραλιστές, δηλαδή, ὑποστηρίζουμε τήν ὁμοσπονδία ἐλεύθερων ἀνθρώπινων ὁμάδων, πού δέν διαχωρίζονται ἡ μιά ἀπό τήν ἄλλη, ἀλλά πού, ἀντίθετα, συνδέονται μέ τούς πιό στενούς δεσμούς, μέ φυσικές, ἠθικές κι οἰκονομικές σχέσεις. Ἡ ἑνότητα τήν ὁποίαν ἐπιδιώκουμε εἶναι μιά πολιτισμική ἑνότητα, μιά ἑνότητα πού οἰκοδομεῖται πάνω στίς πιό ποικίλες βάσεις, μιά ἑνότητα πού βασίζεται στήν ἐλευθερία, καί πού εἶναι ἱκανή ν' ἀπορρίψει κάθε ντετερμινιστικό μηχανισμό ἀμοιβαίων σχέσεων. Γι' αὐτό τό λόγο ἀπορρίπτουμε κάθε τοπικισμό καί κάθε σεπαρατισμό, πίσω ἀπ' τούς ὁποίους κρύβονται ὁρισμένα εἰδικά συμφέροντα... γιατί ἐδῶ ἔχουμε μιάν ἰδεολογία στήν ὁποία εἶναι εὔκολο νά διακρίνουμε τά ἰδιοτελή συμφέροντα καπιταλιστικῶν ὁμάδων»*.

Ἡ πραγματικότητα εἶναι ὅτι, ἀκόμα καί σήμερα, ὅταν ἀντιμετωπίζεται τό πρόβλημα τῆς ἐθνικότητας, παραμένει ἀκόμη κι ἀνάμεσα στούς ἀναρχικούς, ἕνα ζωντανό κατάλοιπο ἰδεαλιστικῆς συλλογιστικῆς. Στά 1925, ὄχι ἀδικαιολόγητα, ὁ ἀναρχικός Ἐνρίκο Νίντο ἔγραφε: «Ὁ διαμελισμός μιᾶς χώρας δέν θεωρεῖται ἐπιθυμητό ἰδανικό γιά πολλούς ἐπαναστάτες. Πόσοι Ἱσπανοί σύντροφοι θά δέχονταν τήν ἱστορικήν ἐξαφάνιση τῆς Ἱσπανίας καί τήν ἀναδιοργάνωσή της σέ μιά περιφερειακή βάση, βασισμένη στήν ἀναγνώριση τῆς ὕπαρξης Καστιλιάνικων, Βασκικῶν, Γαλικιάνικων, Καταλάνικων ἐθνικῶν ὁμάδων; Οἱ ἐπαναστάτες στή Γερμανία θά ἐνδώσουν ἄραγε ἀναντίρρητα σ' ἕναν διαμελισμό παρόμοιο μ' ἕναν ἐλευθεριακό τύπο ὀργάνωσης, πού θά βασίζεται στίς ἱστορικές ὁμάδες τῆς Βαυαρίας, τῆς Βάδης, τῆς Βεστφαλίας, τοῦ Ἀννόβερου, κλπ.; Ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, εἶναι πολύ πιθανό οἱ ἴδιοι αὐτοί σύντροφοι νά ἤθελαν νά δοῦν ἕναν διαμελισμό τῆς τωρινῆς Βρεταννικῆς Αὐτοκρατορίας καί μιάν ἐλεύθερη καί ἀνεξάρτητη ἀναδιοργάνωση τῶν ἀποικιῶν της στή Μεγάλη Βρεταννία (Σκωτία, Ἰρλανδία, Οὐαλλία) καί στά ὑπερπόντια ἐδάφη, κάτι πού δέν θά 'ταν ἀρεστό στούς Ἄγγλους ἐπαναστάτες! Ἔτσι εἶναι οἱ ἄν-

* Σ.τ.Ε. Ροῦντολφ Ρόκερ, *Ἐθνικισμός καί Πολιτισμός*, ἐκδόσεις «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ» ὑπό ἔκδοση.

θρωποι, καί, μ' αὐτόν τόν τρόπο, εἴδαμε, στή διάρκεια τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, μιά συνύπαρξη τῆς ἀντίληψης τῆς ἐθνικότητας μέ μιάν ἱστορική ἔννοια, μέ τά ἐπαναστατικά αἰτήματα τῶν ἀναρχικῶν». (προφανῶς ἀναφέρεται στόν Κροπότκιν καί στό Μανιφέστο τῶν Δεκάξι).

Ὁ Νίντο ἀναφέρεται σέ μιά νοοτροπία πού δέν ἔχει ἀλλάξει πολύ. Ἀκόμη καί σήμερα, εἴτε ἐξαιτίας τῆς ἐπιβίωσης τῶν ἰδανικῶν τοῦ Ἰλλιουμινατισμοῦ καί τοῦ μασονισμοῦ σ' ἕνα ὁρισμένο μέρος τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος, εἴτε ἐξαιτίας τῆς πνευματικῆς φυγοπονίας, πού ἀπομακρύνει πολλούς σύντροφους ἀπό τά πιό φλέγοντα προβλήματα καί τούς ὠθεῖ σέ λιγότερο ταραγμένα νερά, οἱ ἀντιδράσεις ἀπέναντι στό πρόβλημα τῆς ἐθνικότητας δέ διαφέρουν καί πολύ ἀπ' αὐτές πού περιγράφει ὁ Νίντο.

Τό πρόβλημα καθεαυτό δέν θά μᾶς ἀπασχολοῦσε πολύ, ἄν δέν εἶχε κάποιο πολύ συγκεκριμένο ἱστορικό ἐπακόλουθο κι ἄν ἡ ἔλλειψη καθαρότητας δέν εἶχε πολύ ἀρνητικές συνέπειες σέ πολλούς ἀπό τούς πραγματικούς ἀγῶνες στήν πορεία τῆς ἀνάπτυξης. Στήν οὐσία τό πρόβλημα τῆς ἐθνικότητας παραμένει σ' ἕνα θεωρητικό ἐπίπεδο, ἐνῶ τό πρόβλημα τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγώνα ἀποκτάει στό σημερινό κόσμο μιά ὅλο καί πιό σημαντική πρακτική σημασία.

Οἱ ἀναρχικοί καί ὁ ἐθνικοαπελευθερωτικός ἀγώνας

Μετά τόν τερματισμό τοῦ τελευταίου πόλεμου, ἡ διαδικασία ἀπο - ἀποικιοποίησης ἐντάθηκε στό ἐσωτερικό πολλῶν ἱμπεριαλιστικῶν δομῶν, γεννώντας τό πιεστικό πρόβλημα μιᾶς σοσιαλιστικῆς καί διεθνιστικῆς ἑρμηνείας τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγώνα. Τό δράμα τοῦ Παλαιστινιακοῦ λαοῦ, οἱ ἀγῶνες στήν Ἰρλανδία, στίς χῶρες τῶν Βάσκων, στήν Ἀφρική

* Σ.τ.Ε. Ὁ συγγραφέας ἀναφέρεται ἐδῶ στή Μυστική Ἑταιρία τῶν «Πεφωτισμένων (ILLUMINATI), μιά ὀργάνωση παραπλήσια καί στενά συνδεδεμένη μέ τή μασονία. Ἡ Ἑταιρία αὐτή ἱδρύθηκε τό 1776 ἀπ' τόν Βαυαροεβραῖο καθηγητή Πανεπιστημίου Ἀδάμ Βαϊσχάουπτ, πού ἦταν παράλληλα καί μασόνος, μέ σκοπό «ν' ἀπελευθερώσει τά ἔθνη ἀπ' τήν τυραννία τῶν πριγκήπων καί τῶν παπάδων, καί σάν πρῶτο βῆμα», νά ἐλευθερώσει τούς ἀγρότες καί τούς ἐργαζόμενους ἀπ' τή δουλοπαροικία, τήν ἐξαναγκαστική ἐργασία καί τίς συντεχνίες» (βλ. Π. Κροπότκιν, Ἡ Μεγάλη Γαλλική Ἐπανάσταση, ἐκδόσεις «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ» ὑπό ἔκδοση). Ἡ Ἑταιρία αὐτή, ὅμως, δέν ἀντιπροσώπευε, στήν πραγματικότητα, παρά τά συμφέροντα τῆς ἀνερχόμενης ἀστικῆς τάξης, πού ἀσφυκτιοῦσε κάτω ἀπ' τό φεουδαρχικό καθεστώς. Νά ποιός ἦταν ὁ λόγος πού πῆρε μέρος στή Γαλλική Ἐπανάσταση. Ὅσο γιά τόν μυθολογικό «ἀναρχικό» χαρακτήρα της καί τήν «ἀναρχική» φρασεολογία πού χρησιμοποιοῦσε, ἀναιροῦνται ἀπ' τή σύνθεση καί τή λειτουργία της, πού μαρτυροῦν τήν ἐλιτίστικη φύση της. (Ἕνας ἀρχαϊκός τύπος «σωτήρων τῆς ἀνθρωπότητας» πού θυμίζει τίς σύγχρονες λενινιστικές «πρωτοπορίες»). Ἐξάλλου, ἀποκαλυπτικός εἶναι καί ὁ τίτλος τοῦ πολύκροτου συγγράμματος τοῦ ἱδρυτῆ της, «Πυθαγόρα ἤ ἡ μ υ σ τ ι κ ή τ έ χ ν η τ ο ῦ κ υ β ε ρ ν ᾶ ν τ ο ύ ς λ α ο ύ ς». (Ἡ ὑπογράμμιση δική μου).

καί στήν Λατινική Ἀμερική, θέτουν διαρκῶς τό ἐθνικό πρόβλημα μέ μιάν ἄγνωστη ὥς τώρα ὀξύτητα.

Διαφορετικές οἰκονομικές μορφές μέσα στήν ἴδια χώρα καθορίζουν μιά κατάσταση ἀποικιοποίησης πού ἐγγυᾶται τήν διαδικασία συγκεντροποίησης, — μ' ἄλλα λόγια, ἡ διατήρηση τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς ἀπαιτεῖ ἀνισότητες στόν ρυθμό τῆς ἀνάπτυξης. Ὁ Μαντέλ γράφει πάνω σ' αὐτό τό θέμα: «Ἡ ἀνισότητα τοῦ ρυθμοῦ ἀνάπτυξης ἀνάμεσα σέ διάφορες χῶρες, διάφορους τομεῖς καί διάφορες ἑταιρεῖες, εἶναι ἡ αἰτία τῆς καπιταλιστικῆς ἐπέκτασης. Αὐτό ἐξηγεῖ πῶς ἡ διευρυμένη παραγωγή μπορεῖ νά συνεχιστεῖ μέχρι νά ὁδηγήσει στόν ἀποκλεισμό ὅλων τῶν μή καπιταλιστικῶν μέσων, ὅπως πραγματοποιεῖται μ' αὐτό τόν τρόπο ὑπεραξία διαμέσου μιᾶς αὔξησης τῆς συγκέντρωσης τοῦ κεφάλαιου». Ὁ Μαντέλ ἐξετάζει ἐπίσης τήν ἄνιση ἀνάπτυξη ἀνάμεσα σέ διαφορετικές περιοχές τοῦ πολιτικοῦ κράτους. Ἡ βασική ἀρχή τοῦ καπιταλισμοῦ εἶναι ὅτι ἄν ἀπ' τή μιά μεριά ἐξασφαλίζει ἐπιμέρους ἰσορροπίες, ἀπ' τήν ἄλλη δέν μπορεῖ ποτέ νά ἐξασφαλίσει πλήρη ἰσορροπία, δηλαδή εἶναι ἀνίκανος νά ἐκβιομηχανίσει συστηματικά καί ἁρμονικά τό σύνολο μιᾶς ἐκτεταμένης περιοχῆς. Μ' ἄλλα λόγια, ἡ τοπική ἀποικιοποίηση δέν εἶναι μιά συνέπεια τῆς συγκεντροποίησης, ἀλλά, ἀντίθετα, μία ἀπό τίς προϋποθέσεις τῆς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης. Φυσικά, ἡ οἰκονομική συγκεντροποίηση συμβαδίζει μέ τήν πολιτική συγκεντροποίηση, κι ὅλες οἱ νύξεις γιά δημοκρατικήν ἀποκέντρωση εἶναι ἁπλά δημαγωγικές φόρμουλες πού χρησιμοποιοῦνται σέ συγκεκριμένες ἱστορικές στιγμές. Ἄν ἐξετάσουμε ἀκόμη καί ἐπιφανειακά τά δεδομένα τῆς βιομηχανικῆς καί ἀγροτικῆς παραγωγῆς ἀπ' τήν ἐποχή τῆς ἑνοποίησης τῆς Ἰταλίας ὥς τά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '60, μποροῦμε νά δοῦμε ξεκάθαρα μέ τί καθήκοντα ἐπιφόρτισε τό κράτος τό Νότο: νά προσφέρει κεφάλαιο (κύρια ἐμβάσματα μεταναστῶν, φόρους, δημόσιες ὀφειλές), νά προσφέρει μιά φτηνή ἐργατική δύναμη (μετανάστευση πρός τό Βορρᾶ), καί νά προσφέρει ἀγροτικά προϊόντα πού ἀνταλλάσσονται μέ βιομηχανικά προϊόντα στή βάση τῆς σχέσης ἀποικιακῆς ἀνταλλαγῆς.

Μιά ἀντίρρηση σ' αὐτό θά μποροῦσε νά εἶναι ὅτι τό κράτος κάνει διακρίσεις μ' αὐτόν τόν τρόπο, ἀνάμεσα σέ δυό ὁμάδες — τούς βιομήχανους τοῦ Βορρᾶ καί τούς γαιοκτήμονες τοῦ Νότου, ἀλλά γιά νά καταλάβουμε αὐτή τήν ἀνάγκη δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε τίς διαφορετικές δυνατότητες ἐκμετάλλευσης πού ὑπάρχουν σέ μιά πολύ ἀναπτυγμένη καί σέ μιά ὑπανάπτυκτη περιοχή. Στό Νότο ἦταν κανονική μιά ἐργάσιμη μέρα 12 - 14 ὡρῶν, ἐνῶ εἶχε ἤδη κερδηθεῖ τό 8ωρο στό Βορρᾶ. Εἶναι μ' αὐτό τόν τρόπο, χάρη στά διάφορα πλεονεκτήματα μιᾶς μεσαιωνικῆς ἀκόμη ἀντίληψης γιά τήν κοινωνία, πού οἱ γαιοκτήμονες τοῦ Νότου συνεχίζουν ν' ἀποσποῦν ὑπεραξία δίχως μεγάλη ἐπανεπένδυση.

Ἔτσι εἶναι ἐξασφαλισμένη ἡ ἀνάπτυξη τοῦ Βορρᾶ διαμέσου τῆς ἐκμετάλλευσης καί τῆς σκλαβιᾶς τοῦ Νότου. Ἡ πολιτική ἡγεμονία τοῦ Βορρᾶ ὑπαγορεύει αὐτή τήν κατεύθυνση, πού ὕστερα παίρνει τό δρόμο τῆς κα-

πιταλιστικής παραγωγής γενικά. Ή ένσωμάτωση μέσα στό ίταλικό καπιταλιστικό σύστημα γέννησε μιάν άποσύνθεση τής σικελικής οικονομίας πού, άπό πολλές άπόψεις, είναι προ - καπιταλιστικού τύπου. Ό νόμος τής άγοράς άναγκάζει τίς πιό καθυστερημένες περιοχές νά ένσωματωθούν στό βασικό καπιταλιστικό σύστημα: αύτό είναι τό φαινόμενο τής άποικιοποίησης. Αύτή ή διαδικασία διαδραματίζεται τόσο σέ ξένες περιοχές ή έθνη, όσο καί στίς περιοχές στό έσωτερικό τών ξεχωριστών καπιταλιστικών κρατών.

Τό έπόμενο στάδιο τής καπιταλιστικής άνάπτυξης είναι τό ξεπέρασμα τών άστικών συνόρων πού έχουν άποδυναμωθεί έξαιτίας τής πόλωσης τών οικονομιών πού τά περιβάλλουν στό κορύφωμα τής μονοπώλησης τών άνταλλαγών. Ή άποικιοποίηση παραχωρεί τή θέση της στόν ίμπεριαλισμό.

Νά τί γράφουν πάνω σ' αύτό τό θέμα οί σύντροφοι τού FRONT LIBERTAIRE: «Τά έθνικοαπελευθερωτικά κινήματα δέν πρέπει νά ξεχνάνε αύτή τήν πραγματικότητα καί νά κολλάνε σέ μιά προ - ίμπεριαλιστική άνάλυση πού θά όδηγούσε σ' ένα τοπικιστικό τριτοκοσμισμό. Αύτό θά σήμαινε ότι ό έπαναστατικός τους άγώνας περιορίζεται στά όρια τής διαλεκτικής άποικιοκράτης - άποικιοκρατούμενος, ένώ οί έπιδιωκόμενοι στόχοι θά 'ταν μόνο ή πολιτική άνεξαρτησία, ή έθνική κυριαρχία, ή τοπική αύτονομία, κλπ.. Κάτι τέτοιο θά 'ταν μιά έπιφανειακή άνάλυση πού δέν παίρνει ύπόψη τήν παγκόσμια πραγματικότητα. Ό έχθρός, λογουχάρη, πού πρέπει νά χτυπήσουν οί 'Ιρλανδοί, οί Βρετόνοι, οί Προβηγγιανοί, δέν είναι ή 'Αγγλία ή ή Γαλλία, άλλά ολόκληρη ή άστική τάξη, άνεξάρτητα άπ' τό άν είναι Έγγλέζικη, Προβηγγιανή, Βρετονική ή 'Αμερικανική. Μόνο μ' αύτό τόν τρόπο μπορούν νά γίνουν κατανοητοί οί δεσμοί πού ένώνουν τήν τοπική άστική τάξη μέ τήν έθνική καί παγκόσμια άστική τάξη».

Μ' αύτό τόν τρόπο ή έθνική άπελευθέρωση προχωρεί πέρα άπ' τήν άπλή έσωτερική άπο - άποικιοποίηση κι έπιτίθεται στήν πραγματική κατάσταση τής ίμπεριαλιστικής καπιταλιστικής άνάπτυξης, έντάσσοντας τόν στόχο τής καταστροφής τού πολιτικού κράτους σέ μιά έπαναστατική διάσταση.

Τά έθνικά σύνορα μπορούν έπίσης εύκολα νά καθοριστούν. Τό έθνικό όριο τής έπαναστατικής διαδικασίας τών έλεύθερων όμοσπονδιών τών παραγωγικών καί διανεμητικών ένώσεων είναι άντίστοιχα μέ τού προεπαναστατικού κινήματος μέσα στά πλαίσια μιάς ταξικής διάστασης. Ή σημερινή έθνική βάση άποτελεϊται άπό όλον τόν έκμεταλλευόμενο πληθυσμό πού ζεί σέ μιά δοσμένη έκταση ένός δοσμένου έθνους, ένώ δέν ύπάρχει καμιά κοινή έθνική βάση άνάμεσα στόν έκμεταλλευτή καί στόν έκμεταλλευόμενο. Είναι εύλογο ότι αύτή ή ταξική βάση θά καταστραφεί μαζί μέ τήν καταστροφή τού πολιτικού κράτους, καί συνακόλουθα τό έθνικό σύνορο δέν θά συμπίπτει πιά μέ τούς έκμεταλλευόμενους πού ζούν σέ μιά δοσμένη έκταση, άλλά μέ τό σύνολο τών άνδρών καί τών γυναικών πού ζούν σ' αύτήν τήν έκταση καί πού διάλεξαν νά όργανώσουν έλεύθερα τή ζωή τους.

Μ' αὐτήν τήν ἔννοια, οἱ σύντροφοι τοῦ FRONT LIBERTAIRE συνεχίζουν λέγοντας: «Ἐθνικός πολιτισμός δέν εἶναι ὁ πολιτισμός ὅλων ὅσων εἶναι γεννημένοι ἤ ζοῦν στήν ἴδια περιοχή καί μιλοῦν τήν ἴδια γλώσσα. Εἶναι ὁ πολιτισμός αὐτῶν πού, στά πλαίσια μιᾶς δοσμένης ὁμάδας, ὑφίστανται τήν ἴδιαν ἐκμετάλλευση. Ὁ ἐθνικός πολιτισμός εἶναι ταξικός πολιτισμός, κι ἑπομένως ἐπαναστατικός πολιτισμός. Ἀκόμη κι ὅταν ἡ ταξική συνείδηση τῶν ἐργατῶν ἀντιστοιχεῖ σέ μίαν ἐργατική τάξη πού βρίσκεται σέ κατάσταση ἐθνικῆς ἐξάρτησης, παρόλα αὐτά ἡ ταξική συνείδηση εἶναι κείνη πού θά ὁδηγήσει τόν ἀγώνα ὥς τήν τελική του συνέπεια: στήν καταστροφή τοῦ καπιταλισμοῦ μέ τή σημερινή του μορφή. Ὁ ἀποφασιστικός ἀγώνας πού πρέπει νά διεξαχθεῖ, ὀφείλει νά 'ναι ἕνας ἀγώνας τῶν ἐκμεταλλευόμενων ἐνάντια στούς ἐκμεταλλευτές σέ παγκόσμια κλίμακα, ἀρχίζοντας ἀπό ἕναν δίχως σύνορα ἀγώνα, μέ συγκεκριμένες μεθόδους ἐνάντια στήν κοντινότερη ἀστική τάξη· ἀκόμη καί, προπάντων, ἄν αὐτό - ;πο-καλεῖται «ἐθνικιστική». Αὐτός ὁ ταξικός ἀγώνας εἶναι ἐπιπλέον ὁ μόνος τρόπος νά διασωθεῖ καί νά τονωθεῖ ἡ «ἐθνική ἰδιαιτερότητα» πάνω στήν ὁποία θά 'ταν δυνατό νά οἰκοδομηθεῖ ὁ ἀντιακρατικός σοσιαλισμός».

Τό ἀναρχικό πρόγραμμα πού ἀφορᾶ τόν ἐθνικοαπελευθερωτικό ἀγώνα εἶναι πολύ ξεκάθαρο: αὐτός ὁ ἀγώνας δέν θά πρέπει νά καταπιαστεῖ μέ τή δημιουργία ἑνός «ἐνδιάμεσου στάδιου» πρός τήν καινούργια ἐπανάσταση διαμέσου τοῦ σχηματισμοῦ νέων ἐθνικῶν κρατῶν. Οἱ ἀναρχικοί ἀρνοῦνται νά πάρουν μέρος σέ ἐθνικοαπελευθερωτικά μέτωπα, συμμετέχουν σέ ταξικά μέτωπα πού μπορεῖ νά ἐμπλακοῦν ἤ ὄχι σέ ἐθνικοαπελευθερωτικούς ἀγῶνες. Ὁ ἀγώνας πρέπει νά ἐπεκταθεῖ στήν ἐγκαθίδρυση, στίς ἀπελευθερωμένες περιοχές, οἰκονομικῶν, πολιτικῶν καί κοινωνικῶν δομῶν πού θά βασίζονται σέ φεντεραλιστικές καί ἐλευθεριακές ὀργανώσεις.

Οἱ ἐπαναστάτες μαρξιστές, πού γιά λόγους πού δέν μποροῦμε ν' ἀναλύσουμε ἐδῶ, μονοπωλοῦν τίς διάφορες καταστάσεις ὅπου διεξάγονται ἐθνικοαπελευθερωτικοί ἀγῶνες, δέν εἶναι πάντα σέ θέση ν' ἀντικρούσουν τόσο ξεκάθαρα τήν προοπτική μιᾶς ριζικῆς ἄρνησης τοῦ κρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ. Ὁ μύθος τους γιά τόν μαρασμό τοῦ ἀστικοῦ κράτους καί ἡ πρόθεσή τους νά τό χρησιμοποιήσουν, δημιουργεῖ ἕνα ἀξεπέραστο πρόβλημα.

Οἱ μαρξιστές κι ὁ ἐθνικοαπελευθερωτικός ἀγώνας

Ἄν μποροῦμε νά συμμεριστοῦμε τήν ταξική ἀνάλυση πού ἔκαναν ὁρισμένες μαρξιστικές ὁμάδες, ὅπως αὐτή πού ἐπεξεργάστηκε ἡ ΕΤΑ, ἐκεῖνο πού δέν μποροῦμε νά δεχτοῦμε εἶναι ἡ θεμελιακή ὑπόθεση γιά τόν σχηματισμό ἑνός ἐργατικοῦ κράτους πού θά βασίζεται στήν δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί θ' ἀκολουθεῖ, λίγο - πολύ, τίς κατευθύνσεις τοῦ προηγούμενου πολιτικοῦ κράτους, σύμφωνα μέ τήν ἐπιχειρησιακήν ἱκανότητα τῶν ξεχωριστῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων. Λογουχάρη, οἱ σύντροφοι τῆς ΕΤΑ μάχονται γιά μιάν ἐλεύθερη χώρα τῶν Βάσκων, δέν

ἐνδιαφέρονται ὅμως τόσο πολύ γιά μιάν ἐλεύθερη Καταλωνία ἤ γιά μιάν ἐλεύθερη Ἀνδαλουσία. Ἐδῶ ξαναγυρίζουμε στίς ἀμφιβολίες πού ἐκφράστηκαν τόσο ξεκάθαρα ἀπό τόν Νίντο λίγο πιό πάνω. Στή βάση πολλῶν μαρξιστικῶν ἀναλύσεων ὑποβόσκει ἕνας παράλογος ἐθνικισμός πού δέν ἀποσαφηνίζεται ποτέ ἀρκετά.

Ἐπιστρέφοντας στούς κλασσικούς τοῦ μαρξισμοῦ καί στήν πολεμική τους μέ τόν Μπακούνιν, μποροῦμε ν' ἀναπλάσουμε ἕνα εἶδος διαλόγου ἀνάμεσά τους, βοηθούμενοι ἀπό κάτι παρόμοιο πού 'κανε ὁ Βούλγαρος σύντροφος Μπαλκάνσκι.

Στά 1848 ὁ Μπακούνιν πῆρε μέρος στήν ἐξέγερση τῆς Πράγας, ἀμέσως μετά τό συνέδριο τῶν Σλάβων, ὅπου εἶχε ἀναπτύξει χωρίς ἐπιτυχία τήν ἰδέα μιᾶς Σλαβικῆς ὁμοσπονδίας πού θά ἕνωνε τήν ἐλεύθερη Ρωσία κι ὅλους τούς σλαβικούς λαούς, μιά ὁμοσπονδία πού θά χρησίμευε σάν ἕνας πρῶτος πυρήνας γιά μιά μεταγενέστερη Εὐρωπαϊκή ὁμοσπονδία, κι ὕστερα γιά μιά μεγαλύτερη παγκόσμια ὁμοσπονδία τῶν λαῶν. Μετά τά γεγονότα τῆς Πράγας ὁ Μπακούνιν, κυνηγημένος ἀπό τήν ἀστυνομία, κατέφυγε στό Βερολίνο καί δημιούργησε στενές ἐπαφές μέ λίγους Τσέχους σπουδαστές γιά νά ἐπιχειρήσουν μιάν ἐξέγερση στήν Βοημία. Τοῦτο τόν καιρό, στίς ἀρχές τοῦ 1849, δημοσίευσε τήν «Ἔκκληση πρός τούς Σλάβους», πού εἶχε σά συνέπεια νά κατηγορηθεῖ ἄδικα γιά πανσλαβισμό. Οἱ Μάρξ - Ἔνγκελς ἀπάντησαν μέ μιά πικρόχολη κριτική διαμέσου τῆς ἐφημερίδας τους (NEUE RHEINISCHE ZEITUNG. Ἄς δοῦμε τώρα αὐτόν τόν ὑποθετικό διάλογο ὅπως τόν προτείνει ὁ Μπαλκάνσκι:

ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ: Οἱ Σλαβικοί λαοί πού ζοῦν κάτω ἀπό τόν ζυγό τῆς Αὐστρίας, τῆς Οὐγγαρίας καί τῆς Τουρκίας, πρέπει νά ξανακατακτήσουν τήν ἐλευθερία τους καί νά ἑνωθοῦν μέ τήν ἀπελευθερωμένη ἀπό τόν Τσαρισμό Ρωσία σέ μιά Σλαβική ὁμοσπονδία.

ΜΑΡΞ - ΕΝΓΚΕΛΣ: Ὅλα αὐτά τά μικρά, ἀνίσχυρα κι ἐκτρωματικά ἔθνη ὀφείλουν βασικά νά εὐγνωμονοῦν αὐτούς πού, σύμφωνα μέ τήν ἱστορική ἀναγκαιότητα, τά προσάρτησαν σέ κάποια μεγάλη αὐτοκρατορία, ἐπιτρέποντάς τους ἔτσι νά συμμετάσχουν σέ μιάν ἱστορική ἀνάπτυξη πού, ἄν εἶχαν μείνει μόνα τους, δέν θά εἶχαν κάν γνωρίσει. Εἶναι φανερό ὅτι δέν μποροῦμε νά φτάσουμε σ' ἕνα τέτοιο ἀποτέλεσμα χωρίς νά καταπατηθοῦν ὁρισμένες εὐαίσθητες περιοχές. Τίποτε δέν μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ στήν ἱστορία δίχως βία.

ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ: Πρέπει νά ὑποστηρίξουμε ἰδιαίτερα τήν ἀπελευθέρωση τῶν Τσέχων, τῶν Σλοβάκων καί τῶν Μοραβῶν καί τήν ἐπανενοποίησή τους σέ μιάν ὀντότητα.

ΜΑΡΞ - ΕΝΓΚΕΛΣ: Οἱ Τσέχοι, στούς ὁποίους πρέπει νά συμπεριλάβουμε τούς Μοραβούς καί τούς Σλοβάκους, δέν εἶχαν ποτέ δική τους ἱ-

στορία. Μετά τόν Καρλομάγνο ἡ Βοημία συγχωνεύτηκε μέ τή Γερμανία. Τό τσέχικο ἔθνος χειραφετήθηκε γιά λίγο γιά νά σχηματίσει τήν Μεγάλη Μοραβική Αὐτοκρατορία. Στή συνέχεια, ἡ Βοημία κι ἡ Μοραβία προσκολλήθηκαν ὁριστικά στή Γερμανία καί οἱ Σλοβάκικες περιοχές παρέμειναν στήν Οὐγγαρία. Κι αὐτό τό ἀνύπαρκτο ἀπό ἱστορική ἄποψη «ἔθνος» ζητᾶ ἀνεξαρτησία; Εἶναι ἀνεπίτρεπτο νά παραχωρήσουμε ἀνεξαρτησία στούς Τσέχους γιατί τότε ἡ Ἀνατολική Γερμανία θά 'μοιαζε μ' ἕνα μικρό καρβέλι ροκανισμένο ἀπό ποντικούς.

ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ: Οἱ Πολωνοί, πού 'ναι σκλαβωμένοι σέ τρία κράτη, πρέπει ν' ἀνήκουν σέ μιά κοινότητα μαζί μέ τούς τωρινούς τους κυρίαρχους, τούς Γερμανούς, τούς Αὐστριακούς, τούς Οὔγγρους καί τούς Ρώσους, σέ μιά βάση ἰσότητας.

ΜΑΡΞ - ΕΝΓΚΕΛΣ: Ἡ κατάκτηση τῶν Σλαβικῶν ἐδαφῶν ἀνάμεσα στόν Ἔλβα καί τόν Βάρθη ἀπ' τούς Γερμανούς, ἦταν μιά γεωγραφική καί στρατηγική ἀναγκαιότητα πού ὑπῆρξε συνέπεια τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Καρλοβιγκιανῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ λόγος εἶναι ξεκάθαρος. Τό ἀποτέλεσμα δέν μπορεῖ ν' ἀμφισβητηθεῖ. Αὐτή ἡ κατάσταση ἦταν πρός ὄφελος τοῦ πολιτισμοῦ, δέ χωρεῖ καμιά ἀμφιβολία γι' αὐτό.

ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ: Πρέπει ν' ἀπελευθερωθοῦν οἱ Νοτιοσλάβοι πού εἶναι ὑποταγμένοι σέ μιά ξένη μειονότητα.

ΜΑΡΞ - ΕΝΓΚΕΛΣ: Εἶναι ζωτική ἀναγκαιότητα γιά τούς Γερμανούς καί τούς Οὔγγρους νά 'χουν διέξοδο στήν Ἀδριατική. Οἱ γεωγραφικές κι ἐμπορικές θεωρήσεις πρέπει νά 'χουν τήν προτεραιότητα. Εἶναι μᾶλλον κρίμα πού ἡ ὑπέροχη Καλιφόρνια ἔπεσε τελευταία στά χέρια τῶν ἀκατάλληλων Μεξικάνων πού δέν ξέρουν πῶς νά τήν ἀξιοποιήσουν. Μπορεῖ πιθανόν νά θιχτεῖ ἡ «ἀνεξαρτησία» λίγων Ἱσπανῶν τῆς Καλιφόρνιας καί τοῦ Τέξας, ἴσως μ' ὅλα αὐτά ν' ἀρνούμαστε τήν «δικαιοσύνη» κι ἄλλες ἠθικές ἀρχές· τί μπορεῖ ὅμως νά γίνει ἀπ' τή στιγμή πού ἐμφανίζονται τόσα πολλά παρόμοια γεγονότα στήν παγκόσμια ἱστορία;

ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ: Ὅσο θά ὑπάρχει ἔστω κι ἕνα καταπιεσμένο ἔθνος, δέν θά 'ναι πουθενά δυνατός ὁ τελικός καί πλήρης θρίαμβος τῆς δημοκρατίας. Ἡ καταπίεση ἑνός λαοῦ ἤ κι ἑνός μόνο ἀτόμου, εἶναι ἡ καταπίεση ὅλων, καί δέν εἶναι δυνατόν νά παραβιάσουμε τήν ἐλευθερία ἑνός δίχως νά παραβιάσουμε τήν ἐλευθερία ὅλων.

ΜΑΡΞ-ΕΝΓΚΕΛΣ: Στό πανσλαβικό μανιφέστο δέν βρήκαμε τίποτε ἄλλο ἀπ' αὐτές τίς λίγο - πολύ ἠθικές κατηγορίες: ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ, ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, ΙΣΟΤΗΤΑ, ΑΔΕΛΦΟΣΥΝΗ, ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ, πού ἦχοῦν ὄμορφα, ἀλλά δέν παύουν νά εἶναι ὁλότελα ἄχρηστες στό πεδίο τῆς ἱστορίας καί τῆς πολιτικῆς. Ἐπαναλαμβάνουμε, ἐκτός ἀπό τούς Πολωνούς, τούς Ρώσους, κι ἴσως τούς Σλάβους τῆς Τουρκίας, κανένας

Σλαβικός λαός δέν ἔχει μέλλον, γιά τόν ἁπλό λόγο ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι Σλάβοι στεροῦνται τίς πιό στοιχειώδεις ἱστορικές, γεωγραφικές, πολιτικές καί βιομηχανικές βάσεις. Τούς λείπει ἡ ἀνεξαρτησία καί ἡ ζωτικότητα. Οἱ κατακτητές τῶν διάφορων Σλαβικῶν ἐθνῶν ἔχουν τό πλεονέκτημα τῆς ἐνεργητικότητας καί τῆς ζωτικότητας.

ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ: Ἡ ἀπελευθέρωση κι ἡ ὁμοσπονδοποίηση τῶν Σλάβων δέν εἶναι παρά τό προοίμιο τῆς ΕΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΩΝ.

ΜΑΡΞ - ΕΝΓΚΕΛΣ: Εἶναι ἀδύνατο νά ἑνώσουμε ὅλους τούς λαούς κάτω ἀπό τό λάβαρο τῆς δημοκρατίας, μέ τήν ἀγάπη καί τήν παγκόσμια ἀδελφοσύνη. Ἡ ἕνωση θά ἐπιτευχθεῖ μόνο διαμέσου τοῦ αἱματηροῦ ἀγώνα ἑνός ἐπαναστατικοῦ πόλεμου.

ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ: Ὁπωσδήποτε, στήν κοινωνική ἐπανάσταση, οἱ Δυτικοί, καί κύρια οἱ Λατινικοί λαοί, θά προηγηθοῦν ἀπό τούς Ρώσους· ἀλλά θά 'ναι παρόλα αὐτά οἱ Σλαβικές μάζες πού θά κάνουν τήν πρώτη ἐπαναστατική κίνηση καί θά ἐξασφαλίσουν τ' ἀποτελέσματα.

ΜΑΡΞ - ΕΝΓΚΕΛΣ: Ἀπαντοῦμε ὅτι τό μίσος τῶν Ρώσων καί τό πρῶτο ἐπαναστατικό πάθος τῶν Γερμανῶν καί τώρα τό μίσος τῶν Τσέχων καί τῶν Κροατῶν, καταλήγουν στή διχοτόμηση. Ἡ ἐπανάσταση μπορεῖ νά σωθεῖ μόνο ἄν ἀσκήσει μιάν ἀποφασιστική τρομοκρατία ἐνάντια στούς σλαβικούς λαούς πού, ἀποβλέποντας στήν θλιβερή τους «ἐθνική ἀνεξαρτησία», ξεσούλησαν τήν δημοκρατία καί τήν ἐπανάσταση. Κάποια μέρα θά πάρουμε αἱματηρή ἐκδίκηση ἀπό τούς Σλάβους γι' αὐτή τήν πρόστυχη καί σκανδαλώδη τους προδοσία.

Δέν χωρεῖ καμιά ἀμφιβολία γιά τή ριζική ἀντίθεση τῶν θέσεών τους. Οἱ Μάρξ - Ἔνγκελς ἔμειναν προσκολλημένοι σέ μιά υπετερμινιστική ἀντίληψη τῆς ἱστορίας, πού ἐνῶ σκόπευε νά 'ναι ὑλιστική, δέν ἔχει ξεφύγει ἀπό ὁρισμένες Χεγκελιανές ἀρχές, ἀφοῦ ὑποβαθμίζει τήν δυνατότητα μιᾶς ἀναλυτικῆς μεθόδου. Ἐπιπλέον, αὐτοί, ἰδιαίτερα ὁ Μάρξ, ἔκαναν στρατηγικές ἐκτιμήσεις πού ἀποκαλύπτουν μιάν ἔμφαση στό φιλελεύθερο πατριωτισμό πού, ἄν ἦταν δικαιολογημένος στά 1849, ἦταν πολύ λιγότερο στά 1855. Μολοντοῦτο, τοῦτο τόν καιρό, στή διάρκεια τοῦ Κριμαϊκοῦ πόλεμου, γράφει: «Ἡ μεγάλη χερσόνησος στά νότια τοῦ Σαύου καί τοῦ Δούναβη (ἡ Βαλκανική), αὐτή ἡ ὑπέροχη περιοχή, ἔχει τήν ἀτυχία νά κατοικεῖται ἀπό ἕνα συνοθήλευμα φυλῶν καί ἐθνοτήτων πού εἶναι πολύ διαφορετικές, δίχως νά μποροῦμε νά ποῦμε ποιά θά 'ταν ἡ πιό κατάλληλη γιά τήν πρόοδο καί τόν πολιτισμό: Σλάβοι, Ἕλληνες, Ρουμάνοι, Ἀλβανοί, σχεδόν 12 ἑκατ. συνολικά, εἶναι ὑποταγμένοι σέ 1 ἑκατ. Τούρκους. Μέχρι τώρα θά μπορούσαμε ν' ἀναρωτηθοῦμε ἄν ἀπ' ὅλες αὐτές τίς φυλές ἦταν οἱ Τοῦρκοι οἱ πιό κατάλληλοι ν' ἀσκοῦν τήν ἡγεμονία πού πρέπει

προφανῶς ν' ἀσκεῖται πάνω σ' αὐτόν τόν μικτό πληθυσμό ἀπό μιάν ἐθνότητα».

Καί ξανά, στά 1879, στή διάρκεια τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, πού οἱ καμμουνιστές σήμερα ἀποκαλοῦν «ὁ ἀπελευθερωτικός πόλεμος τῶν Βουλγάρων πατριωτῶν», ὁ Μάρξ ἔγραφε: «Ὑποστηρίζουμε ἀνεπιφύλακτα τούς Τούρκους, κι αὐτό γιά δυό λόγους. Ὁ πρῶτος, γιατί μελετήσαμε τόν Τοῦρκο ἀγρότη, δηλαδή, τίς λαϊκές μάζες τῆς Τουρκίας κι ἔχουμε πειστεῖ ὅτι εἶναι ἀπό τούς πιό ἀντιπροσωπευτικούς, πιό σκληρά ἐργαζόμενους καί πιό ἠθικά ὑγιεῖς Εὐρωπαίους ἀγρότες. Ὁ δεύτερος, γιατί ἡ ἧττα τῶν Ρώσων θά ἐπιταχύνει ἀποφασιστικά τήν κοινωνική ἐπανάσταση πού κυοφορεῖται σέ μιά περίοδο ριζικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς Εὐρώπης».

Στήν οὐσία, στήν καθημερινή πρακτική, τά μαρξιστικά κινήματα γιά τήν ἐθνική ἀπελευθέρωση ὅταν ἐλέγχονται ἀπό μιά μειοψηφία πού μετασχηματίζεται σέ κόμμα, (μιά γενικευμένη κατάσταση σήμερα), καταλήγουν νά ἀφοσιώνονται στήν ἐπεξεργασία στρατηγικῶν διακρίσεων, βάζοντας σέ δεύτερη μοίρα τά οὐσιαστικά προβλήματα πού στήν πραγματικότητα ἐπιδροῦν κι αὐτά στήν στρατηγική.

Οἱ μαρξιστές δέν ἐμβαθύνουν, λογουχάρη, στήν διαφορά ἀνάμεσα στόν ἰμπεριαλισμό τῶν μεγάλων κρατῶν καί στόν ἐθνικισμό τῶν μικρῶν, καί χρησιμοποιοῦν τόν ὅρο ἐθνικισμός καί στίς δυό περιπτώσεις. Αὐτό προκαλεῖ μεγάλη σύγχυση. Ὁ ἐθνικισμός τῶν μικρῶν κρατῶν προβάλεται σάν κάτι πού περιέχει μιάν ἐσωτερική ἐξέγερση κοινωνικοῦ χαρακτήρα, ἀλλά μιά λεπτομερειακή ταξική διάκριση παραχωρεῖ τή θέση της στά ἀμέσως ἀπαραίτητα γιά τούς στρατηγικούς σκοπούς. Συχνά ὑποστηρίζεται ἀσυνείδητα, ἀκολουθώντας σ' αὐτό τόν μαέστρο Τρότσκυ, ὅτι ἄν ἀπ' τή μιά μεριά τό ξέσπασμα τοῦ λαοῦ καί τῶν καταπιεσμένων μειονοτήτων εἶναι ἀναπόφευκτο, ἡ πρωτοπορία τῆς ἐργατικῆς τάξης δέν πρέπει νά προσπαθεῖ νά ἐπιταχύνει αὐτή τήν ὤθηση, ἀλλά νά περιορίζεται στό νά ἀκολουθεῖ τίς ἐξάρσεις καί νά παραμένει ἀμέτοχη.

Νά τί ἔγραφε ὁ Τρότσκυ στά 1931: «Οἱ σεπαρατιστικές τάσεις στήν Ἱσπανική ἐπανάσταση θέτουν τό δημοκρατικό πρόβλημα τοῦ δικαιώματος μιᾶς ἐθνότητας στήν αὐτοδιάθεση. Αὐτές οἱ τάσεις, ἄν τίς δοῦμε ἐπιφανειακά, ἐπιδεινώθηκαν στή διάρκεια τῆς δικτατορίας. Ἀλλά, ἐνῶ ἡ σεπαρατιστική τάση τῆς Καταλανικῆς ἀστικῆς τάξης εἶναι μόνον ἕνα μέσο γι' αὐτήν, προκειμένου νά στρέψει τήν κυβέρνηση τῆς Μαδρίτης ἐνάντια στόν Καταλάνικο καί στόν Ἱσπανικό λαό, ἡ σεπαρατιστική τάση τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν δέν εἶναι παρά τό κάλυμμα μιᾶς βαθύτερης ἐξέγερσης κοινωνικῆς φύσης. Παρόλα αὐτά, ἀκριβῶς γιά νά ξεχωρίσει ἀπό τήν ἀστική τάξη τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες πού καταπιέζεται τό ἐθνικό τους συναίσθημα, εἶναι πού ἡ πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου πρέπει νά πάρει στά χέρια της τό δικαίωμα τοῦ ἔθνους γιά αὐτονομία, πράγμα πού αποτελεῖ τήν πιό θαρραλέα κι εἰλικρινή στάση. Οἱ ἐργάτες θά ὑπερασπίσουν πλήρως καί ἀνεπιφύλακτα τό δικαίωμα ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ

ΒΑΣΚΩΝ ΝΑ ΖΟΥΝ ΣΑΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΚΡΑΤΗ, στήν περίπτωση πού ἡ πλειοψηφία θ' ἀποφασίσει τήν πλήρη ἀπόσχιση. Αὐτό δέν σημαίνει, ὅμως, ὅτι ἡ ἐργατική «ἐλίτ» πρέπει νά σπρώξει τούς Καταλάνους καί τούς Βάσκους στό δρόμο τῆς ἀπόσχισης. Ἀντίθετα, ἡ οἰκονομική ἑνότητα τῆς χώρας, στή βάση μιᾶς πλατιᾶς αὐτονομίας τῶν ἐθνοτήτων, θά πρόσφερε στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες μεγάλα πλεονεκτήματα, τόσο ἀπό οἰκονομική, ὅσο καί ἀπό πολιτιστική ἄποψη γενικά».

Ὅπως μποροῦμε νά δοῦμε καθαρά, ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στίς 2 θέσεις εἶναι ἡ πιό ριζική πού θά μποροῦσε νά ὑπάρξει. Οἱ μαρξιστές κι οἱ τροτσκιστές ἀκολουθοῦν συστήματα ἐπιχειρηματολογίας πού γιά μᾶς δέν ἔχουν καμιά σχέση μέ τίς ἐλεύθερες ἀποφάσεις τῆς καταπιεσμένης μειονότητας ἀναφορικά μέ τόν καθορισμό τῶν συνθηκῶν τῆς ἴδιας της τῆς ἐλευθερίας. Δέν εἶναι ἐδῶ ὁ χῶρος νά ξαναπιάσουμε τά θεμελιακά σημεῖα αὐτῆς τῆς θεωρητικῆς διαφορᾶς, εἶναι ὅμως ἀρκετό νά ξαναδιαβάσουμε τό ἀπόσπασμα τοῦ Τρότσκυ γιά νά συνειδητοποιήσουμε τήν θεωρητική ἀμφισημία πού περιέχεται σ' αὐτό, τό πόσος χῶρος ἀφιερώνεται σέ μιά πολιτική στρατηγική πού εὐνοεῖ τήν ἐγκαθίδρυση τῆς δικτατορίας μιᾶς «φωτισμένης» μειοψηφίας, καί τό πόσα λίγα θά γίνουν γιά τήν «πραγματική» ἐλευθερία τοῦ ἐκμεταλλευόμενου. Θά 'πρεπε νά ὑπογραμμίσουμε τήν ἀμφίσημη χρήση τοῦ ὅρου σεπαρατισμός, καί τήν ἐμμονή σέ παράλογα ἐπιχειρήματα σάν αὐτά πού σχετίζονται μέ τό «ἐθνικό συναίσθημα».

Συμπεράσματα

Σ' αὐτή τήν ἐργασία ἔχουν τεθεῖ πολλά προβλήματα, καί ξέρουμε ὅτι δέν μπορέσαμε νά τά ἀξιολογήσουμε παρά μόνο μερικά, ἐξαιτίας τῆς πολυπλοκότητά τους. Ἀρχίσαμε ἀπό μιά συγκεκριμένη κατάσταση: τῆς Σικελίας, καί μιά διαδικασία διαμελισμοῦ πού εἶναι ἱκανή νά προκαλέσει ἀνυπολόγιστη ζημιά στό κοντινό μέλλον. Εἴπαμε πώς πίσω ἀπ' αὐτή τή διαδικασία διαμελισμοῦ, βρίσκεται, κατά τή γνώμη μας, μιά ἕνωση φασιστῶν καί μαφίας, καί πώς τά συμφέροντα πού ἐννοοῦν νά προστατέψουν αὐτοί οἱ ἄνθρωποι εἶναι κύρια τά συμφέροντα τῶν Ἀμερικάνων. Ἡ κυκλοφορία ὁρισμένων μπαγιάτικων σεπαρατιστικῶν συνθημάτων μᾶς ὑποχρέωσε νά πάρουμε μιά θέση, μ' ὅσο τό δυνατόν καθαρότερη μορφή, προσπαθώντας νά δείξουμε ποιά εἶναι τά σημαντικότερα σημεῖα τοῦ ἀναρχικοῦ διεθνισμοῦ ἀπέναντι στό πρόβλημα τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγώνα. Δώσαμε ἐπίσης μιά σύντομη περιγραφή μερικῶν ἑρμηνευτικῶν ἐλλείψεων πού λανθάνουν στήν ὀρθόδοξη μαρξιστική θεώρηση τοῦ προβλήματος καί μερικῶν στρατηγικῶν ἀνοησιῶν πού καθορίζουν στήν πράξη, τήν ὄχι μικρή δυσκολία πού ἀντιμετωπίζουν τά ἐθνικοαπελευθερωτικά κινήματα πού ἐμπνέονται ἀπ' τόν μαρξισμό. Θά προσπαθήσουμε τώρα νά κλείσουμε τήν ἔρευνά μας μέ μερικές νύξεις τεράστιας θεωρητικῆς σημασίας.

Πρέπει ν' ἀσχοληθοῦμε ξανά καί νά ἐξετάσουμε σέ βάθος τή σχέση

μεταξύ δομής καί έποικοδομήματος. Πολλοί σύντροφοι παραμένουν προσκολλημένοι στό μαρξιστικό πρότυπο καί δέν τό συνειδητοποιοῦν, τόσο πολύ ἔχει αὐτό διεισδύσει μέσα στόν «τωρινό» μας τρόπο θεώρησης. Ἡ δύναμη πού 'χουν τώρα οἱ μαρξιστές στά Πανεπιστήμιά μας, τούς ἐπιτρέπει νά προβάλουν ἕνα ὁρισμένο πρότυπο ἀνάλυσης στούς κόλπους μειονοτήτων διανοουμένων, παρουσιάζοντάς το σάν ἀπόλυτα πραγματικό, μέ τή συνηθισμένη τους αὐταρέσκεια. Εἰδικότερα, πρέπει ν' ἀναλυθεῖ προσεκτικά ἡ ἔννοια τῶν «μέσων παραγωγῆς», γιά νά προσδιοριστοῦν τά ὅρια κι οἱ δυνατότητες μιᾶς ντετερμινιστικῆς χρήσης τοῦ οἰκονομικοῦ παράγοντα. Σήμερα, ἡ οἰκονομική πραγματικότητα ἔχει ἀλλάξει καί δέν μπορεῖ νά χωρέσει μέσα στήν κλασσική μαρξιστική τυπολογία· παρόλα αὐτά κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιά νά περιπλέξουν τά πράγματα, ἐπιχειρώντας ἔτσι νά ἐξηγήσουν γεγονότα πού θά 'ταν ἀλλιῶς εὔκολο νά ἐξηγηθοῦν. Παρεμβάλλοντας πιό ἀνοιχτά πρότυπα συλλογιστικῆς, θά μπορούσαμε νά ἐπιλέξουμε πιό συναφεῖς παράγοντες ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἐθνικές καί πολιτιστικές ἤ ἐθνικές ἰδιομορφίες. Αὐτοί ὑπεισέρχονται στήν εὐρύτερη διαδικασία ἐκμετάλλευσης καί καθορίζουν ποσοτικές ἀλλαγές πού κάνουν δυνατή τήν ἴδια τήν ἐκμετάλλευση καί, σέ τελευταία ἀνάλυση, προκαλοῦν τήν ἐμφάνιση ἄλλων ἀλλαγῶν, ποιοτικῆς αὐτή τή φορά φύσης. Λαοί καί τάξεις, πολιτικοί καί πολιτιστικοί σχηματισμοί, ἰδεολογικά κινήματα καί ὁ συγκεκριμένος ἀγώνας, ἐπιδέχονται ὅλα ἑρμηνευτικές τροποποιήσεις σέ σχέση μέ τό βασικό πρότυπο. Ἄν δεχτοῦμε ἕναν μηχανιστικό ντετερμινισμό, οἱ συνέπειες θά 'ναι ἡ ἀναπόφευκτη δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, τό πέρασμα πρός μιά ὄχι τόσο εὔκολα κατανοήσιμη καί ἱστορικά μή - ἀποδείξιμη προοδευτική ἐξαφάνιση τοῦ κράτους· ἀντίθετα, ἄν τό ἑρμηνευτικό πρότυπο εἶναι ἀνοιχτό καί μή ντετερμινιστικό, ἄν ἡ ἀτομική ἐπιθυμία ἐνταχθεῖ σέ μιά διαδικασία ἀλληλεπίδρασης μέ τήν ταξική συνείδηση, ἄν οἱ διάφορες κοινωνικοπολιτιστικές ὀντότητες ἀναλύονται ὄχι μόνον οἰκονομικά ἀλλά καί πολύ εὐρύτερα, οἱ συνέπειες θά 'ναι κοινωνικά πολύ διαφορετικές: μιά ἄμεση ἐξαφάνιση τῶν κρατιστικῶν προκαταλήψεων, ἡ δυνατότητα μιᾶς ὁριζόντιας ἐλευθεριακῆς δόμησης, ἕνα φεντεραλιστικό σχέδιο παραγωγῆς καί διανομῆς.

Ὁπωσδήποτε ὅλα αὐτά ἀπαιτοῦν ὄχι μόνο τήν ἀπόρριψη τοῦ μηχανιστικοῦ ὑλισμοῦ πού, κατά τή γνώμη μας, ἀπορρέει ἀπ' τόν μαρξισμό, ἀλλά κι ἑνός ὁρισμένου ἰδεαλισμοῦ πού, πάλι κατά τή γνώμη μας, μολύνει ἕνα τμῆμα τοῦ ἀναρχισμοῦ. Ὅμοια, ἡ παγκοσμιότητα θεωρούμενη σάν ἀπόλυτη ἀξία, εἶναι ἀ-ἱστορική κι ἐξιδανικευμένη σέ τέτοιο βαθμό ὅπως ἕνα παρόμοιο ἀξίωμα τοῦ Ἰλλουμινατισμοῦ δέν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπό τό ἀντεστραμμένο εἴδωλο τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ Χριστιανισμοῦ. Δέν εἶναι δυνατόν νά διακρίνουμε καθαρά πίσω ἀπ' τήν ἡγεμονία τῆς Δύσης ποιό μέρος της ἔχει ἀναπτυχθεῖ ἀπό τήν ἰδεολογία μιᾶς ψεύδους ἐλευθερίας, ἑνός ἀμφίσημου πανανθρωπισμοῦ μέ κοσμοπολίτικο ὑπόβαθρο. Ὁ μῦθος τῆς κυριαρχίας τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου ἀναπαρίσταται μέ διάφορες μορφές, σάν ὁ μύ-

θος τοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς ἐπιστήμης καί συνακόλουθα σάν ἡ θεμελίωση τῆς πολιτικῆς ἡγεμονίας λίγων κρατῶν πάνω σέ ἄλλα. Ἡ ἰδεολογία τοῦ μασσονισμοῦ καί τοῦ Ἰλιουμινατισμοῦ θά μποροῦμε νά στηρίζει τόν Γνωσιοδιωγμό πού κρύβεται πίσω ἀπό τήν Λενινιστική ἐκδοχή τοῦ μαρξισμοῦ, δέν ἔχει ὅμως καμιά σχέση μέ τόν ἀναρχισμό, πέρα ἀπ' τό γεγονός ὅτι πολλοί σύντροφοι συνεχίζουν νά χαριεντίζονται μέ ἀφηρημένα σχήματα καί παλιές ξεπερασμένες θεωρίες.

Οἱ ἀναρχικοί πρέπει νά προσφέρουν ὅλη τους τήν ὑποστήριξη, συγκεκριμένη ὅσον ἀφορᾶ τή συμμετοχή, θεωρητική ὅσον ἀφορᾶ ἀναλύσεις καί μελέτες, στούς ἐθνικοαπελευθερωτικούς ἀγῶνες, ξεκινώντας ἀπό τήν αὐτόνομη ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν, ἐκθέτοντας τήν ταξική ἀντιπαράθεση μέ τόν σωστό τρόπο, δηλαδή χωρίς νά κάνουν διακρίσεις ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐθνική ἀστική τάξη, καί θέτοντας σάν πρόγραμμα τήν ὁμοσπονδιακή οἰκοδόμηση τῆς μελλοντικῆς κοινωνίας πού πρέπει νά προέλθει ἀπό τήν κοινωνική ἐπανάσταση. Σ' αὐτή τή βάση, πού δέν ἀφήνει ἔδαφος γιά τό ντετερμινισμό καί διάφορους τύπους ἰδεαλισμοῦ, κάθε προσπάθεια τῶν φασιστῶν νά ἐκμεταλλευτοῦν τούς πόθους τῶν καταπιεζόμενων λαῶν μπορεῖ εὔκολα νά καταπολεμηθεῖ. Αὐτό ὅμως ἀπαιτεῖ πρῶτα ἀπ' ὅλα νά ξεκαθαρίσουμε τά πράγματα ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, νά κοιτάξουμε μπροστά καί νά φτιάχνουμε τίς σωστές ἀναλύσεις γιά μιάν ἐπαναστατική ἀναρχική στρατηγική.

ΑΛΦΡΕΝΤΟ ΜΠΟΝΑΝΟ

ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ

Τό κράτος δέν εἶναι ἡ πατρίδα, εἶναι ἡ ἀφαίρεση, τό μεταφυσικό, μυστικιστικό, πολιτικό, πλάσμα δικαίου τῆς πατρίδας. Ὁ ἁπλός λαός ὅλων τῶν χωρῶν, ἀγαπᾶ βαθιά τήν πατρίδα του, αὐτή ὅμως εἶναι μιά φυσική, πραγματική ἀγάπη. Ὁ πατριωτισμός τοῦ λαοῦ δέν εἶναι ἁπλῶς μιά ἰδέα, εἶναι γεγονός· ἀλλά ὁ πολιτικός πατριωτισμός, ἡ ἀγάπη τοῦ κράτους, δέν εἶναι ἡ πιστή ἔκφραση αὐτοῦ τοῦ γεγονότος: εἶναι μιά ἔκφραση διαστρεβλωμένη μέσω μιᾶς ψευδοῦς ἀφαίρεσης, πρός ὄφελος πάντα μιᾶς ἐκμεταλλευτικῆς μειοψηφίας.

Ἡ Πατρίδα κι ἡ ἐθνικότητα, ὅπως ἡ ἀτομικότητα, ἀποτελοῦν ἡ καθεμιά τους ἕνα φυσικό καί κοινωνικό γεγονός, καί συνάμα φυσιολογικό κι ἱστορικό· καμιά ἀπ' αὐτές δέν εἶναι ἀρχή. Ἀνθρώπινη ἀρχή μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ μόνον αὐτό πού εἶναι οἰκουμενικό καί κοινό γιά ὅλους τούς ἀνθρώπους· ἡ ἐθνικότητα χωρίζει τούς ἀνθρώπους, ἄρα δέν εἶναι ἀρχή· εἶναι ὁ σεβασμός πού πρέπει νά τρέφει ὁ καθένας γιά τά φυσικά γεγονότα, πραγματικά ἤ κοινωνικά. Ἡ ἐθνικότητα, ὅπως κι ἡ ἀτομικότητα, εἶναι ἕνα ἀπ' αὐτά τά γεγονότα. Ἄρα πρέπει νά τήν σεβόμαστε. Ἡ παραβίασή της εἶναι ἔγκλημα, καί, γιά νά μιλήσουμε στή γλώσσα τοῦ Μαντσίνι, γίνεται μιά ἱερή ἀρχή κάθε φορά πού ἀπειλεῖται καί παραβιάζεται. Νά γιατί νιώθω πάντοτε τόν ἑαυτό μου εἰλικρινή πατριώτη ὅλων τῶν καταπιεζόμενων πατρίδων.

Ἡ οὐσία τῆς ἐθνικότητας. Ἡ πατρίδα ἀντιπροσωπεύει τό ἀναμφισβήτητο καί ἱερό δικαίωμα κάθε ἀνθρώπου, κάθε ἀνθρώπινης ὁμάδας, ἕνωσης, κοινότητας, περιοχῆς, καί ἔθνους νά ζεῖ, νά αἰσθάνεται, νά σκέπτεται, νά ἐπιθυμεῖ, καί νά ἐνεργεῖ μέ τό δικό της τρόπο — κι αὐτός ὁ τρόπος ζωῆς κι αἴσθησης, εἶναι πάντα τὸ ἀναμφισβήτητο ἀποτέλεσμα μιᾶς μακρόχρονης ἱστορικῆς ἀνάπτυξης.

Ἐθνικότητα καί παγκόσμια ἀλληλεγγύη. Δέν ὑπάρχει τίποτα πιό παράλογο καί συνάμα πιό βλαβερό, πιό θανατηφόρο, γιά τό λαό ἀπό τό νά ὑποστηρίζει τήν πλασματική ἀρχή τῆς ἐθνικότητας σάν τό ἰδανικό ὅλων τῶν λαϊκῶν πόθων. Ἡ ἐθνικότητα δέν εἶναι μιά οἰκουμενική ἀνθρώπινη ἀρχή· εἶναι ἕνα ἱστορικό, τοπικό γεγονός, πού σάν ὅλα τά πραγματικά κι ἀβλαβή γεγονότα, ἔχει τό δικαίωμα ν' ἀξιώνει τή γενικήν ἀποδοχή. Κάθε λαός, ἀκόμη κι ἡ πιό μικρή λαϊκή μονάδα, ἔχει τόν ἰδιαίτερο χαρακτήρα του, τόν ἰδιαίτερο τρόπο ὕπαρξής του, τόν ἰδιαίτερο τρόπο του νά μιλᾶ, νά σκέπτεται, νά αἰσθάνεται καί νά ἐνεργεῖ· αὐτή ἡ ἰδιοσυγκρασία εἶναι πού συνιστᾶ τήν οὐσία τῆς ἐθνικότητας, πού εἶναι τό ἀποτέλεσμα ὁλόκληρης τῆς ἱστορικῆς ζωῆς καί τό ὁλικό ἄθροισμα τῶν ζωντανῶν συνθηκῶν αὐτοῦ τοῦ λαοῦ.

Κάθε λαός ὅπως καί κάθε ἄτομο εἶναι αὐτό πού εἶναι χωρίς νά τό θέλει, κι ἔχει, λοιπόν, τό δικαίωμα νά εἶναι ὁ ἑαυτός του. Αὐτό συνιστᾶ τά λεγόμενα ἐθνικά συμφέροντα. Ἄν ὅμως ἕνας ορισμένος λαός ἤ ἄνθρωπος ὑπάρχει πραγματικά μέ μιά ὁρισμένη μορφή, δέν ἕπεται ὅτι ἔχει τό δικαίωμα νά ὑψώσει τήν ἐθνικότητα στή μιά περίπτωση καί τήν ἀτομικότητα στήν ἄλλη σάν ἰδιαίτερες ἀρχές, καί ὅτι θά πρέπει νά συνεχίσουν νά θορυβοῦν γύρω ἀπ' αὐτές. Ἀντίθετα, ὅσο λιγότερο σκέπτονται τόν ἑαυτό τους κι ὅσο περισσότερο ἐμποτίζονται μέ οἰκουμενικές ἀνθρώπινες ἀξίες, τόσο περισσότερο ἀναζωογοννοῦνται, τόσο περισσότερο πλουτίζουν σέ περιεχόμενο ἡ ἐθνικότητα ἀπ' τή μεριά κι ἡ ἀτομικότητα ἀπ' τήν ἄλλη.

Ἡ ἱστορική εὐθύνη κάθε ἔθνους. Ἡ ἀξιοπρέπεια κάθε ἔθνους, ὅπως καί κάθε ἀτόμου, πρέπει βασικά νά συνίσταται στό ν' ἀποδέχεται τό καθένα ὅλη τήν εὐθύνη γιά τίς πράξεις του, χωρίς νά ἐπιδιώκει νά τήν φορτώσει σ' ἄλλους. Δέν εἶναι πολύ ἀνόητοι ὅλοι αὐτοί οἱ θρῆνοι ἑνός μεγάλου παιδιοῦ πού παραπονιέται μέ δάκρυα στά μάτια ὅτι κάποιος τό διέφθειρε καί τό 'βαλε στόν στραβό δρόμο; Κι αὐτό πού 'ναι ἀνάρμοστο στήν περίπτωση τοῦ παιδιοῦ δέν δικαιολογεῖται ἀσφαλῶς στήν περίπτωση τοῦ ἔθνους, τοῦ ὁποίου τό ἴδιο ἀκριβῶς τό αἴσθημα αὐτοσεβασμοῦ θά 'πρεπε ν' ἀποκλείει κάθε ἀπόπειρα ἀποποίησης τῆς εὐθύνης τῶν δικῶν του σφαλμάτων.

Πατριωτισμός καί οἰκουμενική δικαιοσύνη. Θά 'πρεπε ὁ καθένας μας νά ἀπαγκιστρωθεῖ ἀπ' τόν στενό, μίζερο πατριωτισμό σύμφωνα μέ τόν ὁποῖο ἡ χώρα κάποιου εἶναι τό κέντρο τοῦ κόσμου, καί πού θεωρεῖται μεγάλη μόνο στό βαθμό πού τή φοβοῦνται οἱ γείτονες. Πρέπει νά τοποθετήσουμε τήν ἀνθρώπινη, οἰκουμενική δικαιοσύνη πάνω ἀπ' ὅλα τά ἐθνικά συμφέροντα. Καί πρέπει νά ἐγκαταλείψουμε μιά γιά πάντα τήν ψευδή ἀρχή τῆς ἐθνικότητας, πού ἐφευρέθηκε τώρα τελευταία ἀπό τούς δεσπότες τῆς Γαλλίας, τῆς Ρωσίας καί τῆς Πρωσ-

σίας μέ σκοπό νά συντριβεῖ ἡ κυρίαρχη ἀρχή τῆς ἐλευθερίας. Ἡ ἐθνικότητα δέν εἶναι ἀρχή: εἶναι ἕνα πραγματικό γεγονός, ὅπως ἀκριβῶς κι ἡ ἀτομικότητα. Κάθε ἐθνότητα, μεγάλη ἤ μικρή ἔχει τό ἀναφαίρετο δικαίωμα νά ᾿ναι ὁ ἑαυτός της, νά ζεῖ σύμφωνα μέ τήν φύση της. Αὐτό τό δικαίωμα δέν εἶναι παρά ἡ συνέπεια τῆς γενικῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας.

ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΡΟΚΕΡ («Ἐθνικισμός καί Πολιτισμός»)

Ἡ παλιά ἄποψη πού ἀποδίδει τήν δημιουργία τοῦ ἐθνικιστικοῦ κράτους στήν ἀφυπνισμένη ἐθνική συνείδηση τοῦ λαοῦ, δέν εἶναι παρά ἕνας μύθος, πολύ ἐξυπηρετικός γιά τούς ὑποστηριχτές τῆς ἰδέας τοῦ ἐθνικοῦ κράτους, ἀλλά ὄχι λιγότερο λαθεμένος. ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ Η ΑΙΤΙΑ, ΑΛΛΑ ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ. ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΤΟ ΕΘΝΟΣ, ΚΙ ΟΧΙ ΤΟ ΕΘΝΟΣ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ. Πράγματι, ἀπ᾿ αὐτή τήν ἄποψη ὑπάρχει ἀνάμεσα στό λαό καί στό ἔθνος ἡ ἴδια διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στήν κοινωνία καί στό κράτος.

Κάθε κοινωνική μονάδα εἶναι ἕνας φυσικός σχηματισμός πού, στή βάση τῶν κοινῶν ἀναγκῶν καί τῆς ἀμοιβαίας συμφωνίας, οἰκοδομεῖται ὀργανικά ἀπό κάτω πρός τά πάνω γιά νά ἐγγυᾶται καί νά προστατεύει τό γενικό συμφέρον. Ἀκόμη κι ὅταν οἱ κοινωνικοί θεσμοί βαθμιαῖα ἀπολιθώνονται ἤ διατηροῦνται σάν κατάλοιπα, ὁ σκοπός τῆς προέλευσής τους μπορεῖ, στίς περισσότερες περιπτώσεις, ν᾿ ἀναγνωριστεῖ καθαρά. Ὡστόσο, κάθε κρατική ὀργάνωση εἶναι ἕνας τεχνητός μηχανισμός πού ἐπιβλήθηκε στούς ἀνθρώπους ἀπ᾿ τά πάνω ἀπό κάποιον ἐξουσιαστή, καί πού δέν ἀποβλέπει ποτέ σ᾿ ἄλλους σκοπούς ἔξω ἀπ᾿ τό νά ὑπερασπίσει καί νά διασφαλίσει τά συμφέροντα προνομιούχων μειονοτήτων τῆς κοινωνίας.

Κάθε λαός εἶναι τό φυσικό ἀποτέλεσμα μιᾶς κοινωνικῆς ἕνωσης, μιά ἀμοιβαία ἕνωση ἀνθρώπων πού προῆλθε ἀπό μίαν ὁρισμένη ὁμοιότητα τῶν ἐξωτερικῶν συνθηκῶν ζωῆς, μιά κοινή γλώσσα, καί ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά πού ὀφείλονται στό κλιματολογικό καί γεωγραφικό περιβάλλον. Μ᾿ αὐτό τόν τρόπο, γεννιοῦνται ὁρισμένα κοινά χαρακτηριστικά, πού ὑπάρχουν σέ κάθε μέλος τῆς ἕνωσης, καί σχηματίζουν ἕνα πολύ σπουδαῖο μέρος τῆς κοινωνικῆς της ὕπαρξης. Αὐτή ἡ ἐσωτερική σχέση μπορεῖ τόσο λίγο νά τραφεῖ τεχνητά, ὅσο καί νά καταστραφεῖ τεχνητά. Τό ἔθνος, ἀπ᾿ τήν ἄλλη μεριά, εἶναι τό τεχνητό ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγώνα γιά πολιτική ἐξουσία, ὅπως ἀκριβῶς κι ὁ ἐθνικισμός δέν ὑπῆρξε ποτέ τίποτε παραπάνω ἀπό τήν πολιτική θρησκεία τοῦ σύγχρονου κράτους. Τό ν᾿ ἀνήκουμε σ᾿ ἕνα ἔθνος, ἀντίθετα μέ τό νά ἀνήκουμε σ᾿ ἕναν λαό, δέν καθορίζεται ποτέ ἀπό βαθιά φυσικά αἴτια, ἀλλά ὑπόκειται πάντα σέ πολιτικές θεωρήσεις καί βασίζεται σ᾿ αὐτούς τούς κρατικούς λόγους, πίσω ἀπό τούς ὁποίους κρύβονται πάντα τά συμφέροντα προνομιούχων μειονοτήτων. Μιά μικρή ὁμάδα διπλωματῶν πού εἶναι ἁπλά οἱ ἐμπορικοί ἐκπρόσωποι τῆς προνομιούχας κάστας καί τάξης ἀποφασίζουν ἐντελῶς αὐθαίρετα σέ ποιό ἔθνος θά ἀνήκουν ὁρισμένοι ἄνθρωποι, πού οὔτε κἄν ρωτήθηκαν ἄν συμφωνοῦν, ἀλλά πρέπει νά ὑποταχτοῦν σ᾿ αὐτή τήν ἄσκηση ἐξουσίας γιατί δέν μποροῦν νά κάνουν ἀλλιῶς.

Λαοί κι ὁμάδες λαῶν ὑπῆρχαν πολύ πρίν ἐμφανιστεῖ τό κράτος. Καί σήμερα ὑπάρχουν κι ἀναπτύσσονται χωρίς τή βοήθεια τοῦ κράτους. Ἐμποδίζεται μόνον ἡ

φυσική τους ἀνάπτυξη ὅταν κάποια ἐξωτερική δύναμη παρεμβαίνει βίαια στή ζωή τους καί τούς βάζει μέ τό ζόρι σέ ἄγνωστα ὥς τότε γι' αὐτούς καλούπια. Ὕστερα, τό ἔθνος εἶναι ἀδιανόητο χωρίς τό κράτος. Ἔχει προσκολληθεῖ σ' αὐτό. Ἡ εὐτυχία του ἤ ἡ δυστυχία του ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτό, κι ὀφείλει τήν ὕπαρξή του μόνο στήν παρουσία τοῦ κράτους. Συνακόλουθα, ἡ θεμελιακή φύση τοῦ ἔθνους θά μᾶς διαφεύγει πάντα ἄν προσπαθοῦμε νά τό διαχωρίσουμε ἀπ' τό κράτος καί νά τό προικίζουμε μέ μιά δική του ζωή πού ποτέ δέν διέθετε.

Κάθε λαός εἶναι πάντα μιά κοινότητα μέ μᾶλλον στενά ὅρια. Ἀλλά ἕνα ἔθνος, περικλείνει, κατά κανόνα, ἕνα ὁλόκληρο πλέγμα ἀπό διαφορετικούς λαούς καί ὁμάδες λαῶν πού συμπιέστηκαν, μέ λιγότερο ἤ περισσότερο βίαια μέσα, στό πλαίσιο ἑνός κοινοῦ κράτους. Πράγματι, σ' ὅλη τήν Εὐρώπη δέν ὑπάρχει κανένα κράτος πού νά μήν ἀποτελεῖται ἀπό μιάν ὁμάδα διαφορετικῶν λαῶν πού εἶχαν ἀρχικά διαφορετική καταγωγή καί γλῶσσα καί πού ἐνσωματώθηκαν μέσα σ' ἕνα ἔθνος μόνον ἀπό δυναστικά, οἰκονομικά καί πολιτικά συμφέροντα.

. . . .

Κάθε ἐθνικισμός εἶναι ἀπό τή φύση του ἀντιδραστικός, γιατί προσπαθεῖ νά ἐπιβάλλει μέ τή βία στά ξεχωριστά μέρη τῆς μεγάλης ἀνθρώπινης οἰκογένειας ἕναν συγκεκριμένο χαρακτήρα σύμφωνα μέ μιά προκαθορισμένη ἰδέα. Ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη, ἐπίσης, δείχνει τήν ἀλληλεξάρτηση τῆς ἐθνικιστικῆς ἰδεολογίας μέ τό πιστεύω κάθε ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκείας. Ὁ ἐθνικισμός δημιουργεῖ τεχνητές διακρίσεις καί διαχωρισμούς μέσα σ' αὐτήν τήν ὀργανική ἑνότητα πού βρίσκει τήν ἔκφρασή της στό Γένος Ἄνθρωπος, ἐνῶ ταυτόχρονα προσπαθεῖ νά πετύχει μιάν πλασματική ἑνότητα πού ἀπορρέει μόνον ἀπό μιάν ἐπιθυμητή ἀντίληψη· καί οἱ ὑποστηρικτές της θά 'θελαν νά κάνουν τά μέλη μιᾶς ὁρισμένης ἀνθρώπινης ὁμάδας νά χορεύουν ὅλα στόν ἴδιο ρυθμό, ὥστε νά μποροῦν νά τά ξεχωρίζουν ἀκόμη πιό εὔκολα ἀπό ἄλλες ὁμάδες. Μ' αὐτήν τήν ἔννοια, ὁ αὐτοαποκαλούμενος «πολιτισμικός ἐθνικισμός» δέν διαφέρει καθόλου ἀπ' τόν πολιτικό ἐθνικισμό γιά τούς πολιτικούς σκοπούς τοῦ ὁποίου χρησιμεύει, κατά κανόνα, σάν φύλλο συκῆς. Αὐτοί οἱ δυό δέν μποροῦν νά ξεχωριστοῦν νοητικά, δέν ἀντιπροσωπεύουν παρά δυό διαφορετικές ὄψεις τῆς ἴδιας προσπάθειας.

Ὁ πολιτισμικός ἐθνικισμός ἐμφανίζεται στήν πιό καθαρή του μορφή, ὅταν οἱ λαοί βρίσκονται ὑπό ξένη κατοχή καί γι' αὐτό τό λόγο δέν μποροῦν νά ἐφαρμόσουν τά δικά τους σχέδια γιά πολιτικήν ἐξουσία. Σ' αὐτήν τήν περίπτωση, ἡ «ἐθνική σκέψη» προτιμᾶ ν' ἀπασχολεῖται μέ δραστηριότητες πού θά οἰκοδομήσουν τόν πολιτισμό τοῦ λαοῦ καί προσπαθεῖ νά κρατήσει ζωντανή τήν ἐθνική συνείδηση μ' ἀναμασήματα τῆς χαμένης δόξας καί τοῦ μεγαλείου τοῦ παρελθόντος. Τέτοιες συγκρίσεις ἀνάμεσα σ' ἕνα παρελθόν πού 'γινε ἤδη θρύλος καί σ' ἕνα σκλαβωμένο παρόν, κάνουν τό λαό διπλά εὐαίσθητο ἀπέναντι στήν ἀδικία πού ὑφίσταται· ἄν ὅμως τέτοιες ὁμάδες ἀνθρώπων καταφέρουν ἀργά ἤ γρήγορα νά ἀποτινάξουν τόν ξένο ζυγό καί νά ἐμφανιστοῦν οἱ ἴδιοι σάν ἐθνική ἐξουσία, τότε ἡ πολιτισμική φάση τῆς προσπάθειάς τους περνάει ἁπλῶς ὁριστικά στό παρασκήνιο, καί παραχωρεῖ τή θέση της στήν πικρή πραγματικότητα τῶν πολιτικῶν τους στόχων. Στήν πρόσφατη ἱστορία τῶν διάφορων ἐθνικῶν ὀργανισμῶν τῆς μεταπολεμικῆς Εὐρώπης μποροῦν νά βρεθοῦν εὔγλωττες μαρτυρίες γι' αὐτό.

. . . .

Στόν πολιτισμικό ἐθνικισμό, συγχωνεύονταν κατά κανόνα, δυό διαφορετικά συναισθήματα, πού δέν ἔχουν μεταξύ τους τίποτα κοινό: γιατί τό συναίσθημα πού νιώθει κανείς γιά τήν πατρίδα του δέν εἶναι πατριωτισμός, δέν εἶναι ἀγάπη γιά τό κράτος, δέν εἶναι ἀγάπη πού 'χει τίς ρίζες της στήν ἀφηρημένη ἰδέα τοῦ ἔθνους. Δέν χρειάζεται νά ἐπεξεργαστοῦμε μιάν ἐξήγηση γιά νά ἀποδείξουμε ὅτι τό μέρος τῆς γῆς ὅπου ἕνας ἄνθρωπος πέρασε τά χρόνια τῆς νιότης του εἶναι ἀλληλένδετο μέ τά βαθύτερα αἰσθήματά του. Οἱ ἐντυπώσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας καί τῆς ἀγουρης νιότης εἶναι αὐτές πού διατηροῦνται περισσότερο καί ἔχουν πιό διαρκή ἀποτελέσματα στήν ψυχή του. Ἡ πατρίδα εἶναι, γιά νά τό ποῦμε ἔτσι, ἡ ἐξωτερική φορεσιά τοῦ ἀνθρώπου· γνωρίζει μέχρι τό βάθος τίς παραμικρές της λεπτομέρειες. Αὐτό τό συναίσθημα γιά τήν πατρίδα γεννάει στά μεταγενέστερα χρόνια κάποια λαχτάρα γιά ἕνα μακρινό παρελθόν θαμμένο κάτω ἀπό ἐρείπια: κι αὐτό εἶναι πού ἐπιτρέπει στόν ρομαντικό νά τό ἀνασκαλεύει τόσο βαθειά.

Αὐτό τό συναίσθημα γιά τήν πατρίδα, δέν ἔχει καμιά συγγένεια μέ τήν λεγόμενη «ἐθνική συνείδηση», παρά τό γεγονός ὅτι ρίχνονται συχνά καί τά δύο στό ἴδιο καζάνι καί ὅτι μέ τήν μέθοδο τῶν παραχαρακτῶν, ἐμφανίζονται σάν ἴσης ἀξίας. Στήν πραγματικότητα, τό ἀληθινό συναίσθημα γιά τήν πατρίδα καταστρέφεται στή γέννα του ἀπό τήν «ἐθνική συνείδηση», πού τείνει πάντα νά τό τακτοποιήσει καί νά βάλει μέ τό ζόρι σέ μιά προκαθορισμένη φόρμα κάθε ἐντύπωση πού ἀντλεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀπ' τήν ἀνεξάντλητη ποικιλία τῆς πατρίδας του. Αὐτό εἶναι τό ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα ἐκείνων τῶν μηχανιστικῶν προσπαθειῶν γιά ἑνοποίηση πού δέν εἶναι στήν πραγματικότητα, παρά φιλοδοξίες τῶν ἐθνικιστικῶν κρατῶν.

Ἡ ἀπόπειρα ν' ἀντικατασταθεῖ ὁ φυσικός δεσμός τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν πατρίδα μέ μιά διατεταγμένη ἀγάπη γιά τό κράτος — μιά δομή πού ὀφείλει τήν δημιουργία της σέ κάθε εἴδους συμπτώσεις καί μέσα στήν ὁποία συγκεντρώθηκαν, μέ κτηνώδη βία, στοιχεῖα πού δέν ἔχουν ἀναγκαστικά μιά σχέση μεταξύ τους — εἶναι ἕνα ἀπό τά πιό παράδοξα φαινόμενα τοῦ καιροῦ μας. Ἡ λεγόμενη «ἐθνική συνείδηση» δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπό μιά πίστη πού διαδόθηκε ἀπό ἀντιλήψεις τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, πού ἔχει ἀντικαταστήσει τόν θρησκευτικό φανατισμό τῶν περασμένων αἰώνων κι ἔχει καταλήξει ν' ἀποτελεῖ σήμερα τό μεγαλύτερο ἐμπόδιο γιά τήν πολιτισμική ἀνάπτυξη. Ἡ ἀγάπη γιά τήν πατρίδα δέν γνωρίζει καμιά «ἐπιθυμία γιά ἐξουσία»· εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπ' αὐτή τήν ρηχή κι ἐπικίνδυνη στάση ἀνωτερότητας ἀπέναντι στό γείτονα πού ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά πιό ἔντονα χαρακτηριστικά κάθε εἴδους ἐθνικισμοῦ. Ἡ ἀγάπη γιά τήν πατρίδα δέν ἐμπλέκεται στήν πρακτική πολιτική κι οὔτε ἐπιδιώκει νά ὑποστηρίξει μέ ὁποιοδήποτε τρόπο τό κράτος. Εἶναι ἕνα καθαρό ἐσωτερικό συναίσθημα πού ἐκδηλώνεται τόσο ἐλεύθερα ὅσο καί ἡ ἀπόλαυση ἀπ' τόν ἄνθρωπο τῆς φύσης, τῆς ὁποίας ἡ πατρίδα ἀποτελεῖ τμῆμα. Ὅταν εἰδωθεῖ ἔτσι, ἡ ἀγάπη γιά τήν πατρίδα σέ σχέση μέ τήν διατεταγμένη ἀγάπη γιά τό ἔθνος πού ἐπιβάλλουν οἱ κυβερνήσεις, εἶναι σά τήν φυσική ἀνάπτυξη σέ σχέση μ' ἕνα τεχνητό ὑποκατάστατο.

Μετ. Βασίλης Τομανᾶς

ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΥΠΑΝΑΠΤΥΚΤΕΣ ΧΩΡΕΣ

1

Ὁ κατ' ἐξοχήν ἐπαναστατικός ρόλος τῆς ἀστικῆς τάξης ἔγκειται στό ὅτι εἰσήγαγε, μέ τρόπο ἀποφασιστικό καί ἀμετάκλητο, τήν οἰκονομία στήν ἱστορία. Πιστός ἀφέντης αὐτῆς τῆς οἰκονομίας, ἡ ἀστική τάξη γίνεται ἀπό τή στιγμή τῆς ἐμφάνισής της ὁ πραγματικός — ἄν καί μερικές φορές ἀσυνείδητος — ἀφέντης τῆς «καθολικῆς ἱστορίας». Γιά πρώτη φορά αὐτή ἡ τελευταία ἔπαψε νά εἶναι μεταφυσική φαντασίωση ἤ πράξη τοῦ Χεγκελιανοῦ Πνεύματος γιά νά γίνει ὑλικό γεγονός, ἐξίσου συγκεκριμένο ὅσο καί ἡ τετριμμένη ὕπαρξη κάθε ἀτόμου. Ἀπό τότε πού ἐγκαθιδρύθηκε ἡ ἐμπορευματική παραγωγή, τίποτα στόν κόσμο δέν ξεφεύγει ἀπό τήν ἀμείλικτη ἐκτύλιξη αὐτῆς τῆς νέο - ε ἱ μ α ρ μ έ ν η ς, τῆς ἀόρατης οἰκονομικῆς ὀρθολογικότητας: τ ῆ ς λ ο γ ι κ ῆ ς τ ο ῦ ἐ μ π ο ρ ε ύ μ α τ ο ς. Ὁλοκληρωτική καί ἰμπεριαλιστική ἀπό τή φύση της, ἀπαιτεῖ σάν πεδίο δράσης ὁλόκληρο τόν πλανήτη καί σάν ὑπηρέτες τό σύνολο τῶν ἀνθρώπων. Ὅπου ὑπάρχει τό ἐ μ π ό ρ ε υ μ α, ὑπάρχουν μόνο σκλάβοι.

2

Στήν καταπιεστική συνοχή μιᾶς ἰδιαίτερης τάξης γιά τή διατήρηση τῆς ἀνθρωπότητας στήν π ρ ο ϊ σ τ ο ρ ί α, τό ἐπαναστατικό κίνημα — ἄμεσο καί ἀθέλητο προϊόν τῆς ἀστικῆς καπιταλιστικῆς κυριαρχίας — ἀντέταξε ἐδῶ καί πάνω ἀπό ἕναν αἰώνα τό σχέδιο μιᾶς ἀπελευθερωτικῆς συνοχῆς πού εἶναι ἔργο ὅλων καί τοῦ καθένα, τήν ἐλεύθερη καί συνειδητή ἐπέμβαση στή δημιουργία τῆς Ἱ σ τ ο ρ ί α ς: τήν πραγματική κατάργηση κάθε ταξικῆς διαίρεσης καί τήν καταστροφή τῆς Οἰκονομίας.

3

Ἐκεῖ ὅπου ἔχει διεισδύσει — δηλαδή σχεδόν παντοῦ στόν κόσμο — τό μικρόβιο τοῦ ἐμπορεύματος δέν παύει νά ἀνατρέπει τούς πιό ἀρτηριο-

σκληρωμένους κοινωνικοοικονομικούς σχηματισμούς, καί νά ἐπιτρέπει σέ ἑκατομμύρια ἀνθρώπινα πλάσματα νά ἀνακαλύπτουν στή μιζέρια καί στή βία τόν ἱστορικό χρόνο τῆς οἰκονομίας. Παντοῦ ὅπου διεισδύει, διαχέει τήν καταστροφική ὁρμή του, διαλύει τά κατάλοιπα τοῦ παρελθόντος καί ὀξύνει στό ἔπακρο ὅλους τούς ἀνταγωνισμούς. Κοντολογῆς, ἐπισπεύδει τήν κοινωνική ἐπανάσταση. Στό πέρασμά του καταρρέουν ὅλα τά Σινικά Τείχη, καί πρίν καλά - καλά προλάβει νά ἐγκατασταθεῖ στήν Ἰνδία ὅλα διαλύονται γύρω του καί ξεσπᾶνε ἀγροτικές ἐπαναστάσεις στή Βομβάη, στή Βεγγάλη καί στό Μαντράς: οἱ προκαπιταλιστικές ζῶνες τοῦ κόσμου φτάνουν στήν ἀστική νεωτεριστικότητα, ἀλλά δίχως τήν ὑλική βάση της. Ὅπως στήν περίπτωση τοῦ προλεταριάτου της, ἔτσι κι ἐκεῖ οἱ δυνάμεις πού ἡ ἀστική τάξη συνέβαλε στήν ἀπελευθέρωσή τους, ἤ ἀκόμα στή δημιουργία τους, θά στραφοῦν τώρα ἐναντίον της καί ἐνάντια στούς αὐτόχθονες ὑπηρέτες της: ἡ ἐπανάσταση τῶν ὑπανάπτυκτων γίνεται ἕνα ἀπό τά κύρια κεφάλαια τῆς σύγχρονης ἱστορίας.

4

Ἄν τό πρόβλημα τῆς ἐπανάστασης στίς ὑπανάπτυκτες χῶρες τίθεται μέ ἰδιαίτερο τρόπο, αὐτό ὀφείλεται στήν ἴδια τήν ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι σ' αὐτές τίς χῶρες ἡ γενική οἰκονομική καθυστέρηση — πού συντηρεῖται ἀπό τήν ἀποικιακή κυριαρχία καί τά στρώματα πού τήν ὑποστηρίζουν —, ἡ ὑπανάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἔχει παρεμποδίσει τήν ἀνάπτυξη κοινωνικοοικονομικῶν σχηματισμῶν πού θά ἔκαναν ἄμεσα ἐκτελεστή τήν ἐπαναστατική θεωρία πού διαμορφώθηκε, ἐδῶ καί πάνω ἀπό ἕναν αἰώνα, μέ βάση τίς προηγμένες καπιταλιστικές κοινωνίες. Ὅλες αὐτές οἱ χῶρες, τή στιγμή πού μπαίνουν στόν ἀγώνα, ἀγνοοῦν τή μεγάλη βιομηχανία, καί τό προλεταριάτο κάθε ἄλλο παρά εἶναι ἐκεῖ ἡ πολυαριθμότερη τάξη. Τή λειτουργία αὐτή τήν ἐπωμίζεται ἡ φτωχή ἀγροτιά.

5

Τά διάφορα ἐθνικοαπελευθερωτικά κινήματα ἐμφανίστηκαν ἀρκετά μετά τήν κατατρόπωση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, πού ἐπακολούθησε τήν ἧττα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης τῆς μετασχηματισμένης ἐξαρχῆς σέ ἀντεπανάσταση πρός ὄφελος μιᾶς δῆθεν κομμουνιστικῆς γραφειοκρατίας. Ἔτσι σημαδεύτηκαν, εἴτε συνειδητά εἴτε μέσα στά πλαίσια τῆς ψευδοῦς συνείδησής τους, ἀπ' ὅλα τά μειονεκτήματα καί τίς ἀδυναμίες πού συνεπαγόταν αὐτή ἡ γενικευμένη ἀντεπανάσταση· καί, ὑπομένοντας ταυτόχρονα τά ἐπακόλουθα τῆς γενικῆς καθυστέρησης, δέν μπόρεσαν νά ξεπεράσουν κανένα ἀπό τά ὅρια πού ἐπιβλήθηκαν στό ἡττημένο ἐπαναστατικό κίνημα. Ἐξαιτίας ἀκριβῶς τῆς ἧττας τοῦ τελευταίου, οἱ ἀποικιακές ἤ μισοαποικιακές χῶρες ὑποχρεώθηκαν νά πολεμήσουν τόν ἰμπεριαλισμό μονάχες τους.

᾽Αλλά, πολεμώντας τον μονάχες τους καί σέ ἕνα μόνο μέρος τοῦ ὁλικοῦ ἐπαναστατικοῦ πεδίου, τόν ἐκδίωξαν μόνο μ ε ρ ι κ ά. Τά καταπιεστικά καθεστῶτα πού ἐγκαθιδρύθηκαν παντοῦ ὅπου ἡ ἐθνικοαπελευθερωτική ἐπανάσταση πίστεψε ὅτι θριάμβευσε, δέν εἶναι παρά μιά ἀπό τίς μορφές πού συγκαλύπτουν τήν ἐ π ά ν ο δ ο τ ο ῦ ἀ π ω θ η μ έ ν ο υ.

6

῞Οποιες κι ἄν ἦταν οἱ δυνάμεις πού συμμετεῖχαν, καί ὁσοσδήποτε κι ἄν ἦταν ὁ ριζοσπαστισμός τῶν ἡγεσιῶν τους, τά ἐθνικοαπελευθερωτικά κινήματα π ά ν τ α ὁδήγησαν τίς πρώτη ἀποικιακές κοινωνίες σέ σ ύ γ χ ρ ο ν ε ς μ ο ρ φ έ ς τ ο ῦ κ ρ ά τ ο υ ς καί σέ φιλοδοξίες ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς οἰκονομίας. Στήν Κίνα, τό ἀρχέτυπο τῶν ὑπανάπτυκτων ἐπαναστατῶν, ὁ ἀγώνας τῶν ἀγροτῶν ἐνάντια στόν ἀμερικανικό, εὐρωπαϊκό καί ἰαπωνικό ἰμπεριαλισμό κατέληξε, ἐν ὄψει τῆς ἥττας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἤδη ἀπό τό 1925 - 1927, νά ὁδηγήσει στήν ἐξουσία μία γραφειοκρατία πλασμένη κατά τό ρωσικό πρότυπο. Ὁ σταλινολενινιστικός δογματισμός μέ τόν ὁποῖο ἐπιχρυσώνει τήν ἰδεολογία της — μιά ἰδεολογία πού τελευταία περιορίστηκε στήν κόκκινη κατήχηση τοῦ Μάο — δέν εἶναι παρά τό ψέμα καί, στήν καλύτερη περίπτωση, ἡ ψευδής συνείδηση πού συνοδεύει τήν ἀντεπαναστατική της πρακτική.

7

Ὁ φανονισμός καί ὁ καστρογκουεβαρισμός εἶναι ἡ ψευδής συνείδηση διαμέσου τῆς ὁποίας ἡ ἀγροτιά φέρνει σέ πέρας τό τεράστιο ἔργο τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς προκαπιταλιστικῆς κοινωνίας ἀπό τό μισοφεουδαρχικό καί ἀποικιακό νεκρό βάρος της, καί τῆς ὑλοποίησης τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρέπειας πού εἶχε ποδοπατηθεῖ ἀπό τούς ἀποίκους καί τίς ὀπισθοδρομικές ἄρχουσες τάξεις. Ὁ μπενμπελαϊσμός, ὁ νασερισμός, ὁ τιτοϊσμός ἤ ὁ μαοϊσμός εἶναι οἱ ἰδεολογίες πού ἀναγγέλλουν τό τέλος αὐτῶν τῶν κινημάτων καί τήν ἀποκλειστική τους ἰδιοποίηση ἀπό τά μικροαστικά ἤ στρατιωτικά στρώματα τῶν πόλεων: τήν ἀνασύσταση τῆς ἐκμεταλλευτικῆς κοινωνίας, ἀλλά αὐτή τή φορά μέ νέους ἀφέντες καί στή βάση νέων κοινωνικοοικονομικῶν δομῶν. Παντοῦ ὅπου ἡ ἀγροτιά ἀγωνίστηκε νικηφόρα καί ἔφερε στήν ἐξουσία τά στρώματα πού πλαισιώνουν καί καθοδήγησαν τόν ἀγώνα της, ἦταν ἡ πρώτη πού ὑπέστη τίς βιαιότητές τους καί πού ἐπωμίστηκε τό συντριπτικό βάρος τῆς κυριαρχίας τους. Ἡ σύγχρονη γραφειοκρατία, ὅπως καί ἡ ἀρχαιότερη (στήν Κίνα π.χ.), θεμελιώνει τήν ἐξουσία της καί τήν εὐημερία της στήν ὑπερεκμετάλλευση τῶν ἀγροτῶν: ἡ ἰδεολογία δέν ἀλλάζει τίποτα στήν ὑπόθεση. Στήν Κίνα ἤ στήν Κούβα, στήν Αἴγυπτο ἤ στήν ᾽Αλγερία παντοῦ παίζει τόν ἴδιο ρόλο καί ἀναλαμβάνει τίς ἴδιες λειτουργίες.

8

Μέσα στήν διαδικασία συσσώρευσης τοῦ κεφαλαίου, ἡ γραφειοκρατία εἶναι ἡ πραγμάτωση ἐκείνου τοῦ ὁποίου ἡ ἀστική τάξη ἀποτελοῦσε μόνο τήν ἔννοια. Αὐτό πού ἡ ἀστική τάξη ἔκανε στή διάρκεια αἰώνων «μέσα στό αἷμα καί τή λάσπη», ἡ γραφειοκρατία θέλει νά τό πραγματοποιήσει συνειδητά καί «ὀρθολογικά» μέσα σέ μερικές δεκαετίες. Μόνο πού ἡ γραφειοκρατία δέν μπορεῖ νά συσσωρεύσει τό κεφάλαιο χωρίς νά συσσωρεύσει τά ψέματα: αὐτό πού ἀποτελοῦσε τό προπατορικό ἁμάρτημα τοῦ καπιταλιστικοῦ πλούτου, βαφτίζεται δόλια «σοσιαλιστική πρωταρχική συσσώρευση». Ὅλα ὅσα οἱ ὑπανάπτυκτες γραφειοκρατίες λένε, φαντάζονται καί θέλουν νά πιστεύουν πώς εἶναι ὁ σοσιαλισμός, στήν πραγματικότητα δέν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπό τόν ὁλοκληρωμένο νεομερκαντιλισμό. «Τό ἀστικό κράτος δίχως ἀστική τάξη» (Λένιν) δέν μπορεῖ νά ξεπεράσει τά ἱστορικά καθήκοντα τῆς ἀστικῆς τάξης· καί ἡ πιό ἀνεπτυγμένη βιομηχανική χώρα δείχνει στή λιγότερο ἀνεπτυγμένη χώρα τήν εἰκόνα τῆς ἴδιας της τῆς μελλοντικῆς ἀνάπτυξης. Ὅταν βρέθηκε στήν ἐξουσία, ἡ μπολσεβίκικη γραφειοκρατία δέν ἔβρισκε τίποτε καλύτερο νά προτείνει στά ρωσικό ἐπαναστατικό προλεταριάτο παρά νά «μαθητεύσει στό σχολεῖο τοῦ γερμανικοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ». Ὅλες αὐτές οἱ ὑποτιθέμενες σοσιαλιστικές ἐξουσίες εἶναι στήν καλύτερη περίπτωση μία ὑπανάπτυκτη ἀπομίμηση τῆς γραφειοκρατίας πού ἔθεσε ὑπό τήν κυριαρχία της καί νίκησε τό ἐπαναστατικό κίνημα στήν Εὐρώπη. Ἐκεῖνο πού μπορεῖ ἤ ὑποχρεώνεται νά κάνει ἡ γραφειοκρατία, δέν θά χειραφετήσει τή μάζα τῶν ἐργαζομένων οὔτε θά βελτιώσει αἰσθητά τήν κοινωνική της κατάσταση, γιατί αὐτό δέν εἶναι συνάρτηση μόνο τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων ἀλλά καί τῆς ἰδιοποίησής τους ἀπό τούς παραγωγούς. Πάντως, ἐκεῖνο πού δέν θά παραλείψει νά κάνει, θά εἶναι νά δημιουργήσει τίς ὑλικές συνθῆκες γιά τήν πραγματοποίηση καί τῶν δύο. Μήπως ἡ ἀστική τάξη ἔκανε ποτέ κάτι λιγότερο;

9

Στίς γραφειοκρατικο - ἀγροτικές ἐπαναστάσεις, μόνο ἡ γραφειοκρατία ἀποβλέπει συνειδητά καί ξεκάθαρα στήν ἐξουσία. Ἡ κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀντιστοιχεῖ στήν ἱστορική στιγμή ὅπου ἡ γραφειοκρατία κυριεύει τό κράτος καί διακηρύσσει τήν ἀνεξαρτησία της ἀπό τίς ἐπαναστατημένες μάζες, πρίν ἀκόμα ἀπό τήν ἐξάλειψη τῶν ἀποικιακῶν καταλοίπων καί πρίν γίνει πραγματικά ἀνεξάρτητη ἀπό τό ἐξωτερικό. Κάνοντας τήν εἴσοδό της στό κράτος, ἡ νέα τάξη καταφεύγει στή μαχόμενη ἑτερονομία ἐναντίον κάθε αὐτονομίας τῶν μαζῶν. Ὄντας μοναδικός ἰδιοκτήτης ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας, αὐτοανακηρύσσεται μοναδικός ἐκπρόσωπος τῶν ὑ-

πέρτατων συμφερόντων της. Ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη τό γραφειοκρατικό κράτος εἶναι ἡ πραγμάτωση τοῦ χεγκελιανοῦ κράτους. Ὁ διαχωρισμός του ἀπό τήν κοινωνία καθαγιάζει συγχρόνως τόν χωρισμό τῆς κοινωνίας σέ ἀνταγωνιστικές τάξεις: ἡ πρόσκαιρη συνένωση τῆς γραφειοκρατίας καί τῆς ἀγροτιᾶς δέν εἶναι παρά ἡ φανταστική ψευδαίσθηση μέσω τῆς ὁποίας καί οἱ δυό φέρνουν σέ πέρας τά τεράστια ἱστορικά καθήκοντα τῆς φυγόμαχης ἀστικῆς τάξης. Ἡ γραφειοκρατική ἐξουσία πού οἰκοδομεῖται πάνω στά ἐρείπια τῆς προκαπιταλιστικῆς ἀποικιακῆς κοινωνίας δέν εἶναι ἡ κατάργηση τῶν ταξικῶν ἀνταγωνισμῶν· ἁπλῶς ὑποκαθιστᾶ νέες τάξεις, νέες συνθῆκες καταπίεσης καί νέες μορφές ἀγώνων στή θέση τῶν παλιῶν.

10

Ὑπανάπτυκτος εἶναι μόνο ὅποιος ἀναγνωρίζει τή θετική ἀξία τῆς ἰσχύος τῶν ἀφεντικῶν του. Ὁ ἀγώνας ταχύτητας γιά τό φτάσιμο τῆς καπιταλιστικῆς ἀντικειμενοποίησης παραμένει ὁ καλύτερος δρόμος πρός τήν ἐνισχυμένη ὑπανάπτυξη. Τό ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης εἶναι ἀξεχώριστο ἀπό τό ζήτημα τοῦ ἀληθινοῦ ἰδιοκτήτη τῆς οἰκονομίας, τοῦ πραγματικοῦ ἀφέντη τῆς ἐργασιακῆς δύναμης· ὅλα τά ὑπόλοιπα εἶναι φλυαρίες εἰδικῶν.

11

Τό μόνο πού ἔκαναν μέχρι τώρα οἱ ἐπαναστάσεις τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν ἦταν νά προσπαθοῦν νά μιμηθοῦν τόν μπολσεβικισμό μέ διάφορους τρόπους· στό ἑξῆς τό ζήτημα εἶναι νά τόν διαλύσουμε μέσα στήν Ἐ ξ ο υ σ ί α τ ῶ ν Σ ο β ι έ τ.

ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΚΑΓΙΑΤΙ

(«INTERNATIONALE SITUATIONNISTE» No, 11,

Ὀκτώβριος 1967)

Μετάφραση: Θέμης Μιχαήλ

ΤΡΙΤΟΚΟΣΜΙΣΜΟΣ Ή ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

(Δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά σάν παράρτημα τῆς μπροσούρας τῆς SOLIDARITY: Κεϋλάνη: Ἡ ἐξέγερση τοῦ JVP τοῦ Ἀπρίλη 1971)

Πολλές θεωρίες ἔχουν διατυπωθεῖ γύρω ἀπ' τούς λόγους πού ἡ ἀριστερά, στίς ἀναπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες, πρέπει νά ὑποστηρίζει τούς ἐθνικοαπελευθερωτικούς ἀγῶνες.

Τά Κομμουνιστικά κόμματα, λογουχάρη, ὑποστηρίζουν αὐτούς τούς ἀγῶνες γιατί ὁ ἐθνικισμός στόν Τρίτο Κόσμο φαίνεται νά συγκρούεται μέ τά συμφέροντα τῶν ΗΠΑ. Συνακόλουθα, ἡ Ἐθνική Ἀπελευθέρωση θεωρεῖται ὅτι «ἐξασθενίζει» τόν ἱμπεριαλισμό τῶν ΗΠΑ. Ἐλπίζουν ὅτι ἡ Ρωσία, πού ὑποστηρίζει αὐτά τά κινήματα ἰδεολογικά καί/ ἤ ὑλικά, θά ὠφεληθεῖ.

Οἱ Μαοϊκοί ἀκολουθοῦν μιά παρόμοια λογική, παρόλο πού μετά τό ταξίδι τοῦ Νίξον στήν Κίνα, ὑποπτεύεται κανείς ὅτι ὁ «άντιιμπεριαλιστικός» ζῆλος τοῦ Μάο μπορεῖ νά στρέφεται μόνον ἐνάντια στή Ρωσική γραφειοκρατία. Οἱ Δυτικοί Καστροϊκοί κι οἱ «προοδευτικοί» φιλελεύθεροι κάθε ἀπόχρωσης, ὑποστηρίζουν αὐτά τά κινήματα, παρακινούμενοι ἀπό μιά αἴσθηση «ἠθικοῦ καθήκοντος».

Γι' αὐτούς τούς ἀνθρώπους, ἡ ἐθνική ἀπελευθέρωση εἶναι μιά παγκόσμια εὐλογία πού πρέπει νά δοθεῖ στούς «ἡγέτες» τοῦ Τρίτου Κόσμου ἤ νά παρθεῖ ἀπ' αὐτούς. Θά μποροῦσε, ἴσως, νά προσθέσει κανείς ὅτι αὐτά τά εὐγενικά συναισθήματα δέν ἐμποδίζουν τούς ἴδιους αὐτούς Καστροϊκούς καί φιλελεύθερους νά ὑποστηρίζουν καπιταλιστές «ἡγέτες» ὅπως ὁ Μαχγκόβερν στίς ΗΠΑ — ἤ νά ζητᾶνε τήν ὑπερψήφιση τοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος στίς ἑπόμενες Βρεταννικές ἐκλογές.

Ἡ ὑποστήριξη τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ἀγώνων ἀπ' τούς Τροτσκιστές εἶναι λίγο πιό ἐκλεπτυσμένη. Συνίσταται σέ μεγαλόπνοα (καί κοινότοπα) ἱστορικά σχέδια. Πρῶτον, τά ἐθνικοαπελευθερωτικά κινήματα πρέπει νά ὑποστηρίζονται «ἄνευ ὅρων» — αὐτή εἶναι ἡ κοινή βάση ὅλων τῶν Τροτσκιστῶν (τοῦ Μαντέλ, τοῦ Κλίφ, τοῦ Χήλυ, τοῦ Ἄλι, κλπ). Τό ἄν ἡ ὑποστήριξη θά εἶναι «κριτική» ἤ «μή κριτική» εἶναι ἕνα ἄλλο θέμα — κι ἐδῶ οἱ Τροτσκιστές χωρίζουν τά τσανάκια τους καί ἀποσύρονται στό ἀντίστοιχο πεδίο δράσης τους.

Ἀλλά θά μποροῦσε κανείς νά ρωτήσει, τί νόημα ἔχει, ἀρχικά, αὐτή ἡ ὑποστήριξη; Ἡ ἀπάντηση πού δίνεται εἶναι ἕνα παράδειγμα δημιουρ-

γίας ἱστορικῶν σχεδίων: ὁ ἱμπεριαλισμός τῶν ΗΠΑ θά «ἐξασθενίσει» ἀπ' αὐτά τά κινήματα. Μιά τέτοια «ἐξασθένιση» θά προσθέσει στήν «ἐπιθανάτια ἀγωνία τοῦ καπιταλισμοῦ» ἕνα ἀκόμα «ἐνδιάμεσο» σπασμό, πού μέ τή σειρά του θά ἐνισχύσει ἄλλους σπασμούς... καί πάει λέγοντας. Ὅπως ὅλες οἱ μυθοποιήσεις, ὁ Τροτσκισμός ἀποτυχαίνει νά δώσει μιά λογική ἀπάντηση στό ἐρώτημα γιατί ὁ ἱμπεριαλισμός, εἰδικά ἀπ' τά 1945 καί μετά, μπόρεσε νά παραχωρήσει πολιτική ἀνεξαρτησία σέ πολλές πρώην ἀποικιακές χῶρες, μιά πιθανότητα πού ὁ Λένιν κι ὁ Τρότσκυ ἀπόκλειαν ρητά.

Ἡ θεωρία τῆς «διαρκοῦς ἐπανάστασης» ἐμποδίζει τούς Τροτσκιστές νά δοῦν τί ἀντιπροσωπεύει στήν πραγματικότητα ἡ ἐθνική ἀπελευθέρωση. Ἐξακολουθοῦν νά πιστεύουν ὅτι ἡ ἀστική τάξη τοῦ Τρίτου Κόσμου εἶναι ἀνίκανη νά παλέψει γιά τήν «ἐθνική ἀνεξαρτησία. Ἀλλά δέν καταφέρνουν νά συλλάβουν ὅτι ἡ «διαρκής ἐπανάσταση» στή Ρωσία, λογουχάρη, ἄρχισε καί τέλειωσε σά μιά ἀ σ τ ι κ ή ἐπανάσταση (παρά τόν ὑποτιθέμενο «ἡγετικό ρόλο» τοῦ προλεταριάτου στήν ἐξέλιξη τῆς διαδικασίας). Στή Ρωσία, τό ἀστικό στάδιο (δηλαδή, τόσο τό Φλεβάρη ὅσο κ α ί τόν Ὀχτώβρη) ἐξασφάλισε ἀπόλυτα ὅτι δέ θά ὑπῆρχε καμιά ἐξέλιξη. Ἡ «διαρκής ἐπανάσταση» πού πραγματοποιήθηκε ἀπ' τούς μπολσεβίκους δέ γέννησε παρά μιά κρατικοκαπιταλιστική ἀναδιοργάνωση τῆς οἰκονομίας καί τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἡ «ἐκπλήρωση» τῶν ἀστικῶν καθηκόντων θά καταστρέψει, ὅπως τό 'κανε στή Ρωσία, τίς αὐτόνομες ὀργανώσεις βάσης τῆς ἐργατικῆς τάξης (συμβούλια κι ἐργοστασιακές ἐπιτροπές). Οἱ τελευταῖες ὑποτάσσονται στό Κράτος, πού εἶναι ὁ κατεξοχήν ὀργανισμός γιά τήν πραγματοποίηση «καθυστερημένων» ἀστικῶν ἐπαναστάσεων.

Δοσμένων εὐνοϊκῶν συνθηκῶν, κάθε γραφειοκρατία μπορεῖ νά «ἐκπληρώσει» τά ἀστικά καθήκοντα στόν Τρίτο Κόσμο. Ἡ «διαρκής ἐπανάσταση» δέ χρειάζεται τήν ἐργατική τάξη παρά μόνο σάν βορά γιά τά κανόνια. Ἡ συσσώρευση τοῦ κεφάλαιου, διαμέσου τῆς διευρυμένης ἀναπαραγωγῆς, ἀποτελεῖ τή βάση τῆς γραφειοκρατικῆς της ἐξουσίας καί τό ἄν ἤ ὄχι ἡ γραφειοκρατία συσσωρεύει μ' ἐπιτυχία, εἶναι κάτι ξέχωρο. Ὅπως καί νά 'ναι ποτέ δέν ὑπῆρξε μιά «καθαρά» καπιταλιστική χώρα πού νά 'χει «ἐκπληρώσει» ὅλα τά ἀστικά της καθήκοντα. Ἀκόμα κι ἡ Βρεταννία ἐξακολουθεῖ νά 'χει μιά βασίλισσα!

Ἡ ὑποστήριξη τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν κινημάτων ἀπ' τούς Τροτσκιστές, ὅσο «κριτική» κι ἄν εἶναι, εἶναι, συνακόλουθα, ἡ ὑποστήριξη μ ι ᾶ ς ἄ λ λ η ς κοινωνικῆς ὁμάδας... κι ὄχι τῆς ἐργατικῆς τάξης ἤ τῆς ἀγροτιᾶς. Οἱ Τροτσκιστές παρουσιάζουν τήν ὑποστήριξή τους ἀπέναντι στήν ἡγεσία διάφορων ἐθνικοαπελευθερωτικῶν κινημάτων σά μιά «τακτική» πού θά τούς ἐπιτρέψει ν' ἀποκτήσουν τόν ἔλεγχο τοῦ κινήματος. Στή μυθολογία τους, οἱ ἡγεσίες τέτοιων κινημάτων εἶναι ἀνίκανες νά διεξάγουν τόν ἀγώνα γιά τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία. Ὅπως ἔχουμε δεῖ, αὐτό εἶναι, ἁπλά καί ξεκάθαρα, μιά ἀνοησία: οἱ γραφειοκρατίες τῆς Κίνας, τῆς Κούβας, τοῦ Β. Βιετνάμ πραγματοποίησαν τήν ἀπαλλοτρίωση τῶν δυτικῶν καπιταλιστῶν, δίχως νά πάρουν καμιά βοήθεια ἀπό τούς Τεταρτοδιεθνιστές. Ἐπί-

σης, ἔσφαξαν ἀμείλικτα ἤ φυλάκισαν ὅλους τούς Τροτσκιστές πού ὑπῆρχαν σ' ἐκεῖνες τίς χῶρες. Στό μέτρο πού οἱ Τροτσκιστές φλυαροῦν γιά μιά «δημοκρατικοποίηση» τέτοιων καθεστώτων διαμέσου τῆς «πολιτικῆς ἐπανάστασης», εἶναι οἱ ρεφορμιστές τοῦ κρατικοῦ κεφάλαιου.

Ἡ θεωρία τοῦ Λένιν γιά τόν ἰμπεριαλισμό, γραμμένη στά 1916, ἀναφέρεται συνήθως ἀπ' ὅλες τίς παραδοσιακές ἀριστερές ὁμάδες, προκειμένου νά ἐπικυρώσουν τήν ὑποστήριξή τους στήν ἐθνική ἀπελευθέρωση. Αὐτή ἡ θεωρία ὑποστηρίζει ὅτι τά ὑπερκέρδη πού ἀντλήθηκαν ἀπ' τίς ἀποικιακές χῶρες δημιούργησαν μιά Δυτική «ἐργατική ἀριστοκρατία». Αὐτή εἶναι μιά ἀστική ἀντίληψη γιατί βάζει ἐθνικούς παράγοντες πάνω ἀπ' τήν ταξική ἀνάλυση. Ἀντιλήψεις ὅπως «προλεταριακά ἔθνη» ἐνάντια σέ «ἰμπεριαλιστικά ἔθνη», ἀπορρέουν ὁλότελα φυσικά ἀπό μιά τέτοια ἀνάλυση — στήν πραγματικότητα διαδίδονταν στή δεκαετία τοῦ '30 ἀπό φασίστες. Σήμερα, ὁ Γκύντερ Φράνκ, μέ τή θεωρία του γιά τήν «ἀνάπτυξη τῆς ὑποανάπτυξης» κι ἡ «ἄνιση ἀνταλλαγή» τοῦ Ἐμμανουήλ, προσφέρουν νέα παραδείγματα τῶν ἀστολενινιστικῶν στάσεων πού εἶναι τόσο βαθιά ριζωμένες μέσα στήν ἀριστερά.

Ὁ ἐθνικισμός κι ἡ ταξική πάλη εἶναι ἀσυμβίβαστα ἀντίθετα. Τό ἔθνος εἶναι μιά ἀστική πραγματικότητα: εἶναι ὁ καπιταλισμός μέ ὅλη τήν ἐκμετάλλευση κι ἀλλοτρίωσή του, περικλεισμένος σέ μιά μοναδική γεωγραφική μονάδα. Δέν ἔχει σημασία ἄν τό ἔθνος εἶναι «μικρό», «ἀποικιακό», «μισοαποικιακό» ἤ «μή ἰμπεριαλιστικό». Κάθε ἐθνικισμός εἶναι ἀντιδραστικός γιατί συγκρούεται ἀναπόφευκτα μέ τήν ταξική συνείδηση καί τή δηλητηριάζει μέ σωβινισμό καί ρατσισμό. Τό ἐθνικιστικό συναίσθημα στίς ἀναπτυγμένες χῶρες εἶναι ἀντιδραστικό, ὄχι μόνο γιατί διευκολύνει τήν ἐκμετάλλευση τῶν ἐργατῶν κι ἀγροτῶν τῶν ἀποικιῶν, ἀλλά κι ἐπειδή ἀποτελεῖ μιά μορφή ψευδοῦς συνείδησης, πού δένει ἰδεολογικά τούς δυτικούς ἐργάτες μέ τίς ἄρχουσες τάξεις «τους». Παρόμοια, ὁ «ἐθνικισμός τῶν καταπιεσμένων» εἶναι ἀντιδραστικός γιατί διευκολύνει τήν ταξική συνεργασία ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί ἀγρότες τῶν ἀποικιῶν καί τίς «ἀντιιμπεριαλιστικές» γραφειοκρατίες πού γεννιοῦνται. Ὁ Τροτσκιστικός μύθος ὅτι μιά πετυχημένη ἐθνική ἀπελευθέρωση θ' ἀποδεσμεύσει ἀργότερα «τήν ἀληθινή ταξική πάλη» εἶναι ψεύτικος, ὅπως μαρτυροῦν τά παραδείγματα τῆς Αἰθιοπίας, τοῦ Β. Βιετνάμ, τοῦ Μεξικοῦ, κάτω ἀπ' τόν Καρντένας καί τῆς Βραζιλίας, κάτω ἀπ' τό Βάργκας. Εἶναι μιά ἐκλογίκευση πού χρησιμεύει στήν ὑπεράσπιση νέων ἀρχουσῶν τάξεων, στή διαδικασία σχηματισμοῦ τους. Ὅπως δείχνουν τά ἱστορικά στοιχεῖα, αὐτές οἱ νέες ἐλίτ γίνονται συνήθως προσαρτήσεις τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος κρατικοκαπιταλιστικοῦ μπλόκ. Στό βαθμό αὐτό, ὁ Τροτσκισμός εἶναι μιά παραλλαγή ὑποκατάστατου σοσιαλπατριωτισμοῦ.

Κάθε ἔξυπνο ἄτομο μπορεῖ νά δεῖ ὅτι ἡ μοίρα τῶν ἀναπτυγμένων χωρῶν δέν ἐξαρτιέται ἀπ' τήν ἱκανότητα τοῦ Τρίτου Κόσμου νά σταματήσει τήν προμήθεια πρώτων ὑλῶν. Οἱ ἄρχουσες τάξεις τοῦ Τρίτου Κόσμου δέ θά ἑνωθοῦν ποτέ γιά νά σχεδιάσουν ἤ νά ἐφαρμόσουν ἕνα ἀποτελεσματικό

μπουκοτάζ σέ παγκόσμια κλίμακα. Ἐπιπλέον, οἱ ΗΠΑ κι ἡ Δ. Εὐρώπη ἀρχίζουν νά ἐξαρτιοῦνται λιγότερο ἀπό πολλά προϊόντα τοῦ Τρίτου Κόσμου. Ἄν προσθέσουμε σ' αὐτό καί τήν πτωτική τάση τῶν τιμῶν τῶν πρώτων ὑλῶν στήν παγκόσμια ἀγορά, τούς προστατευτικούς περιορισμούς στίς ἀναπτυγμένες χῶρες, ἔχουμε μιά εἰκόνα τῆς βαρβαρότητας πού ἀπειλεῖ τόν Τρίτο Κόσμο. Ἡ διαπραγματευτική του θέση ἀπέναντι στή Δύση ἐξασθενίζει χρόνο μέ τό χρόνο. Οἱ Τριτοκοσμικοί θά πρέπει νά σκεφτοῦν σοβαρά αὐτές τίς τάσεις.

Οἱ ἐθνικοαπελευθερωτικοί ἀγῶνες μποροῦν νά θεωρηθοῦν σάν ἀπόπειρες τομέων τῶν ντόπιων ἀρχουσῶν τάξεων νά ἰδιοποιηθοῦν ἕνα μεγαλύτερο ποσοστό τῆς ἀξίας πού παράχθηκε στίς «δικές τους» χῶρες. Ἡ ἰμπεριαλιστική ἐκμετάλλευση γεννάει ὄντως αὐτή τή συνείδηση στά πιό «μορφωμένα» στρώματα τοῦ Τρίτου Κόσμου. Αὐτά τά στρώματα τείνουν νά θεωροῦν τόν ἑαυτό τους μυστικοφύλακα τῆς «Πατρίδας». Περιττό νά τό ποῦμε, μιά χειροτέρευση τῶν ὅρων ἐμπορίας τῶν πρώτων ὑλῶν τοῦ Τρίτου Κόσμου, ἐπιδεινώνει αὐτή τήν κατάσταση. Ἡ ἀνάπτυξη πολλῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν κινημάτων στά περασμένα 25 χρόνια, εἶναι μιά ἐκδήλωση τῆς ἀστάθειας πού ὑπάρχει στήν παγκόσμια ἀγορά. Οἱ χῶρες τοῦ Τρίτου Κόσμου βυθίζονται βαθύτερα στήν παρακμή, τό λιμό, τή στασιμότητα, τήν πολιτική διαφθορά καί τόν νεποτισμό. Ἡ ἐθνική ἐξέγερση μπορεῖ τότε νά διοχετευτεῖ στήν ἐνεργό πολιτική ἀπό δυσαρεστημένους ἀξιωματικούς τοῦ στρατοῦ, παπάδες, κατώτερους γραφειοκράτες, διανοούμενους καί (φυσικά) ὀργισμένα παιδιά τῆς ἀστικῆς καί τῆς γαιοκτητικῆς τάξης. Τά παράπονα τῶν ἐργατῶν κι ἀγροτῶν εἶναι κι αὐτά πραγματικά (οἱ προαναφερθέντες κύριοι τά διερμηνεύουν σέ μεγάλο βαθμό), ἀλλά οἱ ἐθνικιστές ἡγέτες μποροῦν ἀκόμα νά ἐλπίζουν ὅτι θά αἰχμαλωτίσουν τή φαντασία τῶν ἐκμεταλλευόμενων. Ἄν συμβεῖ αὐτό, θά μποροῦσε κανείς νά δεῖ τίς ἀπαρχές ἑνός ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος βασισμένου σαφῶς στήν ταξική συνεργασία, μ' ὅλες τίς ἀντιδραστικές συνέπειες πού θά ἔχει αὐτό γιά τούς ἐκμεταλλευόμενους. Πέφτουν ἀπ' τή Σκύλα τῆς ξενικῆς ἐκμετάλλευσης στή Χάρυβδη τοῦ ἐθνικοῦ δεσποτισμοῦ.

Γιά νά ἐπιβιώσουν κάτι τέτοια καθεστῶτα μπροστά στήν ἀνοιχτή ἐχθρότητα τοῦ Δυτικοῦ καπιταλιστικοῦ μπλόκ ἤ στούς ὕπουλους μηχανισμούς του τῆς παγκόσμιας ἀγορᾶς, ἐπείγει ἡ ἐξάρτησή τους ἀπ' τό κρατικοκαπιταλιστικό μπλόκ (τή Ρωσία καί/ἤ τήν Κίνα). Ἄν αὐτό δέν εἶναι δυνατό, μιά ἐξαιρετικά παράτολμη ἀντισταθμιστική ἐνέργεια («οὐδετερότητα») γίνεται τό κυρίαρχο γεγονός τῆς ζωῆς (ὅπως τό δείχνουν ἡ Αἴγυπτος ἤ ἡ Ἰνδία). Δίχως μαζική βοήθεια ἀπ' τό κρατικοκαπιταλιστικό μπλόκ εἶναι ἀδύνατο γιά ὁποιοδήποτε τέτοιο καθεστώς ν' ἀρχίσει, ἔστω καί μετρημένα, τήν πρωτόγονη συσσώρευση. Ἡ πλειοψηφία τῶν χωρῶν τοῦ Τρίτου Κόσμου δέ διαθέτουν τούς πόρους γιά νά ξεκινήσουν ἕνα τέτοιο πρόγραμμα ἀπό μόνες τους. Ἀλλά κι ἄν ἀκόμα τό ἔκαναν, αὐτό θά μποροῦσε νά γίνει (ὅπως καί κάθε συσσώρευση) μόνο διαμέσου τῆς ἐντατικοποιημένης ἐκμετάλλευσης. Ὑψηλότερα ἐπίπεδα κατανάλωσης καί προγράμματα κοι-

γωνικῆς πρόνοιας μπορεῖ νά καθιερωθοῦν προσωρινά ἀπ' αὐτά τά καθεστῶτα. Ἐκεῖνοι πού δέν μποροῦν νά δοῦν παραπέρα ἀπ' τόν οἰκονομιστικό δρόμο πρός τό «σοσιαλισμό», ἀναφέρονται συνήθως σ' αὐτό γιά νά ἐξηγήσουν γιατί ὁ Κάστρο εἶναι «καλύτερος» ἀπ' τό Μπατίστα ἤ ὁ Μάο «προτιμότερος» ἀπ' τόν Τσάνγκ. Δίχως ν' ἀσχοληθοῦμε μέ τίς ἀντιδραστικές συνέπειες ἑνός τέτοιου ρεφορμισμοῦ σ' ἐθνικό ἐπίπεδο, ἄς δοῦμε πῶς λειτουργεῖ αὐτό τό ἐπιχείρημα διεθνῶς. Ὁ Κάστρο ὑποστήριξε τή Ρωσική ἐπέμβαση στήν Τσεχοσλοβακία στά 1968, ὁ Χό Τσί Μίνχ ὑπεραμύνθηκε τῆς συντριβῆς τῆς Οὑγγρικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1956 ἀπ' τούς Ρώσους κι ὁ Μάο ὑποστήριξε τή γενεοκτονία πού ἐφάρμοσε ὁ Γιαχία Χάν στό Μπάγκλα Ντές. Συνακόλουθα, ὅτι «κερδίζεται» στό ἐσωτερικό, χάνεται στό ἐξωτερικό, μέ τή μορφή σωρῶν πτωμάτων καί μαζικῆς πολιτικῆς ἐξαχρείωσης. Ἔκανε, ἄραγε, ἡ παραδοσιακή ἀριστερά τόν ἀπολογισμό ἑνός τόσο ἀντιδραστικοῦ ἰσολογισμοῦ;

Οἱ ἰδεολογικές ἐπιπτώσεις τέτοιων διεθνῶν γεγονότων εἶναι δύσκολο νά ἐκτιμηθοῦν, ἀλλά εἶναι χωρίς ἀμφιβολία ἀντιδραστικές. Ἡ παραπέρα γραφειοκρατικοποίηση τοῦ Τρίτου Κόσμου ἐνισχύει ἁπλῶς τίς προκαταλείψεις καί τήν ἀπάθεια τῆς ἐργατικῆς τάξης στίς ἀναπτυγμένες χῶρες. Οἱ ἀντιδράσεις τῶν ἰμπεριαλιστικῶν ἀστικῶν τάξεων θά 'ναι νά καθιερώσουν πρόσθετους προστατευτικούς περιορισμούς καί, ταυτόχρονα, ν' ἀναπτύξουν τό προσοδοφόρο ἐμπόριο ὅπλων. Ἡ γραφειοκρατικοποίηση τοῦ Τρίτου Κόσμου θά αὐξήσει τό γόητρο — τόσο τό ἰδεολογικό ὅσο καί τό πολιτικό — τοῦ κρατικοκαπιταλιστικοῦ μπλόκ, παρά τούς ἐνδοϊμπεριαλιστικούς ἀνταγωνισμούς του. Αὐτή ἡ διαδικασία θά συνοδεύεται ἀπό μιά αὐξανόμενη ἐξαχρείωση καί κυνισμό μέσα στούς κύκλους τῆς παραδοσιακῆς ἀριστερᾶς. Αὐτό εἶναι ἤδη ξεκάθαρο σήμερα: σέ πολλές διαδηλώσεις πού ἀφοροῦν διεθνεῖς ὑποθέσεις, πορτραῖτα τοῦ Χό, τοῦ Μάο, τοῦ Κάστρο, τοῦ Γκεβάρα κι ἑνός λεφουσιοῦ ἄλλων παλιανθρώπων (Χόξα, Κίμ Ἴλ Σούνγκ κλπ) ἐπιδείχνονται ξεδιάντροπα. Τέτοιες λατρεῖες ἐκφράζουν τόν ἰδεολογικό ἐκφυλισμό τῆς ἐποχῆς μας, καί δέν εἶναι τυχαῖο τό ὅτι οἱ ἐργαζόμενοι δέν αἰσθάνονται παρά περιφρόνηση ἤ ἀδιαφορία γιά τήν παραδοσιακή ἀριστερά καί τούς ἥρωες πού λατρεύει.

Μιά ἄλλη ἐξίσου σημαντική διάσταση τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ἀγώνων παραγνωρίζεται ἀπ' τήν παραδοσιακή ἀριστερά. Εἶναι τό ζήτημα τῆς ἐργατικῆς κι ἀγροτικῆς δ η μ ο κ ρ α τ ί α ς καί τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτενέργειας τῶν μαζῶν. Ἡ ἐθνική ἀπελευθέρωση θά καταστέλει πάντα τέτοιες αὐτόνομες ἐργατικές δραστηριότητες, γιατί οἱ ἀστικοί στόχοι τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης (δηλαδή, ἡ δημιουργία ἔθνους) ἀντιτίθονται — ἀ π ό τ α ξ ι κ ή ἄ π ο ψ η — στά ἱστορικά συμφέροντα τῶν ἐργαζόμενων (δηλαδή, τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἀνθρωπότητας). Συνακόλουθα, γίνεται ξεκάθαρο γιατί ὅλες οἱ ἡγεσίες τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν κινημάτων ἐπιχειροῦν νά ἐλέγξουν, ἀπό πάνω, κάθε πρωτοβουλία τῶν μαζῶν καί νά προσδιορίσουν γι' αὐτές μόνο τήν πολιτική τοῦ ἐθνικισμοῦ. Γιά νά γίνει αὐτό, εἶναι πραγματικά ἀπαραίτητη ἡ τρομοκράτηση τῶν ἐργαζόμενων

μαζῶν (Τό FLN τοῦ Μπέν Μπέλλα κατακρεούργησε δεκάδες 'Αλγερινούς ἐργάτες στή διάρκεια τοῦ πολέμου γιά τήν «ἀνεξαρτησία» τῆς 'Αλγερίας, οἱ Βιέτ Μίνχ τοῦ Χό βοήθησαν τούς Βρεταννούς καί τούς Γάλλους νά συντρίψουν τήν 'Εργατική Κομμούνα τῆς Σαϊγκόν τοῦ 1945 κι ἀργότερα δολοφόνησαν δεκάδες Τροτσκιστές· ὁ Γκεβάρα ἐπιτέθηκε δημόσια ἐνάντια στούς Κουβανούς Τροτσκιστές κι οἱ ἐπιθέσεις τοῦ Κάστρο ἐναντίον τους, στά 1966, σφράγισαν τή μοίρα τους ἀκόμα καί σά ρεφορμιστές τῆς Καστροϊκῆς ἄρχουσας τάξης). Οἱ κρατικοκαπιταλιστικές ἐλίτ, ἀκόμα καί προτοῦ πάρουν τήν ἐξουσία, πρέπει νά προσπαθήσουν νά ξεριζώσουν κάθε ἀνεξάρτητη ἀντιπολιτευτική φωνή κι ἡ ἀπόλυτη κυριαρχία τους ἐξαλείφει κάθε πιθανότητα ἀκόμα καί ἴσχνῶν μέτρων ἀστικῆς δημοκρατίας.

'Η ὑποστήριξη κ ά θ ε ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγώνα εἶναι πάντα ἀντιδραστική. Συνίσταται συνήθως σέ:

1) 'Υποστήριξη ἑνός κράτους - πελάτη τοῦ κρατικοκαπιταλιστικοῦ μπλόκ, πράγμα πού ἰσοδυναμεῖ μέ τήν ὑπεράσπιση τοῦ κρατικοκαπιταλιστικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἐνάντια στό Δυτικό ἰμπεριαλισμό.

2) 'Υποστήριξη δεσποτικῶν καθεστώτων πού καταστρέφουν, μαζί μέ τίς κλασσικές μορφές τῆς ἀστικῆς ἰδιοκτησίας, κάθε ἀνεξάρτητη ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς.

'Υποστηρίζεται συχνά ὅτι πρέπει νά γίνεται ἕνας διαχωρισμός ἀνάμεσα στίς ἀντιδραστικές καί γραφειοκρατικές ἡγεσίες ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ἀγώνων καί τίς μάζες τῶν ἀνθρώπων πού ἐμπλέκονται σέ τέτοιους ἀγῶνες. Λέγεται ὅτι οἱ ἀντικειμενικοί τους στόχοι εἶναι διαφορετικοί. Πιστεύουμε ὅτι αὐτός ὁ διαχωρισμός σπάνια εἶναι βάσιμος. 'Ο ξένος μισεῖται συνήθως σάν ξένος, ὄχι σάν ἐκμεταλλευτής — ἐπειδή ἀνήκει σέ μιά διαφορετική κουλτούρα, κι ὄχι ἐπειδή ἀντλεῖ ὑπεραξία. Αὐτό προετοιμάζει τό δρόμο γιά ν' ἀκολουθήσουν τά βήματα τῶν ξένων ντόπιοι ἐκμεταλλευτές. 'Επιπλέον, τό γεγονός ὅτι ἕνα δοσμένο πρόγραμμα (ἄς ποῦμε, ἡ ἐθνική ἀνεξαρτησία) ἔχει σημαντική ὑποστήριξη, δέν τοῦ χαρίζει καμιά αὐτόματη ἐγκυρότητα. 'Η μαζική «συνείδηση» μπορεῖ νά 'ναι μαζική «ψευδο - συνείδηση». 'Εκατομμύρια Γάλλοι, Βρεταννοί, Ρῶσοι καί Γερμανοί ἐργάτες ἀλληλοσφάχτηκαν στόν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ἔχοντας ἐσωτερικεύσει τίς «ἐθνικές» ἰδέες τῶν ἀντίστοιχων κυριάρχων τους. 'Ο Χίτλερ ἐξασφάλισε 6½ ἑκατομμύρια ψήφους τό Σεπτέμβρη τοῦ 1930. Οἱ ἡγέτες ἐθνικῶν ἀγώνων μποροῦν νά φτάσουν στήν ἐξουσία μόνον ἐπειδή ὑπάρχει ἕνα ἐθνικιστικό συναίσθημα πού μποροῦν νά χειραγωγήσουν μ' ἐπιτυχία. Οἱ δεσμοί τῆς «ἐθνικῆς ἑνότητας» θ' ἀποδειχθοῦν τότε ἰσχυρότεροι ἀπ' τόν πιό σημαντικό, ἀλλά «διασπαστικό», ταξικό ἀγώνα.

Στήν πράξη, τό μόνο πού μποροῦν νά κάνουν πρός τό παρόν, οἱ ἐπαναστάτες στόν Τρίτο Κόσμο εἶναι ν' ἀποφύγουν τό συμβιβασμό στό κύριο ζήτημα: δηλαδή, τό ὅτι οἱ ἐργάτες δέν ἔχουν «πατρίδα» κι ὅτι ὁ βασικός ἐχθρός τῶν σοσιαλιστῶν βρίσκεται πάντα μ έ σ α σ τ ή δ ι κ ή τους πατρίδα. Οἱ ἐπαναστάτες μποροῦν νά προσπαθήσουν νά δημιουργήσουν αὐτόνομα ὄργανα ἀγώνα (ἐπιτροπές ἀγροτῶν ἤ χωριῶν ἤ ἐργατικές ὁμά-

δες) μέ σκοπό ν' ἀντισταθοῦν στήν ἐκμετάλλευση, ὅτι χρῶμα κι ἄν ἔχει τό δέρμα τοῦ ἐκμεταλλευτῆ. Μποροῦν νά προειδοποιήσουν συστηματικά γιά τούς κινδύνους καί τήν καταστολή πού θ' ἀντιμετωπίσουν αὐτά τά ὄργανα ἀπ' τή μεριά τοῦ ξένου ἰμπεριαλισμοῦ κ α ί τῆς γεννώμενης ἐσωτικῆς τάξης ἤ γραφειοκρατίας. Μποροῦν νά δείξουν ὅτι οἱ ἴδιες οἱ κοινωνίες τους εἶναι χωρισμένες σέ τάξεις κι ὅτι οἱ τάξεις αὐτές ἔχουν ἀσυμβίβαστα συμφέροντα, ὅπως ἀκριβῶς οἱ τάξεις τῶν «ξένων» κοινωνιῶν πού τίς καταπιέζουν.

Μολονότι εἶναι δύσκολο, αὐτό εἶναι ἀναγκαῖο κι ἀποτελεῖ τό μόνο δρόμο πού δέ συνεπάγεται τή μυθοποίηση κάποιου καί τῶν ὑποστηρικτῶν του. Στό Ν. Βιετνάμ, λογουχάρη, ἡ σύγκρουση συμφερόντων ἀνάμεσα σέ ἐξουσιαστές κι ἐξουσιαζόμενους εἶναι ἀρκετά φανερή. Δέ χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια γιά νά δεῖς τό χάσμα πού χωρίζει τούς καλοθρεμένους, διεφθαρμένους πολιτικούς καί στρατηγούς στή Σαϊγκόν ἀπ' τίς γυναῖκες, σαπισμένες ἀπ' τά σκουλήκια, πού ξεθεώνονται στή δουλειά στούς ὀρυζῶνες. Ἀλλά τί γίνεται στό Βορρᾶ; Ἔχουν πραγματικά κοινά συμφέροντα ὁ φορτοεκφορτωτής τῆς Χαϊφόγκ ἤ ὁ μπεταζῆς μέ τόν πολιτικό καμμισσάριο τοῦ Ἀνόι; Οἱ πρωτεργάτες τῆς ἀγροτικῆς ἐξέγερσης τοῦ Νοέμβρη 1956 μ' ἐκείνους πού τήν κατάπνιξαν; Ἐκεῖνοι πού καθοδήγησαν τήν Κομμούνα τῆς Σαϊγκόν τοῦ 1945 μ' ἐκείνους πού τήν κατέστειλαν; Ὁ Τά Θοῦ Θάου κι οἱ ὀπαδοί του μ' ἐκείνους πού τούς ἔσφαξαν; Ἀκόμα καί ἡ ἀξίωση νά συζητηθοῦν αὐτά τά θέματα, θά 'βαζε σέ κίνδυνο τούς ἐπαναστάτες. Θά μποροῦσε νά ὑπάρξει καλύτερη ἀπόδειξη τῆς ἔντονα ἀντιεργατικῆς φύσης ἐκείνων τῶν καθεστώτων;

Μερικές χῶρες τοῦ «Τρίτου Κόσμου» εἶναι τόσο ὑποανάπτυκτες ἤ ἀπομονωμένες, κι ἔχουν μιά τόσο ἀσήμαντη ἐργατική τάξη, ὥστε εἶναι δύσκολο νά δοῦμε πῶς θά μποροῦσε μιά τέτοια τάξη ἀκόμα καί ν' ἀρχίσει ν' ἀγωνίζεται ἀνεξάρτητα. Τό πρόβλημα πάντως δέν εἶναι ἐθνικό. Ἡ λύση τοῦ προβλήματος τῆς μιζέριας καί τῆς ἀλλοτρίωσης αὐτῶν τῶν ἐργατῶν βρίσκεται στή δ ι ε θ ν ή ἀνάπτυξη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἐπανάσταση στίς ἀναπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες θά συντρίψει ἀποφασιστικά τίς αὐταπάτες σ' ὁλόκληρο τόν κόσμο. Ἡ ἐπιτυχία μιᾶς τέτοιας ἐπανάστασης, ἀκόμα καί στά πιό πρώιμα στάδιά της, θ' ἀπελευθερώσει τεράστιους τεχνολογικούς πόρους γιά νά βοηθήσει αὐτές τίς ἀπομονωμένες, ἀδύναμες κι ἐκμεταλλευόμενες ὁμάδες.

Ἐξαιτίας τῆς διαφορετικῆς κοινωνικῆς, πολιτικῆς κι οἰκονομικῆς βαρύτητας τῶν διαφόρων χωρῶν τοῦ Τρίτου Κόσμου, οἱ προλεταριακές ἐπαναστάσεις ἤ τά ἐπαναστατικά ἐργατικά συμβούλια σ' αὐτές τίς χῶρες θά 'χουν ποικίλες ἐπιπτώσεις γιά τούς γείτονές τους καί γιά τίς ἀναπτυγμένες χῶρες. Τά ἀποτελέσματα, ὅμως, θά 'ναι περισσότερο πολιτικά παρά οἰκονομικά. Μιά κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπ' τήν ἐργατιά καί τήν ἀγροτιά στή Χιλή (πού θά συντρίψει ριζικά τό κράτος τοῦ Ἀλλιέντε) δέ θά βλάψει τήν Ἀμερικανική οἰκονομία. Ἀλλά ἕνα τέτοιο ἐκρηκτικό γεγονός θά πρόσφερε ἴσως ἕνα ἐπαναστατικό παράδειγμα στούς ἐργάτες τῆς Ἀργεντινῆς,

τοῦ Περοῦ, τῆς Βολιβίας κλπ. καί θά βοηθοῦσε τούς 'Αμερικάνους ἐργάτες ν' ἀποκτήσουν μιάν ἐπαναστατική συνείδηση. Τό ἴδιο θά μποροῦσε νά εἰπωθεῖ καί γιά τή Νιγηρία, τήν 'Ινδία ἤ ἀκόμα καί τήν Κεϋλάνη στό ἀντίστοιχο πλαίσιό τους. 'Εκεῖνος πού ἀπορρίπτει αὐτή τήν προοπτική σάν «ἀπίθανη» ἤ «ἀδύνατη», παύει νά ἐλπίζει σέ μιά ἐπαναστατική προοπτική γιά τούς ἐργάτες αὐτοῦ πού ὀνομάζεται ἀόριστα «Τρίτος Κόσμος». Στήν πραγματικότητα ὑπάρχουν παντοῦ μόνο «δυό κόσμοι»: ἐκεῖνος τοῦ ἐκμεταλλευτῆ κι ἐκεῖνος τοῦ ἐκμεταλλευόμενου. Στό βαθμό αὐτό, ἡ διεθνής ἐργατική τάξη εἶναι μιά τάξη μέ τόν ἴδιο ἱστορικό στόχο.

'Αφήνουμε στήν παραδοσιακή ἀριστερά ν' ὑποστηρίζει τόν ἰμπεριαλισμό τῆς ἐκλογῆς της, εἴτε πρόκειται γιά τό Ρώσικο ἤ τόν Κινέζικο ἤ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἡγετική δύναμη τοῦ σταλινικοῦ κόσμου. Γιά μᾶς, ὁ κύριος ἐχθρός θά εἶναι πάντα ὁ ἐσωτερικός, κι ὁ μόνος τρόπος πού μποροῦμε νά βοηθήσουμε τόν ἑαυτό μας καί τούς ἐργάτες κι ἀγρότες τοῦ Τρίτου Κόσμου, εἶναι νά βοηθήσουμε νά γίνει μιά σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐδῶ. 'Αλλά θά 'ταν σά νά σπάγαμε μιά ἀπεργία ἄν κάθε στιγμή ὑποστηρίζαμε ἀντιδραστικά κινήματα πού ἐκμεταλλεύονται — ἔστω καί σέ μικρό βαθμό — ἕνα τμῆμα τῆς διεθνοῦς ἐργατικῆς τάξης.

Μετάφραση: Νίκος Β. 'Αλεξίου

ΒΙΕΤΝΑΜ: ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΝΙΚΗΤΗΣ;

Εἰσαγωγή

Μόνο μέσα στό πλαίσιο τῆς παγκόσμιας κατάστασης — σ' ἕνα κόσμο ὅπου οἱ γιγάντιες οἰκονομικές δυνάμεις, οἱ ΕΠΑ, ἡ ΕΣΣΔ, κι ἡ Κίνα ἀγωνίζονται γιά τήν παγκόσμια κυριαρχία — εἶναι δυνατό νά καταλάβουμε τί συνέβηκε στό Βιετνάμ στή διάρκεια τῶν περασμένων 20 ἤ 30 χρόνων. Αὐτές οἱ δυνάμεις (κι οἱ σύμμαχοί τους) βρέθηκαν ἀντιμέτωπες στό Βιετνάμ, κι οἱ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄνθρωποι πού σκοτώθηκαν καί σακατεύτηκαν σ' ἐκείνη τή χώρα ὑπῆρξαν τά πιόνια αὐτῆς τῆς παγκόσμιας πάλης.

Τό ὅτι ἡ ἀμερικανική ἄρχουσα τάξη ἀναγκάστηκε νά ὑποχωρήσει ἀπό καθαρά στρατιωτική ἄποψη, δέν ἀναιρεῖ μέ κανένα τρόπο αὐτό τό γεγονός. Σημαίνει ἁπλά ὅτι ἡ ἐξωτερική πολιτική τῶν ΕΠΑ ἔχει ἀλλάξει. Ἔχει ἀλλάξει πρῶτον, γιατί ἡ στρατιωτική νίκη ἀποδείχτηκε ἀδύνατη, δεύτερον, γιατί ἡ Οὐάσιγκτον ἐλπίζει ὅτι ἡ κυβέρνηση ἀνδρεικέλων της στή Σαϊγκόν μπορεῖ νά τά καταφέρει «μόνη της» καί τρίτον, (καί πιό σημαντικό) γιατί τά πιό ἔξυπνα μέλη τῆς Ἀμερικάνικης ἄρχουσας τάξης κατέληξαν νά συνειδητοποιήσουν ὅτι οἱ κομμουνιστές στό Βιετνάμ (ἤ στήν Κίνα καί τή Ρωσία γιά τόν ἴδιο λόγο) *δ έ ν* ἀντιπροσωπεύουν καμιά σοβαρή ἀπειλή γιά τά Ἀμερικάνικα συμφέροντα.

Ἡ «εἰρηνευτική συμφωνία» τοῦ Κίσσινγκερ ἔχει ἀποστομώσει τό «βαρύ πυροβολικό». Ἀλλά τά *ἀ λ η θ ι ν ά π ρ ο β λ ή μ α τ α* πού ἀντιμετωπίζουν οἱ ἀγρότες κι οἱ ἐργάτες, τόσο στό Β. ὅσο καί στό Βιετνάμ, παραμένουν ἀκόμα ἄλυτα. Ἡ φύση αὐτῶν τῶν προβλημάτων θά γίνει φανερή καθώς ἀνιχνεύουμε τήν ἱστορία τοῦ Βιετνάμ κι ἐξετάζουμε τό ρόλο πού ἔπαιξαν διάφορες ἱμπεριαλιστικές δυνάμεις καί διάφορες «πρωτοποριακές» ἡγεσίες, πού ἰσχυρίζονται ὅτι μιλᾶνε γιά λογαριασμό τῶν ἐργατῶν κι ἀγροτῶν τοῦ Βιετνάμ.

Περισσότεροι ἀπό τό 85% τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Βιετνάμ εἶναι ἀγρότες. Στό μέτρο πού τούς ἀφοροῦσε, ἀναμίχθηκαν ἀρχικά σ' ἕναν ἀγροτικό πόλεμο. Οἱ μεγαλύτερες ἀνισότητες στήν ἰδιοκτησία τῆς γῆς ὑπῆρχαν πάντα στό Βορρᾶ κι αὐτό ἐξηγεῖ τό γιατί ἡ πάλη ὑπῆρξε ἐκεῖ ὀξύτερη. Ὁ ἀναδασμός τῆς μεγάλης γαιοκτησίας κι ἡ «ἐπίλυση» τοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος ἀποτελοῦν φυσικά κεντρικά προβλήματα γιά κάθε *ἀ σ τ ι κ ή* ἐπανάσταση. Ἡ στάση τοῦ καθεστῶτος τοῦ Βορρᾶ ἀπέναντι σ' αὐτό τό πρόβλημα θά πρέπει νά εἰδωθεῖ κάτω ἀπ' αὐτό τό φῶς. Ἡ Ἀμερικάνικη ἐπέμβαση, ὑπερασπίζοντας τή γαιοκτητική τάξη, ἔτεινε νά «παγώσει» τή μορφή τῆς

γαιοκτησίας στό Νάτο, καθυστερώντας έτσι τήν έπίλυση τοῦ ἀγροτικοῦ προβλήματος. Αὐτό τό πρόβλημα ἔμελλε, ὅμως, νά πνιγεῖ, ἀπό ἕνα πρώιμο στάδιο, μέσα στό πλατύτερο πρόβλημα τῶν ἐνδο - ἰμπεριαλιστικῶν ἀνταγωνισμῶν. Αὐτοί οἱ ἀνταγωνισμοί ἦταν πού ἔδωσαν ὤθηση στό «ἐθνικοαπελευθερωτικό» κίνημα, ξανά ἕνα κεντρικό πρόβλημα γιά τίς ἀστικές ἐπαναστάσεις, ἀλλά μιά ἀπόλυτα οὐτοπική προοπτική στήν ἐποχή τοῦ διεθνοῦς κρατικοῦ καπιταλισμοῦ.

Γιά ἕνα μακρόχρονο διάστημα βόλευε τήν ἐξωτερική πολιτική τῆς Ρωσίας καί τῆς Κίνας νά ὑποστηρίζει τό «ἐθνικοαπελευθερωτικό» κίνημα, ὅπως βόλευε τήν 'Αμερικάνικη ἐξωτερική πολιτική νά τό πολεμάει. Αὐτά τά γεγονότα κυριαρχοῦσαν στήν κατάσταση περισσότερο ἀπ' ὁποιαδήποτε πράξη τῶν ἰδίων τῶν Βιετναμέζων. Δίχως Ρώσικη καί Κινέζικη βοήθεια, οἱ Βορειοβιετναμέζοι δέ θά 'χαν ἐπιβιώσει ἀπ' τήν 'Αμερικάνικη ἐπέμβαση. Μέ τή σειρά τους, οἱ Βιέτ Κόνγκ ἐξαρτῶνταν ἀπ' τό Βορρᾶ γιά τήν οὐσιαστική ἐπιβίωσή τους.

'Η 'Αμερικάνικη ἀνάμιξη στό Βιετνάμ δημιούργησε μιά παγκόσμια ἀντίδραση. 'Αναμιχθήκαμε σ' αὐτό τό κίνημα μ' ἕνα πολύ ειδικό τρόπο, συμμετέχοντας σέ πολλές διαδηλώσεις καί δραστηριότητες, ἀλλά μέ πρόθεση πάντα νά καταγγέλουμε τή μορφή πολιτικῆς πού κυριαρχοῦσε σ' αὐτό. Δέν τρέφαμε καμιά αὐταπάτη γιά τούς Βιέτ Κόνγκ. 'Αναγνωρίζαμε ὅτι εἶχαν κάποιο ἔρεισμα στήν ἀγροτιά, ἀλλά ἐπίσης ὅτι ἦταν ἕνα λαϊκό μέτωπο ἐλεγχόμενο ἀπό κομμουνιστές, πού στόχος τους ἦταν ἡ ἐγκαθίδρυση μιᾶς γραφειοκρατικῆς, ἐκμεταλλευτικῆς, ταξικῆς κοινωνίας, παρόμοιας μ' ἐκείνη πού ὑπῆρχε στό Β. Βιετνάμ. Ξέραμε ὅτι οἱ Βιέτ Κόνγκ εἶχαν κάποιους ἀρκετά σκοτεινούς προγόνους κι ὅτι τά χέρια τους ἦταν λερωμένα μέ ἐργατικό αἷμα.

Δέ θά 'ταν ἡ πρώτη φορά στήν πρόσφατη ἱστορία, πού καταπιεστικές γραφειοκρατίες ἑδραιώθηκαν χάρη στίς θυσίες τῶν καταπιεζόμενων. Οἱ κυρίαρχοι κύκλοι στή Μόσχα, τό Πεκίνο, καί τό 'Ανόι, χειραγώγησαν τή γνήσια ἀντίθεση τῶν ἀγροτῶν ἀπέναντι στήν ξένη κυριαρχία καί τή γνήσια δίψα τους γιά τήν ἀπόκτηση γῆς, μέ τόν ἴδιο κυνισμό πού τό ἔκαναν καί στό παρελθόν.

Γαλλική 'Αποικία

'Η 'Ινδοκίνα (πού ἀποτελούνταν ἀπ' τό Βιετνάμ, τήν Καμπότζη καί τό Λάος) ἔγινε γιά πρώτη φορά γαλλική ἀποικία γύρω στά 1870. Αὐτή ἡ περιοχή ἀνῆκε παραδοσιακά στήν Κινέζικη ἐπιρροή, καί ὑπῆρξαν συχνές συγκρούσεις ἀνάμεσα στούς δυό ἐπιδρομεῖς, ἀλλά τελικά στά 1885, μέ τή Συνθήκη τοῦ Τιεντσίν, ἡ Κίνα ἀναγνώρισε τήν ἀναμφισβήτητη κυριαρχία τῆς Γαλλίας.

Γιά τή Δύση, τό Βιετνάμ ἦταν πάντα ἡ πιό σημαντική ἀπ' τίς τρεῖς χῶρες. Διαιρέθηκε στίς διοικητικές περιφέρειες τοῦ Τονκίνου, τοῦ 'Αννάμ καί τῆς Κοτσίν Κίνα. Τό Βιετνάμ κατοικεῖται ἀπό 'Ανναμέζους πού ἀποτελοῦν τά δυό τρίτα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς 'Ινδοκίνας. Στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα, οἱ Γάλλοι εἶχαν καταφέρει νά δημιουργήσουν αὐτό πού ἀποτελοῦσε (σύμφωνα μέ τή δική τους φρασεολογία) μιά ἀρκετά ἱκανοποιητική διοικητική ἑνότητα. Στίς ἀρχές τοῦ Β' Παγκόσμιου Πόλεμου, οἱ τρεῖς περιοχές

ἀπολάμβαναν σημαντική ἐ σ ω τ ε ρ ι κ ή αὐτονομία, σύμφωνα μέ τά πρότυπα τῶν ἄλλων Γαλλικῶν ἀποικιῶν. Εἶναι κατάφωρο ὅτι μόνο Γάλλοι πολίτες ἔπαιρναν μέρος στίς ἐκλογές. Ἡ Κοτσίν Κίνα εἶχε τό δικό της 'Αποικιακό Συμβούλιο, κι ἔστελνε τούς ἀντιπροσώπους της στό Κοινοβούλιο τοῦ Παρισιοῦ. Τό 'Αννάμ παράμενε κάτω ἀπ' τήν ἐξουσία ἑνός αὐτοκράτορα, ἀλλά εἶχε τό δικό του αἱρετό 'Υπουργικό Συμβούλιο, πού προεδρευόταν ἀπό ἕνα Γάλλο «ἁρμοστή», ὅπως καί τό Τονκίνο. Σ' αὐτές τίς τελευταῖες περιπτώσεις, ὁ Αὐτοκράτορας ἔστελνε ἕναν ἀντιπρόσωπο στήν 'Υπηρεσία 'Αποικιῶν τοῦ Παρισιοῦ. Τό 'Ανόι, ἡ Χαιφόνγκ, ἡ Ντά Νάγκ κι ἡ Σαϊγκόν εἶχαν ὅλες αἱρετά δημοτικά συμβούλια.

Ἡ νομοθεσία, φυσικά, ἦταν ἡ Γαλλική νομοθεσία. Ὅλοι οἱ ἀνώτεροι δικαστικοί ἦταν Γάλλοι. Ἡ 'Ινδοκίνα ποτέ δέν ὑπῆρξε μιά ἰδιαίτερα ἀποδοτική ἤ προσοδοφόρα ἀποικία — πράγματι, στή δεκαετία τοῦ 1890, οἱ Γάλλοι νομοθέτες παραπονοῦνταν συχνά ὅτι ἡ Γαλλία δαπανοῦσε κάθε χρόνο 80 ἑκατομμύρια φράγκα προκειμένου νά κερδίσει 95 ἑκατομμύρια2. Αὐτή ἡ κολοσσιαία δαπάνη εἶχε σά σκοπό τή συντήρηση μιᾶς τεράστιας δημοσιοϋπαλληλικῆς γραφειοκρατίας, ἴσης σέ ἀριθμό μέ ὁλόκληρη τή Βρεταννική διοίκηση τῶν 'Ινδιῶν (πληθυσμός τῆς 'Ινδοκίνας: 30 ἑκατομμύρια, τῆς 'Ινδίας: 325 ἑκατομμύρια).

Γιά ν' αὐξηθεῖ ἕνα ἐτήσιο ἐθνικό εἰσόδημα πού ἐμφάνιζε πάντα ἔλλειμμα, οἱ Γάλλοι ἐνθάρρυναν τίς πωλήσεις τοῦ ὀπίου κι ἔκαναν ὑποχρεωτική τήν κατανάλωση οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Τόσο οἱ ποτοποιίες ὅσο καί οἱ φυτεῖες παπαρούνας ἦταν κυβερνητικά μονοπώλια. Στίς 8 Σεπτέμβρη 1934 ἡ μισοεπίσημη ἐφημερίδα AURORE D' INDOCHINE ἔγραφε: «Ἡ διοίκηση ἀποφάσισε ὅτι ὅλοι οἱ κάτοικοι πρέπει νά καταναλώνουν, ἀπό σήμερα, 7 λίτρα οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ἐτησίως... τό ὀφειλόμενο ποσό γιά ὅλο τό ἀλκοόλ πού παραδόθηκε (δηλαδή, στά χωριά) εἴτε πουλήθηκε εἴτε ὄχι, θά ἐξοφλεῖται στό ἀκέραιο. Ἡ κατανάλωση ἀλκοόλ εἶναι ὑποχρεωτική στό Τονκίνο καί τό 'Αννάμ καί θά ἐπιβληθεῖ σύντομα καί στήν Κοτσίν Κίνα».

Ἡ βιομηχανική παραγωγή ἦταν ἀσήμαντη — τό 96,5ο) ο ὅλων τῶν ἐξαγωγῶν ἦταν πρῶτες ὗλες. Σπάνια ἐπεξεργάζονταν τό λατέξ*, ἀλλά τό τελευταῖο ἐξάγονταν μέ τή φυσική του μορφή ἀπ' τό Τράστ Καουτσούκ Μισλέν σέ πολύ χαμηλή τιμή. Παρόλο πού τό ἔδαφος τῆς 'Ινδοκίνας ἦταν πλούσιο σέ κάρβουνο καί διάφορα μέταλλα, ὑπῆρχε μόνο μιά ὑψικάμινος σ' ὁλόκληρη τή χώρα. Τά δυό τρίτα τοῦ κάρβουνου ἐξάγονταν. Ἐξάγονταν ἀκόμα καί τό ρύζι. Ὁ γαλλικός ἰμπεριαλισμός ἔβλεπε στή μή - βιομηχανοποίηση τῶν ἀποικιῶν του μιάν ἐγγύηση σταθερότητος. Ἐπιδίωκε νά ἐμποδίσει μέ κάθε δυνατό μέσο τήν ἀνάπτυξη μιᾶς πολυάριθμης, συγκεντρωμένης καί μορφωμένης ἐργατικῆς τάξης.

Ἡ μορφή τῆς γαιοκτησίας ἦταν ἐπίσης πολύ ὀπισθοδρομική. Κάπου

---

* Σ.τ.Μ. Λατικόν: ὁ χυμός τοῦ Καουτσουκόδεντρου.

700 Εὐρωπαῖοι ἄποικοι κατεῖχαν τό 20ο) ο τῆς καλλιεργήσιμης γῆς. Μόνο τό μισό αὐτῆς τῆς γῆς καλλιεργοῦνταν. Ἡ τεράστια μάζα τῶν φτωχῶν ἀγροτῶν κατεῖχε λιγότερο ἀπό 5 ἄκρ καί στό Βορρᾶ, συχνά λιγότερο ἀπό 1 ἄκρ. Ἡ ἄρδευση ἦταν πολύ πρωτόγονη. Οἱ ὀρυζῶνες τῆς Ἰνδοκίνας ἀποδίδανε λιγότερο ἀπ' τό μισό τῆς ἀντίστοιχης ἀπόδοσης κατά ἄκρ τῆς Ἰαπωνίας. Ἐξάγονταν ἀκόμα καί τά φωσφωροῦχα λιπάσματα3.

Τό μέσο ἡμερομίσθιο τῶν ἐργατῶν στά ἀνθρακωρυχεῖα τοῦ Τονκίνου ἦταν λιγότερο ἀπό μισό πιάστρο. Πολλοί ἐργάτες στίς φυτεῖες ρυζιοῦ πληρώνονταν σέ εἶδος. Ἡ ἀνεργία ἦταν στό ἀπόγειό της, καί χιλιάδες ἐργάτες ἀπασχολοῦνταν μόνο 6 μῆνες τό χρόνο. Οἱ σέμπροι* πλήρωναν τουλάχιστον τό 40ο) ο τῆς σοδιᾶς τοῦ ρυζιοῦ στό γαιοκτήμονα σά νοίκι.

Οὐσιαστικά, κάθε ἐπίσημη ἀρχή συμφωνοῦσε ὅτι τό βιωτικό ἐπίπεδο τῶν Ἰνδοκινέζων ἔπεσε στή διάρκεια τῆς περιόδου τῆς Γαλλικῆς διακυβέρνησης. Σύμφωνα μέ τό Συμβούλιο Γάλλων Ἐξαγωγέων, ἐνῶ ὁ πληθυσμός αὐξήθηκε κατά 80ο) ο στήν περίοδο 1900 - 1937, ἡ συνολική ντόπια κατανάλωση ρυζιοῦ αὐξήθηκε μόνο 23ο) ο.

Ἡ καλύτερη ἀπόδειξη γιά τήν «ἀνθρωπιστική ἀποστολή» τῆς ἀποικιοκρατίας, πού μποροῦσε νά προσφέρει ἕνας σχεδόν αἰώνας Γαλλικῆς διακυβέρνησης, ἦταν 1 γιατρός ἀνά 38.500 κατοίκους (σέ σύγκριση μέ 1 ἀνά 2.500 ἀνθρώπους στή Γαλλία). Ἡ Στατιστική Ἐπετηρίδα γιά τήν Ἰνδοκίνα (1941-42) ἔδειξε ὅτι γιά ἕνα πληθυσμό τοῦ μεγέθους τῆς Ἰσπανίας ὑπῆρχαν μόνο 4 γυμνάσια. Σέ κάθε 100.000 κατοίκους ἀναλογοῦσαν 25 μαθητές δημοτικοῦ καί 5 γυμνασίου.

Τά πρῶτα χρόνια τῆς πάλης

Ἡ Βιετναμέζικη ἀντίθεση στή Γαλλική διακυβέρνηση εἶναι τόσο παλιά ὅσο κι ἡ ἴδια ἡ Γαλλική διακυβέρνηση. Ἡ πρώτη σημαντική «ἐθνική» ἐξέγερση συνέβηκε στό Τονκίνο στά 1908. Πέντε χρόνια ἀργότερα ἀκολούθησαν κι ἄλλες ἐξεγέρσεις.

Τό Μάρτη τοῦ 1913, 600 ἀγρότες ἔκαναν πορεία στούς δρόμους τῆς Σαϊγκόν ζητώντας μεταρρυθμίσεις. Τόν Ἀπρίλη ἕνας μανδαρίνος, γνωστός γιά τά φιλογαλλικά του αἰσθήματα, δολοφονήθηκε στήν ἐπαρχία τοῦ Τονκίνου καί μιά βόμβα ἐξεράγη στόν Ἀννόι, σκοτώνοντας δυό Γάλλους ἀξιωματικούς. Ἀκολούθησε ἕνα κύμα συλλήψεων. Ἀπ' τούς 254 ἀνθρώπους πού ρίχτηκαν στή φυλακή, 64 παραπέμφθηκαν σέ δίκη καί 7 ἐκτελέστηκαν. Στά 1916, κάπου 300 ἀκτιβιστές ἔκαναν μιά ἀποφασιστική ἀλλά ἀποτυχημένη ἀπόπειρα νά ἐλευθερώσουν τούς κρατούμενους στίς φυλακές τῆς Σαϊγκόν.

Στά χρόνια πού ἀκολούθησαν ἡ ἀντίσταση ἐντάθηκε, παίρνοντας διαφορετικές μορφές σέ κάθε περιοχή. Στό κέντρο (ἐπαρχία τοῦ Ἀννάμ) ἡ

* Στ.Μ. Παχτωτές.

ὀργή ἔτεινε νά κατευθύνεται στούς φανερούς στόχους — τόν Αὐτοκράτορα, τήν ἀριστοκρατία καί τή «διοίκηση» πού τόν περιέβαλε. Μερικοί ἀπ' τούς πρώιμους κομμουνιστικούς ἀγῶνες διαδραματίστηκαν σ' αὐτές τίς περιοχές, ἀλλά ἐμποδίστηκαν σοβαρά ἀπ' τίς βαθιά ριζωμένες «ἀγροτικές παραδόσεις». Οἱ «θεωρητικοί» Μαρξιστές ἔμελλε νά βροῦν καλύτερες εὐκαιρίες στό Τονκίνο καί τήν Κοτσίν Κίνα.

'Από ἕνα συνολικό βιετναμέζικο πληθυσμό 17 ἑκατομμυρίων, 8 ἑκατομμύρια ζοῦσαν στό Βορρᾶ, ἐνῶ ἡ πλειοψηφία τους κατοικοῦσε σέ ἀκτίνα ἑνός μιλίου ἀπ' τό 'Ανόι. Σ' αὐτή τήν περιοχή ἀναπτύχθηκε ἕνα βιομηχανικό συγκρότημα, καί μαζί μ' αὐτό μιά ἐργατική τάξη. 'Ανάμεσα στά 1922 καί τά 1934, ἔγιναν πάνω ἀπό 100 ἀπεργίες στήν ἐπαρχία τοῦ Τονκίνου.

Μιά παρόμοια ἀνάπτυξη εἶχε διαδραματιστεῖ στή Σαϊγκόν, ὅπου ἡ ἐπαφή μέ τά ἐμποροκρατικά ἔθνη εἶχε καταστρέψει τά ἴχνη τῆς φεουδαρχίας ἀκόμα νωρίτερα. Θά 'ταν, ὅμως, σοβαρό λάθος νά ξεχάσουμε ὅτι ἡ χώρα, σά σύνολο, παράμενε ἀγροτική. Στά 1929 ὑπῆρχαν ἀκόμα μόνο 221.000 ἐργάτες (τό 39ο) ο ἀπασχολοῦνταν στή βιομηχανία, τό 37ο) ο στίς φυτεῖες καί τό 24ο) ο στά ὀρυχεῖα). 'Αντιπροσώπευαν μόνο τό 1ο) ο τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ.

Τό ἀγροτικό πρόβλημα ἦταν πάντα ὀξύτερο στό Νότο. Στά 1930, γύρω στό 70ο) ο τῶν γαιοκτημόνων τῶν δυό βορειότερων περιοχῶν κατεῖχαν λιγότερα ἀπό 1,5 ἄκρ ὁ καθένας. Στήν Κοτσίν Κίνα αὐτός ὁ ἀριθμός ἦταν μόνο 34ο) ο. 'Από 6.530 γαιοκτήμονες πού κατεῖχαν πάνω ἀπό 1.500 ἄκρ, οἱ 6.300 ζοῦσαν στό νότο. Τό 45ο) ο τοῦ Δέλτα τοῦ Μεκόνγκ κατέχονταν ἀπ' τό 2ο) ο τοῦ συνόλου τῶν γαιοκτημόνων. Οἱ 244 γαιοκτήμονες πού κατεῖχαν περισσότερα ἀπό 1500 ἄκρ, κατοικοῦσαν ὅλοι στό Δέλτα τοῦ Μεκόνγκ. Μέχρι σήμερα (1973) μερικές ἀπ' τίς μεγαλύτερες φυτεῖες τοῦ Ν. Βιετνάμ κατέχονται ἀπό Γάλλους.

Ὅμως, βαθιές ἀλλαγές διαδραματίζονταν σ' ὁλόκληρη τή χώρα. Στή διάρκεια τοῦ Α' Παγκόσμιου Πόλεμου, οἱ Γάλλοι εἶχαν στείλει στήν Εὐρώπη 43.000 'Ινδοκινέζους στρατιῶτες καί 49.000 ἐργάτες (ἀπό μιά συνολική ἐργατική δύναμη πού ἀνέρχονταν τότε σέ 62.000). Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἐπέστρεψαν στό Βιετνάμ πιό δυτικοποιημένοι καί προώθησαν τό αἴτημα τῶν κύκλων μιᾶς ἀναπτυσσόμενης «ἐλίτ» — πού εἶχε πάρει γαλλική ἐκπαίδευση κι εἶχε ἀφομοιώσει τή γαλλική κουλτούρα — γιά ἕνα μεγαλύτερο μερίδιο στή «χώρα τους». Οἱ μελλοντικοί ἐπαναστατικοί ἡγέτες ἔμελλε νά προέλθουν ἀπ' αὐτή τήν «ἐλίτ» κι ὄχι ἀπ' τίς ἀγροτικές περιοχές ἤ, γιά τόν ἴδιο λόγο, ἀπ' τίς τάξεις τῆς ταχύτατα ἀναπτυσσόμενης βιομηχανικῆς ἐργατικῆς δύναμης.

Οἱ πρωτοπορίες καταφθάνουν

Τό ὄνομα τοῦ Χό Τσί Μίνχ εἶναι ἀξεχώριστο ἀπ' τό Βιετναμέζικο κομμουνισμό. Σέ νεαρή ἡλικία εἶχε ταξιδέψει στό ἐξωτερικό, παραμένοντας γιά

ένα διάστημα στό Λονδίνο. Μένοντας ἀσυγκίνητος ἀπ' τό Βρεταννικό «σοσιαλισμό», ἑλκύστηκε ἀπ' τό Παρίσι, ὅπου ἔγινε ἱδρυτικό μέλος τοῦ Γαλλικοῦ ΚΚ. Ἐπιστρέφοντας στήν Ἀσία, στά 1925, ἐγκαταστάθηκε στήν Καντώνα, ὅπου ἵδρυσε τή Λῆγκα Ἐπαναστατικῆς Νεολαίας Βιετνάμ. Ἡ Λῆγκα προπαγάνδιζε τόν «ἀγροτικό Μαρξισμό», κυρίως στή γειτονική ἐπαρχία τοῦ Τονκίνου. Κανόνισε τήν ἀποστολή κατάλληλων «στελεχῶν» στό ἐξωτερικό, γιά «πολιτική ἐκπαίδευση». Τό Μάη 1929, στό ἱδρυτικό συνέδριο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Ἰνδοκίνας (ICP), κάπου 250 μέλη εἶχαν παρακολουθήσει αὐτά τά μαθήματα καί τουλάχιστον 200 εἶχαν ἀναλάβει ξανά ἐνεργό δράση στό Βιετνάμ.

Τά πρῶτα χρόνια τῆς δεκαετίας τοῦ '30 ἦταν χρόνια ἀνταρσιῶν, ἀγροτικῶν ἐξεγέρσεων, κι ἀπεργιῶν. Μόνο στά 1930, ἔγιναν 83 ἀπεργίες ὅπου πῆραν μέρος πάνω ἀπό 27.000 ἄτομα. Στή διάρκεια τῶν χρόνων 1930 - 31, ὁ ἀριθμός τῶν μελῶν τῶν παράνομων ἐργατικῶν ἑνώσεων αὐξήθηκε ἀπό 60.000 σέ 64.000. Μιά δεξιά, ἐθνικιστική ἐξέγερση στό Τονκίνο, τό Φλεβάρη τοῦ 30, συντρίβηκε ἀνελέητα κι οἱ 13 ἡγέτες της ἐκτελέστηκαν. Ὁ ἴδιος ὁ Χό εἶχε περάσει τήν περίοδο 1927 - 30 στή Μόσχα, κι ἐπέστρεψε γιά νά βρεῖ ἕνα φραξιοκρατούμενο κόμμα.

Ὑποστήριξε ἀποφασιστικά τή γραμμή ὅτι τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος ἦταν ἕνα πρόγραμμα «ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης». Ἀλλά δέ διέθετε τήν ἐξουσία γιά νά ἐπιβάλλει στό κόμμα τή σταλινική γραμμή. Οἱ ἀγρότες τοῦ Νγκέ Ἄν καί τοῦ Χά Τίνχ εἶχαν ἐξεγερθεῖ ἀνοιχτά, καί σέ διάφορα χωριά εἶχαν δημιουργηθεῖ τοπικά «σοβιέτ». Τό κόμμα ὑποστήριξε τή δράση τους (ὁ Χό ψήφισε ἐ ν ά ν τ ι α στήν ἐξέγερση, ἀλλά ὅλοι οἱ ἄλλοι ψήφισαν ὑπέρ[4]) ἐλπίζοντας ὅτι θά χρησιμοποιήσει αὐτά τά σοβιέτ σά βάσεις γιά τόν παραπέρα ἔλεγχο τοῦ ἀναπτυσσόμενου κινήματος. Οἱ κομμουνιστές ἰσχυρίζονταν ὅτι ἔχουν 1300 μέλη καί 10.000 ὀπαδούς στίς δυό ἐπαρχίες. Ἡ δύναμη τοῦ ΚΚ ἐκείνη τήν ἐποχή βρισκόταν κυρίως στίς ἀγροτικές περιοχές. Στά 1928, ἡ γεωγραφική κατανομή τῶν 42 κομματικῶν πυρήνων ἦταν ἡ ἀκόλουθη[5]:

Κεντρικό Βιετνάμ:		
	Νγκέ Ἄν	9
	Χά Τίνχ	8
	Θάν Χόα	7
	Χοῦε	3
	Κουάνγκ Νγκάι	3
Νότιο Βιετνάμ:		7
Βόρειο Βιετνάμ:		5

Ἡ δημιουργία ἀγροτικῶν σοβιέτ ἀντιμετωπίστηκε μέ ἀποδοκιμασία ἀπ' τή Μόσχα (καί ἐπίσης ἀπ' τόν ἴδιο τό Χό). Δέν μποροῦσαν παρά νά ὑπενθυμίζουν τίς καταστροφές πού συνέβηκαν λίγα χρόνια νωρίτερα στήν

Κίναδ (πού κι αὐτές ἦταν, σ' ἕνα μεγάλο βαθμό, συνέπειες τῆς ὀλέθριας πολιτικῆς τοῦ Στάλιν). Τό Κόμμα ἐπιχείρησε νά παρασύρει τούς ἐργάτες, καί προσπάθησε νά ὀργανώσει ἕνα ἐργοστάσιο σπίρτων κι ἕνα ἐργαστήρι ἐπισκευῆς σιδηροδρόμων στό ἐπαρχιακό κέντρο τοῦ Βίνχ καί τό γειτονικό λιμάνι τοῦ Μπάν Θάι, πετυχαίνοντας μερικά τό στόχο του. Ὅμως τό κίνημα παράμενε, βασικά, μιά ἀγροτική ἐξέγερση.

Σέ μιά πορεία πού ἔγινε στήν ἐπαρχιακή πρωτεύουσα, 6.000 ἀγρότες κάλυψαν μιά ἀπόσταση πάνω ἀπό 4 χιλιόμετρα, καταμῆκος τοῦ κεντρικοῦ δρόμου. Τά αἰτήματά τους περιλάμβαναν τήν καταστροφή τῶν ἀρχείων τῆς περιφερειακῆς ἐφορίας, τή μείωση τοῦ ὑψηλοῦ «φόρου τοῦ ἁλατιοῦ», κι ἐμπεριεῖχαν τό ἐργατικό αἴτημα γιά αὔξηση τῶν μισθῶν. Ἡ φάλαγγα δέχτηκε τήν ἐπίθεση ἑνός Γαλλικοῦ ἀεροπλάνου, πού σκότωσε 216 ἄτομα καί τραυμάτισε 126.

Ὅπου τό κόμμα δημιούργησε «σοβιέτ», αὐτό ὀφειλόταν κυρίως στήν «ἀνεπάρκεια» τῶν ὑφιστάμενων θεσμῶν καί τήν ἀπάθεια τῶν Γαλλικῶν ἀρχῶν. Προπαγανδιστικές συγκεντρώσεις γίνονταν σέ δημοτικά κτίρια χωριῶν καί πολιτοφυλακές ἄμυνας, ὁπλισμένες μέ μπαστούνια, μαχαίρια καί ἄλλα πρωτόγονα ὅπλα, συγκροτούνταν στά περισσότερα χωριά. Οἱ κομμουνιστές δροῦσαν παντοῦ διαμέσου τῶν «ἡγετικῶν» οἰκογενειῶν, πού πρόσφεραν τή «φυσική» δομή ἐπικοινωνίας καί ἐλέγχου.

Ἐνδεικτικά, οἱ κομμουνιστικές ἐπιθέσεις, σ' ὅλη τή διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου, στρέφονταν ἀποκλειστικά ἐνάντια στή Βιετναμέζικη «ἀριστοκρατία» καί «δημοσιοϋπαλληλική ἱεραρχία». Ἀκόμα καί στό ἀποκορύφωμα αὐτῶν τῶν ταραχῶν, οἱ Εὐρωπαῖοι μποροῦσαν νά κυκλοφοροῦν ἀνενόχλητα κι ἄοπλοι σ' αὐτές τίς ἐπαρχίες»7. Ἡ ρηχότητα κι ἡ ἀδυναμία αὐτῶν τῶν «σοβιέτ» ἔμελλε ν' ἀποδειχθεῖ ὅταν οἱ Γαλλικές ἀρχές, ἀφοῦ τά ἀγνόησαν 18 ὁλόκληρους μῆνες, ἀποφάσισαν νά τά καταστρέψουν. Δραστικές καί κεραυνοβόλες ἀστυνομικές ἐπιχειρήσεις ὁδήγησαν στή σύλληψη τῶν «ἡγετῶν» κι ἡ «σοβιετική» ἐξουσία» κατάρρευσε. Αὐτό συνέβηκε τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1931.

Ἦταν ἡ πρώτη καί τελευταία φορά πού ὁ Χό ἔχασε τόν ἔλεγχο ἑνός κινήματος πού εἶχε ἐξουσιάσει. Τά γεγονότα τοῦ Ὀκτώβρη 1931 ἔτειναν ν' ἀποδείξουν τήν ὀρθότητα τῆς πρόβλεψής του. Ἀπό δῶ καί πέρα ἐπρόκειτο νά 'ναι ὁ ἀναμφισβήτητος ἀρχηγός τοῦ κόμματος στίς βόρειες ἐπαρχίες. Στό νότο, στήν Κοτσίν Κίνα, ἡ ἡγεσία ἀνατέθηκε στόν Τράν Βάν Γκιάου, ἕνα ἀπ' τά στελέχη πού εἶχαν γνήσια «Μοσχοβίτικη ἐκπαίδευση».

Στά 1932, ἕνας νεαρός κομμουνιστής, ὁ Τά Θού Θάου, γύρισε στό Βιετνάμ μετά ἀπό ἀρκετά χρόνια ἐξορίας στό Παρίσι. Ἐκεῖ εἶχε πάρει ἐνεργό μέρος στό Γαλλικό Τροτσκιστικό κίνημα. Ἐπέστρεψε πίσω μέ σκοπό νά δημιουργήσει μιάν «ἀριστερή ἀντιπολίτευση» στό σταλινικό κόμμα τοῦ Τράν Βάν Γκιάου.

Αὐτά τά χρόνια ὑπῆρξαν ἰδιαίτερα γόνιμα γιά τούς Τροτσκιστές. Μαζί μέ τή βιομηχανοποίηση τῆς Σαϊγκόν ἀναπτύχθηκε μιά ἀγωνιστική ἐργατική τάξη. Ἡ ἐργατική τάξη ἦταν ἀσυνήθιστα ἀπαθής ἀπέναντι στήν

ἐπίσημη γραμμή τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος πού, παρά τή μαρξιστική του φρασεολογία, ἦταν βασικά ἀφοσιωμένο στήν ὀργάνωση τῶν ἀγροτῶν. Λίγους μόνο μῆνες μετά τήν ἐπιστροφή του, ὁ Τά Θού Θάου μπόρεσε νά πλησιάσει τόν Τράν Βάν Γκιάου ἀπό μιά θέση ἀξιόλογης δύναμης, καί νά τοῦ προτείνει ἕνα ἑνιαῖο μέτωπο.

Αὐτή ἡ πρόταση ἦταν τόσο ἀντιδημοφιλής ἀνάμεσα στούς ὀρθόδοξους Τροτσκιστές, ὅσο καί στό κομμουνιστικό κόμμα. Τροτσκιστές πού ἀποχώρησαν ἵδρυσαν τή Διεθνῆ Κομμουνιστική Λῆγκα. Αὐτοί οἱ πιό ὀρθόδοξοι Τροτσκιστές προέρχονταν κυρίως ἀπ' τίς βόρειες ἐπαρχίες, ὅπου τούς προσφερόταν πλούσιο πεδίο δράσης ἐνάντια στόν «ἀγροτικό κομμουνισμό» τοῦ Χό. Ἡ κατάσταση ἦταν πολύ διαφορετική στήν Κοτσίν Κίνα, ὅπου ὁ Τράν Βάν Γκιάου, συνειδητοποιώντας τή δύναμη τῆς «ἀντιπολίτευσης» τοῦ Τά Θού Θάου, συμφώνησε γιά τήν συγκρότηση τοῦ ἑνιαίου μετώπου.

Στά τέλη τοῦ 1932, ἐκδόθηκε ἀπό κοινοῦ ἡ ἐφημερίδα «Ἡ Πάλη». Τόν ἑπόμενο χρόνο ἕνας κοινός συνδυασμός Σταλινικῶν καί Τροτσκιστῶν ὑποψηφίων ἐμφανίστηκε στίς ἐκλογές γιά τήν ἀνάδειξη τοῦ Ἀποικιακοῦ Συμβουλίου[8]. Δυό Τροτσκιστές κι ἕνας Σταλινικός ἐκλέχθηκαν.

(«Στίς ἐκλογές γιά τήν ἀνάδειξη τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τῆς Σαϊγκόν, τό Μάη τοῦ 1935, ἕνας ἀπ' τούς ὑποψήφιους ἦταν ὁ Ντουόνγκ Μπάχ Μέι, ἕνας κορυφαῖος σταλινικός. Ὁ Τά Θού Θάου συνάντησε μεγάλες δυσκολίες γιά νά πείσει τούς ἀγωνιστές γύρω ἀπ' τή «Πάλη» ὅτι ἔπρεπε νά ὑποστηρίξουν τήν ὑποψηφιότητα τοῦ Ντουόνγκ Μπάχ Μέι, μιά πού αὐτοί τόν θεωροῦσαν ὑπερβολικά ρεφορμιστή. Ὁ Τά Θού Θάου ἔνιωθε ὅτι τό ἑνιαῖο μέτωπο ἔπρεπε νά διατηρηθεῖ μέ κάθε θυσία καί μίλησε ὑπέρ τοῦ Ντουόνγκ Μπάχ Μέι, περιγράφοντάς τον σάν «τόν πιό ἱκανό ἐκπρόσωπο τῶν Βιετναμέζων σταλινικῶν». Ὁ Ντουόνγκ Μπάχ Μέι ἐκλέγηκε κανονικά». — Φ.Ν. Τράγκερ, «Ὁ Μαρξισμός στήν Νοτιοανατολική Ἀσία», ἐκδόσεις Πανεπιστημίου τοῦ Στάνφορντ, 1960, σ. 139).

Τόν Αὔγουστο τοῦ 1935, ἔγινε τό 7ο Συνέδριο τῆς Κομιντέρν καί μ' αὐτό συντελέστηκε μιά μεταστροφή στή γραμμή τῆς Μόσχας. Ἡ συνεργασία μέ τίς Δυτικές «δημοκρατίες» καί τούς «προοδευτικούς καπιταλιστές» μπῆκε στήν ἡμερήσια διάταξη. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΚΚΙ ἀφαίρεσε πειθήνια τό σύνθημα «Κάτω ὁ Γαλλικός Ἰμπεριαλισμός» ἀπ' τό πρόγραμμά του*. Ἡ ἐκστρατεία ἐνάντια στούς φεουδάρχες τῆς Ἰνδοκίνας κι ἀκόμα

---

* Πολλοί Μαοϊκοί πιστεύουν σήμερα ὅτι ὅλα πήγαιναν καλά ὅσο βρισκόταν στό τιμόνι ὁ Στάλιν. Θά πρέπει νά μελετήσουν τί συνέβηκε στό ἀπόγειο τοῦ γαλλοσοβιετικοῦ συμφώνου.

Στά 1937, στό Συνέδριο τοῦ ΚΚ Γαλλίας στό Ἄρλ, ὁ Τορέζ συνόψισε τήν ἀποικιακή πολιτική τοῦ κόμματος, 'Ισχυρίστηκε ὅτι τά συμφέροντα τῶν λαῶν τῶν ἀποικιῶν βρίσκονται σέ μιά «φιλική, καλόπιστη, πατρική» ἕνωση μέ τή δημοκρατική Γαλλία. Ἡ σφυρηλάτηση αὐτῆς τῆς ἕνωσης ἦταν «ἡ ἀποστολή τῆς Γαλλίας σ' ὁλόκληρο τόν κόσμο» (Τζ. Οὔωλτερ, «Ἱστορία τοῦ ΚΚ Γαλλίας», σ. 377).

καί τό αἴτημα γιά ἐθνική ἀνεξαρτησία ἐγκαταλείφθηκαν. Παρά τό γεγονός αὐτό, οἱ Σταλινικοί κι οἱ Τροτσκιστές ἐξακολούθησαν νά συνεργάζονται στή Σαϊγκόν, σέ κοινές «ἐπιτροπές δράσης», γιά ἕνα μικρό διάστημα. 'Αλλά οἱ Σταλινικοί διασπάστηκαν γρήγορα σέ ἀντιμαχόμενες φράξιες. Αὐτό ἔμελλε νά προσφέρει στούς Τροτσκιστές τήν πρωτοκαθεδρία, γιά μιά σειρά ἐτῶν.

Τόν 'Ιούνη τοῦ 1936, μέ τήν ἐκλογή τῆς κυβέρνησης λαϊκοῦ μετώπου τοῦ Λεόν Μπλούμ, στή Γαλλία, ἡ κατάσταση ἄλλαξε. Μέ διαταγές τοῦ Παρισιοῦ καί τῆς Μόσχας, οἱ φράξιες τοῦ ΚΚΙ ἔκοψαν κάθε σχέση μέ τούς Τροτσκιστές. Οἱ «προοδευτικοί καπιταλιστές» πού ἦταν ἐγκαταστημένοι στό Παρίσι, ἐπιβεβαίωσαν τό χαρακτηρισμό πού τούς εἶχαν δώσει οἱ Σταλινικοί. Στά 1937 καθιέρωσαν νομοθετικά τήν 8ωρη ἐργάσιμη μέρα9. Σέ ἀναγνώριση τῆς φιλίας τοῦ Στάλιν, κήρυξαν μιά γενική ἀμνηστεία. Στό Βιετνάμ, αὐτό σήμαινε τήν ἀποφυλάκιση ἑνός ἀριθμοῦ κορυφαίων Σταλινικῶν, συμπεριλαμβανόμενου τοῦ Φάμ Βάν Ντόνγκ, ἐκδότη, τότε, τῆς κομματικῆς ἐφημερίδας τοῦ Χό, καί τοῦ Τράν Βάν Γκιάου: τό ΚΚΙ «νομιμοποιήθηκε» ντέ φάκτο. Στή συνέχεια ἐξαπολύθηκε ἕνας ἔντονος ἀγώνας ἐνάντια στόν «Τροτσκισμό». Αὐτό δέν ἦταν τυχαῖο. 'Η ἀπομάκρυνση τοῦ ΚΚΙ ἀπ' τήν ταξική πάλη, εἶχε ἀφήσει ξέφραγο τό πεδίο στόν Τά Θού Θάου καί τούς ὀπαδούς του. Στά 1937, οἱ Σταλινικοί ἐκδιώχθηκαν ἀπ' τήν «Πάλη», καί μέ τήν υἱοθέτηση μιᾶς νέας γραμμῆς, ἡ ἐφημερίδα ἐπιτέθηκε βίαια στήν «προδοτική» πολιτική τοῦ λαϊκοῦ μετώπου. 'Ο ἀριθμός τῶν μελῶν τοῶν Τροτσκιστικῶν ὀργανώσεων ἔφτασε τίς 5.000. 'Ο Τά Θού Θάου συνελήφθηκε καί πέρασε δυό χρόνια στό στρατόπεδο συγκέντρωσης τοῦ νησιοῦ Ποῦλο - Κοντόρ, ἐνῶ ἐκλέχτηκε δυό φορές μέλος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τῆς Σαϊγκόν στή διάρκεια αὐτοῦ τοῦ διαστήματος. Στίς δημοτικές ἐκλογές τῆς Σαϊγκόν, οἱ Τροτσκιστές συγκέντρωσαν κατά καιρούς τό 80ο) ο τῶν ψήφων. 'Αλλά ἡ γραμμή τῶν ντόπιων κομμουνιστῶν δέν διέφερε ἀπό κείνη τῶν «συντρόφων» τους σ' ὅλα τά μέρη τοῦ κόσμου, κι ὁ Χό Τσί Μίνχ ἀνάγγειλε μ' ὑπερηφάνεια στήν Κομιντέρν, τόν 'Ιούλη τοῦ '39: «'Οσο γιά τούς Τροτσκιστές — καμιά συμμαχία καί καμιά παραχώρηση. Θά πρέπει νά ξεσκεπαστοῦν γιά νά φανεῖ αὐτό πού εἶναι στήν πραγματικότητα: πράκτορες τοῦ φασισμοῦ».

Τήν ὥρα σχεδόν πού μιλοῦσε ὁ Χό, οἱ Τροτσκιστές σημείωναν τό μεγαλύτερο θρίαμβό τους, πετυχαίνοντας μιά σαρρωτική νίκη στίς ἐκλογές κι ἐκτοπίζοντας ἀπ' τήν ἀρχή τούς δυό ἐναπομείναντες κομμουνιστές, Τάου καί Μέι.

Οἱ μέρες τοῦ λαϊκοῦ μετώπου τέλειωσαν. Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1939, ἡ Γαλλία ἔβγαλε ἐκτός νόμου τό ΚΚ στή μητρόπολη καί τίς ἀποικίες. Ἔτσι, ὁ μήνας τοῦ μέλιτος τῶν Σταλινικῶν μέ τό Γαλλικό 'Ιμπεριαλισμό τερματίστηκε κι αὐτός. Σέ μιά ἀνακοίνωση πού ἔβγαλε στίς 13 Νοέμβρη 1939, τό ΚΚΙ προσπάθησε νά συμβιβάσει τό ἀσυμβίβαστο. Κατάγγειλε τόν «ἰμπεριαλιστικό» πόλεμο τῆς Γαλλίας ἐνάντια στή Ναζιστική Γερμανία, ἀλλά ταυτόχρονα κάλεσε τούς ὑποστηρικτές του ν' ἀγωνιστοῦν ἐνάντια στήν 'Ια-

πωνία (πού ἀπειλοῦσε ἐκείνη τήν ἐποχή τίς Ρώσικες θέσεις στήν Ἄπω Ἀνατολή):

«Τό κόμμα μας θεωρεῖ ζήτημα ζωῆς καί θανάτου... ν' ἀγωνιστοῦμε ἐνάντια στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο καί τή ληστρική καί σφαγιαστική πολιτική τοῦ Γαλλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ... ἀγωνιζόμενοι ταυτόχρονα ἐνάντια στούς ἐπιθετικούς σκοπούς τοῦ Γιαπωνέζικου φασισμοῦ».

Ἡ ἀποικιακή Ἀσία

Ἡ ἐκμετάλλευση τῆς Ἰνδοκίνας ἀπ' τούς Γάλλους ἀποτελοῦσε ἕνα μικρό μόνο μέρος τῆς ὅλης σαρωτικῆς ἐπέλασης τῆς ἀποικιοκρατίας στή Ν.Α. Ἀσία. Ἐκείνη τήν ἐποχή, ἡ Ἰνδία, ἡ Κίνα, ἡ Μπούρμα, ἡ Ταϋλάνδη, οἱ Φιλιππίνες, ἡ Μαλαισία κι ἡ Ἰνδονησία βρίσκονταν ὅλες κάτω ἀπό τήν ἄμεση κυριαρχία τῶν Δυτικῶν.

Ἡ Ἰαπωνία, ὄντας ἡ πρώτη Ἀσιατική δύναμη πού βιομηχανοποιήθηκε, ἦταν ἡ πρώτη πού ἀμφισβήτησε τούς παλιούς ἰμπεριαλισμούς. Ἀκόμα καί τόσο ἀργά ὅσο στά 1870, ὅλες οἱ τεχνικές καινοτομίες (ἄν ἐξαιρέσουμε ἐκεῖνες πού ἀφοροῦσαν τό θέατρο!) ἦταν ἀπαγορευμένες στήν Ἰαπωνία. 35 μόνο χρόνια ἀργότερα, στά 1905, ἕνας σύγχρονος Γιαπωνέζικος στρατός καί ναυτικό ἔμελλε νά συντρίψουν ἀποφασιστικά τήν Τσαρική Ρωσία. Ἕνας ἀπ' τούς νικητές τοῦ Α' Παγκόσμιου Πόλεμου, τό μόνο Ἀσιατικό Ἔθνος πού πῆρε μέρος στό Συνέδριο Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ στήν Οὐάσιγκτον, ἡ Ἰαπωνία εἶχε γίνει μέλος τῶν μεγάλων διεθνῶν ὀργανισμῶν, σά σημαντική καπιταλιστική δύναμη. Οἱ ρίζες τοῦ Β' Παγκόσμιου Πόλεμου (στόν Εἰρηνικό) βρίσκονται στήν ἐξάρτηση τῆς Ἰαπωνίας ἀπ' τίς ἀδιάκοπες εἰσαγωγές πετρελαίου, σιδηρομεταλλεύματος καί κάρβουνου (καθώς ἡ Ἰαπωνία ἦταν φτωχή σέ φυσικές πρῶτες ὕλες), στήν ἀνάγκη της ν' ἀναζητήσει ἀποικιακές ἀγορές καί νά ἐπεκτείνει καί νά ἑδραιώσει τίς σφαῖρες συμφερόντων της.

Ἡ ἐπεκτατική ὁρμή τῆς Ἰαπωνίας συνέπιπτε μέ τήν ἀποφασιστική ὤθηση τοῦ Ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ στήν περιοχή τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ὅπως ἡ Ἰαπωνία, ἔτσι κι ἡ Ἀμερική εἶχε ἀργοπορήσει νά ἐμφανιστεῖ στό προσκήνιο. Ἡ πρώτη της κατάκτηση ἔγινε στά 1898, ὅταν μέ πρόσχημα τό ἐπεισόδιο τοῦ «Μέιν» καί τό συνακόλουθο Ἱσπανοαμερικανικό πόλεμο, οἱ δυνάμεις τῶν ΕΠΑ εἰσβάλανε στά νησιά τῶν Φιλιππίνων. Μέ τή συνθήκη τοῦ Παρισιοῦ, ἡ κυβέρνηση Μάκ Κίνλευ πῆρε τά νησιά μέ ἀντάλλαγμα τήν πληρωμή 20 ἑκατομμυρίων δολ. στήν Ἱσπανία. Τά ἑπόμενα 4 χρόνια, κάπου 60.000 στρατιῶτες τῶν ΕΠΑ ἦταν ἀπασχολημένοι μέ τή συντριβή ἑνός ντόπιου κινήματος γιά ἀνεξαρτησία.

Καθώς ἡ κυριαρχία τῶν ΕΠΑ ἐπεκτείνονταν στή Σαμόα καί τή Χαβάι, οἱ Γιαπωνέζοι ἀσχολούνταν μέ τήν καταβρόχθιση τῆς Κορέας καί τῆς Μαντζουρίας. Ἡ Συνδιάσκεψη τῆς Οὐάσιγκτον, στά 1921 - 22, ἦταν ἡ τελευταία σοβαρή ἀπόπειρα νά ἐπιτευχθεῖ ἕνας προσωρινός διακανονισμός. Στήν οὐσία, ἡ Ἀμερική ἦρθε σέ διαπραγματεύσεις μέ τήν Ἰαπωνία, βάσει

τῶν ὁποίων θ' ἀναγνωρίζονταν ἡ ἡγεμονία τῆς 'Ιαπωνίας στή Μαντζουρία, σέ ἀντάλλαγμα μιᾶς συμφωνίας ὅτι δέ θά εἰσέβαλε στήν Κίνα. (Μαζί μέ τή Βρεταννία, τή Γαλλία κι ἄλλες Εὐρωπαϊκές χῶρες, οἱ ΕΠΑ μοιράζονταν χαρούμενα τά λάφυρα ἀπ' τήν ἐντατική ἐκμετάλλευση τῆς Κίνας).

Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1931, οἱ Γιαπωνέζοι ἐξαπόλυσαν μιάν ἐπίθεση στή Β. Κίνα, κι ἀργότερα ἀποβίβασαν 70.000 στρατιῶτες στή Σαγγάη, μήν ἀφήνοντας στήν κυβέρνηση τῆς Κουομιντάγκ ἄλλη ἐκλογή, ἀπ' τό νά παραδώσει τή Μαντζουρία. Στά 1934, οἱ Γιαπωνέζοι ἀπαίτησαν τήν ὑπαγωγή ὅλης τῆς Κίνας στή σφαίρα ἐπιρροῆς τους. Στά 1936, ζήτησαν κοινές στρατιωτικές ἐπιθέσεις 'Ιαπωνίας - Κουομιντάγκ, ἐνάντια στίς ἐλεγχόμενες ἀπ' τούς μαοϊκούς περιοχές. Ζήτησαν ἐπίσης τήν παραχώρηση «αὐτονομίας» στίς 5 ἐπαρχίες τῆς Β. Κίνας, ὥστε νά μεταβληθοῦν σέ τυφλά ὄργανα τῶν Γιαπωνέζων. Ἡ ἀπόρριψη αὐτῶν τῶν ἀπαιτήσεων ἀπό μέρους τῆς Κουομιντάγκ, ἔκανε ἀναπόφευκτο τό Σινοϊαπωνικό πόλεμο τοῦ 1937.

Μιά εὐρύτερη σύγκρουση ἀνάμεσα στίς ΕΠΑ καί τήν 'Ιαπωνία ἦταν ἐξίσου ἀναπόφευκτη. Ἡ 'Αμερικάνικη οἰκονομική ἐπέκταση στήν περιοχή τοῦ Εἰρηνικοῦ εἶχε αὐξηθεῖ σταθερά ἀπ' τά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1920, 'Ανάμεσα στά 1931 καί τά 1937, ἡ 'Ασία ἀπορρόφησε τό ἀκόλουθο ποσοστό τῶν 'Αμερικάνικων ἐξαγωγῶν:

Μηχανές	15ο)ο
Χαλκός	26ο)ο
Σίδερο καί 'Ατσάλι	33ο)ο
Χαρτί	40ο)ο

Πιό συγκεκριμένα, ἀνάμεσα στά 1932 καί τά 1938, οἱ ΕΠΑ κατεῖχαν σταθερά τήν πρώτη θέση στό ἐξωτερικό ἐμπόριο τῆς Κίνας. (Στά 1935, λογουχάρη, τό ποσοστό τῶν ΕΠΑ ἔφτανε τά 102 ἑκατομμύρια δολλάρια, ἐνῶ τῆς 'Ιαπωνίας ἦταν μόνο 80 ἑκατομμύρια).

'Ο πόλεμος τοῦ Εἰρηνικοῦ

Ἡ εἰκόνα ἑνός ἔμφυτα καλοῦ, εἰρηνόφιλου 'Υπουργείου 'Εξωτερικῶν τῶν ΕΠΑ, πού πιάστηκε στόν ὕπνο, στό Πέρλ Χάρμπορ, ἀπό μιά πανούργα συνωμοσία Γιαπωνέζων στρατιωτικῶν ἡγετῶν εἶναι μιά προπαγανδιστική ἀνοησία. Δέν ἔχει τήν παραμικρή σχέση μέ τήν πραγματικότητα. Στά 1940, ὁ πρόεδρος τῶν ΕΠΑ κι οἱ πιό στενοί του σύμβουλοι εἶχαν ἀποφασίσει ὅτι οἱ Γιαπωνέζοι ἔπρεπε ν' ἀπωθηθοῦν, ἔστω κι ἄν αὐτό σήμαινε τήν κήρυξη πολέμου. Εἶχαν ἀποφασίσει, ἐπίσης, ὅτι μετά τήν ἧττα τῆς 'Ιαπωνίας, οἱ ΕΠΑ θά γίνονταν «Ἡ» 'Ασιατική δύναμη, σέ βάρος τῶν παλιότερων ἰμπεριαλισμῶν γενικά καί τοῦ Γαλλικοῦ εἰδικά. Ἡ 'Ινδοκίνα ἦταν ἕνα ἐξαιρετικά σπουδαῖο κελεπούρι πού προσφέρονταν στούς ἐνδιαφερόμενους.

Στήν Τεχεράνη καί τή Γιάλτα, ὁ Ροῦζβελτ πρότεινε ἀνοιχτά ὅτι ἡ διακυβέρνηση τῆς Ἰνδοκίνας ἀπ' τή Γαλλία ἔπρεπε ν' ἀντικατασταθεῖ μέ κάποιο εἶδος διεθνοῦς κηδεμονίας. Ὁ Στάλιν συμφώνησε μ' αὐτή τήν πρόταση, στήν ὁποία ἄσκησε βέτο ὁ Τσώρτσιλ.

Τά πρῶτα ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς νέας Ἀμερικάνικης πολιτικῆς ἐμφανίστηκαν τόν Ἰούνη τοῦ 1940, ὅταν ὁ Γάλλος Κυβερνήτης, Ναύαρχος Ντεκού, προσπάθησε νά πάρει ἐπειγόντως ἀεροπλάνα κι ἐφόδια ἀπ' τίς ΕΠΑ, προχειμένου νά τά χρησιμοποιήσει ἐνάντια στήν ἐπικείμενη ἐπίθεση τῶν Γιαπωνέζων. Τά ἐφόδια εἶχαν ἤδη πληρωθεῖ, ἀλλά ἡ Οὐάσιγκτον ἐπέμβηκε κι ἀρνήθηκε νά κάνει τήν παράδοση. Ὁ Ντεκού ἀναγκάστηκε οὐσιαστικά νά δεχτεῖ τίς ἀπαιτήσεις τῶν Γιαπωνέζων γιά τήν παροχή «διευκολύνσεων» στόν Κόλπο τοῦ Τονκίνου.

Τόν Αὔγουστο τοῦ 1941 ὁ Ροῦζβελτ κι ὁ Τσώρτσιλ συναντήθηκαν στό χρουαζιερόπλοιο Αὔγουστα, στά πλαίσια τῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ἐκεῖ ἔκδοσαν τό Χάρτη τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ὑποσχόμενοι τήν ἀφοσίωσή τους σέ εἰρηνικούς σκοπούς, τήν ἄρνηση κάθε ἐδαφικῆς ἐπέκτασης, δίκαιους ἐργατικούς νόμους, τό δικαίωμα ὅλων τῶν λαῶν νά διαλέγουν τή δική τους κυβέρνηση, κι ἄλλα ἠχηρά καί διφορούμενα πράγματα. Ἐκεῖνο πού δέν ἀνακοίνωσαν ἦταν ἡ συμφωνία τους γιά ἕναν κοινό πόλεμο ἐνάντια στήν Ἰαπωνία. Ὁ Τσώρτσιλ, ὄντας μοναδικός στήν πανουργία, ἄφησε νά τοῦ ξεφύγει στό Κοινοβούλιο, 6 μῆνες ἀργότερα, ὅτι μετά τή συνάντησή του μέ τό Ροῦζβελτ, εἶχε πάρει τή διαβεβαίωση ὅτι «οἱ ΕΠΑ, ἔστω κι ἄν δέ δέχονταν ἐπίθεση οἱ ἴδιες, θά ἔπαιρναν μέρος στόν πόλεμο στήν "Απω Ἀνατολή». Ἡ Ἰνδοκίνα ἔμελλε ν' ἀποτελέσει τό σκηνικό τῆς τελευταίας κίνησης τῆς Κίνας, προτοῦ ἀρχίσει τό ὁλοκαύτωμα.

Τόν Ἰούλη τοῦ 1941, οἱ Γιαπωνέζοι κατέλαβαν ἀεροπορικές βάσεις στό Ν. Βιετνάμ. Οἱ Ἀμερικάνοι ἀπάντησαν μ' ἕνα ἐμπάργκο στό πετρέλαιο, πού μεταφέρονταν διά θαλάσσης στήν Ἰαπωνία καί ἕνα πάγωμα ὅλων τῶν Γιαπωνέζικων κεφαλαίων πού ὑπῆρχαν στίς ΕΠΑ. Τήν ἐνδέκατη ὥρα, λίγες μόνο μέρες πρίν ἀπ' τό Πέρλ Χάρμπορ, ὁ Ροῦζβελτ πρόσφερε στήν Ἰαπωνία μιά ἐγγύηση μή ἐπίθεσης μέ ἀντάλλαγμα τήν ἀποχώρηση τῆς Ἰαπωνίας ἀπ' τήν Ἰνδοκίνα.

Ἀνάμεσα στά 1942 καί τά 1945, ἡ πάλη ἀνάμεσα στόν Ἀμερικάνικο καί τό Γιαπωνέζικο ἰμπεριαλισμό διεξήχθηκε μέ ἀγριότητα σ' ὁλόκληρη τήν περιοχή τοῦ Εἰρηνικοῦ. Σ' αὐτή τήν μπροσούρα, ὅμως, μποροῦμε ν' ἀσχοληθοῦμε μ' αὐτά τά γεγονότα μόνο στό μέτρο πού ἀφοροῦν τόν ἀγώνα γιά τόν ἔλεγχο τῆς Ἰνδοκίνας.

Στή διάρκεια ὁλόκληρης τῆς περιόδου τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, τά Γαλλικά στρατεύματα στήν Ἰνδοκίνα εἶχαν ἀναγνωριστεῖ σάν ἡ νόμιμη ἀρχή ἀπ' τή Γιαπωνέζικη κυβέρνηση. Ἡ ἥττα τῶν Ναζί στήν Γαλλία, στά 1944 καί 1945, ἐνέπνευσε αὐτά τά γαλλικά στρατεύματα στήν Ἰνδοκίνα νά διώξουν τούς Γιαπωνέζους ἀπ' τήν ἀποικία. Οἱ Γιαπωνέζοι ἀνταπόδωσαν τό χτύπημα. Τό Μάρτη τοῦ 1945 ἐξαπόλυσαν μιά γενική ἐπί-

θεση ἐνάντια στίς Γαλλικές φρουρές. Ἡ Ἀμερικάνικη ἀεροπορία δροῦσε σ' αὐτή τήν περιοχή καί δέχτηκε πιεστικές ἐκκλήσεις δοήθειας ἀπ' τούς Γάλλους — ἐκκλήσεις πού ἀγνοήθηκαν σαφῶς ἀπ' τήν Ἀμερικάνικη διοίκηση. Ὁ λόγος ἐκφράζεται καλύτερα ἀπ' τά λόγια τοῦ στρατηγοῦ τῶν ΕΠΑ Τσένολτ, διοικητή τῆς 14ης Ἀεροπορικῆς Δύναμης τῶν ΕΠΑ:

«... ἔφτασαν διαταγές ἀπ' τό ἀρχηγεῖο πολέμου ἀναφέροντας ὅτι σέ καμιά περίπτωση δέν ἔπρεπε νά χορηγηθοῦν ὅπλα καί πολεμοφόδια στά γαλλικά στρατεύματα. Μοῦ ἐπέτρεπαν νά συνεχίσω τή «συνηθισμένη» δράση ἐνάντια στούς Γιαπωνέζους στήν Ἰνδοκίνα, δοσμένου ὅτι αὐτό δέ συνεπάγονταν τόν ἐφοδιασμό τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων... Οἱ διαταγές τοῦ στρατηγοῦ Γουντιμέιρς γιά τή μή χορήγηση δοηθείας στούς Γάλλους ἦρθαν κατευθεῖαν ἀπ' τό Ὑπουργεῖο Πολέμου. Ἦταν φανερό ὅτι ἡ Ἀμερικάνικη πολιτική ὑπαγόρευε, τότε, νά μήν ἐπιστραφεῖ ἡ Γαλλική Ἰνδοκίνα στούς Γάλλους. Ἡ Ἀμερικάνικη κυδέρνηση ἐνδιαφερόταν νά δεῖ τή δίαιη ἐκδίωξη τῶν Γάλλων ἀπ' τήν Ἰνδοκίνα, πράγμα πού θά 'κανε εὐκολότερο τό πρόδλημα τῆς μεταπολεμικῆς ἀποσύνδεσης ἀπ' τήν ἀποικία τους... Ἐνῶ οἱ Ἀμερικάνικες μεταφορές ἐφοδίων στήν Κίνα δέν συμπεριλάμδαναν τήν Ἰνδοκίνα, οἱ Βρεταννοί πραγματοποιοῦσαν ἀεροπορικές ἀποστολές ἀνεφοδιασμοῦ τῶν Γάλλων, κατευθεῖαν ἀπ' τήν Καλκούτα, ρίχνοντας αὐτόματα, χειροδομδίδες καί ὅλμους»10.

Τά δρεταννικά ἀεροπλάνα πέταξαν 1500 μίλια προσπαθώντας νά δοηθήσουν. Τά ἀεροπλάνα τῶν ΕΠΑ, πού δρίσκονταν σέ ἀπόσταση μόνον 150 μιλίων, ἀγνόησαν τή δύσκολη θέση τῶν ἰμπεριαλιστῶν συναδέλφων τους. Οἱ γαλλικές φρουρές ἐξοντώθηκαν. Στίς 10 Μάρτη 1945, οἱ Γιαπωνέζοι κήρυξαν «ἀνεξάρτητη» τήν Ἰνδοκίνα καί τοποθέτησαν σάν «αὐτοκράτορα» τόν Μπάο Ντάι11.

Ἡ κατάκτηση τῆς Ἐξουσίας

Μέ τήν ἔναρξη τοῦ πολέμου, ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΙ εἶχε φύγει ἀπ' τήν Ἰνδοκίνα, προτιμώντας τήν ἀσφάλεια πού πρόσφεραν οἱ γειτονικές Κινεζικές ἐπαρχίες. Ἡ κομματική πολιτική κυριαρχοῦνταν τώρα ἀπ' τίς ἐκκλήσεις γιά «ἐθνική ἑνότητα». Ἕνα ψήφισμα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ζητοῦσε τήν προσωρινή διακοπή τῆς ταξικῆς πάλης: «Γιά τήν ὥρα, τό ἐπιμέρους καί ταξικό συμφέρον πρέπει νά ὑποταχθεῖ στό ἐθνικό πρόδλημα. Ἄν δέν μπορέσει ν' ἀποκατασταθεῖ ἡ ἀνεξαρτησία κι ἡ ἐλευθερία ὁλόκληρου τοῦ ἔθνους, τό τελευταῖο ὄχι μόνο θά 'ναι πλέον καταδικασμένο στήν ὑποδούλωση, ἀλλά καί τά ἐπιμέρους καί ταξικά συμφέροντα θά χαθοῦν ὁριστικά»12.

Τό Μάη τοῦ 1941, τό ΚΚΙ «αὐτοδιαλύθηκε» καί ἱδρύθηκε ἡ Λῆγκα Ἀνεξαρτησίας τοῦ Βιετνάμ ἤ Βιέτ Μίνχ, γιά νά διευκολύνει «τήν ὑποκίνηση τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος τῶν μαζῶν». Ἡ πολιτική τοῦ Βιέτ Μίνχ ἦταν ρεφορμιστική ὥς τό μεδοῦλι, μήν ὑποστηρίζοντας τίποτα πιό δραστικό ἀπ' τήν κατάσχεση τῆς γῆς τῶν «προδοτῶν» καί τῶν «ἰμπεριαλιστῶν». Τό

Βιέτ Μίνχ ἀνακοίνωσε ὅτι εἶναι μιά «πλατιά» ὀργάνωση. Ζητήθηκε ἀκόμα κι ἀπό Γάλλους νά συμμετάσχουν.

Μέ ἕδρα τήν Κίνα κι ὑποστηριζόμενος ἀπ' τούς ντόπιους, Κινέζους στρατιωτικούς ἡγέτες, «ἐκλέγηκε» γενικός γραμματέας τοῦ Βιέτ Μίνχ ἕνας κινεζόφιλος, ὁ Τρουόνγκ Τσίνχ. Αὐτό πρόσφερε στή νεοϊδρυμένη ὀργάνωση ἕνα μηνιάτικο πού ἀνερχόταν σέ 200.000 κινέζικα δολλάρια. Οἱ Κινέζοι στρατιωτικοί ἡγέτες τό θεώρησαν σάν μιά πολύ καλή ἐπένδυση. Θεώρησαν τό Βιέτ Μίνχ σά μιά ἰδιαίτερη χρήσιμη «κατασκοπευτική» ὀργάνωση, πού ἐργαζόταν γιά λογαριασμό τους. Μόλις τερματιζόταν ὁ πόλεμος, ἔνιωθαν ὅτι θά μποροῦσαν νά χρησιμοποιήσουν τό Χό, γιά νά ἱκανοποιήσουν τίς φιλοδοξίες τους στήν πλούσια σέ μεταλλεύματα περιοχή τοῦ Τονκίνου.

Στή διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου τό Βιέτ Μίνχ δέν εἶχε καμιά ἐπαφή μέ τό Μάο ἤ τούς κινέζους κομμουνιστές, οὔτε δέχτηκε καμιά βοήθεια ἀπ' αὐτούς. Ὅλοι οἱ πολιτικοί ἀντίπαλοι χαρακτηρίζονταν «πράκτορες τῶν Γιαπωνέζων». Οἱ δυτικοί σύμμαχοι ἔγιναν ὅλοι «παναγίες». Ὅπως διακηρύσσει ἡ ἐπίσημη «Κομματική Ἱστορία»: «Τό ΚΚΙ ὑποστήριζε μιά ἐξαιρετικά ξεκάθαρη πολιτική: νά καθοδηγήσει τίς ἐξεγερμένες μάζες προκειμένου ν' ἀφοπλισθοῦν οἱ Γιαπωνέζοι, πρίν ἀπ' τήν ἄφιξη τῶν Συμμαχικῶν δυνάμεων στήν Ἰνδοκίνα· ν' ἀποσπάσει τήν ἐξουσία ἀπ' τούς Γιαπωνέζους καί τ' ἀνδρείκελά τους καί, τελικά, νά ὑποδεχτεῖ τίς Συμμαχικές δυνάμεις σάν λαϊκή ἐξουσία».

Στά τέλη τοῦ 1941, ὁ Βό Νγκιέν Γκιάπ στάλθηκε, ἐγκαίρως, πίσω στό Βιετνάμ γιά νά ἱδρύσει αὐτό πού ἔμελλε ν' ἀποτελέσει ἀργότερα τό Λαϊκό Ἀπελευθερωτικό Στρατό. Ὁ Γκιάπ συγκέντρωσε τήν προσοχή του στή συγκρότηση τοπικῶν πολιτοφυλακῶν στά χωριά. Ἦταν ἐξοπλισμένες μέ κινέζικα ὅπλα, ἀλλά παρέμεναν στήν πατρίδα, γιά νά κληθοῦν σέ δράση σέ σπάνιες μόνο περιπτώσεις. Ἔπειτα ὑπῆρχαν οἱ ἀντάρτικες μονάδες. Στίς ἀρχές τοῦ 1942, ὁ Γκιάπ δέν διέθετε, ἴσως, παραπάνω ἀπό 100 ἄντρες. Δέν ἦταν παρά στά 1944 πού τό κόμμα ἔκανε ἔκκληση γιά τήν ἵδρυση τῆς «Ἀπελευθερωτικῆς Μονάδας», πού θ' ἀποτελοῦνταν ἀπό τακτικούς στρατιῶτες. Τόν Δεκέμβρη τοῦ 1944, ὁ Γκιάπ εἶχε 34 ἄντρες. Τρεῖς μῆνες ἀργότερα, 1.000, καί τόν Αὔγουστο τοῦ 1945, κάπου 5.000 συνολικά. Τήν παραμονή Χριστουγέννων τοῦ 1944, ὁ Γκιάπ χρησιμοποίησε γιά πρώτη φορά τά τακτικά του στρατεύματα. Δυό γαλλικά φυλάκια δέχτηκαν ἐπίθεση κι οἱ ὑπερασπιστές τους ἐξοντώθηκαν.

Ἔχουμε ἤδη περιγράψει πῶς οἱ Γιαπωνέζοι ἐξόντωσαν τίς γαλλικές φρουρές τό Μάρτη τοῦ 1945. Πρίν ἀπ' τήν πτώση τῆς Κυβέρνησης τοῦ Βισύ, οἱ Γιαπωνέζοι, παρά τή διακηρυγμένη τους πολιτική σεβασμοῦ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας, εἶχαν ὑποστηρίξει τήν ἀναμφισβήτητη κυριαρχία τῆς Γαλλικῆς ἀποικιοκρατίας. Ἡ Ἰνδοκίνα ἦταν, ἐκείνη τήν ἐποχή, ἡ μόνη χώρα τῆς Α. Ἀσίας ὅπου ἐξακολουθοῦσαν νά κυριαρχοῦν Εὐρωπαῖοι. Κατά μέσο ὅρο, οἱ Γιαπωνέζικες δυνάμεις πού στά-

θμευαν στήν 'Ινδοκίνα ἀνέρχονταν σέ 25.000 ἄντρες, ἐνῶ οἱ Γάλλοι εἶχαν ἐκεῖ 99.000 ἄντρες, χωρίς νά ὑπολογίσουμε τούς ἰθαγενεῖς στρατιῶτες!

Μέ τήν ἀλλαγή τῆς κατάστασης, καί μέ τήν συντριβή τῆς αὐτοκρατορίας τους τοῦ Εἰρηνικοῦ ἀπό τή δίαιτη ἐπίθεση τῶν 'Αμερικάνων, οἱ Γιαπωνέζοι προσπάθησαν ἀπελπισμένα νά βροῦν «ἱκανοποιητικές» ντόπιες κυβερνήσεις. 'Ενθάρρυναν μιά ἀναβίωση τοῦ «ἐθνικισμοῦ» κι ἐξόπλισαν κάθε ἀντικομμουνιστική ὁμάδα πού ἦταν πρόθυμη νά τούς δεχτεῖ[13]. Τό κίνημα Κάο Ντάι καί σ' ἕνα μικρότερο βαθμό, τό Χόα Χάο, δέχτηκαν αὐτά τά ὅπλα. Οἱ γιαπωνέζοι ἔκαναν κρούσεις στό Ντιέμ, ζητώντας του νά σχηματίσει μιά κυβέρνηση, ἀλλά ὁ Ντιέμ κατάλαβε ὅτι οἱ μέρες τῆς Γιαπωνέζικης κυριαρχίας ἦταν μετρημένες. 'Απόρριψε τήν πρόταση. Ἡ δική του μέρα δέν εἶχε φτάσει ἀκόμα.

Στό βορρᾶ, οἱ Βιέτ Μίνχ εἶχαν τώρα ἐνεργοποιηθεῖ πολύ. Ἐκτός ἀπ' τήν κινέζικη βοήθεια πού ἔπαιρναν, οἱ 'Αμερικάνοι τούς ἔριχναν ὅπλα μέ ἀλεξίπτωτα. 'Υπολογίζοντας, ὅμως, πάντα, τούς ἀστάθμητους παράγοντες, οἱ 'Αμερικανοί δέν τούς ἐφοδίαζαν μέ μεγάλες ποσότητες: 5.000 ὅπλα συνολικά τό πολύ. 'Αλλά ἡ ψυχολογική ἀξία αὐτῆς τῆς ἐνθουσιαστικά ἐπίσημης ἀναγνώρισης ἦταν τεράστια.

Τόν 'Ιούνη τοῦ 1945, 6 βόρειες ἐπαρχίες βρίσκονταν κάτω ἀπ' τόν ἔλεγχο τῶν Βιέτ Μίνχ. Στίς 15 Αὐγούστου οἱ Γιαπωνέζοι παραδόθηκαν. Τέσσερεις μέρες ἀργότερα, οἱ δυνάμεις τῶν Βιέτ Μίνχ, πού ἀνέρχονταν σέ 1.000 ἄντρες, παρέλασαν μέσα στό 'Ανόι καί διακήρυξαν ὅτι ἀποτελοῦσαν τήν κυβερνητική ἐξουσία. Οἱ Γιαπωνέζοι εἶχαν 30.000 στρατιῶτες στό 'Ανόι, ἀλλά δέν ἔπεσε οὔτε ἕνας πυροβολισμός!

'Ο Χό Τσί Μίνχ ἔφτασε στήν πρωτεύουσα στίς 30 Αὐγούστου τοῦ 1945. Τρεῖς μέρες ἀργότερα ἀπευθύνθηκε σέ μιά μαζική, δημόσια συγκέντρωση 500.000 ἀνθρώπων στήν πλατεία Μπά Ντίνχ, ἐκφωνώντας τή Διακήρυξη τῆς 'Ανεξαρτησίας τῆς Δημοκρατίας τοῦ Βιετνάμ: «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γεννιοῦνται ἴσοι. Προικίζονται ἀπ' τό Δημιουργό τους μέ ὁρισμένα ἀναφαίρετα δικαιώματα, πού ἀνάμεσά τους συγκαταλέγονται ἡ Ζωή, ἡ 'Ελευθερία κι ἡ ἐπιδίωξη τῆς Εὐτυχίας». Ἔκλεισε τήν ὁμιλία του μέ τά ἀκόλουθα λόγια: «Εἴμαστε πεισμένοι ὅτι τά Συμμαχικά Ἔθνη πού ἔχουν ἀναγνωρίσει στήν Τεχεράνη καί τό Σάν Φραντσίσκο τίς ἀρχές τῆς αὐτοδιάθεσης καί τῆς ἰσότητας τῶν ἐθνῶν, δέν θ' ἀρνηθοῦν ν' ἀναγνωρίσουν τήν ἀνεξαρτησία τοῦ Βιετνάμ»[14].

Ἡ «ἔκκληση στό λαό» τοῦ Χό λειτούργησε. Δέχτηκε ὁλόθερμη ὑποστήριξη ἀπ' τίς πιό ἀπίθανες μεριές. Οἱ τρεῖς καθολικοί ἐπίσκοποι ὑποστήριξαν ἀνοιχτά τήν πολιτική τῶν Βιέτ Μίνχ (καί σ' ἀντάλλαγμα, ἕνας διακεκριμένος μή κληρικός Καθολικός διορίστηκε σύντομα 'Υπουργός Οἰκονομικῶν τῆς νέας κυβέρνησης). Δέν ἦταν τυχαῖο τό ὅτι ὁ Χό εἶχε διαλέξει τίς 2 Δεκέμβρη, τή γιορτή τῶν Βιετναμέζων μαρτύρων, γιά γιορτή τῆς Βιετναμέζικης 'Ανεξαρτησίας!

Τό Σεπτέμβρη, σύμφωνα μέ τούς ὅρους τῶν συμφωνιῶν τῶν «5 Μεγάλων», 125.000 Κινέζοι στρατιῶτες εἰσῆλθαν στίς βόρειες περιοχές

τοῦ Βιετνάμ. Ὑποτίθεται ὅτι θά ἀφόπλιζαν καί θά συγκέντρωναν τίς Γιαπωνέζικες δυνάμεις στίς βόρειες ἐπαρχίες —ἕνα καθῆκον πού, παρεπιπτόντως, δέν ἐκπλήρωσαν ποτέ. Ὁ Χό καταπιάστηκε μέ τήν διοργάνωση τῶν ἐκλογῶν, πού θά διεξάγονταν τό Γενάρη τοῦ 1946. Ὑποσχέθηκε στούς στρατηγούς τῆς Κουομιντάγκ ὅτι τά μή κομμουνιστικά κόμματα θά καταλάμβαναν 70 ἕδρες στό πρῶτο Κοινοβούλιο, δοσμένου ὅτι δέν θά ὑπῆρχε ἀνταγωνισμός μεταξύ τους κατά τήν ψηφοφορία. Ὅπως ἀναμενόταν, ἡ μοναδική λίστα ὑποψηφίων τῶν Βιέτ Μίνχ ἐκλέγηκε μέ συντριπτική πλειοψηφία. Τό 90% τοῦ πληθυσμοῦ πῆρε μέρος στήν ψηφοφορία, ἐνῶ τό 80% αὐτοῦ ψήφισε ὑπέρ τοῦ «Πατριωτικοῦ Μετώπου. Βάζοντας ὑποψηφιότητα στό Ἀνόι, ὁ ἴδιος ὁ Χό πῆρε τό 98% τῆς κατανομῆς τῶν ψήφων. Ὁ Γκιάπ, ὑποψήφιος τοῦ Νγκέ Ἄν, κατάφερε νά πάρει μόνο τό 97%.

Στίς ἐπαρχιακές κωμοπόλεις πού ἐλέγχονταν ἀπό δεξιές ἀρχές, δέν ἔγιναν καθόλου ἐκλογές. Ὅταν, ὅμως, συνεδρίασε ἡ Ἐθνοσυνέλευση, συμμετεῖχαν ἀντιπρόσωποι τῶν Βιέτ Μίνχ ἀπ' αὐτές τίς περιοχές. Ὕστερα, ἀκολούθησε ἡ «κατανομή» τῶν ἑδρῶν. Ἀπ' τά 374 ἐκλεγμένα μέλη, μόνο 18 προέρχονταν ἀπ' τήν Κοτσίν Κίνα, παρόλο πού τά 5,5 ἑκατομμύρια αὐτῆς τῆς περιοχῆς ἀποτελοῦσαν τό 25% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ. Μόνο 1 ἀπό κεῖνα τά 18 ἐκλεγμένα μέλη κατάφερε νά πάρει μέρος σέ κάποια συνεδρίαση.

Ἡ ἐκλογική νίκη κρίθηκε βασικά στίς ἐλεγχόμενες ἀπ' τούς Βιέτ Μίνχ περιοχές τοῦ Βορρᾶ, ὅπου γιά νά ψηφίσει κανείς ἔπρεπε νά παρουσιάσει τό δελτίο τροφίμων γιά νά τοῦ τό σφραγίσουν. Δίχως αὐτή τή σφραγίδα, τό δελτίο ἦταν ἄκυρο. Κάτω ἀπό συνθῆκες ἔλλειψης τροφίμων καί σχεδόν λιμοῦ (6 μόνο μῆνες νωρίτερα, κάπου 600.000 ἄνθρωποι εἶχαν πεθάνει ἀπό ἀσιτία στό Δέλτα τοῦ Κόκκινου Ποταμοῦ), τό νά μήν ψηφίσει κάποιος 18 χρονῶν ἤ καί περισσότερο, ἦταν αὐτοκτονία. Τό 90% τῶν ψήφων, πού ἰσχυρίστηκαν ὅτι πῆραν, εἶναι, ἴσως, ἀπόλυτα ἀκριβές!

Δυό μῆνες ἀργότερα, τό Μάρτη τοῦ '46, ἡ Συνέλευση πραγματοποίησε τήν πρώτη της συνεδρίαση. Μιά δεύτερη συνεδρίαση ἔγινε τόν Ὀκτώβρη, ἀλλά ἦταν παρόντα μόνο 291 μέλη. Σέ ἐρώτηση πού τοῦ ὑποβλήθηκε ἀναφορικά μέ τήν ἀπουσία τόσων πολλῶν βουλευτῶν, ἕνας ὑπουργός τῶν Βιέτ Μίνχ ἀνακοίνωσε ὅτι εἶχαν συλληφθεῖ γιά «ἐγκλήματα τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ δικαίου». Ὅταν ἔγινε ἡ τρίτη συνεδρίαση (στίς 8 Νοέμβρη 1946) εἶχαν ἀπομείνει μόνο 242 μέλη. Ἡ Συνέλευση ἐπρόκειτο νά συνεδριάσει γιά μιά ἀκόμη φορά, τό Μάρτη 1955, γιά νά ἐγκρίνει ἕνα ψήφισμα πού ἔλεγε ὅτι ἀποτελοῦσε τό «μόνο ἐκπρόσωπο τοῦ λαοῦ». Οἱ ἑπόμενες ἐκλογές, μετά τό 1946, ἐπρόκειτο νά γίνουν στά 1960.

Ὁ Χό Τσί Μίνχ συνόψισε ἔξυπνα τίς ἐπιτυχίες του σ' ἕνα ἀπ' τούς πιό ἔντεχνους «ἐλιτίστικους» κομπασμούς πού ἔγιναν ποτέ: «Ὅταν ἔγινε ἡ Αὐγουστιάτικη Ἐπανάσταση, ὑπῆρχαν γύρω στά 5.000 κομματικά

μέλη, συμπεριλαμβανομένων κι ἐκείνων πού βρίσκονταν στή φυλακή. Συνακόλουθα, λιγότερα ἀπό 5.000 κομματικά μέλη ὀργάνωσαν καί ὁδήγησαν τίς ἐξεγέρσεις 24 ἑκατομμυρίων συμπατριωτῶν... στή νίκη»15.

Οἱ Βρετανοί στό Νότο

Καθώς οἱ Κινέζοι κατάλαμβαναν τό βορρᾶ, Βρεταννικά (καί μερικά 'Αμερικάνικα) στρατεύματα ἔφθαναν στό νότο. Τόν 'Ιούλη τοῦ 1945, εἶχε ἀποφασιστεῖ στό Πότσνταμ ἡ ὑπαγωγή τοῦ Ν. Βιετνάμ στή διοίκηση τῆς Ν.Α. 'Ασίας, ὑπό τόν Μαουντμπάτεν. 'Ο Τσώρτσιλ κι οἱ συνεργάτες του ἔδειχναν ὅλο καί μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον γι' αὐτό τό μέρος τοῦ κόσμου κι ἔβλεπαν βασικά τόν πόλεμο σάν ἕνα ἀγώνα γιά τήν ἀνάκτηση τῶν παλιῶν προχωρημένων φυλακίων τῆς αὐτοκρατορίας. Φοβόντουσαν ἰδιαίτερα ὅτι μιά κατάρρευση τῆς Βρεταννικῆς ἤ τῆς 'Ολλανδικῆς αὐτοκρατορίας θά ἔδινε μεγαλύτερη ὤθηση στό ἀντιαποικιοκρατικό κίνημα στήν 'Ασία.

Ἡ πολιτική τοῦ Ντέ Γκώλ ἦταν ἴδια. Ἡ αἰτιολογημένη ἔκθεση τοῦ Συνέδριου τῆς Μπραζαβίλ τοῦ Γενάρη 1944, ἀνάφερε τελείως ὠμά: «Οἱ σκοποί τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου πού ἡ Γαλλία ἐπιτελεῖ στίς κτήσεις της, ἀποκλείουν κάθε ἰδέα αὐτονομίας καί κάθε ἰδέα ἀνάπτυξης ἔξω ἀπ' τό μπλόκ τῆς Γαλλικῆς Αὐτοκρατορίας... Ἡ ἐπίτευξη τῆς «αὐτοκυβέρνησης» τῶν ἀποικιῶν, θά πρέπει ν' ἀποκλειστεῖ ἀκόμα καί στό πιό ἀπώτερο μέλλον»16.

Γιά λόγους, ὅμως, πού ἤδη ἐξηγήθηκαν, ἡ 'Αμερικάνικη πολιτική ἔγκειτο στήν ὑποστήριξη τῶν Βιέτ Μίνχ. Ὅπως οἱ Κινέζοι στρατιωτικοί ἡγέτες, ἔλπιζαν νά χρησιμοποιήσουν τό Χό Τσί Μίνχ γιά νά διώξουν τούς Γάλλους. 'Ο Πώλ Μύ περίγραψε στό ἔργο του «Βιετνάμ — Κοινωνιολογία ἑνός πολέμου» τήν ἐπίσκεψη ἑνός 'Αμερικάνου ἀξιωματικοῦ σ' ἕνα στρατόπεδο συγκέντρωσης τῶν Βιέτ Μίνχ. Ὅταν ἕνας νεαρός Γάλλος ἀξιωματικός ζήτησε ἀπ' τόν 'Αμερικάνο νά τόν ἐλευθερώσει, ἐκεῖνος ἀπάντησε: «Αὐτοί οἱ ἄνθρωποι θά ἔχουν κάποιο λόγο γιά νά σέ χώσουν ἐκεῖ. Γιατί, λοιπόν, δέν κάθεσαι στ' αὐγά σου;». Τό ὄνομα τοῦ Γάλλου ἀξιωματικοῦ ἦταν Ζάν Ραμαντιέ. Δυό χρόνια ἀργότερα ὁ πατέρας του ἦταν πρωθυπουργός τῆς Γαλλίας.

Οἱ Βρεταννικές δυνάμεις πού στάλθηκαν στό Ν. Βιετνάμ ἀποτελοῦνταν, ἀρχικά, ἀπ' τήν 20ή 'Ινδική Μεραρχία τῆς 14ης Στρατιᾶς, μέ διοικητή τό Στρατηγό Ντάγκλας Γκρέισυ. Οἱ διαταγές του ἦταν συνοπτικά:

1. 'Αφοπλισμός καί συγκέντρωση τῶν Γιαπωνέζικων δυνάμεων.
2. 'Απελευθέρωση κι ἐπαναπατρισμός τῶν συμμάχων στρατιωτῶν καί
3. Διατήρηση τοῦ «νόμου καί τῆς τάξης».

Αὐτό πού π ρ α γ μ α τ ι κ ά ἔκανε ὁ Γκρέισυ στή διάρκεια τῆς τετράμηνης κατοχῆς, ἦταν:

1. Ἡ ἀνατροπή τῆς κυβέρνησης τῶν Βιέτ Μίνχ στή Σαϊγκόν.

2. Ἡ καταστολή τῆς ἐξέγερσης πού ἀκολούθησε, κυρίως μέ τήν χρησιμοποίηση Γιαπωνέζικων στρατευμάτων καί

3. Ἡ ἀποκατάσταση τῆς Γαλλικῆς κυριαρχίας.

Στίς 22 Αὐγούστου, οἱ Βιέτ Μίνχ συγκρότησαν μιά «Λαϊκή Ἐπιτροπή γιά τό Νότο» στή Δημαρχία τῆς Σαϊγκόν. Ἀπ' τά 9 μέλη, τά 6 ἦταν σταλινικοί. Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ἦταν ὁ Τράν Βάν Γκιάου. Πέντε μέρες ἀργότερα, ὁ Τράν Βάν Γκιάου εἶχε τήν πρώτη του συνάντηση μέ τόν Σεντίλ, ἐντεταλμένο Ἐπίτροπο πού μόλις εἶχε φθάσει, πέφτοντας μέ ἀλεξίπτωτο ἀπό ἀεροπλάνο τῆς RAF. Ὁ Γκιάου ἔκανε ξεκάθαρο πώς ἡ «Ἐπιτροπή του» ἦταν ἀ π ο φ α σ ι σ μ έ ν η νά ἔχη ἐγκάρδιες σχέσεις μέ τή Γαλλική κυβέρνηση.

Στίς 2 Σεπτέμβρη, τή μέρα τῆς μεγάλης παρέλασης τοῦ Χό γιά τήν ἀνεξαρτησία στό Ἀνόι, ἡ Ἐπιτροπή ὀργάνωσε μιά μαζική διαδήλωση στούς δρόμους τῆς Σαϊγκόν. Ἐνῶ τά ὄργανα τάξης τῶν Βιέτ Μίνχ γύριζαν στούς δρόμους κάνοντας ἐκκλήσεις γιά μιά «εἰρηνική» διαδήλωση, ὁ κόσμος «δέν πειθάρχησε» καί τά στελέχη τῶν Βιέτ Μίνχ ἔχασαν τόν ἔλεγχο. Ὀργισμένοι διαδηλωτές «συνέλαβαν» δοσίλογους, σκοτώνοντας 5 ἀπ' αὐτούς, καί τελικά διέπραξαν τό μεγαλύτερο ἔγκλημα πού θά μποροῦσε νά γίνει: λεηλάτησαν Γαλλικές ἰδιοκτησίες. Τό ἑπόμενο πρωί, οἱ ἐφημερίδες τῶν Βιέτ Μίνχ καταδίκασαν αὐτά τά «ἔκτροπα» καί ζήτησαν τήν ἄμεση ἀποφυλάκιση ὅλων τῶν Γάλλων κρατουμένων. Ὁ Γκιάου ἔκανε μιά δημόσια ἔκκληση «συνεργασίας» μέ τίς ἀποικιακές δυνάμεις! «Γιά τά συμφέροντα τῆς πατρίδας μας, ζητᾶμε ἀπ' ὅλους νά μᾶς ἔχουν ἐμπιστοσύνη καί νά μήν παρασύρονται ἀπό ἀνθρώπους πού προδίδουν τήν πατρίδα μας».

Ὁ Νγκιέν Βάν Τάο, ἕνα ἄλλο διακεκριμένο μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς, διατύπωσε τήν κομματική γραμμή ἀκόμα πιό ξεκάθαρα. Προειδοποίησε ἐνάντια στήν «καπάλληψη τῆς γῆς καί τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας» καί πρόσθεσε: «Ἡ κυβέρνησή μας εἶναι μιά ἀστική κυβέρνηση, παρόλο πού οἱ κομμουνιστές βρίσκονται στήν ἐξουσία»[17].

Ταυτόχρονα, οἱ Βιέτ Μίνχ ἔκαναν ἔκκληση γιά ἐ θ ε λ ο ν τ ι κ ή δ ι ά λ υ σ η ὅλων τῶν ἀνεξάρτητων ὁμάδων ἀνταρτῶν, πού συνοδευόταν ἀπ' τό κάλεσμα γιά τήν παράδοση ὅλων τῶν ὅπλων στή «Δημοκρατική Φρουρά» τῶν Βιέτ Μίνχ. Σέ ἀπάντησή του, βγῆκε μιά προκήρυξη ἀπ' τούς ἐναπομείναντες Τροτσκιστές τῆς ὁμάδας «Σπίθα», πού ζητοῦσε τόν ἐ ξ ο π λ ι σ μ ό τοῦ λαοῦ, τή σ υ γ κ ρ ό τ η σ η ἐπιτροπῶν λαϊκῆς δράσης καί τή δημιουργία μιᾶς λαϊκῆς συνέλευσης γιά νά ὀργανώσει τόν ἀγώνα γιά τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία[18].

Οἱ Βιέτ Μίνχ προσπαθοῦσαν νά καταστρέψουν τίς διάφορες «ὁμάδες αὐτοάμυνας», πού εἶχαν σά βάση τά ἐργοστάσια καί τίς φυτεῖες, οἱ περισσότερες τῶν ὁποίων ὑποστήριζαν τή ριζική κοινωνική ἀλλαγή καί δέν ἀναγνώριζαν τήν «ἡγεσία» τῶν Βιέτ Μίνχ.

Αὐτές οἱ διακηρύξεις προκάλεσαν ὀργισμένες ἀντιδράσεις σέ ὅλες, οὐσιαστικά, τίς μή κομμουνιστικές ὁμάδες. Οἱ τροτσκιστές ὑπῆρξαν ἰδιαί-

τερα ἀποτελεσματικοί στίς καταγγελίες τους αὐτῆς τῆς πολιτικῆς «ταξικῆς προδοσίας»*. Ἡ «Λαϊκή Ἐπιτροπή γιά τό Νότο» ἔνιωσε ἰδιαίτερα εὐάλωτη ἀπέναντι σ' αὐτές τίς ἐπιθέσεις.

Ἡ «ἀριστερή ἀντιπολίτευση» εἶχε βασικά ἐξαφανιστεῖ στή διάρκεια τοῦ πολέμου. Τό Βιέτ Μίνχ ἦταν τό ἀντιστασιακό κίνημα πού «ἀναγνωρίζονταν» ἀπ' τούς Δυτικούς Συμμάχους κι εἶχε δεχτεῖ ὅλη τή στρατιωτική βοήθεια κι ὅλα τά προπαγανδιστικά ἐγκώμια. Ἦταν μιά κατάσταση πού δέ διέφερε ἀπό κείνη τῶν παρτιζάνων τοῦ Τίτο, σέ σχέση μέ τίς «ἄλλες» ἀντίπαλες δυνάμεις ἀνταρτῶν. Ὅπως ὁ Τίτο, οἱ Βιέτ Μίνχ εἶχαν ἐκμεταλλευτεῖ τίς εὐκαιρίες καί τά ὅπλα πού ρίχνονταν στίς γραμμές τους, γιά νά ἐξοντώσουν ὅσους τροτσκιστές κι «ἄλλους Γιαπωνέζων πράκτορες» ἔπεφταν στά χέρια τους[19]. Οἱ τροτσκιστές ὑποστηρίζαν τή δημιουργία ὀργάνων «βάσης». Στήν πραγματικότητα οἱ ἐργάτες τό ἔκαναν αὐτό αὐθόρμητα, ἀλλά εἶναι εὔκολο νά καταλάβουμε πῶς οἱ τροτσκιστές μποροῦν τώρα νά ἰσχυρίζονται ὅτι ὅλα ἔγιναν χάρη στήν «ἡγεσία τους». (Ὅπου οἱ Τροτσκιστές κατάφεραν νά ἡγηθοῦν ὄντως ἑνός κινήματος, συμπεριφέρθηκαν πάντα ὅπως ἀκριβῶς οἱ σταλινικοί). Τό ὅτι ὑπῆρξαν τόσο λίγα παραδείγματα Τροτσκιστικῆς «ἐξουσίας», τούς βοηθάει νά δημιουργήσουν τό μύθο ὅτι ἀντιπροσωπεύουν, κατά κάποιο τρόπο, τό κίνημα «βάσης», σέ ἀντίθεση μέ τή Σταλινική «γραφειοκρατία»).

Κάπου 400 ἐργάτες ἀπ' τό σιδηροδρομικό σταθμό τοῦ Γκό Βάπ, 5 μίλια ἀπ' τή Σαϊγκόν, κι ἀγωνιστές ἀπ' τό Τιά Σάνγκ, ὀργάνωσαν μιάν ἐργατική πολιτοφυλακή, πού ἐπανέλαβε τό κάλεσμα σέ ὅλους τούς ἐργάτες τῆς Σαϊγκόν καί τῶν περιχώρων, νά ὁπλιστοῦν, προετοιμαζόμενοι γιά τόν ἀναπόφευκτο ἀγώνα ἀνάμεσα στόν Βρετανικό καί τόν Γαλλικό ἰμπεριαλισμό.

Τά πρῶτα βρεταννικά στρατεύματα μεταφέρθηκαν ἀεροπορικῶς στή Σαϊγκόν στίς ἀρχές τοῦ Σεπτέμβρη (ὁ ἴδιος ὁ Γκρέισυ ἔφτασε στίς 13)

---

* Στίς 12 Σεπτέμβρη 1945, ἡ Τροτσκιστική Διεθνής Κομμουνιστική Λήγκα καί μιά ἀπ' τίς Λαϊκές Ἐπιτροπές πού ἐλεγχόταν ἀπ' αὐτή, ἔκαναν μιάν ἔκκληση ὅπου «καταγγέλανε ἀνοιχτά τήν προδοτική πολιτική τῆς Κυβέρνησης τῶν Βιέτ Μίνχ» καί τήν ὑποχώρησή της μπροστά στίς ἀπειλές τοῦ Βρεταννικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Ὁ Ντουόνγκ Μπάχ Μέι (ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου τήν ἐκλογή εἶχε ὑποστηρίξει στά 1935 ὁ Τά Θού Θάου, εἶχε γίνει Ἀρχηγός τῆς ἀστυνομίας τῆς Σαϊγκόν, τῶν Βιέτ Μίνχ. Ἀμέσως διέταξε τή σύλληψη τῶν ἡγετῶν τῆς Διεθνοῦς Κομμουνιστικῆς Λήγκας καί τό κλείσιμο τοῦ ἀρχηγείου της. Ὅταν ἕνα ἀπόσπασμα τῆς ἀστυνομίας τοῦ Ντουόνγκ Μπάχ Μέι ἔκανε ἐπιδρομή στό ἀρχηγεῖο τῆς Λαϊκῆς Ἐπιτροπῆς, ὅπου γινόταν μιά συνεδρίαση στελεχῶν, δέ συνάντησε καμιάν ἀντίσταση. Ἕνας Τροτσκιστής σύνεδρος δήλωσε: «Συμπεριφερθήκαμε σάν ἀληθινοί ἀγωνιστές τῆς Ἐπανάστασης. Ἀφήσαμε νά μᾶς συλλάβουν χωρίς ν' ἀντισταθοῦμε στήν ἀστυνομική βία, παρόλο πού ὑπερτερούσαμε ἀριθμητικά κι εἴμαστε ὅλοι ὁπλισμένοι καλά» (Λυσιέν, «Μερικοί Σταθμοί τῆς Ἐπανάστασης στό Νάμ Μπό τοῦ Βιετνάμ», Τέταρτη Διεθνής, Σεπτ. - Ὀκτ., 1948, σ. 43).

και έτυχαν ένθουσιώδικης ύποδοχῆς ἀπό μέρους τῶν Βιέτ Μίνχ. Ἡ πόλη ἦταν στολισμένη μέ σημαῖες τοῦ Βιέτ Μίνχ, τῆς Βρεταννίας καί τῆς Ἀμερικῆς καί μιά μεγάλη ποικιλία ἀπό λάβαρα καί συνθήματα ὑποδοχῆς. Οἱ Βρεταννοί ἀνέλαβαν ἀμέσως τόν ἔλεγχο ὅλων τῶν ζωτικῶν ἐγκαταστάσεων —τοῦ ἀεροδρομίου, τοῦ σταθμοῦ παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας, τῶν ἀστυνομικῶν τμημάτων, τῆς φυλακῆς καί τῶν ὑπηρεσιῶν ταχυδρομείου καί τηλεπικοινωνιῶν.

Ἀπό τήν ἀρχή ὁ Γκρέισυ δέν ἦταν διατεθειμένος ν' ἀκούσει καμιά «ἀνοησία» ἀπό μέρους τῶν Βιετναμέζων. Εἶχε δηλώσει στήν Μπούρμα ὅτι «ἡ διακυβέρνηση τῆς Ἰνδοκίνας εἶναι μιά ὑπόθεση ἀποκλειστικά Γαλλική» κι ἡ ἀντίδρασή του ἀπέναντι στήν ἐπιτροπή ὑποδοχῆς τῶν Βιέτ Μίνχ πού τόν περίμενε, συνοψίζεται καλύτερα μέ τά δικά του λόγια: «Μόλις ἔφθασα μέ ὑποδέχτηκαν οἱ Βιέτ Μίνχ... καί τούς ξαπόστειλα στή στιγμή»20.

Τό κύριο μέλημα τοῦ Γκρέισυ ἦταν ὁ «νόμος καί ἡ τάξη». «Ἐπίσημα» ἡ διατήρησή τους ὑποτίθεται ὅτι ἦταν ἔργο τῶν Γιαπωνέζων, κάπου 40.000 ἀπό τούς ὁποίους στάθμευαν στό Ν. Βιετνάμ21, ἐνῶ οἱ μισοί ἀπ' αὐτούς δρίσκονταν στή Σαϊγκόν. Ἦταν ἕνας ἀήττητος στρατός μ' ὁλόκληρη τήν διοικητική του δομή ἀνέπαφη. Μέσα σέ 36 ὧρες ἀπ' τόν ἐρχομό του στή Σαϊγκόν, ὁ Γκρέισυ κάλεσε τόν Στρατάρχη Τεράκι, τόν γιαπωνέζο διοικητή καί τοῦ ὑπενθύμισε ὅτι ὁ «νόμος καί ἡ τάξη» ἀνῆκαν στή δική του ἁρμοδιότητα σύμφωνα μέ τούς ὅρους τῆς παράδοσης κι ὅτι αὐτές τίς ἐξουσίες δέ θά 'πρεπε σέ καμιά περίπτωση νά τίς οἰκειοποιηθοῦν οἱ Βιέτ Μίνχ.

Φυσικά, ὁ «νόμος καί ἡ τάξη» σήμαιναν γιά τόν Γκρέισυ τή διατήρηση τοῦ στάτους κβό. Ἡ πολιτική του κατανόηση δέν ξεπερνοῦσε τά ὅρια τοῦ Ἐγχειρίδιου Στρατιωτικῆς Νομοθεσίας, πού ὁρίζει ὅτι ὁ στρατιωτικός διοικητής πρέπει νά φροντίζει νά τηροῦνται οἱ νόμοι τῆς σχετικῆς χώρας. Στό Βιετνάμ, σύμφωνα μέ τά ὅρια τῆς ἁρμοδιότητας τοῦ Γκρέισυ, αὐτό σήμαινε τόν Γαλλικό «νόμο καί τάξη». Ἡ λογική αὐτῆς τῆς θέσης ἔκανε σίγουρο τό ὅτι δέν θά μποροῦσε (ἀκόμα κι ἄν τό θελε) νά ἔρθει σέ συνεννόηση, ἤ ἀκόμα καί νά συμβουλευτεῖ σοβαρά, μέ τούς Βιέτ Μίνχ, οὔτε μέ κανένα ἄλλο ἐθνικό σῶμα, καί στήν πραγματικότητα ἐπέμενε νά διοχετεύονται διαμέσου τοῦ ἀρχηγείου τοῦ Τεράκι, ὅλα τά αἰτήματα κι οἱ αἰτήσεις τοῦ πληθυσμοῦ. Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες γινόταν ὅλο καί πιό δύσκολο γιά τούς Βιέτ Μίνχ νά ἐμποδίσουν τήν αὐξανόμενη δυσαρέσκεια πού ἄρχισε νά ἐκδηλώνεται σέ ὁλοένα καί μεγαλύτερο βαθμό, μέ ἐπιθέσεις ἐναντίον τοῦ στρατοῦ καί λεηλασία τῆς Γαλλικῆς ἰδιοκτησίας.

Καθώς διευρυνόταν ἡ ἀταξία, ὁ Γκρέισυ πῆρε σκληρότερα μέτρα πού, μέ τή σειρά τους, γέννησαν μεγαλύτερη ἀντίσταση. Διαμαρτυρόμενοι γιά τή συνενοχή τῶν Βρεταννῶν μέ τούς Γάλλους, στίς 17 Σεπτέμβρη, οἱ ἡγέτες τῶν Βιέτ Μίνχ ἀναγκάστηκαν νά κλείσουν τήν ἀγορά τῆς Σαϊγκόν, νά καλέσουν τό λαό σέ μιά σειρά συμβολικῶν ἀπεργιῶν καί νά ἐπιβάλουν ἕνα γενικό μποϋκοτάρισμα ὅλων τῶν Γάλλων ἐμπόρων.

Ὁ Γκρέισυ ἀπάντησε μέ τό ἄμεσο κλείσιμο ὅλων τῶν Βιετναμέζικων

ἐφημερίδων καί διέταξε τόν ἀφοπλισμό ὅλων τῶν Βιετναμέζων στρατιωτῶν. Οἱ Βιέτ Μίνχ ἔχαναν ἔκκληση στίς Βρεταννικές ἀρχές κι ἀκόμα ὑπέβαλαν προτάσεις γιά προληπτική λογοκρισία τοῦ τύπου ἀπ' τό Βρεταννικό Στρατό, ἀλλά ὁ Γκρέισυ ἐξακολουθοῦσε νά μήν ἐνδιαφέρεται νά συζητήσει τά πράγματα μέ τούς ἰθαγενεῖς — οὔτε κάν μέ τούς «φιλικά διακείμενους ἰθαγενεῖς».

Στίς 19 Σεπτέμβρη, οἱ Βρεταννοί ἐκδόσανε τήν Ἀνακοίνωση Νο1, πού στήν οὐσία κήρυσσε στρατιωτικό νόμο. Ἡ παράγραφος 4 ἀναφέρει τά ἀκόλουθα:

α) Ἀπαγορεύονται οἱ διαδηλώσεις κι οἱ πορεῖες.

β) Ἀπαγορεύονται οἱ δημόσιες συγκεντρώσεις.

γ) Ἀπαγορεύεται ἡ κάθε λογῆς ὁπλοφορία, συμπεριλαμβανομένων, μπαστουνιῶν, σανίδων, καλαμιῶν μπαμπού, μ' ἐξαίρεση τά Βρεταννικά καί Συμμαχικά στρατεύματα κι ὁποιεσδήποτε ἄλλες δυνάμεις καί τήν ἀστυνομία, πού ἔχουν εἰδική ἐξουσιοδότηση ἀπό μένα.

δ) Ἡ ἀπαγόρευση τῆς κυκλοφορίας πού ἔχει ἐπιβληθεῖ σύμφωνα μέ διαταγές μου ἀπ' τίς Γιαπωνέζικες ἀρχές μεταξύ 21.30 καί 05.30 στή Σαϊγκόν καί τήν Τσολόν, θά συνεχιστεῖ καί θά τηρηθεῖ αὐστηρά».

Τήν ἴδια μέρα ὁ Γκρέισυ μοίρασε ὅπλα στούς Γάλλους22.

Τίς πρῶτες πρωινές ὧρες τῆς Κυριακῆς, 23 Σεπτέμβρη, μέ τήν ἔγκριση τοῦ Γκρέισυ, οἱ Γάλλοι χτύπησαν τήν Ἐπιτροπή τῶν Βιέτ Μίνχ. Μ' ἕνα γρήγορο καί κτηνῶδες πραξικόπημα κατέλαβαν τό Δημοτικό Μέγαρο, συνέλαβαν ὅλα τά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς πού μπόρεσαν νά ἐντοπίσουν, καί ὕψωσαν τή Γαλλική σημαία. Ἡ ἐπιχείρηση ἐκτελέστηκε μέ αὐτό πού ἕνας Βρεταννός αὐτόπτης μάρτυρας, ὁ βουλευτής Τόμ Ντρίμπεργκ, περίγραψε σάν «μέγιστη ἀνικανότητα καί ἀξιοσημείωτη σκληρότητα».

Ὁ Ἀμερικανός ρεπόρτερ Χάρολντ Ἴζαακς περίγραψε τήν κατάληψη:

«... οἱ φρουροί σκοτώθηκαν. Οἱ ἔνοικοι τοῦ κτιρίου εἴτε σκοτώθηκαν εἴτε συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι. Τά ἀρχεῖα κατασχέθηκαν καί διασκορπίστηκαν. Δεκάδες Ἀνναμιτῶν δέθηκαν μαζί καί ὁδηγήθηκαν μακριά ἐν πομπῇ. Ἐκεῖνο τό πρωΐ ξένοι αὐτόπτες μάρτυρες εἶδαν αἷμα νά ρέει, εἶδαν δεμένους ἄντρες νά δέχονται χτυπήματα. Εἶδαν τή Γαλλική ἀποικιακή κουλτούρα νά ἐπανεγκαθιδρύεται στή Σαϊγκόν».

Ὅλη τή μέρα τῆς Κυριακῆς καί στή συνέχεια τή Δευτέρα, οἱ πρόσφατα ὁπλισμένοι Γάλλοι ἄποικοι γύριζαν σ' ὅλη τή Σαϊγκόν ἐξωφλώντας παλιούς λογαριασμούς καί παίρνοντας ἐκδίκηση γιά τίς ταπεινώσεις πού εἶχαν ὑποστεῖ τούς τελευταίους μῆνες. Οἱ ἐκτελέσεις, οἱ ξυλοδαρμοί κι οἱ συλλήψεις, γίνονταν, βασικά, χωρίς διακρίσεις ἐνάντια στούς Βιετναμέζους μόνο καί μόνο ἐπειδή ἦταν Βιετναμέζοι. Ἡ ἀντίδραση ὑπῆρξε γρήγορη καί βίαιη. Ἐμφανίστηκαν παντοῦ ὁδοφράγματα, πού φτιάχτηκαν γιά νά ἐμποδίσουν τά Βρεταννικά καί Γαλλικά περίπολα. Ὅλα αὐτά ἔγιναν ἐντελῶς αὐθόρμητα, ἐνῶ οἱ Βιέτ Μίνχ εἶναι βέβαιο ὅτι δέν ὑποκίνησαν τό λαό σέ ἐξέγερση, ἀπορροφημένοι καθώς ἦταν μέ τό «νόμο καί τήν τάξη»

καί τήν ἄνοδό τους στήν ἐξουσία, κατόπιν «διαπραγματεύσεων». Σημαντικά κτίρια κι ἀποθῆκες στό κέντρο τῆς πόλης πυρπολήθηκαν καί στή διάρκεια τῆς νύχτας τῆς 23 πρός 24 Σεπτέμβρη, ἀντάρτες ἔκαναν συνεχῶς ἐπιθέσεις στό λιμάνι. Τήν ἄλλη μέρα ὁμάδες ἐπαναστατῶν παρέλασαν ἀπροκάλυπτα στήν ὁδό Βερντέν, δάδισαν ὥς τό δουλεβάρτο ντέ λά Σόμ, συγκλίνοντας στήν ἀγορά, πού στή συνέχεια πυρπολήθηκε. Στή Σαϊγκόν διακόπηκε ἡ παροχή νεροῦ κι ἠλεκτρισμοῦ. Τό κέντρο τῆς πόλης ἔπεσε γρήγορα στά χέρια τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων, ἀλλά τά φτωχά προάστια παράμειναν σταθερά στά χέρια τῶν ἐπαναστατῶν[23].

Οἱ ἐξεγερμένοι δέν ἦταν σέ καμιά περίπτωση μιά ὁμοιογενή μάζα, κι ἀποτελοῦνταν ἀπό μέλη τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπῶν, τῆς Πρωτοποριακῆς Νεολαίας, Κάο Νταϊστές, ἀκόμα καί «αἱρετικές» ὁμάδες Δημοκρατικῶν φρουρῶν. Σ' αὐτές τίς περιοχές πού δρίσκονταν κάτω ἀπό λαϊκό ἔλεγχο, μιά ἀνικανοποίητη ἀπό καιρό «δικαιοσύνη» περίμενε πολλούς ἀπ' τούς Γάλλους ἀξιωματούχους τοῦ παλιοῦ καθεστῶτος καί, ὅπως ἦταν ἀναπόφευκτο, ἡ συνέπεια 80 χρόνων ἱμπεριαλιστικῆς κυριαρχίας ἦταν νά «τιμηρηθοῦν», σέ πολλές περιπτώσεις, ἀθῶοι κι ἔνοχοι μαζί. 150 Γάλλοι κι Εὐρωπαῖοι πολίτες σφαγιάστηκαν στό προάστιο Σιτέ Ἐρόντια, στίς 25 Σεπτέμβρη. Ἡ Ἐπιτροπή τῶν Βιέτ Μίνχ ἔβγαλε μιά προκήρυξη: «Οἱ Γάλλοι φαίνεται ὅτι ἡδονίζονται, δολοφονώντας τό λαό μας. Μόνο μιά ἀπάντηση ἀπομένει — ἕνας ἀποκλεισμός τροφίμων». Ἐνῶ ἐπιδίωκαν νά κάνουν τούς Γάλλους νά ὑποφέρουν ἀπ' τήν πείνα (μιά μάταιη ἐλπίδα, ἀφοῦ τά Βρεταννικά πλοῖα ἐλέγχανε τό λιμάνι), οἱ Βιέτ Μίνχ ἔμεναν προσκολλημένοι στήν ἐλπίδα τους νά διαπραγματευτοῦν μέ τούς Βρεταννούς.

Ἔχοντας ἀφήσει ἀχαλίνωτους τούς Γάλλους, ἀκόμα κι ὁ Γκρέισυ συγκλονίστηκε ἀπ' τίς συνέπειες, κι ἐπιχείρησε νά διορθώσει τό λάθος του. Ὅπου στάθηκε δυνατό, ἀφόπλισε τούς ἄποικους. Ὁ Γκρέισυ ἀποφάσισε νά στηριχθεῖ ἀκόμα περισσότερο στά Γιαπωνέζικα στρατεύματα πού εἶχε στή διάθεσή του, κι ἐκεῖνοι πού εἶχαν ἀφοπλιστεῖ ἐφοδιάστηκαν ξανά μέ ὅπλα, συχνά μέ ὅλμους 3 ἰντσῶν καί δόμδες πού εἶχαν πάρει οἱ ἴδιοι ἀπ' τούς Βρεταννούς στή Σιγκαπούρη.

Στούς μῆνες πού ἀκολούθησαν, οἱ Βρεταννοί ἔμελλε νά πλέξουν ἁπλῶς τό ἐγκώμιο τῶν Γιαπωνέζων συμμάχων. Ἡ DAILY MIRROR τοῦ Λονδίνου, ἀνάφερε, στίς 26 Σεπτέμβρη, τά λόγια ἑνός Βρεταννοῦ ἀξιωματικοῦ στή Σαϊγκόν: «Αὐτοί (οἱ Γιαπωνέζοι) ἔχουν τόν ἔλεγχο, καί θά μποροῦσαν νά ξεκαθαρίσουν τίς συμμαχικές δυνάμεις μέσα σέ μιά νύχτα, ἀλλά ἡ συμπεριφορά τους εἶναι θαυμάσια». Τόσο εὐχαριστημένοι ἦταν οἱ Βρεταννοί ἀπ' τούς στρατιῶτες τοῦ Τεράκι πού, στίς 18 Ὀκτώβρη, τό Βρεταννικό στρατηγεῖο εὐχαρίστησε τόν Στρατάρχη πλέκοντάς του τό ἐγκώμιο, γιά τή συνεργασία του. Ὁ Χάρολντ Ἴζαακς μετέδοσε πώς «οἱ Βρεταννοί ἦταν ἐνθουσιασμένοι ἀπ' τήν πειθαρχία πού ἔδειχνε ὁ πρώην ἐχθρός τους, καί συχνά θαύμαζαν θερμά, ἀκολουθώντας τίς καλύτερες παραδόσεις τοῦ στρατοῦ, τίς ἐξαίρετες στρατιωτικές ἱκανότητές του. Ἦταν ὅλα πολύ συντροφικά»[24].

Ἄλλες ἀποφασιστικές ἐπιθέσεις ἐξαπολύθηκαν ἐνάντια στούς ἐλεγχόμενους ἀπ' τούς Βρεταννούς σταθμούς ραδιοφωνίας κι ἠλεκτρισμοῦ, ἀλλά δέν στέφτηκαν μέ ἐπιτυχία. Οἱ Βρεταννικές θέσεις διατηρήθηκαν εὔκολα καί μιά ἀντεπίθεση ἀπ' τά βόρεια τῆς Σαϊγκόν, σταθεροποίησε προσωρινά τήν κατάσταση. Σ' ὅλες τίς γύρω περιοχές οἱ ἀντάρτες ἐπιτίθονταν σ' ἐφοδιοπομπές καί ἀποθῆκες ἀνεφοδιασμοῦ, ἀλλά χάρη στήν ἀναδίπλωση τῶν ἄριστα πειθαρχημένων καί καλο - ἐξοπλισμένων Γιαπωνέζικων δυνάμεων, καί στήν ἀποφασιστική τακτική συνδιαλλαγῆς πού ἐπιβλήθηκε ἀπ' τούς Βιέτ Μίνχ στούς ὀπαδούς τους, οἱ βάσεις τῶν Συμμάχων δέν ἀντιμετώπισαν ποτέ σοβαρό κίνδυνο.

Ὁ Μαουντμπάττεν διακήρυξε, ἀπό μακριά, ὅτι «ἡ κατάσταση στή Σαϊγκόν εἶναι πολύ σοβαρή», κι ἔδωσε ὁδηγίες στόν Γκρέισυ νά προσεγγίσει ἀμέσως τούς ἡγέτες τῶν Βιέτ Μίνχ γιά νά ἐξασφαλίσει μιά εἰρηνική διευθέτηση. Ἕνας πικραμένος Γκρέισυ διακήρυξε ὅτι αὐτή ὑπῆρξε ἡ τακτική του σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς σύντομης παραμονῆς του στή Σαϊγκόν, ἀλλά ὑπάκουσε στίς διαταγές καί μιά κατάπαυση τοῦ πυρός συμφωνήθηκε γιά τίς 3 Ὀκτώβρη 1945.

Ἡ μόνη συγκεκριμένη ἀπόφαση πού βγῆκε ἀπ' τίς διαπραγματεύσεις, πού ἀκολούθησαν τήν κατάπαυση τοῦ πυρός, ἦταν ὅτι ἐπιτρεπόταν «ἡ ἐλεύθερη κι ἀπρόσκοπτη διάβαση» τῶν Βρεταννικῶν καί Γιαπωνέζικων στρατευμάτων μέσα ἀπό περιοχές πού ἐλέγχονταν ἀπ' τούς Βιέτ Μίνχ. Βρεταννικά (Γκούρκα) καί Γιαπωνέζικα στρατεύματα στάλθηκαν ἀμέσως σέ διάφορα στρατηγικά σημεῖα στήν περιφέρεια τῆς Σαϊγκόν.

Δυό μέρες ἀργότερα ἔφτασαν ὁ Στρατηγός Λεκλέρκ[25] κι ἡ ἐκστρατευτική του δύναμη. Ὁ Λεκλέρκ ἀνακοίνωσε ὅτι στόχοι του ἦταν ἡ ἀποκατάσταση τοῦ «νόμου» κι ἡ οἰκοδόμηση μιᾶς «ἰσχυρῆς Ἰνδοκίνας μέσα στή Γαλλική Ἕνωση». Μιά βδομάδα ἀργότερα τά στρατεύματά του μπῆκαν σέ δράση πυρπολώντας χωριά στά νοτιοανατολικά τῆς Σαϊγκόν.

Στή διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου ἡ Ἐπιτροπή τοῦ Βιέτ Μίνχ συνέχιζε ν' ἀφοσιώνεται σχεδόν ἀποκλειστικά στή ἐξάλειψη κάθε ἀντίθεσης στίς πολιτικές της.

Μόλο πού εἶχαν ἀποδεκατιστεῖ, ὁ Τράν Βάν Γκιάου ἔβλεπε τούς Τεταρτοδιεθνιστές σάν πραγματικό κίνδυνο, εἰδικά καθώς οἱ 2 φράξιες εἶχαν ἑνωθεῖ καί σχεδίαζαν κοινή δράση. Ἕνα συνέδριο ἀγωνιστῶν εἶχε ὀργανωθεῖ μέ ἐπίκεντρο τήν ἐφημερίδα LA LUTTE, γιά νά συζητήσει γύρω ἀπ' τή μελλοντική δράση. Ὁ Γκιάου ἀποφάσισε νά κινηθεῖ γρήγορα κι ἀποφασιστικά. Ὁ τόπος τῆς συνάντησης περικυκλώθηκε ἀπ' τήν «ἀστυνομία», κι οἱ ὀργανωτές συνελήφτηκαν. 30 σύντροφοι «ἐξαφανίστηκαν» γιά πάντα ἀπ' τό πολιτικό προσκήνιο. (Ἡ πολιτική τῆς LA LUTTE αὐτή τήν ἐποχή ἦταν ἡ «κριτική ὑποστήριξη» τῆς Κυβέρνησης τῶν Βιέτ Μίνχ).

Τρεῖς βδομάδες ἀργότερα, ὁ ἴδιος ὁ Τά Θού Θάου, ἐπιστρέφοντας στή Σαϊγκόν ἀπό μιά ἐπαρχία τοῦ Ἀννάμ, συνελήφθηκε ἀπό ἀξιωματούχους τῶν Βιέτ Μίνχ, ὁδηγήθηκε μπροστά σέ μιά τοπική Λαϊκή Ἐπιτρο-

πή καί κατηγορήθηκε ὅτι ἦταν πράκτορας τῶν Γιαπωνέζων στή διάρκεια τοῦ πολέμου. Τρεῖς φορές κρίθηκε «ἀθῶος». Ἀπ' ὅτι φαινόταν λίγη σημασία θά 'χε ἡ διοργάνωση μιᾶς τέταρτης δίκης κι ἔτσι ὁδηγήθηκε ἔξω κι ἐκτελέστηκε.

Ἔχοντας ἐξοντώσει ὅλους ὅσους ὑπῆρχε ἔστω κι ἡ παραμικρή πιθανότητα ν' ἀνήκουν στήν ἀντιπολίτευση, ὁ Γκιάου ἀνασχημάτισε ριζικά τήν Ἐπιτροπή του καί αὔξησε τά μέλη της σέ 13, ἀπ' τά ὁποῖα μόνο 4 ἦταν σταλινικοί· ὁ ἴδιος ὁ Γκιάου παραιτήθηκε ὑπέρ ἑνός «ἐξωκομματικοῦ» προσώπου.

Οἱ Βιέτ Μίνχ ἦταν ἀποφασισμένοι ν' ἀποδείξουν τή μετριοπάθειά τους. Ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, οἱ ἐργάτες τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Γκό Βάπ ἦταν ἀποφασισμένοι ν' ἀντιταχθοῦν τόσο στήν ἐξουσία τῶν Γάλλων ὅσο καί τῶν Βιέτ Μίνχ. Οἱ ἐργάτες, ἐδῶ, εἶχαν μιά μακρόχρονη ἀγωνιστική παράδοση. Διαμέσου τῆς δράσης τους στό βιομηχανικό τομέα, εἶχαν κερδίσει μισθολογικές παραχωρήσεις ἀπό μέρους τῶν Γιαπωνέζικων δυνάμεων κατοχῆς, καί στή διάρκεια τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1945, εἶχαν καταλάβει καί διευθύνει οἱ ἴδιοι τό σιδηροδρομικό σταθμό. Ἀρνούμενοι νά δεχτοῦν τή γραμμή συνεργασίας τῶν Βιέτ Μίνχ, εἶχαν συγκροτήσει 11μελεῖς μάχιμες ὁμάδες κι ἐπιχείρησαν νά συγκεντρωθοῦν στό Πλέν ντέ Ζόνκ, στά βόρεια τῆς πρωτεύουσας. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτούς ἐξοντώθηκαν ἀπ' τά στρατεύματα τῶν Γκοῦρκα· μερικοί ἀπ' τούς ἐπιζήσαντες εἶχαν τή μοίρα ὅλων τῶν «σαμποτέρ» καί «ἀντιδραστικῶν»* πού ἔπεφταν στά χέρια τῶν Βιέτ Μίνχ. Ἀλλά παρόλο πού οἱ τελευταῖοι εἶχαν τώρα ἰσχυροποιηθεῖ ὀργανωτικά καί κατεῖχαν, σ' ἕνα μεγάλο βαθμό, τό μονοπώλιο τῆς «ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας», μέ τούς ἀντιπάλους τους ἀποδεκατισμένους καί διαιρεμένους, ἡ ἀξιοπιστία τους προσέγγιζε ἐπικίνδυνα τά ὅρια τῆς ἀνυπαρξίας. Παρά τή συμφωνία μέ τούς Βρεταννούς, ἡ καταστολή γινόταν καθημερινά ὅλο καί πιό φανερή. Κι ἡ αὐτόματη ἀπάντηση ἦταν αὐθόρμητες ἐνέργειες ἀνταρτῶν. Ἡ Ἐπιτροπή τῶν Βιέτ Μίνχ κατάλαβε ὅτι θά 'πρεπε ν' ἀναλάβει καί νά καθοδηγήσει τήν ἐξέγερση, διαφορετικά τό παιχνίδι ἦταν χαμένο.

* Ἀκόμα καί στά τέλη τοῦ 1945, οἱ Τροτσκιστές ἐξακολουθοῦσαν νά πιστεύουν ὅτι ἀνῆκαν στό «ἴδιο κίνημα» μέ τούς σταλινικούς κι ἀφέθηκαν νά συλληφθοῦν δίχως ν' ἀγωνιστοῦν. Οἱ Βιέτ Μίνχ, ὅμως, δέν σκέφτονταν τό ἴδιο. Στή διάρκεια τῶν τελευταίων ἑβδομάδων τοῦ 1945, ἀποδεκάτισαν τήν ἡγεσία καί τῶν δυό Τροτσκιστικῶν ὁμάδων (τῆς «Πάλης» καί τοῦ «Ὀκτώβρη»). Ἀνάμεσα στούς πιό διακεκριμένους ἀντιπολιτευόμενους, ποικίλων πολιτικῶν πεποιθήσεων, πού σκοτώθηκαν ἀπ' τούς Βιέτ Μίνχ σ' αὐτή τήν περίοδο ἦταν ὁ Φάμ Κίνχ (ἐξέχων μανδαρίνος) ὁ Μπύι Κουάνγκ Τσιέν (συνταγματολόγος), ὁ Χὸ Βάν Νγκά (ἡγέτης τοῦ Κόμματος Ἐθνικῆς Ἀνεξαρτησίας) κι οἱ Τροτσκιστές Τά Θοὺ Θάου, Τράν Βάν Θάχ καί Φάν Βάν Χούμ. Στό βιβλίο του «Ἡ Ἱστορία τοῦ Βιετνάμ ἀπ' τά 1940 ὥς τά 1952», ὁ Φιλίπ Ντεβιλιέ ἀναφέρει: «Οἱ κομμουνιστές ἔδειχναν νά ἐφαρμόζουν ψυχρά ἕνα πρόγραμμα συστηματικῆς ἐξόντωσης τῶν πιθανῶν ἀντιπάλων τους».

Μιά μεγάλη ἐπίθεση σχεδιάστηκε· στόχος της ἦταν ἡ ἐκκαθάριση τῆς Σαϊγκόν ἀπ' τίς δυνάμεις κατοχῆς. Ἐγκαινιάστηκε στά μέσα τοῦ Ὀκτώβρη. Οἱ δυνάμεις τῶν Βιέτ Μίνχ προωθήθηκαν στό κέντρο τῆς Σαϊγκόν κι ἐξαπόλυσαν μιάν ἀποφασιστική ἐπίθεση ἐνάντια στό Βρεταννικό στρατηγεῖο. Στή διάρκεια τῆς νύχτας τῆς 13 καί 14 Ὀκτώβρη, ἔγιναν ἀπελπισμένες ἀπόπειρες γιά τήν κατάληψη τοῦ λιμανιοῦ ἐνῶ ἐγκαταστάσεις τῆς RAF κι ἀεροπλάνα δέχτηκαν ἐπιθέσεις ἀπό τρεῖς πλευρές, κι ἔγιναν ἐπίσης ἀπόπειρες πυρπόλησης τῶν ἀεροπλάνων πού βρίσκονταν προσγειωμένα στό ἀεροδρόμιο. Ξανά, οἱ συνδυασμένες δυνάμεις τῶν Βρεταννῶν (κυρίως Ἰνδικά στρατεύματα) καί τῶν Γιαπωνέζων κατάφεραν ν' ἀποκρούσουν τούς ἐπιτιθέμενους, πού, στίς περισσότερες περιπτώσεις, ἦταν ὁπλισμένοι μόνο μέ λόγχες, τόξα καί δηλητηριασμένα βέλη.

Οἱ Βιετναμέζοι ἀπωθήθηκαν τελείως ἀπ' τήν πόλη στην ὕπαιθρο ὅπου, τούς ὑπόλοιπους μῆνες τῆς Βρεταννικῆς παρουσίας, ὁ πόλεμος ἔμελλε νά περιοριστεῖ ξανά σέ ἀντάρτικες ἐπιθέσεις κι ἐνέδρες.

Καθώς οἱ Βρεταννοί περνοῦσαν στήν ἐπίθεση, τά συντάγματα τῶν Γκοῦρκα περνοῦσαν στήν πρώτη γραμμή τῆς διεθνοῦς δημοσιότητας, συναγωνιζόμενα μεταξύ τους γιά τό μεγαλύτερο σκόρ νεκρῶν «ἐξεγερμένων». Ἦταν ἡ ἀρχή τοῦ πολέμου «καταμέτρησης πτωμάτων». Πάντως τίς πραγματικές συνέπειες τῆς σφοδρότητας τῆς σύγκρουσης πλήρωσαν οἱ Γιαπωνέζοι πού, στήν περίοδο αἰχμῆς τοῦ Νοέμβρη, εἶχαν περισσότερες ἀπώλειες ἀπ' ὅσες ὅλα τ' ἄλλα συμμαχικά στρατεύματα μαζί.

Ἡ ὑπηρεσία πληροφοριῶν τοῦ Γκρέισυ ἔδωσε τήν πληροφορία ὅτι τό βασικό κέντρο τῶν ἀνταρτῶν βρισκόταν στό τρίγωνο Λόχ Νίνχ — Τάι Νίνχ — Σαϊγκόν, στά βόρεια τῆς πρωτεύουσας, κι ἐδῶ ἦταν πού στίς 8 Νοέμβρη ἐξαπολύθηκε μιά μεγάλη ἐπίθεση τῶν Βρεταννῶν, Γάλλων καί Γιαπωνέζων γιά τήν ἐκκαθάριση τῆς περιοχῆς. Ἡ γενική πολιτική ἀπέναντι στούς κάτοικους τῆς περιοχῆς, πού υἱοθετήθηκε ἀπ' τούς Βρεταννούς, συνοψίζεται ξεκάθαρα στίς Ὁδηγίες Ἐπιχειρήσεων Νο 220, τῆς Ἰνδικῆς Ταξιαρχίας Πεζικοῦ, τῆς 27 Ὀκτώβρη: «Δέν ὑπάρχει μέτωπο σ' αὐτές τίς ἐπιχειρήσεις. Μπορεῖ ν' ἀντιμετωπιστοῦν δυσκολίες στό νά ξεχωρίσουμε τούς φίλους ἀπ' τούς ἐχθρούς — προσοχή στούς «ἀμφιταλαντευόμενους». Χρησιμοποιεῖστε πάντα τή μεγαλύτερη διαθέσιμη δύναμη προκειμένου νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἐξάλειψη κάθε ἐχθρικοῦ στοιχείου πού μπορεῖ νά συναντήσουμε. Ἡ ὑπερβολή δέ βλάπτει. Ἄν χρησιμοποιήσουμε πολύ μικρή δύναμη καί αὐτή χρειαστεῖ νά βγεῖ ἀπό δύσκολη θέση, θά ὑποστοῦμε ἀπώλειες καί θά ἐνθαρρύνουμε τόν ἐχθρό»[26].

Ἡ Ἐπιχείρηση κράτησε λιγότερο ἀπό 2 ἑβδομάδες. Βασικά, καθώς τά στρατεύματα προχωροῦσαν, οἱ ἀντάρτες ἁπλῶς σκορπίζονταν κι ἐξαφανίζονταν. Μολοντοῦτο, ἰσχυρίστηκαν ὅτι ὑπῆρξε «ἐπιτυχής» — σκοτώθηκαν κάπου 200 ὑποτιθέμενοι Βιέτ Μίνχ — καί στά τέλη τοῦ μήνα οἱ Βρεταννοί ὑποστήριξαν ὅτι δέν ἀντιμετώπιζαν πιά καμιά σημαντική ἀντίσταση.

Καθώς ἡ Σαϊγκόν θεωρούνταν τώρα ἀσφαλής, ὁ ἴδιος ὁ Μαουντ-

μπάτεν κατέφτασε γιά ν' ἀποδεχτεῖ ἐπίσημα τήν παράδοση τοῦ σπαθιοῦ Σαμουράι τοῦ Στρατάρχη Τεράκι. Ἦταν μιά τελετή γιά ἀληθινούς κυρίους, μέ τούς Βρεταννούς καί τούς Γιαπωνέζους νά ὑποκλίνονται καί νά ἀνταλλάσσουν χαιρετισμούς. Αὐτό ἐρχόταν, ἀπό πολλές ἀπόψεις, σέ ἀντίθεση μέ τίς τελετές παράδοσης πού εἶχαν διαδραματιστεῖ στό Τονκίνο ἀκριβῶς 2 μῆνες καί 3 μέρες νωρίτερα. Σ' αὐτή τήν προηγούμενη περίπτωση, κυμάτιζαν σημαῖες τῶν Σοβιέτ καί τῶν Βιέτ Μίνχ (καμιά Γαλλική, ὅμως) κι ὁ μόνος Γάλλος στρατηγός πού παρίστατο κατέλαβε τή θέση Νο 115 στήν τελετή, πίσω ἀπ' τούς ἡγέτες τῶν Βιέτ Μίνχ καί μιά ὁμάδα Κινέζων ἀξιωματικῶν. Τώρα, ἐνῶ οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ἀποικιακῶν δυνάμεων ἀντάλλασσαν προπόσεις στή Σαϊγκόν, ἡ ἐξέγερση ἦταν σέ πλήρη ἀκμή στήν Τσολόν, στή Σαϊγκόν καί στό Δέλτα τοῦ Μεκόνγκ, ἀλλά εἰδικά στό τρίγωνο βόρεια ἀκριβῶς τῆς πρωτεύουσας τοῦ Νότου — τοῦ θεάτρου τῶν πρόσφατων ἐπιχειρήσεων.

Ἕνας ἐνοχλημένος Γκρέισυ προετοίμασε μιάν ἀκόμη ἐνέργεια γιά τήν ἐκκαθάριση τῆς περιοχῆς, ἐνῶ διαβιβάζονταν τώρα ὁδηγίες στίς Συμμαχικές μονάδες νά θεωροῦν ὅ λ ο υ ς τούς κατοίκους ἐχθρούς. Ὅπως τό διατύπωσε ἕνας τοπικός Βρεταννός διοικητής στούς ἄντρες του: «Ἡ δυσκολία βρίσκεται στό νά ἐντοπίσεις τόν ἐχθρό, ἀμέσως μόλις ρίξει τόν πρῶτο πυροβολισμό ἤ τήν πρώτη χειροβομβίδα, ἐνῶ παριστάνει τό φίλο. Εἶναι, ἐπομένως, ἀπόλυτα δικαιολογημένο νά θεωρεῖς ὅλους τούς ντόπιους, γύρω ἀπό ἕνα σημεῖο ἀπ' ὅπου ρίχτηκε ἕνας πυροβολισμός, σάν ἐχθρούς, καί προδοτικούς, καί νά τούς μεταχειρίζεσαι ἀνάλογα»27.

Στίς πρῶτες λίγες μέρες τοῦ 1946 ἔγιναν μερικές μεγάλες συγκρούσεις. Ἀπομονωμένοι ἀλλά ὅλο καί πιό ἐνοχλημένοι, ὁρισμένοι Βρεταννοί βουλευτές, μ' ἐπικεφαλῆς τούς Τόμ Ντρίμπεργκ καί Φένερ Μπροκγουαίη, ἄρχισαν ν' ἀμφισβητοῦν τήν Κυβερνητική πολιτική στή Βουλή. Ἕνας κυβερνητικός ἐκπρόσωπος ἀνακοίνωσε στή Βουλή, στίς 13 Γενάρη, ὅτι σύμφωνα μέ ὑπολογισμούς εἶχαν σκοτωθεῖ 2700 Βιέτ Μίνχ ἀντάρτες. Ὁ Ἄττλυ εἶχε κιόλας διαβεβαιώσει τόν Φένερ Μπροκγουαίη ὅτι «μποροῦσε νά 'ναι βέβαιος ὅτι ἡ Κυβέρνηση τηροῦσε τίς ἀρχές πού πάντα ὑποστήριζε» (σίκ). Τό μόνο του σχόλιο στή Βουλή πάνω σ' αὐτό τό θέμα ἦταν νά προειδοποιήσει γιά τούς κινδύνους πού ἔκρυβε ἡ ἑρμηνεία τῶν δημοσιογραφικῶν ἀνταποκρίσεων κατά γράμμα.

Ὅπως καί νά 'χε, τό ὅλο θέμα γινόταν μᾶλλον ἀκαδημαϊκό γιά τή Βρεταννία, μιά κι οἱ μέρες της στό Βιετνάμ ἦταν μετρημένες. Στή διάρκεια τοῦ Γενάρη 1946, τό μεγαλύτερο μέρος τῶν Ἰνδικῶν στρατευμάτων μεταφέρθηκε μέ πλοῖα στήν Ἰνδονησία γιά νά διεξάγει μιά παρόμοια, ἀλλά πιό αἱματηρή ἐκστρατεία, αὐτή τή φορά γιά ν' ἀποκαταστήσει τήν κυριαρχία τῶν Ὁλλανδῶν. Στά τέλη τοῦ μήνα ὅλος ὁ στρατιωτικός ἔλεγχος πέρασε στά χέρια τῶν Γάλλων. «Κάναμε ὅτι μπορούσαμε γιά τούς Γάλλους», εἶπε ὁ Γκρέισυ στόν Χάρολντ Ἴζαακς, «ἀπ' αὐτούς ἐξαρτᾶται νά συνεχίσουν».

Οἱ Γάλλοι ἀποποιήθηκαν κάθε ἀξίωση πάνω στήν Κίνα, σάν ἀν-

τάλλαγμα γιά τήν ἀποχώρηση τῶν Κινέζων ἀπ' τό Βορρᾶ. Στίς 6 Μάρτη, οἱ Γάλλοι κι οἱ Βιέτ Μίνχ ὑπόγραψαν μιά συμφωνία πού ἀναγνώριζε κατά λέξη «τή Δημοκρατία τοῦ Βιετνάμ σάν ἕνα 'Ελεύθερο Κράτος μέ δική του κυβέρνηση, Βουλή, στρατό καί θησαυροφυλάκιο, πού ἀνήκει στήν 'Ομοσπονδία τῆς 'Ινδοκίνας καί τή Γαλλική 'Ενωση».

Στήν πραγματικότητα, ὁ Χό εἶχε βρεῖ τό μάστορά του. Ἡ «συμφωνία» ὄχι μόνο νομιμοποιοῦσε τήν παρουσία 15.000 Γάλλων στρατιωτῶν στό 16ο Παράλληλο, ἀλλά καί ὑποχρέωνε, ἐπίσης, τούς Βιέτ Μίνχ νά προσφέρουν ἄλλους 10.000 στρατιῶτες, πού θά ὑπάγονταν στή Γαλλική διοίκηση. 'Ο Χό κατάλαβε ὅτι νικήθηκε, ἀλλά ἦταν ἀνίκανος νά ξεφύγει ἀπ' τή σταλινική ἰδεολογία, πού βασιζόταν στήν «πίστη» στήν ἐφαρμογή τῶν συμφωνιῶν τῆς Γιάλτας καί τῆς Τεχεράνης. Θά 'ταν ἀσυνέπεια ἀπό μέρους τῶν Βιέτ Μίνχ νά ὑποστηρίξουν περισσότερα ἀπ' ὅσα ἔχαναν — μιά ἁπλή «ἀνεξαρτησία» μέσα στά πλαίσια τῆς Γαλλικῆς 'Ενωσης.

Παίρνοντας σάν ἀντάλλαγμα ἀφηρημένες ὑποσχέσεις περί ἑνός «ἐλεύθερου Κράτους»... πού θ' ἀνήκει στή Γαλλική 'Ενωση, ὁ Χό Τσί Μίνχ ἐπέτρεψε στό Γαλλικό 'Εκστρατευτικό Σῶμα νά καταλάβει τίς βασικές πόλεις καί τίς κύριες ὁδικές ἀρτηρίες τῆς χώρας. Κάλεσε τόν πληθυσμό νά καλοσωρίσει τήν ἐπιστροφή τῶν Γάλλων. 'Ο Χό Τσί Μίνχ πῆγε κατόπιν στή Γαλλία, στή Συνδιάσκεψη τοῦ Φοντεμπλώ, πού οἱ Γάλλοι κατάφεραν νά παρατείνουν τή διάρκειά της ἀπ' τίς ἀρχές τοῦ Μάρτη ὥς τά τέλη Σεπτέμβρη, ὁπότε ὑπόγραψαν ἕναν προσωρινό διακανονισμό μέ τόν Χό Τσί Μίνχ. Φυσικά, ἐκμεταλλεύτηκαν αὐτούς τούς πολύτιμους μήνες γιά νά ἐνισχύσουν τό ἐκστρατευτικό τους σῶμα καί νά ἐγκαταστήσουν, στό Νταλάτ, τήν πρώτη τους κυβέρνηση ἀνδρεικέλων, ἐκείνη τοῦ Δρ. Θίν[28].

Ἡ ἀντεπίθεση τῶν Γάλλων

Στίς 20 Νοέμβρη τοῦ 1946 τό Γαλλικό 'Εκστρατευτικό Σῶμα ἔνιωθε ἀρκετά ἰσχυρό γιά νά ἐπαναλάβει τίς ἐχθροπραξίες. Στίς 24 Νοέμβρη τό Γαλλικό Ναυτικό κατέλαβε τήν Χαϊφόγκ ὕστερα ἀπό ἕναν βομβαρδισμό πού προκάλεσε τό θάνατο 6000 πολιτῶν. Οἱ Γάλλοι ἦταν τώρα ἕτοιμοι ν' ἀνακαταλάβουν τήν πρώην ἀποικία τους. Ὅλες οἱ προσπάθειες τοῦ Χό Τσί Μίνχ ὑπῆρξαν μάταιες. Ἡ ἀναγνώριση τῆς «ἀνεξαρτησίας» τῆς 'Ινδοκίνας ἀπ' τή Γαλλία ἦταν ἕνας τακτικός ἐλιγμός. 'Ενῶ οἱ πολιτικοί μιλοῦσαν γιά «ἀνεξαρτησία», ὁ Γαλλικός στρατός προετοιμαζόταν σταθερά γιά τήν ἀνακατάληψη.

Στή διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου (1945 - 46) στήν ἴδια τή Γαλλία, τό ΚΚ καί οἱ ὀργανώσεις πού ἔλεγχε ἦταν ἰσχυρές. Δέν εἶχαν ὁπωσδήποτε παραδόσει ἀκόμα ὅλα τους τά ὅπλα. Αὐτό ἐξηγεῖ ἴσως τό γιατί ἡ ΕΣΣΔ δέν ὑποστήριξε ποτέ ἀνοιχτά τήν φιλοδοξία τῶν Βιέτ Μίνχ γιά ἀνεξαρτησία. Στήν πραγματικότητα ὁ πυρήνας τοῦ ΚΚΓ στή Σαϊγκόν προειδοποίησε τούς Βιέτ Μίνχ ὅτι ἡ ἀντίσταση στή Γαλλική κατοχή τῆς

Σαϊγκόν, (Σεπτέμβρης 1945) ἤ «ὁποιεσδήποτε πρόωρες ἀπόπειρες» γιά ἀνεξαρτησία «δέν θά 'ταν σύμφωνες μέ τή γραμμή τῆς ΕΣΣΔ»[29]. Αὐτό ἐξηγεῖ τό γιατί οἱ Γάλλοι κομμουνιστές ἡγέτες στό Κοινοβούλιο (ὁ Μωρίς Τορέζ[30], ἦταν τότε 'Αντιπρόεδρος) δέν ἀντιτάχθηκαν στίς πολεμικές πιστώσεις ἤ σέ ὁποιοδήποτε ἀπό τά μέτρα ἔκτακτης ἀνάγκης πού συνδέονταν μέ τήν πρώτη φάση τοῦ πολέμου[31].

Δέν πρέπει λοιπόν νά προκαλεῖ κατάπληξη τό ὅτι οἱ Γάλλοι δεξιοί πολιτικοί ἔφτασαν, κατά τή συζήτηση τοῦ Προϋπολογισμοῦ στή Βουλή, στίς 14 - 18 Μάρτη τοῦ '47, νά εὐχαριστήσουν τούς κομμουνιστές συναδέλφους τους καί τήν ΕΣΣΔ, πού ἄφησαν τή Γαλλία νά κάνει τόν πόλεμό της στήν 'Ινδοκίνα χωρίς ἐξωτερικές ἐνοχλήσεις. Στήν ἴδια συζήτηση, ὁ Πρόεδρος Ραμαντιέ τόνισε ὅτι «στό ζήτημα τῆς 'Ινδοκίνας σημειώνουμε τήν ὀρθή ὥς τώρα στάση τῆς Σοβιετικῆς Κυβέρνησης».

Μεταξύ Νοέμβρη τοῦ '46 καί καλοκαιριοῦ τοῦ '54, οἱ Γάλλοι ἀποικιοκράτες διεξήγαγαν ἕναν παρατεταμένο πόλεμο ἐνάντια στίς δυνάμεις τῶν Βιέτ Μίνχ, ὥς τήν ὁλοκληρωτική τους ἧττα στό Ντιέν Μπιέν Φοῦ, στίς 8 Μάη τοῦ '54. Δυό μῆνες ἀργότερα, ὁ πόλεμος εἶχε τελειώσει. Οἱ ἀπώλειες τῶν Γάλλων ἀνέρχονταν σέ 172.000 ἄνδρες (30.000 Γάλλοι νεκροί, δίχως νά ὑπολογίσουμε τίς ἀπώλειες τοῦ ἀποικιακοῦ στρατοῦ). Ἡ Γαλλική κατοχή τοῦ Βιετνάμ εἶχε τερματιστεῖ ὁριστικά. Τόν 'Απρίλη τοῦ '56 οἱ Γαλλικές δυνάμεις ἐγκατέλειπαν τήν χώρα.

Στά χρόνια αὐτά εἶχε συντελεστεῖ μιά ἀλλαγή στήν 'Αμερικάνικη πολιτική. Τό καθεστώς τοῦ Μάο Τσέ Τούγκ κατέλαβε τήν ἐξουσία στήν Κίνα καί ἀναγνώρισε τό καθεστώς τοῦ Χό Τσί Μίνχ στίς 20 Γενάρη '50. 11 μέρες ἀργότερα ἔκανε τό ἴδιο κι ἡ ΕΣΣΔ[32]. Ὕστερα ἀπ' αὐτά, οἱ ΕΠΑ ἄρχισαν ν' ἀλλάζουν τή στάση τους ἀπέναντι στό ἀνδρείκελο Μπάο Ντάι καί στήν Γαλλική στρατιωτική ἐπιχείρηση. Ἡ NEW YORK HERALD TRIBUNE, ἐξέφρασε ὅλες τίς ἀμφιβολίες καί κακές προαισθήσεις τῶν ἀμερικάνων κυβερνητῶν:

«Εἴμαστε σέ δύσκολη θέση. Τό καθεστώς τοῦ Μπάο Ντάι δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ πραγματικά ἀνεξάρτητο ὅσο τά γαλλικά στρατεύματα παραμένουν στό Βιετνάμ... Ἄν ὅμως τά γαλλικά στρατεύματα ἐγκαταλείψουν τήν 'Ινδοκίνα, ὅλη ἡ χώρα θά πέσει στά χέρια τοῦ Χό Τσί Μίνχ».

Οἱ πρώην «σύμμαχοι» (Γαλλία καί ΕΠΑ), ἀποξενωμένοι γιά λίγο, ὑποχρεώθηκαν νά ξεπεράσουν τήν ἀμοιβαία καχυποψία τους πρός ὄφελος τοῦ κοινοῦ τους συμφέροντος. 'Αλλά οἱ 'Αμερικάνοι κυβερνῆτες ἦταν ὁριστικά ἀποφασισμένοι νά κάνουν ἀπό δῶ καί πέρα μόνοι τους τίς ἐπιλογές. Ὅπως ἔγραψε τό US NEWS AND WORLD REPORT, στίς 16 'Απρίλη τοῦ '54: «Μιά ἀπό τίς πλουσιότερες περιοχές τοῦ κόσμου προσφέρεται στόν νικητή τῆς 'Ινδοκίνας. Νά τί κρύβεται πίσω ἀπό τό αὐξανόμενο ἐνδιαφέρον τῶν ΕΠΑ... Κασσίτερος, καουτσούκ, ρύζι, πρῶτες ὕλες ὕψιστης στρατηγικῆς σημασίας, εἶναι κεῖνα γιά τά ὁποῖα γίνεται στήν πραγματικότητα ὁ πόλεμος. Οἱ ΕΠΑ τήν θεωροῦν σάν μιά περιοχή πού πρέπει νά κρατήσουν μέ κάθε θυσία... Πράγματι, πρόκειται γιά κάτι πολύ περισ-

σότερο ἀπό τήν 'Ινδοκίνα. 'Ο πραγματικός στόχος αὐτοῦ τοῦ πολέμου εἶναι ὁ ἴδιος ζωτικός χῶρος γιά τόν ὁποῖον οἱ Γιαπωνέζοι θυσίασαν τήν αὐτοκρατορία τους στόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο Σήμερα, οἱ πρῶτες ὕλες τῆς Νοτιοανατολικῆς 'Ασίας ἐξακολουθοῦν νά 'ναι ἀπαραίτητες στήν 'Αμερικανική βιομηχανία».

Οἱ συμφωνίες τῆς Γενεύης

Ἡ Συνδιάσκεψη τῆς Γενεύης ἄρχισε τίς συζητήσεις γιά τήν 'Ινδοκίνα στίς 8 Μάη τοῦ '54 (τή μέρα πού ἔπεσε τό Ντιέν Μπιέν Φοῦ). Συμμετεῖχαν οἱ παλιές καί νέες ἰμπεριαλιστικές δυνάμεις, Μ. Βρεταννία, Γαλλία, ΕΠΑ, ΕΣΣΔ, Κίνα καί τά ἀνδείκελά τους, Καμπότζη, Λάος, Ν. καί Β. Βιετνάμ. Κατέληξαν σέ συμφωνία στίς 20 μέ 21 'Ιούλη. Οἱ Συμφωνίες πρόβλεπαν μιά προσωρινή στρατιωτική διαχωριστική γραμμή στόν 17ο παράλληλο. 'Απαγόρευαν τήν εἰσαγωγή στρατιωτικοῦ ὑλικοῦ ἤ «στρατιωτικῶν ἐνισχύσεων καί πρόσθετου στρατιωτικοῦ προσωπικοῦ», στό Βιετνάμ. 'Απαγόρευαν τήν ἐγκατάσταση «νέων στρατιωτικῶν βάσεων» καί τόνιζαν τή μή συμμετοχή σέ «ὁποιαδήποτε στρατιωτική συμμαχία». Ἐπιπλέον, πρόβλεπαν τή διενέργεια ἐκλογῶν, τό ἀργότερο ὥς τόν 'Ιούλη τοῦ '56, ὑπό τήν ἐπίβλεψη μιᾶς Διεθνοῦς 'Επιτροπῆς πού θά ἀπαρτίζονταν ἀπό ἐκπρόσωπους τῆς Πολωνίας, τῆς 'Ινδίας καί τοῦ Καναδᾶ. Οἱ ΕΠΑ καί τό Ν. Βιετνάμ ἀρνήθηκαν νά ὑπογράψουν τήν τελική διακήρυξη.

Οἱ Συμφωνίες ἄνοιξαν τόν δρόμο γιά τήν ἑδραίωση δύο γραφειοκρατικῶν κρατῶν. Τά δυό Βιετνάμ εἶναι, θεωρητικά, συμπληρωματικά: Στό Βορρᾶ: πλούσια ὀρυκτά κοιτάσματα καί κάποια ἐκβιομηχάνιση, μολονότι τό 80ο) ο τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ἀγρότες. Στό Νότο: γεωργία. Καί οἱ δυό πλευρές ἐξαρτῶνται ἀπ' τήν ἐξωτερική βοήθεια.

Τό γραφειοκρατικό κράτος τοῦ Βορρᾶ

Τό Β. Βιετνάμ ἔχει σήμερα ἕνα πληθυσμό 18 - 20 ἑκατομμυρίων κατοίκων, πού τουλάχιστον οἱ μισοί ζοῦν στό Δέλτα τοῦ Κόκκινου Ποταμοῦ ἤ μέσα καί γύρω ἀπό τό 'Ανόι καί τήν Χαϊφόγκ. Τά κύρια προϊόντα του εἶναι τό ρύζι, ἡ ζάχαρι καί τό ἀραποσίτι, ἀλλά δέν καλύπτουν τήν ἐσωτερική ζήτηση. Ὑπάρχει, ἐπίσης κάρβουνο καί βαρειά βιομηχανία στό 'Ανόι καί τήν Χαϊφόγκ (βιομηχανία τσιμέντων, ὑφαντουργικῶν προϊόντων, χαρτιοῦ, πλαστικῶν καί ὑπερφωσφορικῶν).

Τό ἐξωτερικό ἐμπόριο γίνεται σχεδόν ἀποκλειστικό μέ ἀνταλλαγή σέ εἶδος καί μόνο μέ τίς χῶρες τοῦ κρατικοκαπιταλιστικοῦ κόσμου. Αὐτή ἡ σχέση ἐνίσχυσε ἀκόμη περισσότερο τήν ἤδη ἐναρμονιζόμενη πολιτική τους.

Τό καθεστώς τοῦ Βορρᾶ κληρονόμησε μιά χώρα πού εἶχε δυό φορές καταστραφεῖ σέ λιγότερο ἀπό μιά δεκαετία, λεηλατημένη ἀπό Γιαπωνέζους καί Κινέζους, βομβαρδισμένη ἀπ' τήν 'Αμερικάνικη 'Αεροπορία,

σκαμμένη ἀπό τά γαλλικά τάνκς. Ἐπιπλέον, μιά ξαφνική ἔξοδος 860 χιλ. προσφύγων33 πρός τό Νότο, δημιούργησε μιά μεγάλη κρίση στήν παραγωγή τροφίμων. Μόνο ἕνα «ἐντυπωσιακό» ρωσικό πρόγραμμα χορήγησης Βιρμανικοῦ ρυζιοῦ ἐμπόδισε ἕνα σοβαρό λιμό.

Ἐκπονήθηκαν ἀμέσως κρατικά σχέδια σ' ὅλα τά πεδία τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καί τῆς παραγωγῆς τροφίμων. Φυσικά, αὐτά τά πρῶτα σχέδια ἀποδείχτηκαν ὑπεραισιόδοξα, ἀλλά γενικά ἡ Βορειοβιετναμική γραφειοκρατία προχώρησε στήν συσσώρευση κεφαλαίου (σέ βάρος τῶν ἀγροτῶν) μ' ἀρκετά γρήγορο ρυθμό.

Ἕνα ἀπό τά δυσκολότερα προβλήματα αὐτῆς τῆς περιόδου (1955-58) ὑπῆρξε ἡ ἀγροτική μεταρρύθμιση. Τά πρῶτα διατάγματα ἐκδόθηκαν στά '53 (καί ἐφαρμόστηκαν ὅπου ἦταν δυνατό). Περιεῖχαν σειρές κανόνων γιά τόν καθορισμό τῆς «κοινωνικῆς τάξης» πού ἦταν ἀρκετά κωμικοί λογουχάρη, ἕνα γουρουνάκι ἰσοδυναμοῦσε μέ τόσα κουώρτ* ρυζιοῦ.

Χρησιμοποιώντας δογματικές φόρμουλες ὑποδιαίρεσαν ὅλο τόν πληθυσμό σέ 5 κατηγορίες πού κάλυπταν ἀπό «γαιοκτήμονες» μέχρι «ἀγρεργάτες». (Παρόμοιες ταξινομήσεις ἐπινοήθηκαν καί γιά τούς ἀστικούς πληθυσμούς). Σ' αὐτές τίς ταξινομήσεις προστέθηκαν κανόνες σύμφωνα μέ τούς ὁποίους οἱ θυγατέρες τῶν γαιοκτημόνων πού παντρεύονταν κάποιον «κατώτερης» τάξης θά 'πρεπε νά περνοῦν ἕνα χρόνο στήν νέα τους τάξη, πρίν θεωρηθοῦν μέλη της. Ἡ κόρη ἑνός φτωχοῦ ἀγρότη πού θά παντρεύονταν κάποιον «ἀνώτερης» τάξης, θά 'πρεπε νά παραμείνει τρία χρόνια παντρεμένη πρίν νά ἐνταχθεῖ στή νέα (λιγότερο ἐπιθυμητή) κοινωνική κατηγορία.

Στίς 2 Νοέμβρη, 1956, τόν ἴδιο ἀκριβῶς καιρό πού τά σοβιετικά τάνκς μούγκριζαν στούς δρόμους τῆς Βουδαπέστης, ἡ ταξική πάλη ξέσπασε καί στό Β. Βιετνάμ. Ἡ κυβέρνηση τοῦ Χό Τσί Μίνχ ἀντιμετώπιζε τήν σοβαρότερη ὥς τότε ἐξέγερση δυσαρεστημένων ἀγροτῶν.

Συμπτωματικά, οἱ Καναδοί, μέλη τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου, βρίσκονταν στήν ἐπαρχία Νγκέ Ἄν, ὅταν ἄρχισε ἡ ἐξέγερση. Σέ λίγες ὧρες εἶχε ἐξαπλωθεῖ στά γειτονικά χωριά. Τά στρατεύματα πού στάλθηκαν νά ἐπιβάλλουν τήν τάξη ἀπωθήθηκαν ἀπό τό χωριό. Τό Ἀνόι ἔδρασε ὅπως κάθε ἀποικιοκρατική δύναμη. Ἔστειλε τήν 325η Στρατιά νά συντρίψει τούς ἐξεγερμένους. Γύρω στούς 6.000 χωρικούς ἐξορίστηκαν ἤ ἐκτελέστηκαν. (Πόσα Μάι Λάι τῶν Βορείων, πού ποτέ δέ μάθαμε, συνέβηκαν αὐτή τήν περίοδο;)

Τά δικαστήρια τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης διαλύθηκαν στίς 8 Νοέμβρη τοῦ '56. Ὁ Ὑπουργός Γεωργίας παύθηκε, καθώς καί πολλά μέλη τοῦ «Πολιτικοῦ Γραφείου» τοῦ Ἀνόι.

Τά προβλήματα τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης στό Βορρᾶ δημιουργήθηκαν κύρια ἀπό τόν πολιτικό δογματισμό. Ὁ τρόπος πού ὁ Χό Τσί

* Σ.τ.Ε. Τέταρτο γαλλονιοῦ.

Μίνχ χειρίστηκε τήν κατάσταση, θυμίζει τή δράση τοῦ Στάλιν στά 1929, ὅταν σταμάτησε τήν ὑποχρεωτική κολλεκτιβοποίηση καί ἀποποιήθηκε τίς εὐθύνες τῆς δικῆς του πολιτικῆς, βρίσκοντας ἀποδιοπομπαίους τράγους ἀπό τά κατώτερα στρώματα τῆς γραφειοκρατίας. Ἀρκετά χαρακτηριστικά, ἐκεῖνοι τούς ὁποίους ἀπομάκρυνε ὁ Χό Τσί Μίνχ στήν διάρκεια τῶν ἐκκαθαρίσεων, ξαναγύρισαν στίς παλιές τους θέσεις μέσα σ' ἕνα περίπου χρόνο.

Σημειώσαμε ἤδη ὅτι καί τό Β. καί τό Ν. Βιετνάμ ἐξαρτῶνται ἀπό τήν ἐξωτερική βοήθεια. Σύμφωνα μέ τίς ἐπίσημες στατιστικές τοῦ Ἀνόι, τά δάνεια καί ἡ χρηματική βοήθεια ἀπό τό Κομμουνιστικό Μπλόκ, ἀνάμεσα στά 1955 καί τά 1961, ἀνῆλθαν σέ περισσότερα ἀπό 1 δισ. δολ., ἀπό τά ὁποῖα ἡ ΕΣΣΔ ἔδωσε 365 ἑκατ. καί ἡ Κίνα 662 ἑκατ. Αὐτό ἀντιστοιχεῖ σέ περισσότερα ἀπό 70 δολ. ἀνά κάτοικο, πράγμα πού ἰσοδυναμεῖ περίπου μ' ἐκεῖνα πού ἔδωσαν στήν ἴδια περίοδο οἱ ΕΠΑ στό καθεστώς τῆς Σαϊγκόν.

Εἶναι δύσκολο νά ὑπολογιστεῖ τό ὕψος τῆς βοήθειας πού δόθηκε τελευταῖα. Τό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν (τῶν ΕΠΑ) ὑπολόγισε ὅτι στά 1972 ἡ ΕΣΣΔ ἔδωσε 500 ἑκατ. δολ., ἤ τό 65ο) ο τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας πού πῆρε τό Β. Βιετνάμ.

Τό πόση ἀπ' αὐτή τή βοήθεια ἔφτασε πραγματικά στό λαό, εἶναι, φυσικά, θέμα εἰκασιῶν. Οἱ γραφειοκράτες εἶναι ἴδιοι σ' ὅλον τόν κόσμο. Λεγουχάρη, στά 1955, τό ἐπίσημο κομματικό ὄργανο «Νχάν - Ντάν» παραδεχόταν ὅτι ἡ ὑπηρεσία Ἐθνικοῦ Ἐμπορίου τῆς γενέτειρας Ἐπαρχίας τοῦ Χό Τσί Μίνχ ἀπορρόφησε 700 ἑκ. πιάστρα (1 ἑκ. δολ.), ἐνῶ ἕνα ἐργοστάσιο φαρμάκων μόνο 37 ἑκ. πιάστρα.

Τό καθεστώς τῆς Σαϊγκόν στό Νότο

Ὁ πληθυσμός τοῦ Ν. Βιετνάμ εἶναι 16 - 18 ἑκατ. κάτοικοι, τά 5 ἑκατ. ἀπ' τούς ὁποίους ζοῦν στό Δέλτα τοῦ Μεκόγκ, πού ἀποτελεῖ τό οἰκονομικό κέντρο τῆς χώρας. Εἶναι ἡ κύρια ὀρυζοπαραγωγική περιοχή. Στά βόρεια τῆς Σαϊγκόν ὑπάρχουν ἐπίσης φυτεῖες καουτσούκ. Σ' ἕνα μικρότερο βαθμό, καλλιεργοῦνται φυστίκια, τσάι καί ἀραποσίτι. Ἡ ἐπιβίωση τοῦ Ν. Βιετνάμ ἐξαρτᾶται σέ μεγάλο βαθμό ἀπ' τήν ἐξωτερική βοήθεια.

Ἤδη ἀπό τίς 8 Μάη 1950, οἱ ΕΠΑ εἶχαν ἀνακοινώσει τήν ὑποστήριξή τους στούς Γάλλους στήν Ἰνδοκίνα. Πράγματι, τήν ἄνοιξη τοῦ '52 ὁ Στρατηγός Γκρούνθερ (Διοικητής τοῦ ΝΑΤΟ) ἔλεγε στό Ἀμερικανικό Κογκρέσσο: «Ἀπό στρατηγική καί οἰκονομική ἄποψη, ἡ διατήρηση τῆς κατοχῆς τῆς Ἰνδοκίνας θεωρεῖται σημαντικότερη ἀπό τήν κατοχή τῆς Κορέας»[34]. Ἔχοντας αὐτό στό νοῦ τους, οἱ ΕΠΑ δημιούργησαν τό ΣΕΑΤΟ, πού 'χε σάν κύριο στόχο του σύμφωνα μέ τόν Ντάλες «νά δώσει στόν Πρόεδρό μας τήν νόμιμη ἐξουσία νά ἐπεμβαίνει στήν Ἰνδοκίνα»[35]. Ὡς τά 1954, οἱ ΕΠΑ πλήρωσαν 1 δισ. δολ. (δηλ. τό 78ο) ο τῶν γαλλικῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν), κι ὁ Ντάλες ζήτησε μιά κλιμάκωση τῆς ἀνά-

μιξης, συμπεριλαμβανομένης τῆς χρήσης πυρηνικῶν ὅπλων, πρός ὑποστήριξη τῶν Γαλλικῶν δυνάμεων στό Ντιέν Μπιέν Φοῦ. Ὕστερα ἀπό τήν παράδοση τῶν Γάλλων, ἡ κυβέρνηση Ἀϊζενχάουερ σκεφτόταν σοβαρά τήν ἄμεση ἐπέμβαση κι ἔκανε σχετικές νύξεις στούς Γάλλους36· ὁρισμένα μέλη τῆς Γαλλικῆς Στρατιωτικῆς Διοίκησης συνηγοροῦσαν γιά κάτι τέτοιο (κάποτε εἶχαν προτείνει βομβαρδισμούς ἀπό ἀμερικανικά ἀεροπλάνα μέ γαλλικά διακριτικά) ἀλλά ἕνας κουρασμένος ἀπ' τόν πόλεμο γαλλικός πληθυσμός, σέ συνδυασμό μέ τήν κατά κράτος ἧττα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ὁδήγησαν τόν Ἀϊζενχάουερ ν' ἀποφασίσει «τήν μή ἐπέμβαση σ' αὐτό τό στάδιο».

Δέν εἶναι διόλου ἐκπληκτικό τό ὅτι ἐνῶ οἱ Γάλλοι ἔφευγαν ἀπ' τό Ν. Βιετνάμ, οἱ Ἀμερικάνοι ἔρχονταν. Γρήγορα ἀνέβασαν στήν ἐξουσία τό δικό τους ἀνδρείκελο, τόν ἀνεκδιήγητο Ντιέμ, τόν ὁποῖον ἀκόμη κι ἕνα ἄρθρο τοῦ ὑποστηρικτῆ τῆς ἀμερικανικῆς πολιτικῆς «TIME», στίς 4 Ἀπρίλη τοῦ '55, περιέγραφε σάν ἱκανό «νά κυριεύεται ἀπό ἐκρήξεις θυμοῦ ἄν τόν διέκοπταν, καί ὁ ὁποῖος ὅταν ἀναφέρονταν τ' ὄνομα κάποιου προσωπικοῦ ἐχθροῦ του «ἔφτυνε στό πάτωμα καί γρύλιζε "βρώμικος τύπος"».

Ὁ πατέρας τοῦ Ντιέμ ἦταν μανδαρίνος ἀνώτερης τάξης, ὑπεύθυνος γιά τούς εὐνούχους στό βασιλικό χαρέμι. Ὁ Ντιέμ εἶχε χρηματίσει ὑπουργός Ἐσωτερικῶν, θέση ἀπό τήν ὁποία ὑπηρέτησε τούς Γιαπωνέζους. Ὅταν αὐτοί ἡττήθηκαν, στράφηκε πρός τούς Ἀμερικάνους. Πέρασε τά μεταπολεμικά χρόνια ταξιδεύοντας στίς ΕΠΑ καί κέρδισε ὑποστήριξη χάρη στίς φανατικές ἀντικομμουνιστικές καί φιλοκαθολικές του ἰδέες. Ὑποστηρίζονταν ἰδιαίτερα ἀπό τόν Τζ. Φ. Κέννεντυ καί τόν Καρδινάλιο Σπέλμαν, τούς ἐκπροσώπους τῆς καθολικῆς Ἀμερικῆς.

Ὁ Ντιέμ περιβλήθηκε ἀνοιχτά μέ δικτατορικές ἐξουσίες. Ἕνα χρόνο μετά τήν ἄνοδό του στήν ἐξουσία, ὀργάνωσε ἕνα δημοψήφισμα γιά νά διώξει τόν Μπάο Ντάι καί νά ἐγκαθιδρύσει τή Δημοκρατία. Γιά νά μήν ὑστερήσει ἀπό τόν Χό Τσί Μίνχ, κατάφερε νά ἐξασφαλίσει τό 98,2ο) ο τῶν ψήφων ὑπέρ τῆς Δημοκρατίας.

Εἶναι πολύ γνωστά τόσο ἡ ἐκτεταμένη διαφθορά τοῦ καθεστῶτος Ντιέμ, ὅσο κι οἱ παράλογοι νόμοι περί ἠθικῆς πού ἀπαγόρευαν τό χορό καί τά συναισθηματικά τραγούδια, κι ἡ ἐκτεταμένη ἐκκαθάριση ὅλων τῶν μή - καθολικῶν στοιχείων.

Τεράστιο πρόβλημα γιά τό Ν. Βιετνάμ ἦταν τό ὅτι μόνο μικρό ποσοστό γῆς ἀνῆκε στούς ἀγρότες. Ἀπό ἕνα σύνολο 250 χλ. ἰδιοκτητῶν γῆς οἱ 6300 (οἱ περισσότεροι μή καλλιεργητές) κατέχουν 1035 χλ. ἐκτάρια γῆς κατάλληλης γιά καλλιέργεια ριζιοῦ (τό 45% τοῦ συνόλου), ἐνῶ 183.000 μικροϊδιοκτῆτες κατέχουν 345.000 ἐκτάρια (τό 15% τοῦ συνόλου). Μ' ἄλλα λόγια, λιγότεροι ἀπό τό 3ο) ο τῶν ἰδιοκτητῶν γῆς κατέχουν τό 45ο) ο τῆς γῆς. Κι αὐτό, παρά τίς τρεῖς λεγόμενες Ἀγροτικές Μεταρρυθμίσεις (ἀγροτικοί νόμοι). Ἡ συνολική παραγωγή τροφίμων στό Ν. Βιετνάμ ἔφτανε στά '65 μόνο τά 2) 3 τῆς ἀντίστοιχης τοῦ 1938.

Τά τελευταῖα χρόνια ἡ ἐναλλαγή τῶν δικτατόρων στό Ν. Βιετνάμ, ὑπῆρξε ἀρκετά συχνή. Στό Βορρᾶ, ὁλόκληρη ἡ μονολιθική δομή μπορεῖ νά κάνει ἀκόμη καί χωρίς ἀποδιοπομπαίους τράγους. Χωρίς ἐξαίρεση, ὅλα τά ἀνδρείκελα τοῦ Νότου ἀποδείχτηκαν μπελάς γιά τ' ἀφεντικά τους. Λογουχάρη, ὁ Πτέραρχος Κύ, λίγο πρίν πάρει τήν ἐξουσία τόν 'Ιούλη τοῦ 65, ἔδωσε στή Σαϊγκόν μιά συνέντευξη τύπου σέ δυτικούς δημοσιογράφους. Ἡ συνέντευξη δημοσιεύτηκε στή «SUNDAY MIRROR» στίς 4 'Ιούλη '65. Ὁ Κύ εἶπε:

«Ὁ κόσμος μέ ρωτᾶ ποιοί εἶναι οἱ ἥρωές μου. Ἔχω μόνο ἕναν, τόν Χίτλερ. Χρειαζόμαστε 4-5 Χίτλερ στό Βιετνάμ. Θαυμάζω τόν Χίτλερ γιατί ἕνωσε τή χώρα του, ὅταν αὐτή βρισκόταν σέ ἄθλια κατάσταση στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '30».

Τό τελευταῖο ἀνδρείκελο στή Σαϊγκόν εἶναι ὁ Νγκιέν Θιέου. Ἕνας ἐπαγγελματίας στρατιώτης πού, σάν ὅλους τούς ἄλλους πού εἶναι σήμερα στά πράγματα, πολέμησε μέ τούς Γάλλους ἐνάντια στούς Βιετμίνχ. Ὁ Θιέου εἶναι ἐξίσου ἄκαμπτος στήν ἀπόφασή του νά μήν ἐπιτρέψει τήν ὕπαρξη ἀντιπολιτευόμενων κομμάτων, στήν ἀπέχθειά του γιά τήν εἰρήνη γενικά, καί στήν διακαή ἐπιθυμία του νά εἰσβάλει στό Βορρᾶ. «Τό νά 'σαι πρόεδρος μιᾶς εἰρηνικῆς χώρας δέν ἔχει ἐνδιαφέρον· ὁ καθένας μπορεῖ νά χτίζει δρόμους καί ξενοδοχεῖα», διακήρυσσε[38].

'Ανεξάρτητα ἀπ' τό ποιός κατέχει τόν προεδρικό θῶκο στή Σαϊγκόν, οἱ στυλοβάτες τῆς χώρας παραμένουν οἱ ἴδιοι. Πράγματι, στό ἀπόγειο τῆς ἀμερικανικῆς ἐμπλοκῆς, οἱ κυβερνήσεις τῶν ΕΠΑ παραδέχονταν ὅλο καί πιό ἀνοιχτά ὅτι ἦταν «δικός τους» πόλεμος κι ὅτι σκόπευαν νά μείνουν στό Βιετνάμ ἀκόμη κι ἄν συνέβαινε τό ἀπίθανο καί τούς ζητοῦσε νά ἐγκαταλείψουν τή χώρα κάποια κυβέρνηση ἀνδρεικέλων τους τῆς Σαϊγκόν[39].

Πρίν τά '54, ὅταν οἱ μάχες διεξάγονταν στίς βόρειες περιοχές, οἱ κυβερνήσεις τῆς Σαϊγκόν κυριαρχοῦνταν ἀπό Νότιους γαιοκτήμονες κι ἐκπρόσωπους τῆς παλιᾶς φεουδαρχικῆς ἀριστοκρατίας. 'Από τά '55, ἀρκετά εἰρωνικά, οἱ κυβερνήσεις κυριαρχοῦνταν ἀπό κέντρο - Βιετναμέζους καί Βόρειους καθολικούς, σέ μιά ἐποχή ὅπου τό βάρος τοῦ στρατιωτικοῦ ἀγώνα εἶχε πέσει στό Νότο.

Αὐτή τή χρονική περίοδο (Μάρτης '73), ὁ πληθυσμός τοῦ Ν. Βιετνάμ εἶχε ἀποδιοργανωθεῖ ὁλότελα. Σύμφωνα μέ ἐπίσημες ἀμερικανικές ἐκτιμήσεις, 6-7 ἑκατ. ἀνθρώπων (ἤ τά 2/3 τοῦ πληθυσμοῦ) ἔγιναν πρόσφυγες ἀπό τά '64 καί μετά. Αὐτό σήμαινε μιά μεγάλη ροή πρός τίς ἤδη κοσμοπλημμυρισμένες πόλεις. Στήν περίοδο '62-'72, ὁ ἀστικός πληθυσμός τοῦ Ν. Βιετνάμ αὐξήθηκε ἀπό 20% σέ 50% τοῦ συνολικοῦ. Ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν νέων κατοίκων τῶν πόλεων ἦρθαν ἀπό τήν ὕπαιθρο, πού βρίσκονταν τώρα κάτω ἀπό κομμουνιστικόν ἔλεγχο. 'Ενῶ ἡ μελάνη δέν εἶχε ἀκόμη στεγνώσει πάνω στό χαρτί τῆς «Συμφωνίας τοῦ Παρισιοῦ», ὁ Θιέου ἔκανε ἀρκετά φανερό τό ὅτι δέν θά ἐπιτρεπόταν σ' αὐτό τόν κόσμο νά ἐπιστρέψει στά σπίτια του.

Τό μόνο σταθερό χαρακτηριστικό τῶν διάφορων κυβερνήσεων τῆς Σαϊγκόν ἦταν τό μίσος πού κατάφεραν νά ἐνσταλάξουν στίς μάζες τοῦ Βιετναμικοῦ λαοῦ — γεγονός πού παραδέχεται σιωπηρά ὁ Ἀϊζενχάουερ στά Ἀπομνημονεύματά του.

«Δέν μίλησα οὔτε ἀλληλογράφησα ποτέ μέ κάποιον πού γνώριζε τήν κατάσταση τῆς Ἰνδοκίνας, καί νά μήν συμφωνοῦσε ὅτι ἄν γίνονταν ἐκλογές κατά τή διάρκεια τῆς διεξαγωγῆς τῶν μαχῶν, τό 80o) ο τοῦ πληθυσμοῦ ἦταν πιθανόν νά ψήφιζε ὑπέρ τοῦ κομμουνιστή Χό Τσί Μίνχ»40.

Οἱ ἐκλογές τοῦ '56 πού συμφωνήθηκαν στή Συνδιάσκεψη τῆς Γενεύης, δέν διεξήχθησαν ποτέ. Στό κάτω - κάτω, τί ἀξία ἔχει ἡ «δημοκρατία» ὅταν ὁ ἀντίπαλος φαίνεται νά νικᾶ; Πράγματι, ὁ Τζ. Φ. Ντάλες τό δήλωσε ἔτσι ὠμά. "Οταν τόν ρώτησαν, σέ μιά συνέντευξη τύπου, γιατί οἱ ΕΠΑ ὑποστήριζαν τήν ἄρνηση τῆς κυβέρνησης τῆς Σαϊγκόν νά ἐπιτρέψει τή διενέργεια ἐκλογῶν γιά ἐθνική ἑνοποίηση, ὁ Ντάλες εἶπε ὅτι αὐτό θά γινόταν μόνο ὅταν «θά ὑπῆρχαν οἱ συνθῆκες γιά τή διεξαγωγή πραγματικά ἐλεύθερων ἐκλογῶν». "Οταν τοῦ ζητήθηκε νά διευκρινίσει τά λόγια του, εἶπε ὅτι αὐτό σήμαινε «μιά ἐγγύηση ὅτι δέν ὑπάρχει σοβαρός κίνδυνος νά νικήσουν οἱ κομμουνιστές». Οἱ κομμουνιστές, ἔχοντας ἐξαλείψει συστηματικά κάθε ἀντίθεση, δέν ἀντιμετώπιζαν τό ἴδιο ἀκριβῶς πρόβλημα.

Ἡ ἀνάμιξη τῶν Ἀμερικάνων

Τό πῶς οἱ ΕΠΑ παραβίασαν τή Συμφωνία τῆς Γενεύης καί αναμίχθηκαν στή κλιμάκωση τοῦ πολέμου, στά ἑπόμενα 18 χρόνια, δέν εἶναι μυστικό, χάρη στή δημοσίευση τῶν «Ἀρχείων τοῦ Πενταγώνου» ἀπό τούς NEW YORK TIMES. Αὐτά τά ντοκουμέντα ἑτοιμάστηκαν γιά τόν Ρ. Μάκ Ναμάρα, πού ἦταν τότε ὑπουργός Ἀμύνης τῶν ΕΠΑ, στά τέλη τοῦ 1967, σάν μιά λεπτομερειακή ἔκθεση τοῦ ἱστορικοῦ τῆς ἀμερικανικῆς ἀνάμιξης. Σημαντικά ἀποσπάσματα ἀπ' αὐτά ἐμφανίστηκαν στούς «TIMES», σέ μιά σειρά ἄρθρων πού ἄρχισαν νά δημοσιεύονται τόν Ἰούνη τοῦ '71.

Ἡ Γενεύη ἑδραίωσε τό στάτους κβό, χωρίζοντας τό Βιετνάμ καί ἀπαγορεύοντας τήν παρουσία ξένων στρατευμάτων ἤ ξένων στρατιωτικῶν βάσεων. Γνωρίζουμε τώρα ἀπό ἐπίσημες ἐκθέσεις ὅτι ὁ Ἀϊζενχάουερ ἐνέκρινε σχεδόν ἀμέσως τήν ἀποστολή 300 περίπου πρακτόρων τῆς ΣΙΑ στό Ἀνόϊ, μ' ἐπικεφαλῆς κάποιο συνταγματάρχη Λανσντέιλ, γιά νά κάνουν σαμποτάζ σέ ζωτικές βιομηχανικές ἐγκαταστάσεις. Ἡ ἀποστολή θ' ἄρχιζε ἀμέσως μόλις τερματιζόταν ἡ Συνδιάσκεψη41. Οἱ μακροσκελεῖς καί λεπτομερειακές ἐκθέσεις πού ἔκανε ὁ συνταγματάρχης γιά τίς διάφορες «ἐπιτυχίες» τῶν πρακτόρων τῆς ΣΙΑ, ἀναφέρονται στά «Ἀρχεῖα» αὐτές οἱ ἐκθέσεις ἐντυπωσίασαν προφανῶς τούς ἀμερικάνους ἰθύνοντες, γιατί στίς 11 Μάη τοῦ '61, ὁ Τζ. Φ. Κέννεντυ ὄχι μόνον ἐνίσχυσε κρυφά τήν ἀμερικανική στρατιωτική ἀποστολή στήν Σαϊγκόν μέ 500 ἄνδρες, ἀλλά κι ἐνέκρινε, ἐπίσης, τήν χρηματοδότηση μιᾶς κλιμακούμενης ἐκστρατείας σαμπο-

τάζ, ἐπιδρομῶν καί παρόμοιων στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων στό Β. Βιετνάμ[42].

Λίγο πρίν ἀπ' τή δολοφονία του, ὁ Κέννεντυ διέταξε νά κλιμακωθεῖ αὐτό τό πρόγραμμα τῶν «αἰφνιδιαστικῶν ἐπιδρομῶν ἀγνώστων» ἐνάντια στό Β. Βιετνάμ[43]. Αὐτές οἱ μυστικές δραστηριότητες προωθήθηκαν περισσότερο ἀπό τήν κυβέρνηση Τζόνσον, πού τήν 1η Φλεβάρη τοῦ '64, ὑπό τό μυστικό ὄνομα «'Επιχειρησιακό Σχέδιο 34Α», διεύθυνε «ἕνα λεπταμερῶς ἐπεξεργασμένο πρόγραμμα καλυμμένων στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἐνάντια στό κράτος τοῦ Β. Βιετνάμ»[44], ἐπιχειρήσεις πού συνίσταντο σέ κατασκοπευτικές πτήσεις τῶν V2, ἀπαγωγές, σαμποτάζ, ρίψη ἀλεξιπτωτιστῶν γιά τή διεξαγωγή ψυχολογικοῦ πολέμου στό Βορρᾶ, ἐπιδρομές κομάντος ἀπό τή θάλασσα γιά τήν ἀνατίναξη σιδηροδρομικῶν καί ὁδικῶν γεφυρῶν καί στόν βομβαρδισμό παράκτιων ἐγκαταστάσεων ἀπό τορπιλλακάτους[45].

Δύο ἀπ' αὐτές τίς «ἐπιδρομές τοῦ 34Α» πού ἔγιναν στίς 30 'Ιούλη καί στίς 3 Αὐγούστου τοῦ '64, ἔμελλε νά ὁδηγήσουν στά γεγονότα πού ἐγκαινίασαν τήν «ἐπίσημη» φάση τοῦ πολέμου τῶν ΕΠΑ ἐνάντια στό Β. Βιετνάμ. Στίς 2 καί 4 Αὐγούστου, Βορειοβιετναμικές τορπιλλάκατοι, ἀναζητώντας τούς ἐπιδρομεῖς στόν τόπο πού ἔγινε ἡ ἐπίθεση (στόν κόλπο τοῦ Τοκίνου), ἔπεσαν πάνω σέ δύο ἀμερικάνικα ἀντιτορπιλικά, πού κάλυπταν τήν ἐπιχείρηση. Ἔγινε μιά σύντομη ἀνταλλαγή πυρός. Ὁ Τζόνσον ἀνακοίνωσε στό 'Αμερικανικό Κογκρέσσο ὅτι ἀμερικανικά πλοῖα ὑπῆρξαν στόχος μιᾶς «ἀπρόκλητης ἐπίθεσης» (δέν εἶπε τίποτε στό Κογκρέσσο γιά τίς «ἐπιδρομές τοῦ Σχεδίου 34Α») καί ἀμέσως διέταξε γιά ἀντίποινα βομβαρδισμό στόχων στό Β. Βιετνάμ. Σέ λιγότερο ἀπό 12 ὧρες τά βομβαρδιστικά εἶχαν ξεκινήσει γιά κάτι πού ἔμοιαζε νά 'ναι μιά ἀξιοθαύμαστα γοργή ἀπάντηση, μέχρι πού τά «Ἀρχεῖα τοῦ Πενταγώνου» ἀποκάλυψαν ὅτι ἡ ἐπιχείρηση ἦταν τό ἀποτέλεσμα ἑνός ἑξάμηνου προσεκτικοῦ σχεδιασμοῦ[46].

Τόν ἑπόμενο μήνα, στίς 7 Σεπτέμβρη, μιά σύσκεψη στρατηγικοῦ σχεδιασμοῦ, στόν Λευκό Οἶκο, κατέληξε σέ «πλήρη ὁμοφωνία» πάνω στό ζήτημα τῆς ἀνάγκης νά ἐξαπολυθεῖ γενική ἀεροπορική ἐπίθεση ἐνάντια στό Β. Βιετνάμ, στίς ἀρχές τοῦ '65[47]. 'Αλλά στό ἐσωτερικό, ὁ Τζόνσον συναγωνιζόταν γιά τήν προεδρία τόν Γκολντγουότερ, πού ὑποστήριζε ἀκριβῶς αὐτή τήν πολιτική! Μήπως αὐτό περίπλεκε τά πράγματα; Διόλου. Νά ἕνα διάγγελμα στόν ἀμερικάνικο λαό, ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΒΔΟΜΑΔΑ πού ἔγινε ἡ σύσκεψη στρατηγικοῦ σχεδιασμοῦ:

«Μέ συμβούλεψαν νά φορτώσω ἀεροπλάνα μέ βόμβες καί νά τίς ρίξουν σέ ὁρισμένες περιοχές' πιστεύω πώς αὐτό θά κλιμάκωνε καί θά ἐπέκτεινε τόν πόλεμο καί θά 'χε σάν ἀποτέλεσμα νά στείλουμε πολλά παιδιά τῆς 'Αμερικῆς νά διεξάγουν ἕναν πόλεμο, πού νομίζω ὅτι θά 'πρεπε, νά ἔκαναν παιδιά τῆς 'Ασίας γιά νά βοηθήσουν νά προστατευτεῖ ἡ δική τους χώρα. Καί γι' αὐτό τόν λόγο δέν διάλεξα τήν κλιμάκωση τοῦ πολέμου»[48].

Σέ ἀντίθεση μέ τόν Γκολντγουότερ πού, πέρα ἀπό τούς βομβαρδι-

σμούς τοῦ 'Ανόϊ, ζητοῦσε καί τό ξεχέρσωμα τῶν βιετναμέζικων δασῶν, ὁ Τζόνσον ἀντιτίθενταν ἀποφασιστικά, στούς προεκλογικούς του λόγους, στήν κλιμάκωση, στόν βομβαρδισμό τοῦ Βορρᾶ, κτλ. Μερικούς, δμως, μῆνες άργότερα, ἀφοῦ ἐπανεκλέχτηκε σάν «ὑποψήφιος τῆς εἰρήνης», ὁ Τζόνσον στάθηκε ἱκανός, νά ἐφαρμόσει, στίς 13 Φλεβάρη τοῦ '65, τίς ἀποφάσεις πού πάρθηκαν τόν προηγούμενο Σεπτέμβρη καί νά ἀρχίσει τήν «ἐπιχείρηση Δυνατός κεραυνός», δηλ. τόν ἀνελέητο βομβαρδισμό τοῦ Β. Βιετνάμ.

Τό ὅτι ἡ ἀμερικάνικη πολιτική βομβαρδισμῶν τοῦ Β. Βιετνάμ ἀπότυχε ὁλότελα στήν ἐκπλήρωση τοῦ στόχου της, συγκεκριμένα στό νά βοηθήσει τήν ἑδραίωση τῶν 'Αμερικάνων στό Νότο, δέν προκάλεσε ἔκπληξη στούς ἀμερικανούς στρατιωτικούς σύμβουλους. Εἶχαν τονίσει ἐπανειλημμένα στίς ἀναφορές τους, ὅτι οἱ Βιετκόγκ εἶχαν μεγάλην ὑποστήριξη στό Νότο49. 'Αναφέραμε ἤδη τήν βάση ὑποστήριξής τους καί δείξαμε πῶς οἱ Βιετκόγκ κατάφεραν νά ἐμφανιστοῦν σάν πρωταγωνιστές τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης καί συνάμα σάν ἀγωνιστές ὑπέρ τῆς «ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας», ἐνῶ ἐξόντωναν συστηματικά ὅλους ὅσους εἴτε ὑποστήριζαν εἴτε προσπαθοῦσαν νά δημιουργήσουν αὐτόνομα ὄργανα πάλης.

'Η ἐξέγερση στό Νότο ἐρχόταν σέ ἀντίθεση μέ τίς ἐπιθυμίες (καί τά «συμφέροντα») τοῦ 'Ανόϊ, πού ἦταν ἀφοσιωμένο στήν ἀνοικοδόμηση τῆς χώρας του, ὕστερα ἀπό τίς καταστροφές πού εἶχε ὑποστεῖ στούς πολέμους μέ τούς Γάλλους, καί πού εἶχε διατάξει τούς ὑποστηριχτές του στό Νότο νά μήν «ταράζουν τά νερά». Στήν πραγματικότητα, δέν ἦταν πρίν ἀπ' τόν Μάη τοῦ '59, πού οἱ ἡγέτες τοῦ Β. Βιετνάμ ἀποφάσισαν τελικά, στήν 15η Συνδιάσκεψη τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ Λάο Ντόνγκ, νά πάρουν τόν ἔλεγχο τῆς αὐξανόμενης ἀναταραχῆς στό Νότο50. Τό μέλος τῆς Κ.Ε. Νγκιέν Τσί Θάνχ στάλθηκε στό Νότο, ὅπου ἡγήθηκε τῶν Βιετκόγκ ὥς τόν θάνατό του ἀπό μιάν ἀμερικανική βόμβα στά '67. 'Ο Χό Τσί Μίνχ βρέθηκε αἰχμάλωτος τοῦ τόσο γνωστοῦ στούς ἁπανταχοῦ σταλινικούς γραφειοκράτες, διλήμματος, νά προσπαθεῖ νά «ζήσει εἰρηνικά» καί νά δημιουργήσει ἕναν ἀκμαῖο κρατικό καπιταλισμό, προσπαθώντας ταυτόχρονα νά ἐμφανίζεται σάν «ἐπαναστάτης», «ὅτι βοηθάει τήν πάλη». 'Η ἀπάντηση ἦταν πάντα μία: νά καπελωθεῖ καί νά καταστραφεῖ τό αὐτόνομο κίνημα. 'Ενῶ δέν ἤθελε νά ἐμπλακεῖ στό Νότο, ὁ Χό Τσί Μίνχ δέν εἶχε ἄλλη ἐκλογή. Μόνο «βοηθώντας» καί «συμμετέχοντας» θά μποροῦσε νά «καπελώσει» καί νά «ἡγηθεῖ» στόν ἀγώνα. Ἄν ἀγνοοῦσε τήν ἔκκληση τῶν «συντρόφων» του τοῦ Νότου, θά μποροῦσε νά κατηγορηθεῖ γιά προδοσία. Ταυτόχρονα, κατασκευάζονταν ἕνας νέος σταλινικός μύθος. Ἔχοντας «μπεῖ» στόν ἀγώνα καί «καπελώσει» τό κίνημα, τό κομμουνιστικό κόμμα (ὁ πυρήνας τῆς μελλοντικῆς γραφειοκρατίας) γίνεται ἀναδρομικά ὁ «ἐμπνευστής» τῆς ἐπανάστασης. 'Η προηγούμενη ἱστορία ξαναγράφεται στά μέτρα τοῦ σταλινισμοῦ.

'Ο Τζόνσον, ὡστόσο, δέν ἤθελε οὔτε μποροῦσε νά παραδεχτεῖ τίς ἀνακαλύψεις τῶν ἴδιων του τῶν μυστικῶν ὑπηρεσιῶν, γιατί ὅσα ἰσχνά ἐπι-

χειρήματα κι ἄν κατασκευάζονταν γιά νά δικαιολογήσουν τήν ἀμερικανική παρουσία, τό μόνο πού θά τή δικαίωνε ἦταν ἡ ὕπαρξη «ἐξωθεν ἐπιβουλῆς». Ἔτσι ἦρθαν οἱ βομβαρδισμοί κι ἡ ἀδυναμία τους νά πετύχουν ὁτιδήποτε ἄλλο γιά τίς ΕΠΑ ἐκτός ἀπ' τήν «αὐτο-δικαιολόγηση» πού ἀναφέραμε παραπάνω. Ὀκτώ χρόνια ἀργότερα οἱ ΕΠΑ συνεχίζουν ἀκόμα τά ἀντίποινα σέ βάρος τοῦ Ἀνόϊ, γιά τίς ἐπιθέσεις τῶν Βιετκόγκ στό Νότο.

Χρειάστηκαν λιγότεροι ἀπό 2 μῆνες στό Πεντάγωνο γιά νά συνειδητοποιήσει ὅτι ὁ προσχεδιασμένος ἐδῶ καί πολύ καιρό βομβαρδισμός τοῦ Βορρᾶ δέν θά ἐμπόδιζε τήν πτώση τοῦ καθεστῶτος τῆς Σαϊγκόν, καί τήν 1η Ἀπρίλη τοῦ '65, ὁ Τζόνσον ἀποφάσισε νά ρίξει στή μάχη μιά σημαντική χερσαία δύναμη[51]. Ἀργότερα τόν ἴδιο μήνα, οἱ ἀμερικανικές μυστικές ὑπηρεσίες ἀνάφεραν τήν παρουσία τῆς πρώτης βορειοβιετναμέζικης μεραρχίας στό «ἐχθρικό στρατόπεδο»[52].

Μέσα σέ δύο χρόνια (Αὔγουστος τοῦ '67) θά ὑπῆρχαν στό Β. Βιετνάμ 525.000 ἀμερικάνοι στρατιῶτες, 54.000 σύμμαχοι κι ἕνας Νοτιοβιετναμέζικος στρατός ἀπό 600.000 ἄντρες. Ἡ μεγαλύτερη ναυτική δύναμη τῆς ἱστορίας θά περιπολοῦσε στά νερά τοῦ Ν. καί τοῦ Β. Βιετνάμ, καί ὥς τά '73, μέ ναρκοθετημένα ὅλα τά λιμάνια τοῦ Νότου, θά ἔπεφταν πάνω ἀπό 10 ἑκατ. τόννοι βομβῶν στήν Ἰνδοκίνα[53] (τό συνολικό τοννάζ τῶν βομβῶν πού ρίχτηκαν στή διάρκεια τοῦ Β' Παγκ. Πόλεμου καί στήν Κορέα ἀπ' ὅλες τίς παρατάξεις ἦταν 3,1 ἑκατ. τόννοι).

Δέν εἶναι δύσκολο ν' ἀνακαλύψουμε τούς λόγους τῆς ἀνικανότητας τῶν ἀμερικάνων νά νικήσουν. Ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν χωριῶν τοῦ Νότου καταστράφηκαν ὁλοσχερῶς. Τουλάχιστον τό 60% τοῦ τοννάζ τῶν βομβῶν πού ρίχτηκαν ἦταν ἀπάνθρωπης φύσης, ναπάλμ, ἤ βραδυφλεγεῖς βόμβες θρυμματισμοῦ. Χιλιάδες τετραγωνικά μίλια δασῶν ξεχερσώθηκαν, χιλιάδες τετραγωνικά μίλια καλλιεργήσιμης γῆς, στό Βορρᾶ καί στό Νότο, καταστράφηκαν ἐσκεμμένα.

Ἦταν ἕνας πόλεμος ὅπου ἡ «καταμέτρηση πτωμάτων» καί ὁ «ρυθμός θανάτων» καθόριζαν μιά νίκη. Κάθε μέρα, χωρίς ἐξαίρεση, μᾶς ἔλεγαν τόν ἀκριβή ἀριθμό τῶν νεκρῶν πολεμιστῶν. Οἱ ἀμερικάνικες ἐπιχειρήσεις ἀποκαλοῦνταν «ἐρεύνα καί κατάστρεψε» καί περιγράφονταν περισσότερο σάν κυνήγι. Χιλιάδες ἀθῶοι κάτοικοι περιλαμβάνονταν στίς στατιστικές τῶν ΕΠΑ σάν «σκοτωμένοι Βιετκόγκ».

Μιά πολύ χαρακτηριστική δημοσιογραφική ἀνταπόκριση ἀπό τήν πρώτη περίοδο τῆς ἀμερικάνικης ἐμπλοκῆς, μᾶς δίνει ἡ «SUNDAY MIRROR» στίς 4 Ἀπρίλη 1965:

«Σέ μιά περιοχή ἐλεγχόμενη ἀπό τούς Βιετκόγκ κάθε νέος στρατεύσιμης ἡλικίας θεωρεῖται στρατιώτης τῶν Βιετκόγκ πού πέταξε τό ὅπλο του μόλις πρίν συλληφθεῖ. Οἱ περισσότερες περιοχές τοῦ Ν. Βιετνάμ (τά 3/4 τῆς χώρας) ἐλέγχονται τώρα ἀπό τούς Βιετκόγκ[54]. Ἄρα οἱ περισσότεροι ἄνδρες τῆς ὑπαίθρου, πρέπει νά θεωροῦνται, στήν ἴδια ἀναλογία, στρατιῶτες τῶν Βιετκόγκ ἤ συμπαθοῦντες. Αὐτό εἶναι σωστό.

«Οἱ βιετναμέζοι στρατιῶτες πάντοτε χτυποῦν ἤ βασανίζουν τούς αἰχ-

μάλωτους. Τό κάνουν χωρίς νά σκέπτονται. Εἶναι ἡ κανονική διαδικασία... οἱ ἀμερικανοί σύμβουλοι δέν ἔχουν καμμιά δουλειά νά βουτᾶνε τά κεφάλια τῶν ἀνθρώπων στό νερό ἤ νά τούς χαράζουν μέ μαχαίρια. Ὅταν ἀρχίζει κάτι τέτοιο, οἱ Ἀμερικάνοι, γυρίζουν τίς πλάτες καί φεύγουν. «Δέν μέ ἀφορᾶ», μοῦ 'πε ἕνας ἀμερικάνος ὅταν οἱ ἄντρες του βασάνιζαν ἕναν αἰχμάλωτο Βιετκόγκ μέ μαῦρες πιτζάμες — τήν ἐπίσημη στολή τῶν Βιετκόγκ.

«Εἶναι ἀναπόφευκτο ἀθῶοι ἀγρότες νά δένονται χειροπόδαρα, νά πνίγονται σέ νερό, ἤ νά πεθαίνουν ἀπό αἱμορραγία μετά ἀπό τήν «ἀνάκριση». Δέν μπορεῖς ὅμως νά ξεχωρίσεις τούς Βιετκόγκ ἀπό τούς ἀγρότες ἐκτός κι ἄν τό παρεδεχτοῦν — κι οἱ Βιετκόγκ δέ μιλοῦν... Οἱ περισσότεροι ἄντρες δέν μιλοῦν ὅταν τούς βασανίζουν. Οἱ γυναῖκες δέν μιλοῦν ποτέ».

Στό παραπάνω περιστατικό, οἱ ἀμερικάνοι ἀναφέρθηκαν σάν αὐτοί πού «γυρίζουν τήν πλάτη καί φεύγουν». Μόλις 3 χρόνια ἀργότερα, στίς 16 Μάρτη τοῦ '68, ὁ λοχίας Οὐίλιαμ Κάλεϋ καί ἡ διαβόητη τώρα «συντροφιά τοῦ Τσάρλυ», μπῆκαν στόν οἰκισμό Μάϊ Λάϊ, τοῦ χωριοῦ Σόν Μί. Οἱ ἀμερικάνοι εἶχαν ἀκούσει ὅτι μπορεῖ νά ὑπῆρχαν Βιετκόγκ στήν περιοχή, ἀλλά ὁ οἰκισμός κατοικοῦνταν ἀπό 500 περίπου πολίτες, πού οἱ περισσότεροι ἦταν γέροι, γυναῖκες καί παιδιά. Μολονότι δέν δέχτηκαν οὔτε ἕναν πυροβολισμό, οἱ ἀμερικάνοι ἔκαναν συστηματική προέλαση στόν οἰκισμό, σκοτώνοντας ὅποιον ἔβρισκαν μπροστά τους. Οἱ περισσότερες νεαρές γυναῖκες βιάστηκαν πρίν σκοτωθοῦν. Οἱ σκοτωμοί κράτησαν ὁλόκληρες ὧρες. Σκοτώθηκαν περίπου 400-430 βιετναμέζοι χωρικοί.

Σ' ἕναν ἡμι - ἐπίσημο ἀπολογισμό τῆς σφαγῆς, στό βιβλίο τοῦ Ρίτσαρντ Χάμμερ, «Ἕνα πρωί στόν πόλεμο», ἀποδεικνύεται ὅτι τό Μάϊ Λάϊ ΔΕΝ ἦταν δυστυχῶς ἕνα μεμονωμένο ἐπεισόδιο, ὅτι ἡ μόνη του διαφορά ἀπ' τήν καθημερινή πρακτική τῆς «συντροφιᾶς τοῦ Τσάρλυ», ἦταν ὅτι σκοτώθηκαν πολύ περισσότεροι ἄνθρωποι κι ὅτι ὑπῆρξε (ὕστερα ἀπό 18 μῆνες κωλυσιεργίας τῶν στρατιωτικῶν) τό ἀντικείμενο μιᾶς ἐπίσημης ἀνάκρισης καί δίκης.

Τό Μάϊ Λάϊ ἔδειξε σέ πολλούς πολίτες τῶν ΕΠΑ, τήν λογική κατάληξη τῆς καπιταλιστικῆς βαρβαρότητας, τῆς ἐκπαίδευσης τῶν ἀνθρώπων νά σκοτώνουν, καί τῆς ἀποστολῆς τους νά πολεμοῦν γιά συμφέροντα πού δέν εἶναι δικά τους[55]. Δέν εἶναι περίεργο τό γεγονός ὅτι ἡ ἀμερικάνικη καμπάνια γιά νά «κερδηθοῦν οἱ καρδιές» τῶν ἀγροτῶν δέν ἔφερε κανένα ἀποτέλεσμα.

Στό ἐσωτερικό, ὁ αὐξανόμενος ἀριθμός τῶν ἀμερικάνικων ἀπωλειῶν (56.000 νεκροί, 303.000 τραυματίες), ἡ σύλληψη τῶν πιλότων πού καταρρίπτονταν, μαζί μέ τό ὁλοένα αὐξανόμενο κόστος τοῦ πολέμου, προκαλοῦσαν μιά ὅλο καί μεγαλύτερη δημόσια δυσφορία καί ἀποθάρρυνση. Σέ 8 χρόνια ('64-'72) ξοδεύτηκαν ἄμεσα 108 δισ. δολ. Στά 1969, στό ἀπόγειο τοῦ πολέμου, τό ἄμεσο κόστος ἦταν 21,5 δισ. δολ.[56]. Αὐτό ὁδήγησε σέ σοβαρά ἐλλείμματα τοῦ ἰσοζυγίου καί σέ πληθωρισμό, πού προκάλεσαν τήν ὕφεση τοῦ '70 καί τόν συνακόλουθο αὐστηρό ἔλεγχο τῶν μισθῶν ἀπό τήν κυβέρνηση Νίξον. Ἐπιπλέον, ἡ χρηματοδότηση πολλῶν σχεδίων ἀμέσου

ἀνάγκης, γιά τήν δημιουργία σχολείων, νοσοκομείων, ὑπονόμων καί συστημάτων μαζικής διαμεταχόμισης, στήν ἴδια τήν Ἀμερική, ἔπρεπε ν' ἀναβληθεῖ.

Ὑπολογίστηκε ὅτι ὁ σκοτωμός κάθε στρατιώτη τοῦ ἐχθροῦ κόστιζε στόν ἀμερικάνο φορολογούμενο ὄχι λιγότερο ἀπό 500.000 δολ. Γιά τούς στρατηγούς, φυσικά, δέν ὑπῆρχε θέμα χρημάτων:

«Ἐνῶ ταξίδευα στό Β. Βιετνάμ μοῦ ἔδειξαν μιά γέφυρα, πού ἐξακολουθοῦσε νά στέκει ἀκόμα, πού δεχόταν καθημερινά ἐπιθέσεις ἀπό τά 1965 ὥς τό τέλος τοῦ τακτικοῦ βομβαρδισμοῦ, μέ ἀπώλειες 99 ἀμερικάνικα τζέτ — μόνο τό κόστος τῶν χαμένων ἀεροπλάνων εἶναι πάνω ἀπό 500 ἑκ. δολ., προκειμένου νά καταστραφεῖ μιά γέφυρα»57.

Ἀσφαλῶς ὅλες οἱ στρατιωτικές δαπάνες δέν προορίζονταν γιά βόμβες. 25 ἑκατ. δολ. χρειάστηκαν γιά νά χτιστεῖ στό Βιετνάμ ἕνα Πεντάγωνο γιά 68 ἀμερικάνους στρατηγούς. 18 ἑκ. δολ. χρειάστηκαν γιά τήν κατασκευή δυό γαλακτοκομείων πού θά προμήθευαν τό γάλα, τό τυρί καί τά παγωτά τοῦ στρατεύματος. 40 ἑκ. δολ. χρειάστηκαν γιά ἕνα ἐτήσιο ἀπόθεμα χημικῶν οὐσιῶν γιά καταστροφή τῶν δέντρων. Ἡ «στιγμή τῆς ἀλήθειας» γιά τούς ἀμερικανούς στρατιωτικούς διοικητές καί, τό πιό σημαντικό, γιά τό ἀμερικάνικο κοινό, ἦρθε στίς 30 Γενάρη τοῦ '68, ὅταν οἱ Βιετκόγκ ἔκαναν τήν ἐπίθεση «Τέτ» σ' ὅλο τόν Νότο, ἐπιτιθέμενοι ταυτόχρονα σέ πάνω ἀπό 80 κέντρα.

Πολλές ἐπαρχιακές πρωτεύουσες καταλήφθηκαν καί κρατήθηκαν. Οἱ Βιετκόγκ στήν Χοῦε ἀντιστάθηκαν ἐπί 26 μέρες στήν ἀμερικανική ἀντεπίθεση κι ὕστερα ὑποχώρησαν σφάζοντας κάπου 2.000 κατοίκους. Ἀκόμη καί ἡ ἀμερικάνικη Πρεσβεία τῆς Σαϊγκόν κι ἡ κινέζικη συνοικία τῆς Τσολόν καταλήφθηκαν ἀπό τούς Βιετκόγκ. Ἡ ἀμερικανική διοίκηση ἔχασε τήν «ἀξιοπιστία» της, καί ἕνας ἀπογοητευμένος Τζόνσον ἔμελλε ν' ἀνακοινώσει γρήγορα τήν ἀνάκληση τοῦ Στρατηγοῦ Γουεστμόρλαντ, τήν ἔναρξη εἰρηνευτικῶν διαπραγματεύσεων, τόν περιορισμό τῶν βομβαρδισμῶν καί τήν ἀπόφασή του νά μή μετάσχει στίς ἑπόμενες προεδρικές ἐκλογές.

Οἱ προεδρικές ἐκλογές τοῦ Νοέμβρη 1968 ἔφεραν στήν ἐξουσία τόν Ρ. Νίξον, τόν τελευταῖο στόν μακρό κατάλογο τῶν «ὑποψηφίων τῆς εἰρήνης». Ἡ δηλωμένη του πολιτική ἦταν νά τερματίσει τήν ἀμερικάνικη ἀνάμιξη, ν' ἀποσύρει τίς χερσαῖες δυνάμεις, καί νά «βιετναμοποιήσει» τόν πόλεμο. Στήν οὐσία, ἐπιδίωκε τήν στρατιωτική νίκη βασιζόμενος στήν ἀπό μακριά δρώσα ἀμερικάνικη ναυτική κι ἀεροπορική δύναμη. Τέσσερα χρόνια ἐντατικῶν βομβαρδισμῶν δέν ἔφεραν κοντύτερα τή νίκη, κι ὥς τόν Νοέμβρη τοῦ 1972, ἡ μαζική δυσαρέσκεια ἐνάντια στόν πόλεμο εἶχε πάρει τέτοια ἔκταση, πού τό φερέφωνο τοῦ Νίξον, ὁ Κίσιγκερ, δέν εἶχε παρά νά πεῖ ὅτι ἡ ὑπογραφή μιᾶς «εἰρηνευτικῆς συμφωνίας» ἦταν ζήτημα ὡρῶν, γιά νά κερδίσει ὁ Νίξον μιά σαρωτική νίκη στίς ἐκλογές. Ὁ Νίξον, ὅμως, ἔμελλε τώρα νά ἔχει προβλήματα μέ τόν Θιέου (πού δήλωνε δημόσια ὅτι ἦταν ὑπέρ τῆς συνέχισης τοῦ πολέμου καί τῆς εἰσβολῆς στό Βορρᾶ), πού θύμιζαν μᾶλλον τά προβλήματα τῆς Μόσχας μέ τό Ἀνόϊ. Οἱ ὅροι τῆς κα-

τάπαυσης τοῦ πυρός μπορεῖ νά 'ταν ἀρκετά καλή γιά τίς ΕΠΑ, ὄχι ὅμως καί γιά τόν Θιέου. Ἕναν μήνα ἀργότερα, τόν Νοέμβρη τοῦ '72, οἱ ΕΠΑ ἐξαπόλυσαν ἕναν ἀπό τούς σφοδρότερους βομβαρδισμούς ἐνάντια στό 'Ανόϊ, πού συνεχίστηκε ἐπί 12 μέρες. Περισσότεροι ἀπό 40 χιλ. τόννοι βομβῶν ρίχτηκαν σέ πυκνοκατοικημένες περιοχές τῆς πρωτεύουσας (περιοχές μέ περισσότερους ἀπό 12.000 κάτοικους ἀνά τετραγ. μίλι). Ἦταν κοινό μυστικό ὅτι ἐπρόκειτο γιά βομβαρδισμό μέ πολιτικά κίνητρα. (Οἱ ΕΠΑ εἶχαν πολύ πιό ἀσφαλή, καλύτερα καί ἀκριβέστερα ἀεροπλάνα ἀπό τά Β52, ἄν ἐνδιαφέρονταν μόνο νά πλήξουν στρατιωτικούς στόχους). Ὁ βομβαρδισμός ἦταν μιά τελευταία προσπάθεια νά ἱκανοποιήσουν τόν Θιέου, ὑποχρεώνοντας τό 'Ανόϊ νά κάνει «παραχωρήσεις». Ἡ ἀποτυχία τους δέν προκάλεσε κατάπληξη.

Οἱ βομβαρδισμοί προκάλεσαν ἕνα κῦμα διαμαρτυρίας, δίχως προηγούμενο, ἀπό μέρους κάθε χώρας τοῦ κόσμου (ἡ Βρεταννία ὑπῆρξε μιά ἀξιοσημείωτη ἐξαίρεση, τό ἴδιο κι ἡ Ἑλλάδα), πού σέ συνδυασμό μέ μιά ἰδιαίτερη ἀναταραχή στό Ἀμερικάνικο Κογκρέσσο (μέ τούς Γερουσιαστές 2:1 ΚΑΤΑ τῶν βομβαρδισμῶν) πού ἀπειλοῦσε νά ψηφίσει νόμο γιά τόν τερματισμό τῆς παραπέρα χρηματοδότησης τοῦ πολέμου, ὑποχρέωσε τήν κυβέρνηση νά στείλει τόν Κίσινγκερ πίσω στό Παρίσι μέ διαταγή νά ὑπογράψει μιά συμφωνία μέ ὁποιουσδήποτε ὅρους. Οἱ ὅροι πού ὑπογράφηκαν στίς 17 τοῦ Γενάρη τοῦ '73, ἦταν οὐσιαστικά οἱ ἴδιοι πού προτάθηκαν ἀπό τό 'Ανόϊ τόν περασμένο Ὀκτώβρη.

Μπίζνες στό συνηθισμένο στύλ τοῦ Πεκίνου

Ἕνα ἀπό τά πιό ἀποτελεσματικά ὅπλα πού διέθετε τό ὁπλοστάσιο τῆς ἀντιπολεμικῆς προπαγάνδας, ἦταν πάντα ἡ ἀποκάλυψη τῶν μεγάλων κερδῶν πού ἀποκόμιζαν αὐτοί πού ὀφελοῦνται ἀπό τό νά βάζουν τούς ἁπλούς ἀνθρώπους νά σφάζονται μεταξύ τους. Ἐνῶ οἱ ἐργάτες πέθαιναν στό πεδίο τῆς μάχης, οἱ μετοχές ἀνέβαιναν στό Χρηματιστήριο. Αὐτό πού ἐμφανίστηκε σάν συγκλονιστική ἀποκάλυψη στούς ἔκπληκτους Σταλινικούς, Τροτσκιστές καί Μαοϊκούς, ἦταν ἡ περιγραφή, ἀπό τόν Ντένις Μπλάντγουορθ στόν «OBSERUER» τῆς 18 Δεκέμβρη 1966, τῆς μεταφορᾶς ἀτσαλιοῦ ἀπ' τήν Κίνα στίς ΕΠΑ μέσω Σιγκαπούρης. Νωρίτερα τόν ἴδιο χρόνο, οἱ συναλλαγές εἶχαν φτάσει στό ἀπόγειό τους, ὅταν ἡ Κίνα πούλησε στίς ΕΠΑ, ἐπεξεργασμένο κι ἀνεπεξέργαστο ἀτσάλι ἀξίας περίπου 357.000 λιρῶν, γιά νά χρησιμοποιηθεῖ στήν κατασκευή νέων ἀεροπορικῶν καί ναυτικῶν βάσεων στό Ν. Βιετνάμ. Οἱ Κινέζοι πληρώθηκαν μέσω Τραπεζῶν τοῦ Χόγκ Κόγκ.

Αὐτό ὑπῆρξε μιά ζωτική συναλλαγή γιά τίς ΕΠΑ. Μόνο τό Πεκίνο ἦταν σέ θέση νά προσφέρει τίς προδιαγραφές, τίς ποσότητες καί τήν ἐξαιρετική προθεσμία παράδοσης πού ζητοῦσαν οἱ στρατιωτικοί εἰδικοί. Μόλις πέρασε ἡ ἄμεση κρίση (καί οἱ Γιαπωνέζοι καί Βέλγοι πραματευτές μπόρεσαν ν' ἀνταποκριθοῦν στίς αὐξανόμενες ἀμερικάνικες ἀνάγκες) οἱ

ἀξιωματοῦχοι τῶν ΕΠΑ ξαναγύρισαν σέ αὐστηρότερους ἐλέγχους — πού δέν ἐπέτρεπαν ἐμπορικές συναλλαγές μέ τήν «Ἐρυθρά Κίνα»!

Εἰπώθηκε ἀκόμη ὅτι τσιμέντο πού κατασκευάζονταν στή Χαϊφόγκ (τό κυριότερο λιμάνι τοῦ Β. Βιετνάμ, πού βομβαρδιζόταν πολύ συχνά ἀπό τούς Ἀμερικάνους) μπορεῖ νά χρησιμοποιήθηκε στό χτίσιμο βάσεων στό Ν. Βιετνάμ. Ὁπωσδήποτε, στά 1966, μεγάλες ποσότητες τσιμέντου ἔφυγαν ἀπ' τήν Χαϊφόγκ γιά τή Σιγκαπούρη, καί συνέπεσαν μέ πωλήσεις μεγάλων ποσοτήτων τσιμέντου ἀπό τήν Σιγκαπούρη στή Σαϊγκόν.

Δέν ἀποδείχτηκε ποτέ μέ βεβαιότητα ὅτι ἐπρόκειτο γιά τό ἴδιο τσιμέντο. Ἀπό ἄποψη ἐμπορίας, αὐτό δέν ἔχει καί τόση σημασία. Δέν ἐνδιαφέρει τό ἄν ἕνας συγκεκριμένος σάκκος ἤ κάποιος ἄλλος εἶχε σάν τελικό προορισμό τή Σαϊγκόν. Οἱ γενικές κατευθύνσεις τοῦ ἐμπορίου εἶναι, ὡστόσο, πολύ ἀποκαλυπτικές. Ἡ ἠθική δέν μπορεῖ ποτέ νά 'ναι ἕνας παράγοντας τῆς λειτουργίας τῆς παγκόσμιας καπιταλιστικῆς οἰκονομίας (τῆς «ἐλεύθερης» ἤ τῆς «κομμουνιστικῆς»). Γι' αὐτούς, τό ἐμπόριο τῶν «ἀρχῶν» ἦταν πάντα ἡ ἀρχή τοῦ ἐμπορίου. Στήν Ἀνατολή, ὄχι λιγότερο ἀπ' ὅτι στή Δύση, ἡ ὕψιστη ἀξία ἐξακολουθεῖ νά 'ναι ἡ ἀνταλλακτική ἀξία.

Φράξιες στίς κομμουνιστικές παρατάξεις

Ἕνα ἀπ' τά μεγαλύτερα «ἐπιτεύγματα» τῶν κρατικο - καπιταλιστικῶν γραφειοκρατιῶν, ὑπῆρξε ὁ μύθος τῆς «ἑνότητας», πού προπαγάνδιζαν μ' ἐπιτυχία γι' αὐτούς καί τούς ὀπαδούς τους στόν ἔξω κόσμο. Τό ὅτι ὑπάρχουν διαφορές ἀπόψεων (δηλαδή, συμφερόντων) ἀνάμεσα στό Πεκίνο καί στή Μόσχα, ἤ στό Ἀνόϊ καί στή Μόσχα, ἤ στό Ἀνόϊ καί στό Πεκίνο, εἶναι τώρα κοινό μυστικό. Ἀλλά ὁ μύθος τῆς «κοινῆς ἄποψης» στό ἴδιο τό Ἀνόϊ, ἤ ἀνάμεσα στό Ἀνόϊ καί στό NLF, ἤ στό ἐσωτερικό τοῦ ἴδιου τοῦ NLF, ἐξακολουθεῖ νά ἐπιβιώνει. Φυσικά, αὐτή ἡ ἀπλοϊκή ἄποψη γιά τόν κόσμο εἶναι τό ψωμοτύρι τῆς κοινῆς τους ἰδεολογίας.

Ἀναφέραμε ἤδη τίς συγκρούσεις συμφερόντων ἀνάμεσα στούς ἡγέτες τοῦ Ἀνόϊ, πού ἤθελαν ν' ἀφιερώσουν ὅλη τους τήν ἐνεργητικότητα στήν ἀνοικοδόμηση τῆς «δικῆς» τους χώρας, καί στούς «συντρόφους» τοῦ Νότου, πού ἐπωμιζόμενοι τό βάρος τῆς πάλης, ἀπειλοῦσαν νά «δουλιάξουν τό καράβι». Σ' αὐτή τήν περίπτωση, τό πρόβλημα λύθηκε ὑπέρ τῶν τελευταίων Ἡ ἀπόφαση (ἀνάγκη) τῶν ΕΠΑ νά διεξάγουν πόλεμο ἐνάντια στό Βορρᾶ, ἀνάγκασε τό Ἀνόϊ ν' ἀντιδράσει καί νά στείλει στρατεύματα στό Νότο.

Ἡ συντριπτική καί μαζική ἐνίσχυση τῆς στρατιωτικῆς δύναμης τῶν ἀμερικάνων στά '65, κλόνισε τό καθεστώς τοῦ Ἀνόϊ καί προκάλεσε (ἤ ἀποκάλυψε) διαιρέσεις στό θέμα τοῦ πολέμου ἤ τῆς εἰρήνης. Ὁ Χό Τσί Μίνχ προσωπικά ἔκανε ἀνοίγματα πρός τίς ΕΠΑ, μέσω τοῦ Ἰταλικοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, γιά μιάν ἀπροσδιόριστη ἐπέκταση τῶν ἐκκεχειριῶν τῶν Χριστουγέννων καί τοῦ Τέτ, οἱ ἐκκλήσεις του ὅμως δέν εἰσακούστηκαν. Ὁ Τζόνσον ἦταν σίγουρος ὅτι θά κατάφερνε νά νικήσει. Γιά μιάν ἀκόμη φορά ἡ ἀπόφαση καθορίστηκε ἀπ' τά πράγματα. Στό τεῦχος τοῦ

Φλεβάρη 1966, τοῦ μηνιαίου θεωρητικοῦ περιοδικοῦ τοῦ 'Ανόϊ «Χοὺκ Τάπ», ὁ Λέ Ντούκ Θό ἀναφέρθηκε περιφρονητικά σέ κείνους τούς «συντρόφους» πού ξέπεσαν στόν «πατσιφισμό καί τόν πεσιμισμό». Αὐτό ἔγινε ἀκόμα πιό σαφές ἀπό ἕνα ἄρθρο στό τεῦχος τοῦ 'Ιούλη τοῦ ἴδιου ἔντυπου, ὅπου ὁ ἴδιος ὁ Νγκυέν Τσί Θάνχ παραδέχτηκε ὅτι ἡ «ἰδεολογική ἀμφιταλάντευση πού προκλήθηκε ἀπό τήν ἐνίσχυση τῆς θέσης τῶν ἀμερικάνων» ἐπηρέασε πολύ τό ἠθικό.

Λίγα ἐπεξηγηματικά λόγια εἶναι ἀπαραίτητα γιά νά βοηθήσουν κάποιον νά γνωρίσει τίς διάφορες ὀργανώσεις πού ὑπάρχουν στό Νότο καί νά καταλάβει τίς μεταξύ τους σχέσεις. Τό 'Εθνικό 'Απελευθερωτικό Μέτωπο (NLF) σχηματίστηκε ἀρχικά στά 1960 ἀπό τρία Νοτιοβιετναμικά Κόμματα, πού τά ἕνωσε ἡ ἀντίθεσή τους ἀπέναντι στόν Ντιέμ: τό Δημοκρατικό Κόμμα, τό Ριζοσπαστικό Σοσιαλιστικό καί Προοδευτικό Κόμμα, καί τό Λαϊκό 'Επαναστατικό Κόμμα. Κατά τήν ἐπίθεση Τέτ ἑνώθηκε μ' αὐτά ἡ Συμμαχία τῶν 'Εθνικοδημοκρατικῶν καί Εἰρηνευτικῶν Δυνάμεων. Στίς 8 'Ιούλη τοῦ 1969, τά 4 αὐτά κόμματα ἀνακοίνωσαν τόν σχηματισμό μιᾶς «Προσωρινῆς Κυβέρνησης» τοῦ Ν. Βιετνάμ.

Μετά τήν ἐπίθεση Τέτ ἀναπτύχθηκε μιά ὅλο καί μιά πιό διογκούμενη ἀντιπολίτευση ἀπέναντι στήν ἐπίσημη πολιτική γιά διαπραγματευτικό μέ διαπραγματεύσεις. Αὐτή ἡ ἀντιπολίτευση εἶχε ρίζες στό NLF καί στήν ἴδια τήν κυβέρνηση τοῦ 'Ανόϊ (ὁ Λέ Ντουάν, ἡγέτης τοῦ 'Εργατικοῦ Κόμματος τοῦ Β. Βιετνάμ κι ἕνας φανερός μή-μάχιμος, εἶναι ἕνας γνωστός ὑποστηριχτής τῆς φιλοσοφίας τοῦ «ἀγώνα ὥς τήν τελική νίκη»), κι ἀνάμεσα στούς ἁπλούς Βορειοβιετναμέζους πού πολεμοῦν στόν Νότο.

Στίς 10 Νοέμβρη τοῦ 1972, ἐνῶ οἱ διαπραγματεύσεις μέ τόν Κίσιγκερ προχωροῦσαν, ἡ ἀντιπολίτευση χτύπησε. Σύμφωνα μέ τήν «LE MONDE», στίς 25 Νοέμβρη 1972, περισσότεροι ἀπό 1000 στρατιῶτες ὑπό τήν διοίκηση τοῦ Βορειοβιετναμέζου στρατηγοῦ Λέ Βίνχ Χόα ἐπετέθηκαν στό στρατόπεδο τῶν ἡγετῶν τοῦ NLF καί τῆς PRG πού βρίσκονταν στή ζώνη 4, στά βορειοδυτικά τῆς χώρας καί κοντά στή Σαϊγκόν. "Υστερα ἀπό δύο μέρες μαχῶν τό στρατόπεδο ἔπεσε. Τά μέλη τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς καί τῆς Κυβέρνησης δραπέτευσαν. Οἱ ἀμερικάνοι τήρησαν αὐστηρή οὐδετερότητα σ' αὐτή τή φραξιονιστική μάχη.

Σέ λίγες ὧρες «νομιμόφρονα» στρατεύματα πού ἔσπευσαν στήν περιοχή ἀντεπετέθηκαν μέ πυροβολικό. Δύο ἀπό τίς τρεῖς «ἐξεγερμένες» μεραρχίες παραδόθηκαν, ἡ τρίτη διέφυγε. Τήν ἐπιτυχημένη ἀντεπίθεση δέ διεύθυνε κανένας ἄλλος παρά ὁ ἴδιος ὁ Τράμ Νάμ Τρούνγκ, 'Υπουργός 'Αμύνης τῆς PRG.

Συγκροτήθηκε ἕνα δικαστήριο καί οἱ ἀρχηγοί δικάστηκαν. Οἱ 3 κύριοι κατηγορούμενοι ἦταν: ὁ Τράν Μπάχ Ντάνγκ (μέλος τοῦ προεδρείου τῆς Κ.Ε. τοῦ NLF), ὁ Βό Τσί Κόνγκ (Πρόεδρος τοῦ Λαϊκοῦ 'Επαναστατικοῦ Κόμματος) καί ὁ Βό Βάν Μόν (μέλος τῆς Κ.Ε. τοῦ NLF). Καταδικάστηκαν σέ 10 χρ., 20 χρ. καί σέ θάνατο ἀντίστοιχα. Εἴκοσι ἄλλοι κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν σέ φυλάκιση 5 χρόνων.

'Ακολούθησαν ἄμεσες ἀλλαγές στήν σύνθεση τῆς PRG, ὅπου ὁ κύριος χαμένος ἦταν τό Λαϊκό 'Επαναστατικό Κόμμα. Ἕνα τηλεγράφημα τοῦ Φάμ Βάν Ντόνγκ πρόσφερε ἀνεπιφύλακτη ὑποστήριξη στίς παινές καί στίς ἀλλαγές. Ὑπόσχονταν πρόσθετα μέτρα πού θά ἐμπόδιζαν τά Βορειοβιετναμικά στρατεύματα νά ἐπεμβαίνουν στά ἐσωτερικά τοῦ Νότου. Καί οἱ 'Αμερικάνοι νόμιζαν πώς εἶχαν προβλήματα μέ τόν Θιέου!

Βρεταννία καί Βιετνάμ

Τό νά ποῦμε ὅτι οἱ διαδοχικές βρεταννικές Κυβερνήσεις ἀκολουθοῦσαν πιστά τήν ἀμερικάνικη πολιτική στό Βιετνάμ δέν εἶναι καί σπουδαία ἀποκάλυψη. Πράγματι, μέσα στά πλαίσια τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου, δέ θά μποροῦσε νά συμβεῖ κάτι διαφορετικό[58].

Ἡ Βρεταννική ὑποστήριξη στήν ἀμερικάνικη ἐμπλοκή στόν πόλεμο ξεπερνοῦσε τά ὅρια τῆς ἁπλῆς «ἠθικῆς» ὑποστήριξης. Οἱ «SUNDAY TIMES» τῆς 16ης 'Οκτώβρη 1966, ἀποκάλυψαν ὅτι στή Βρεταννική Σχολή Πολέμου Ζούγκλας στήν Τζοχόρε, στή Νότια Μαλαισία, οἱ Νοτιοβιετναμέζοι διδάσκονταν νά σκοτώνουν τούς συμπατριῶτες τους μέ ἔξοδα τοῦ Βρεταννοῦ φορολογούμενου. Ἡ Σχολή καυχιέται ὅτι μεταξύ τῶν ἐκπαιδευομένων πού εἶχαν περάσει ἀπ' αὐτή συγκαταλέγονται κάμποσα πραγματικά «ὑψηλά ἱστάμενα πρόσωπα» τῆς Σαϊγκόν. 'Ορισμένοι ἀπό τούς μαθητές ἦταν 'Αμερικάνοι κληρωτοί, ὅλοι πολύ πρόθυμοι νά διδαχθοῦν ἀπό τήν Βρεταννική πείρα καταδίωξης «κομμουνιστῶν» στίς ζοῦγκλες τῆς Μαλαισίας. Διαδοχικές κυβερνήσεις, 'Εργατικές καί Συντηρητικές, κατασκεύαζαν καί φρουροῦσαν ἀεροδρόμια στό Σιάμ πού χρησιμοποιοῦνταν ἀπό τά 'Αμερικανικά βομβαρδιστικά καί καταδιωχτικά πού ἐπιτίθονταν στό Β. Βιετνάμ. Μερικές φορές, στίς πτήσεις συμμετεῖχαν καί «παρατηρητές» τῆς RAF.

Ἡ Βρεταννία κατασκευάζει καί πουλάει βόμβες ναπάλμ στίς ΕΠΑ. Κατασκευάζει ἐπίσης δηλητηριώδη ἀέρια πού χρησιμοποιήθηκαν ἀπό τούς 'Αμερικάνους γιά νά «ξετρυπώνουν» τούς Βιετκόγκ ἀπό τά καταφύγιά τους στό Νότιο Βιετνάμ. Ἡ 'Εργατική Κυβέρνηση δώρισε μεγάλες ποσότητες στρατιωτικοῦ ὑλικοῦ στόν Κύ. Μόνον ἡ 'Εταιρία Φόρντ ἔστειλε 1000 μηχανές στό Βιετνάμ. Θά πρέπει νά ὑπάρχουν ντουζίνες ὁλόκληρες ἄλλα παραδείγματα, τά ὁποῖα ὅμως δέν ξέρουμε! Ὁ Ἔντουαρντ Χήθ θά ὑποστήριζε πιό «ἀνοιχτά» τούς 'Αμερικάνους συντρόφους του, ἀλλά αὐτά εἶναι πολύ λεπτά ζητήματα γιά νά τά συζητᾶ δημόσια ἀκόμα κι ἕνας Τόρυς Πρωθυπουργός.

Τό εὐρύτερο φόντο

Τό ὅτι οἱ Νίξον, Μπρέζνιεφ καί Μάο τά πᾶνε τόσο καλά αὐτό τόν καιρό θά πρέπει, πράγματι, νά φαίνεται ἐκπληκτικό σ' αὐτούς πού πιστεύουν ὅτι ὁ Δυτικός καπιταλισμός κι ὁ 'Ανατολικός κομμουνισμός ἀντιπροσω-

πεύουν θεμελιακά διαφορετικά κοινωνικά συστήματα. 'Αμφισβητοῦμε αὐτό τόν ἰσχυρισμό, καί θά δείξουμε τή βασική ὁμοιότητα τῆς κοινωνικῆς δομῆς αὐτῶν τῶν μεγάλων δυνάμεων. Εἶναι ὅλες ταξικές κοινωνίες. Σέ κάθε κράτος, εἴτε πρόκειται γιά τίς ΕΠΑ, εἴτε γιά τήν Κίνα ἤ τή Ρωσία, ὑπάρχουν αὐτοί πού διευθύνουν κι αὐτοί πού ὑπακούουν. Οἱ ἀντίστοιχες οἰκονομίες τους βασίζονται στή συσσώρευση κεφαλαίου, πού εἶναι «ἀποθηκευμένη», «πλεονάζουσα», ἤ «ἀπλήρωτη» ἐργασία πού ἔχει ἀποσπαστεῖ ἀπό τούς ἐργάτες (καί/ἤ τούς ἀγρότες). "Αν χρησιμοποιήσουμε τή Μαρξιστική ὁρολογία, αὐτά εἶναι ὅλα «καπιταλιστικά κράτη».

Στή Δύση, τό κράτος κατέχει καί/ἤ ἐλέγχει μιάν αὐξανόμενη αναλογία τῆς οἰκονομικῆς ὑποδομῆς· ὁ ρόλος τοῦ ἰδιώτη καπιταλιστῆ χάνει σταδιακά τή σημασία του[59]. Στήν 'Ανατολή, στό μεταξύ, ἡ γραφειοκρατία ἐξουσιάζει ὁλοκληρωτικά τήν παραγωγή.

Ἡ βασική ὁμοιότητα τῶν δύο συστημάτων ἀναγνωρίζεται ἀπό τά πιό προχωρημένα στρώματα τῶν ἀντίστοιχων ἀρχουσῶν τάξεων. Δυστυχῶς εἶναι μόνον οἱ «ἐπαναστάτες» κι οἱ συνοδοιπόροι τους πού καταφέρνουν ἀκόμη νά αὐταπατῶνται θεωρώντας τόν κομμουνιστικό κόσμο ὅτι συνδέεται κατά κάποιον τρόπο μέ τήν ἐργατική ἐξουσία.

Μολονότι οἱ μεγαλύτερες παγκόσμιες δυνάμεις εἶναι βασικά καπιταλιστικές, ὁ καπιταλισμός ἄλλαξε, καί διαρκῶς ἀλλάζει. Μιά ἀπό αὐτές τίς ἀλλαγές εἶναι ἡ νέα σχέση τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ μέ τόν Τρίτο Κόσμο.

Λίγο πρίν τήν διάλυση τῆς Βρεταννικῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ ὀρθόδοξοι Μαρξιστές - Λενινιστές ὑποστήριζαν συνήθως ὅτι τό σχετικά ὑψηλό βιοτικό ἐπίπεδο τῆς Βρεταννικῆς ἐργατικῆς τάξης ἦταν δυνατό μόνον χάρη στήν ὑπερεκμετάλλευση τῶν ἀποικιακῶν λαῶν. Οἱ παλιοί ἰμπεριαλισμοί χρειάζονταν τίς αὐτοκρατορίες τους γιά νά διαθέτουν τά πλεονάζοντα ἐμπορεύματά τους, νά ἀποκτοῦν φθηνές πρῶτες ὕλες, ἤ νά ἐξάγουν τό πλεονάζον κεφάλαιό τους. Αὐτή ἡ ἐκμετάλλευση ἦταν πολύ πραγματική, ἀλλά τά γεγονότα πού ἀκολούθησαν ἔδειξαν ὅτι ὁ καπιταλισμός ΜΠΟΡΕΙ νά ὑπάρξει καί ὅτι, στήν πραγματικότητα, ἐπεκτείνεται ἄνετα καί χωρίς ἀποικίες αὐτοῦ τοῦ συγκεκριμένου τύπου. Τά παραδείγματα τῆς Βρεταννίας, Γαλλίας, 'Ολλανδίας καί Βελγίου ἀποτελοῦν πειστικές ἀποδείξεις. Ἡ ἐπιβίωση τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ δέν ἐξαρτιέται ἀπ' τήν ἐκμετάλλευση «καταπιεζόμενων» ἐθνῶν. Σήμερα, ὁ σύγχρονος καπιταλισμός εἶναι πιό ὁλοκληρωτικός καί ἀγκαλιάζει τά πάντα, ἐνσωματώνοντας τίς πρώην ἀποικιακές χῶρες στή γιγάντια ἱεραρχική δομή του, ἐπεκτείνοντας τήν κυριαρχία του σ' ὅλο τόν κόσμο, ἀφομοιώνοντας ὅλους, σέ κάθε ἐπίπεδο, σέ κάθε χώρα, χειραγωγώντας τόν καθένα ξεχωριστά καί ὅλους μαζί σάν ἐργάτες καί συνάμα σάν καταναλωτές. Δημιουργεῖ στίς ἀποικιακές χῶρες ὄχι μόνον μορφές κοινωνικῆς ὀργάνωσης πού ἀνταποκρίνονται στή δομή καί τίς ἀνάγκες του, ἀλλά κι ἐπίσης μιά κατάσταση κοινωνικῆς, πολιτιστικῆς, πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς ἐξάρτησης πού βοηθάει τήν διαιώνιση τῆς κυριαρχίας του. Ἡ σχέση τῆς σύγχρονης Γαλλίας μέ τήν σύγχρονη

'Αλγερία είναι πού χαρακτηρίζει περισσότερο τό σύγχρονο καπιταλισμό, ἀπ' ὅτι, ὅς ποῦμε, ἡ σχέση τῆς Πορτογαλίας μέ τήν 'Αγκόλα (ἤ τῶν ΕΠΑ μέ τό Ν. Βιετνάμ).

Τό Βιετνάμ δέν εἶναι μεμονωμένη περίπτωση. Ἡ πιό σημαντική ἐξέλιξη τῶν ἀναδυομένων ἀποικιακῶν κρατῶν εἶναι τό ὅτι «ὑπερπηδοῦν» τόν ἰδιωτικό καπιταλισμό καί μεταπηδοῦν κατευθεῖαν στόν κρατικό καπιταλισμό, συχνά κάτω ἀπ' τήν αἰγίδα ἑνός ἐθνικοῦ «κομμουνιστικοῦ» κόμματος πού χρησιμοποιεῖ τήν μαρξιστική ρητορική περί «ἀνάπτυξης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων». Σ' αὐτές τίς χῶρες ἡ ἰμπεριαλιστική κυριαρχία πού προηγήθηκε τῆς ἀνεξαρτησίας, ἀπόκλεισε τήν ἀνάπτυξη μιᾶς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ πρόσφατη ἱστορία εἶναι γεμάτη ἀπό παραδείγματα γραφειοκρατικῶν καθεστώτων πού ἰσχυρίζονται ὅτι ἀντιπροσωπεύουν τούς «ἐθνικούς πόθους» τῶν ἀποικιακῶν λαῶν. Οἱ ἡγέτες τους γενικά εἶχαν τήν ἀμέριστη ὑποστήριξη τῶν παραδοσιακῶν ἐπαναστατῶν τῆς Δύσης. (Γιά νά κατονομάσουμε μερικούς: Κενυάτα, Κάουντα, Νκρούμαχ, Κάστρο, Μπέν Μπέλα). Στό παρελθόν ἀρνηθήκαμε νά ὑποστηρίξουμε αὐτούς ὅπως ἀρνούμαστε νά ὑποστηρίξουμε τόν Χό Τσί Μίνχ (ἔχοντας ἀκόμα περισσότερα πραγματικά στοιχεῖα στά χέρια μας).

Ἡ ἀμερικανική πολιτική στή Νοτιοανατολική 'Ασία ὑπῆρξε, ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη, ὅλο καί πιό παρωχημένη. 'Ακολούθησε ἀρχικά τήν παράδοση τοῦ παλιοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί διαπιστώνεται τώρα ἀπό τούς 'Αμερικάνους ἡγέτες ὅτι εἶναι ἀντίθετη μέ τά ἴδια τά καπιταλιστικά τους συμφέροντα. Μόνον αὐτοί πού σκέπτονται μηχανιστικά καί πού θεωροῦν τούς καπιταλιστές σάν αἰώνιες μαριονέτες τῆς ἱστορίας, ἀνίκανους νά δράσουν σύμφωνα μέ τά μακροπρόθεσμα συμφέροντά τους, ἤ ν' ἀλλάξουν θεμελιακά τήν πορεία τους, δέν κατορθώνουν νά δοῦν αὐτή τήν ἀλλαγή.

Τό ταξίδι τοῦ Ρ. Νίξον στό Πεκίνο, πού ἰσοδυναμοῦσε μέ μιά ντέ φάκτο ἀναγνώριση τῆς Κίνας, ἦταν μόνο ἡ ἐμφανής κατάληξη μιᾶς ἀλυσίδας σκέψεων πού ὁδήγησαν σέ μιά ριζική ἀναθεώρηση τῆς ἀμερικανικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς στήν 'Ασία.

Ἡ Κινέζικη «ἡγεσία» φαίνεται ἐπίσης νά διδάχτηκε ὁρισμένα πράγματα τά τελευταῖα λίγα χρόνια καί εἶναι τώρα λιγότερο πιθανό νά πιστεύει στή ρητορική της. Ὁ Μάο Τσέ Τούνγκ δέν ὑπῆρξε ποτέ ἐνθουσιώδης ὑποστηρικτής τῆς ἐμπλοκῆς στόν πόλεμο. Μιλώντας στόν Ἔντγκαρ Σνόου στά 1965, τόνισε ὅτι ὁ Κινεζικός στρατός «θά βγεῖ ἀπό τά σύνορα τῆς χώρας του γιά νά πολεμήσει μόνον ἄν οἱ ΕΠΑ τῆς ἐπιτεθοῦν», γιατί οἱ Κινέζοι ἦταν «πολύ ἀπασχολημένοι μέ τίς ἐσωτερικές τους ὑποθέσεις». Σύμφωνα μέ τόν Σνόου, πού ἀναφέρει μέ λεπτομέρειες αὐτή τή συζήτηση στό περίφημο ἔργο του, «THE LONG REVOLUTION», ὅποτε ἄρχιζε ἕνας «ἀπελευθερωτικός ἀγῶνας», ὁ Μάο ἔλεγε ὅτι ἡ Κίνα «θά δημοσίευε δηλώσεις καί θά ὀργάνωνε ἐκδηλώσεις γιά νά τόν ὑποστηρίξει» καί ὅτι «αὐτό ἀκριβῶς ἦταν πού ἐνοχλοῦσε τούς ἰμπεριαλιστές».

Χωρίς νά προκαλεῖ ἔκπληξη, οἱ Κινέζοι ἡγέτες ἐνθουσιάστηκαν μαθαίνοντας ὅτι ὁ 'Αμερικανός Πρόεδρος θά χαιρόταν νά κάνει μιά φιλική

ἐπίσκεψη, νά δεχτεῖ τήν Κινεζική εἰσδοχή στόν ΟΗΕ καί νά ἐγκαταλείψει τήν πολιτική γιά τίς «δυό Κίνες», ἀναφορικά μέ τήν Φορμόζα. Ὁ Μάο ἀνάφερε στόν Ἔντγκαρ Σνόου ὅτι προτιμοῦσε «ἀνθρώπους σάν τόν Νίξον ἀπό τούς σοσιαλδημοκράτες καί τούς ρεβιζιονιστές: ἐκείνους πού ὅταν βρίσκονται στήν ἐξουσία φέρονται ὁλότελα διαφορετικά ἀπ' αὐτό πού ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι. Ὁ Νίξον μπορεῖ νά 'ναι ἀπατεώνας ἀλλά εἶναι ἴσως λιγότερο ἀπό μερικούς ἄλλους. Ὁ Νίξον υἱοθέτησε σκληρές μεθόδους, ἀλλά χρησιμοποίησε ἐπίσης καί κάποιες ἤπιες μεθόδους. Ναί, ὁ Νίξον θά μποροῦσε ἁπλῶς νά πάρει τό ἀεροπλάνο καί νά 'ρθεῖ».

Τό τελικό ἀποτέλεσμα τῆς ἐπίσκεψης στό Πεκίνο (καί τῆς ἐπίσκεψης στή Μόσχα, πού ἐπακολούθησε), ἦταν ὅτι ὁ Νίξον ἔνιωσε ὅτι θά μποροῦσε νά κάνει ὅ,τι ἤθελε στό Βόρειο Βιετνάμ (ἐκτός ἀπό ἀνοιχτή εἰσβολή ἤ τή χρήση πυρηνικῶν ὅπλων) καί βεβαιώθηκε ὅτι δέν θά ὑπάρξουν ἀντίποινα ἀπό μέρους τῆς Κίνας ἤ τῆς ΕΣΣΔ. Καί σάν ἐπιβεβαίωση αὐτοῦ, οἱ μαζικές ἐπιδρομές τοῦ Δεκέμβρη 1972 ξεσήκωσαν βίαιες ἀντιδράσεις στίς περισσότερες καπιταλιστικές χῶρες, ἀλλά μόνο χλιαρή διαμαρτυρία ἀπό μέρους τῆς Κίνας, ἐνῶ ἡ Μόσχα δέν ἔκανε οὐσιαστικά κανένα σχόλιο.

Ἡ παραδοσιακή ἀριστερά δέν κατάφερε νά συλλάβει δύο κύρια σημεῖα. Πρῶτον, ἡ ἀμερικανική πολιτική στό Βιετνάμ δέν ἦταν ἀπαραίτητη, ἀλλά μᾶλλον ἀντίθετη, πρός τήν νεο - ἀναπτυσσόμενη μορφή τοῦ καπιταλισμοῦ. Δεύτερον, οἱ ἡγέτες τῆς Μόσχας καί τοῦ Πεκίνου ἦταν ἀπόλυτα πρόθυμοι νά κλείσουν μιά «συμφωνία» παρά τίς διαμαρτυρίες τοῦ Ἀνόϊ. Οἱ γραφειοκράτες τῆς Μόσχας καί τῆς Οὐάσιγκτον περίμεναν αὐτό πού τελικά πέτυχαν μέ τήν συμφωνία τοῦ Κίσιγκερ — μιά διχοτόμηση Κορεατικοῦ τύπου. Τά ἐμπόδια ἦταν τά καθεστῶτα τῆς Σαϊγκόν καί τοῦ Ἀνόϊ, κυρίως τό τελευταῖο, μέ τό πλῆθος τῶν στρατευμάτων του νά κατέχουν περιοχές «τοῦ Νότου» — στρατεύματα πού οἱ ἀμερικάνοι βρίσκαν ἀδύνατο νά συντρίψουν στρατιωτικά, καί πού ἡ Μόσχα δέν μποροῦσε νά διαλύσει μέ πολιτικές πιέσεις, ἐξαιτίας τῶν προβλημάτων της μέ τόν «καμμουνιστικό» κόσμο καί τό Ἀνόϊ. Ὁ συνδυασμός αὐτῶν τῶν παραγόντων ἦταν πού ἔκανε τήν κυβέρνηση τοῦ Βορρᾶ νά ἐμφανιστεῖ σάν ὁ «νικητής», ἀπό καπιταλιστική, στρατιωτική καί πολιτική ἄποψη.

Συμπεράσματα

Ἑκατομμύρια ἀνθρώπων σ' ὅλο τόν κόσμο πῆραν μέρος σέ διαδηλώσεις «ἐνάντια στόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ». Αὐτό τό κίνημα συνδύαζε τήν ἀπογοήτευση, τήν ἐνοχή, τή διαφυγή, τόν ἁπλόν ἀνθρωπισμό, μιάν ἐπιθυμία νά «γίνει κάτι» καί μιά συναισθηματική (ἀλλ' ἀπερίσκεπτη) ταύτιση μέ τούς καταπιεζόμενους. Δυστυχῶς αὐτά τά κίνητρα δέν μποροῦν ποτέ νά ὑποκαταστήσουν μιά πραγματική κατανόηση τῶν πραγματικῶν δυνάμεων πού ἐμπέκονται στήν κοινωνική διαμάχη. Σ' αὐτή τή μπροσούρα προσπαθήσαμε νά δείξουμε ποιές ἦταν πραγματικά αὐτές οἱ δυνάμεις. Ὁ πόλε-

μος τοῦ Βιετνάμ ἦταν ἕνας ἐνδο - ἰμπεριαλιστικός πόλεμος. Ἡ Σαϊγκόν καί τό Ἀνόϊ, πιόνια τῶν ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων, ἀντιπροσωπεύουν ταξικές κοινωνίες πού βασίζονται στήν καταπίεση καί τήν ἐκμετάλλευση. Οἱ ἁπλοί ἄνθρωποι τοῦ Βιετνάμ δέν κέρδισαν τίποτα ἀπό τίς δεκαετίες τοῦ μακελειοῦ.

Στή Δύση, φοιτητές καί διανοούμενοι σχημάτιζαν τή σπονδυλική στήλη ἑνός κινήματος ἐνάντια στόν πόλεμο, πού 'χε μικρό ἀντίκτυπο στήν ἐργατική τάξη. Στήν πραγματικότητα, λίγες περιπτώσεις στίς τελευταῖες δεκαετίες προκάλεσαν τόσο μεγάλες διαφορές ἀπόψεων καί στάσεων ἀνάμεσα στούς κοινούς ἐργάτες καί σέ κείνους τούς διανοούμενους πού ἐπιδιώκουν νά μιλήσουν γιά λογαριασμό τους. Εἶναι αὐτό πράγματι ἐκπληκτικό;

Δείξαμε ὅτι ὅλες οἱ φανερές καί κρυφές ὀργανώσεις[60] πού χρησιμοποιήθηκαν ἀπό τούς Κομμουνιστές (ἡ ICP, οἱ Βιετμίνχ, τό NLF, ἡ «Προσωρινή Κυβέρνηση», ἀκόμη κι ἡ ἴδια ἡ ἐπίσημη Κυβέρνηση τοῦ 'Ανόϊ) ὑποστήριξαν σταθερά πολιτικές ΕΝΑΝΤΙΑ στήν ἐργατική ἐξουσία καί ΕΝΑΝΤΙΑ στήν ἀγροτική ἐξουσία. Οἱ ἀντιπολιτευτικές ὁμάδες διαλύθηκαν, κι ὅπου στάθηκε δυνατό, δολοφονήθηκαν. Ἡ ὑποστήριξη πού δέχτηκαν στηρίχτηκε στίς πιό χυδαῖες ἐθνικιστικές ἐκκλήσεις. Στίς κομμουνιστοκρατούμενες περιοχές, ἡ «οὐδετερότητα» εἶναι ἕνα ἔγκλημα πού τιμωρεῖται μέ θάνατο.

Ἡ ὀργανωμένη ἐργατική τάξη τοῦ Δυτικοῦ κόσμου δέν γεννήθηκε χθές. Γνωρίζει ὅτι ἡ σχέση ἀφεντικοῦ - ἐργάτη παραμένει ἀναλλοίωτη σ' ἕνα κομμουνιστικό καθεστώς. 'Αρνεῖται νά ἐμπλακεῖ σέ μιά πάλη πού, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἀφορᾶ μόνο τήν ἀλλαγή ἀφεντικοῦ. Γενικότερα, ἡ στάση τῶν ἐργατῶν ἀπέναντι στά καθεστῶτα τοῦ Πεκίνου καί τῆς Μόσχας εἶναι ὅτι διαφέρουν ἀπό τή Δύση μόνο κατά τό ὅτι ἡ «ἐργατική πειθαρχία» ἐπιβάλλεται σ' αὐτά πιό ἀνελέητα, κι ὅτι τό χάσμα ἀνάμεσα σέ διεύθυνση καί ἐργάτη εἶναι, ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΑΠΟΨΗ, πολύ μεγαλύτερο. Οἱ «πιστοί» τῶν διάφορων κομμουνιστικῶν φραξιῶν εἶναι ἀνίκανοι νά ξεφύγουν ἀπό τήν «ἰδεολογία» («θρησκεία») τους καί ν' ἀναγνωρίσουν αὐτά τά στοιχειώδη γεγονότα.

Τίς τελευταῖες ἑβδομάδες τοῦ πολέμου, ὅταν τά βομβαρδιστικά B52 «ἰσοπέδωναν» πυκνοκατοικημένες περιοχές τοῦ 'Ανόϊ, ἀφέθηκε στούς δυτικούς καπιταλιστές ἡγέτες νά ἐκφράσουν τό ἐνδιαφέρον τους. Ἦταν ἕνας «οὐδέτερος» Σουηδός διπλωμάτης πού ζήτησε ν' ἀναβάλει τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του στήν Οὐάσιγκτον — ὄχι ἕνας διπλωμάτης τοῦ σιδηροῦ παραπετάσματος! Οὔτε μιά λέξη προειδοποίησης δέν ἦρθε ἀπ' τή Μόσχα ἤ τό Πεκίνο. Μπαίνουμε στόν πειρασμό νά ρωτήσουμε: «Ἄν οἱ κομμουνιστές γραφειοκράτες συμπεριφέρονται ἔτσι στίς μαριονέτες τους στό 'Ανόϊ τί μποροῦν νά περιμένουν οἱ ἐργάτες κι οἱ ἀγρότες ἀλλοῦ;» Λίγη ἔκπληξη προκαλεῖ τό ὅτι ἐμπνέονταν ἐλάχιστα ἀπ' τίς διακηρύξεις τοῦ Μάο (πού «προτιμᾶ» τόν Νίξον στό κάτω - κάτω) καί τοῦ Κοσύγκιν.

Οἱ «εἰρηνευτικές συνομιλίες» τοῦ Παρισιοῦ διεξήχθηκαν μέ τή μεγαλύτερη μυστικότητα. Οἱ Βιετναμέζοι ἐργάτες κι ἀγρότες δέν εἶχαν λό-

γο οὔτε κἄν γνώση τοῦ τί ἀποφασίζονται «γιά λογαριασμό τους». Αὐτή ἡ μοιρασιά, πού ὀνομάστηκε «συνθήκη εἰρήνης» ἀπό τούς γκάγκστερς πού τήν ἐμπνεύστηκαν, καί πού ὅλοι οἱ ὅροι κι οἱ συνέπειές της θά μείνουν ἄγνωστες γιά πολλά χρόνια, περιγράφεται ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό σάν «ἔντιμη εἰρήνη» καί ἀπό τούς κομμουνιστές σάν «νίκη τῶν δημοκρατικῶν καί φιλειρηνικῶν δυνάμεων». Εἶναι πραγματικά ἀδιάφορο ἄν ἡ «εἰρήνη» θά σταθεροποιήσει μιά κατάσταση τύπου Κορέας, ἤ ἄν θά συνεχιστεῖ ὁ πόλεμός μέ ἄλλη μορφή. Ἡ μοίρα τοῦ Βιετνάμ στόν σημερινό καπιταλιστικό κόσμο εἶναι δεμένη μέ τίς διαμάχες τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ. Τό πραγματικό ζήτημα, τό ζήτημα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης, θά πρέπει νά κατανοηθεῖ καί στά δυό μέρη τοῦ Βιετνάμ.

Στό Βορρᾶ, τό καθεστώς θά ἀρχίσει τώρα νά ἀνοικοδομεῖ καί νά ἐνισχύει τό «σοσιαλιστικό» κράτος. Ἀρκετά εἰρωνικά, σημαντική βοήθεια θά δοθεῖ ἀπ' τίς ΕΠΑ. Καί γιατί ὄχι; Οἱ ἀμερικανοί ἡγέτες καταλαβαίνουν τώρα ὅτι ὑπάρχουν περισσότεροι ἀπό ἕνας τρόποι νά διατηρήσουν τήν οἰκονομική τους δύναμη καί ἐπιρροή στήν περιοχή. Γνωρίζουν ὅτι τό καθεστώς τοῦ 'Ανόϊ θά πειθαρχήσει ἀποτελεσματικά τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες «του» καί ὅτι οἱ κομμουνιστές εἶναι σίγουρο ὅτι θά κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιά νά τηρήσουν τήν «εἰρηνευτική συμφωνία» κι ὅτι θά καταστείλουν κάθε ἀγωνιστή καί ἀνυπάκουο στό Νότο.

Οἱ ἔξυπνοι καπιταλιστές καί οἱ κομμουνιστές γραφειοκράτες μαθαίνουν σιγά - σιγά ὅτι ἔχουν κοινά «συμφέροντα». Αὐτό ἐπιτρέπει στούς Νίξον, Μάο καί Μπρέζνιεφ νά ὑποστηρίζουν ἀντίθετα «πιστεύω», νά ὁπλίζουν ἀντίθετα στρατόπεδα — εἴτε στό Βιετνάμ, εἴτε στή Μέση 'Ανατολή — κι ἐντούτοις νά 'ναι βέβαιοι ὅτι ὅλα αὐτά δέν θά διαταράξουν τίς «καλές ἐμπορικές σχέσεις» πού ὑπάρχουν ἀνάμεσά τους. Γνωρίζουν ὅλοι πολύ καλά ὅτι ὁ μόνος «ἐχθρός» πού ἔχουν εἶναι ἕνα αὐτόνομο ἐργατικό κίνημα. Γι' αὐτό, ὅταν μυρίζονται κάτι τέτοιο, ὅλα τά ἄλλα ξεχνιοῦνται μπροστά στόν πανικό τους νά τό συντρίψουν61.

'Επιλογή τοῦ Χόμψον

Τό νά τασσόμαστε μέ τό ἕνα ἤ τό ἄλλο στρατόπεδο στό Βιετνάμ εἶναι σά νά μπαίνουμε κάτω ἀπ' τήν κηδεμονία τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου γραφειοκρατικοῦ μηχανισμοῦ. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι πρέπει νά «σταθοῦμε παράμερα» καί νά «μήν ἀναμιχθοῦμε». Κατά καιρούς οἱ κομμουνιστές ἀναγκάστηκαν νά πολεμήσουν κάτω ἀπ' τήν πίεση τῆς βάσης. Αὐτό συνέβη γενικά ὅταν δέν εἶχαν ἄλλη διέξοδο, ἄν ἤθελαν νά διατηρήσουν κάποιο κῦρος ἀνάμεσα στίς μάζες. 'Αναφέραμε ἀρκετές περιπτώσεις (τήν περίοδο ἀμέσως μετά τήν Κομμούνα τῆς Σαϊγκόν, τήν περίοδο ἀμέσως μετά τήν προετοιμασία τῶν ἀμερικανικῶν δυνάμεων γιά ἀντεπίθεση, κλπ.). Οἱ κομμουνιστές συμπεριφέρονται πάντα ἔτσι.

Στήν οὐσία, ἡ ἰδεολογία τους εἶναι ἀντεπαναστατική. Πιστεύουν εἰλικρινά στήν «εἰρηνική συνύπαρξη» σέ κάθε ἐπίπεδο, μολονότι ὑπάρ-

χουν καιρό πού βλέπουν τόν κίνδυνο νά «μείνουν πίσω» άπό τό κίνημα καί τότε «πᾶνε μέ τά νερά του» ἐλπίζοντας νά τό ἐλέγξουν καί νά τό ὁδηγήσουν πίσω σέ «ἀξιοπρεπῆ» μονοπάτια. Αὐτό εἶναι ἕνα διεθνές φαινόμενο — ὁ «ὀππορτουνισμός» δέν χαρακτηρίζει μόνο τούς κομμουνιστές τοῦ Βιετνάμ!

Ἐπειδή ἁπλῶς ἡ μετωπική κομμουνιστική ὀργάνωση, γιά ὁποιουσδήποτε τακτικούς καί τοπικούς λόγους, ἀναγκάζεται κατά καιρούς νά ἀγωνιστεῖ, ἀκόμη καί μόνο γιά νά «παραστήσει» τόν «ἡγέτη» αὐτοῦ τοῦ ἀγώνα, ὁ ἐπαναστάτης δέν πρέπει νά ἐγκαταλείψει αὐτό τόν ἀγώνα. Κάνοντας αὐτό εἶναι σά νά ἀποσύρεται ἀπό ἕνα ἀγώνα πού οἱ ὅροι του ἔχουν καθοριστεῖ ταξικά. Τό νά λιποτακτήσει ἰσοδυναμεῖ μέ τό νά ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ ὅροι τοῦ ἀγώνα ἔχουν ἀποφασιστεῖ ἀπ' τό «κόμμα» κι ὄχι ἀπ' τήν «τάξη». Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες, μιά τέτοια ἀπόφαση θά ἦταν ὁλότελα ἀντιδραστική.

Σ' αὐτές τίς περιπτώσεις (καί δέν εἶναι τόσο ἀνόμοιες ἤ ἄσχετες μ' αὐτές πού ἀντιμετωπίζουν οἱ βρετανοί ἐργάτες στήν καθημερινή τους πάλη ἐνάντια στό ἀφεντικό στόν τόπο παραγωγῆς) καί κάτω ἀπ' τίς συνθῆκες πού ἐξετάσαμε σ' αὐτή τή μπροσούρα, οἱ ἐπαναστάτες στό Βιετνάμ δέν ἔχουν σχεδόν καμιά ἄλλη ἐκλογή ἀπ' τό νά ἐμπλακοῦν σέ ΚΑΠΟΙΑ ἀπό τίς δραστηριότητες πού «ἐμπνέονται» ἀπό τό NLF καί στρέφονται ἐνάντια στό καθεστώς τοῦ Θιέου (ἤ, πρίν τήν «ἐκεχειρία», ἐνάντια στόν ἀμερικάνικο ἰμπεριαλισμό). Αὐτό σέ καμιά περίπτωση δέν συνεπάγεται ὁποιαδήποτε ὑποστήριξη στούς Βιετκόγκ.

Δέν προσπαθοῦμε νά μειώσουμε στό ἐλάχιστο τήν δυσκολία (καί τήν ἀπογοήτευση) αὐτῆς τῆς τοποθέτησης γιά ἕναν ἐπαναστάτη. Δέν ὑπάρχει ἕνα βασικό ἐγχειρίδιο πού νά τοῦ λέει πῶς νά συμπεριφέρεται σέ κάθε περίσταση. Σέ πολλές περιπτώσεις θά πρέπει νά κρατήσει τό στόμα του κλειστό, σέ ἄλλες, μπορεῖ νά 'ναι σέ θέση νά δώσει τό ἔναυσμα γιά τή δημιουργία ἑνός νέου αὐθεντικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος[62]. Δέν ὑπάρχουν «ἄσπρες καί μαῦρες» καταστάσεις στόν πραγματικό κόσμο, κι αὐτοί πού ἐπιχειρηματολογοῦν ἀπ' ὁποιοδήποτε ἄκρο — «ὑποστήριξη τῶν Βιετκόγκ» ἤ «δέν μποροῦμε νά κάνουμε τίποτε» — ἀποδεικνύουν τήν ἀνικανότητά τους ν' ἀντιμετωπίσουν τήν καθημερινή ζωή, ἔτσι ὅπως εἶναι. Στήν πραγματικότητα καί οἱ δύο θέσεις εἶναι ταυτόσημες, μέ τήν ἔννοια ὅτι εἶναι ἡττοπάθεια πού βασίζεται σέ μιά ὑποτιθέμενη παντοδυναμία τῶν Βιετκόγκ.

Ὁ τερματισμός τῆς Ἀμερικανικῆς στρατιωτικῆς ἐμπλοκῆς θά κάνει, προφανῶς, πιό εὔκολη τήν κατάσταση γιά τούς Βιετναμέζους ἐπαναστάτες. Ἡ ἄρχουσα τάξη τό βρίσκει εὐκολότερο νά τσακίσει τήν ἀντίσταση στή διάρκεια μιᾶς ἐμπόλεμης κατάστασης. Ἡ ἀπόφαση τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ καί κομμουνισμοῦ νά τερματίσουν τόν «Ψυχρό Πόλεμο», θά κλονίσει σοβαρά τόν Θιέου. Μ' αὐτή τήν ἔννοια, καί μόνο μ' αὐτήν, ἡ συμφωνία κατάπαυσης τοῦ πυρός μπορεῖ νά βοηθήσει θετικά ἕνα αὐθεντικό ἐπαναστατικό κίνημα.

Γιά μᾶς στή ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ ἡ κατάσταση ὑπῆρξε πάντα ἀρκετά διαφορετική. Δέν ἐμπλακήκαμε ποτέ στρατιωτικά στόν ἀγώνα. Ἡ ὑπαψία γιά πολιτική ἀντίθεση δέν συνεπάγεται, σέ μᾶς, μιάν αὐτόματη θανατική καταδίκη. Δέν ὑπάρχει καμμιά ἀναγκαιότητα γιά μᾶς νά ἔχουμε σχέσεις μέ κάποια ἀπό τίς ἀντιμαχόμενες γραφειοκρατίες. Πράγματι, ἡ σταθερή καταγγελία τοῦ ταξικοῦ χαρακτῆρα τῶν καθεστώτων τῆς Ρωσίας, τῆς Κίνας καί τοῦ Β. Βιετνάμ, καί ἡ συστηματική τεκμηρίωση τῆς ἀντεργατικῆς, όππορτουνιστικῆς πολιτικῆς τῶν διάφορων μετωπικῶν κομμουνιστικῶν ὀργανώσεων, ὁπουδήποτε κι ἄν βρίσκονται, πρέπει νά 'ναι μιά ἀπό τίς σημαντικότερες καθημερινές μας δραστηριότητες.

Ταυτόχρονα, εἶναι στό χέρι τοῦ ἐπαναστάτη νά θέσει τά πραγματικά ζητήματα. Γιατί μπήκαμε στόν κόπο νά ἐκδώσουμε αὐτή τή μπροσούρα; Ὄχι μόνο γιά νά καταγγείλουμε ὅσους πῆραν μέρος στό πλιάτσικο, ἀλλά μέ τήν ἐλπίδα ὅτι μιά ἀκριβής τεκμηρίωση τῶν ὅσων ἀκριβῶς συνέβησαν μέσα σέ 30 χρόνια αἱματοχυσίας, μπορεῖ νά βοηθήσει τόν ὀξυδερκή ἀναγνώστη νά καταλάβει πῶς οἱ διάφοροι ἐμπόλεμοι ἐκμεταλλεύθηκαν κυνικά τίς ἐλπίδες καί τούς πόθους τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν γιά νά ἑδραιωθοῦν σάν διώσιμες γραφειοκρατίες. Δέν πιστεύουμε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά βιώνουν οἱ ἄνθρωποι διαρκῶς αὐτή «τήν ἐμπειρία». Ἐλπίζουμε ὅτι οἱ ἐργάτες μποροῦν νά διδαχτοῦν ἀπό παραδείγματα σάν τοῦ Βιετνάμ ὅτι οἱ ἐθνικιστικοί ἀγῶνες δέν ἔχουν καμμιά σχέση μέ τόν σοσιαλισμό.

Ἡ διάδοση τῆς πληροφόρησης εἶναι ἕνα ἀπό τά πιό σημαντικά καθήκοντα ἑνός ἐπαναστάτη. Δέν πρόκειται γιά μιά προσπάθεια περιορισμοῦ τῆς πολιτικῆς δραστηριότητας στήν μπροσουρογραφία, μολονότι αὐτή εἶναι ἡ πρωταρχική δραστηριότητα πού μπορεῖ νά κάνει τούς ἀνθρώπους νά σκέφτονται (καί ἐλπίζουμε, νά δροῦν) γιά τόν ἑαυτό τους. Ὑπάρχει μιά ἄμεση σχέση ἀνάμεσα στήν «ἐπαναστατική ὀργάνωση», πῶς «οἰκοδομεῖται» καί ἑδραιώνεται, καί στό εἶδος τοῦ καθεστῶτος πού «ὑποστηρίζει» καί «ἐγκαθιδρύει». Αὐτό πρέπει νά 'ναι ἤδη διάφανο ἀπό τή μπροσούρα μας, ἄν θέλουμε νά προχωρήσουμε πέρα ἀπό τούς ἑλιγμούς καί τίς μεταστροφές τῆς κομμουνιστικῆς πολιτικῆς, καί τίς ὀργανώσεις καί τά κράτη πού δημιούργησε σύμφωνα μέ τήν εἰκόνα της.

Ἡ ἐπαναστατική ὀργάνωση πρέπει νά, καί ἐξ ὁρισμοῦ θά, προεικονίζει τήν κοινωνία πού θά βοηθᾶ στή δημιουργία της. Εἴμαστε ὑπέρ τῆς ἀταξικῆς κοινωνίας, τῆς κοινωνίας ὅπου οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι θά παίρνουν τίς ἀποφάσεις πού πράγματι τούς ἀφοροῦν, ὅπου κάθε μάγειρας θά συμμετέχει πραγματικά στήν διεύθυνση τῆς κοινωνίας*.

Δέν προσφέρουμε αὐτήν τήν μπροσούρα σάν ἕνα «ἐπαναστατικό ἐγχειρίδιο», ἀλλά μᾶλλον μέ τήν ἐλπίδα ὅτι ὁ ὀξυδερκής ἀναγνώστης θά δεῖ τήν ὁμοιότητα ἀνάμεσα στούς ἀγῶνες τῶν Βιετναμέζων ἐργατῶν καί

*Σ.τ.Μ. 'Αναφορά τοῦ συγγραφέα στά λόγια τοῦ Λένιν, πού διατυπώνονται στό ἔργο του «Κράτος καί 'Επανάσταση».

στίς δικές του καθημερινές μάχες μέ τήν «δική του» ἄρχουσα τάξη. Ἐλπίζουμε τά συμπεράσματα πού θά βγάλει νά εἶναι μιά θετική συμβολή στήν οἰκοδόμηση τῆς νέας κοινωνίας.

Παράρτημα τῆς Solidarity

Ἐνῶ συμφωνοῦμε μέ τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀνάλυσης τοῦ Μπόμπ Πόττερ γιά τόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ, δέν μποροῦμε νά υἱοθετήσουμε ὁρισμένα ἀπό τά συμπεράσματά του πού διατυπώνονται στό τμῆμα «Ἐπιλογή τοῦ Χόμψον». Ἰδιαίτερα δέν συμφωνοῦμε:

α) μέ τήν ἐκτίμησή του γιά τήν φύση τοῦ Σταλινισμοῦ καί

β) μέ τίς ἀπόψεις του γιά τό τί θά μποροῦσε νά 'ναι ἀπαραίτητο ἀπό ἄποψη τακτικῆς γιά τούς ἐπαναστάτες στό Βιετνάμ.

Δέν μποροῦμε νά συμφωνήσουμε μέ τήν ἐκτίμηση ὅτι τά Κ.Κ. εἶναι ὀργανώσεις «πού πιστεύουν εἰλικρινά στήν εἰρηνική συνύπαρξη σ' ὅλα τά ἐπίπεδα» (δηλ., βασικά ρεφορμιστικές ὀργανώσεις), πού «ἀναγκάζονται νά ἀγωνιστοῦν» ἐξαιτίας τῆς «πίεσης τῆς βάσης» γιά νά «διατηρήσουν κάποιο κύρος ἀνάμεσα στίς μάζες» καί γιά νά μήν «μείνουν πίσω». Οὔτε πιστεύουμε ὅτι οἱ κομμουνιστές ἁπλῶς θά «πᾶνε μέ τά νερά» τοῦ ἀναπτυσσόμενου μαζικοῦ κινήματος γιά νά τό ὁδηγήσουν, ὀπορτουνιστικά, «πίσω σέ ἀξιοπρεπῆ μονοπάτια», δηλαδή, πίσω στά πλαίσια τῆς ἀστικῆς κοινωνίας. Πιστεύουμε ὅτι μιά τέτοια ἀνάλυση τῆς πολιτικῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος δέν εἶναι μόνο πολιτικά λαθεμένη (καί δέν τεκμηριώνεται ἀπό τά στοιχεῖα πού διαθέτουμε) ἀλλά καί πολύ ἐπικίνδυνη γιά τούς ἐλευθεριακούς ἐπαναστάτες.

Θεωροῦμε τά Κ.Κ. σάν μία ἀπό τίς ἰδεολογικές ἐκφράσεις καί ὁλικές ἐνσαρκώσεις (μαζί μέ πολλές ἄλλες αὐτο - διαφημιζόμενες Μαρξιστικές τάσεις) αὐτῶν τῶν δυνάμεων πού προσπαθοῦν, σέ παγκόσμια κλίμακα, νά ξεπεράσουν τόν ἰδιωτικό καπιταλισμό γιά νά ἐγκαθιδρύσουν καθεστῶτα τέλειου γραφειοκρατικοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ, σύμφωνα μέ τό Ρώσικο, Κινέζικο ἤ Κουβανέζικο πρότυπο. Αὐτά τά κόμματα, μ' ἄλλα λόγια, εἶναι οἱ πολιτικές μαμές τῶν κρατικοκαπιταλιστικῶν κοινωνιῶν. Θεωροῦμε τή γραφειοκρατία σάν ἕνα νέο τύπο ἄρχουσας τάξης. Σάν ὅλες τίς προηγούμενες ἄρχουσες τάξεις, ἡ γραφειοκρατία εἶναι ἕτοιμη νά ἀγωνιστεῖ γιά τήν ἐξουσία μέ ἐπαναστατικά μέσα. Δέν χωρεῖ καμιά ἀμφιβολία πώς οἱ ἀντικειμενικοί στόχοι τῆς γραφειοκρατίας εἶναι βαθιά ἐχθρικοί ἀπέναντι σ' ἐκείνους τῆς ἐλευθεριακῆς ἐπανάστασης. Μ' αὐτή τήν περιορισμένη ἔννοια ὁ Μπόμπ ἔχει δίκιο ὅταν λέει ὅτι ἡ ἰδεολογία τους εἶναι «βαθιά ἀντεπαναστατική» (ἀντιδραστική θά 'ταν ἕνας καλύτερος ὅρος). Ἀλλά οἱ Σταλινικοί δέν εἶναι ἀντεπαναστάτες μέ τήν ἔννοια ὅτι θέλουν νά διατηρήσουν τό στάτους κβό. Εἶναι ἐπαναστατικοί ἀντεπαναστάτες, δηλαδή, εἶναι ἀρκετά πρόθυμοι νά ξεπεράσουν τά ὅρια τῆς ἀστικῆς «δημοκρατίας» καί τῆς ἀστικῆς «νομιμότητας» γιά νά ἐγκαθιδρύσουν τήν δική τους νέα μορφή ταξικῆς κοινωνίας.

Ἡ ἀντίληψη γιά τούς Σταλινικούς σάν ἀνθρώπους πάντα πρόθυμους νά συμβιβαστοῦν μέ τόν ἰμπεριαλισμό εἶναι μέρος τῆς Τροτσκιστικῆς μυθολογίας. Μπορεῖ νά ὑπάρχει κάποια βάση γιά μιά τέτοια θεώρηση ἄν περιοριστοῦμε στό ρόλο τῶν Σταλινικῶν Κομμάτων στή Δυτική Εὐρώπη σέ μιά περιορισμένη ἱστορική περίοδο. Ἀλλά μιά τέτοια ἀνάλυση δέν εἶναι πλέον βάσιμη μετά τήν Γιουγκοσλάβικη ἐμπειρία τοῦ 1941-45, τόν Ἑλληνικό Ἐμφύλιο, τήν Μαλαϊκή «κατάσταση ἀνάγκης» τοῦ 1947-50, τά γεγονότα τῆς Πράγας τοῦ 1948, τήν Κουβανική Ἐπανάσταση, τά πιό πρόσφατα γεγονότα τῆς Συρίας, τοῦ Ἄντεν, τῆς Ὑεμένης, τῆς Β. Κορέας — ἀκόμη καί τοῦ Βιετνάμ. Ἡ Κινέζικη Ἐπανάσταση τοῦ 1948 - 49 θά ἔδινε σ' αὐτή τήν ἀνάλυση τήν χαριστική βολή.

Ἀπό ἄποψη τακτικῆς, οἱ Σταλινικοί μπορεῖ νά ὑποστηρίζουν τήν «εἰρηνική συνύπαρξη». Ἡ στρατηγική τους, ὅμως, εἶναι ἡ κατάκτηση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας μέ σκοπό νά δημιουργήσουν μιά κοινωνία κατ' εἰκόνα τους.

Τό βασικό λάθος τῆς ἄποψης ὅτι οἱ Σταλινικοί «πιστεύουν στήν εἰρηνική συνύπαρξη σ' ὅλα τά ἐπίπεδα» εἶναι τό ὅτι ἀποτελεῖ μιά προέκταση δύο λαθεμένων παραδοχῶν: πρῶτον ὅτι τά Κ.Κ. εἶναι ἁπλῶς περίπολα συνοριακοῦ ἐλέγχου τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης, καί δεύτερον ὅτι ἡ Σοβιετική Ἕνωση ἐξουσιάζεται ἀπό μιά γραφειοκρατία πού ἀποτελεῖ μέ κάποιαν ἔννοια ἕνα ἱστορικό ἀτύχημα, τό προϊόν τῆς ἀπομόνωσης τῆς ἐπανάστασης σέ μιά ὑποανάπτυκτη χώρα. Στήν πραγματικότητα ἡ Ρωσική γραφειοκρατία ἀντιπροσωπεύει μιά βιώσιμη νέα μορφή ταξικῆς κυριαρχίας. Ἄν ἡ γραφειοκρατία ἦταν μόνο μιά κάστα — καί ἄν τά Κ.Κ. δέν ἦταν τίποτε ἄλλο ἀπό τά ἐξωτερικά φερέφωνα αὐτῆς τῆς κάστας — τότε ἡ βαθειά συντηρητική φύση αὐτῆς τῆς κάστας θά ὑπόταασε τά πάντα στήν ἀνάγκη της γιά εἰρηνική συνύπαρξη. Αὐτό θά ἔκανε πραγματικά τά Κ.Κ. καθαρά ρεφορμιστικά Κόμματα. Ἀλλά ἄν ἡ γραφειοκρατία εἶναι μιά ἀνερχόμενη τάξη, μέ μιά δική της ἱστορική προοπτική, καί προορισμένη, ἄν δέν γίνει ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση, νά ἀντικαταστήσει τήν ἀστική τάξη σέ παγκόσμια κλίμακα, τότε δέν βλέπουμε κανέναν λόγο γιά νά μήν ἀποδώσουμε σ' αὐτή τήν τάξη αὐτά πού ἀμέσως ἀποδίδουμε σ' ὅλες τίς προγενέστερες ἄρχουσες τάξεις τῆς ἱστορίας, συγκεκριμένα μιάν προθυμία νά ἀγωνιστεῖ ὑπέρ τῆς ταξικῆς της ἐξουσίας μέ ἐπαναστατικά μέσα.

Δέν συμφωνοῦμε μέ τό ἐπιχείρημα ὑπέρ τῆς περιορισμένης ἀνάμιξης «σέ κάποιες ἀπό τίς δραστηριότητες πού ἐμπνέονται ἀπό τό NLF». Ὁ Μπόμπ Πόττερ ὑποστηρίζει ὅτι οἱ ἐπαναστάτες δέν μποροῦν «νά ἐγκαταλείψουν ἕναν ἀγώνα, οἱ ὅροι τοῦ ὁποίου ἔχουν καθοριστεῖ ἀπ' τήν τάξη». Ἔχουμε τό δικαίωμα νά ρωτήσουμε ποιά τάξη ἐννοεῖ. Ἐννοεῖ τήν ἀγροτιά (πού συνθέτει τόν πληθυσμό καί, ὡς ἐκ τούτου, προσφέρει τή βασική ὑποστήριξη στούς Βιετκόγκ); Ἡ ἀναφέρεται στήν ἐργατική τάξη; Εἶναι ταυτόσημα τά συμφέροντα αὐτῶν τῶν τάξεων; Καί ἄν εἶναι, ἡ «ταυτότητά» τους βρίσκεται στήν ἐθνική ἀνεξαρτησία καί τήν ἀγροτική μεταρ-

ρύθμιση πού ἐπιβάλλονται ἀπό πάνω; (Σύμφωνα μέ τή δική μας ἄποψη, αὐτά εἶναι τά καθήκοντα τῆς ΑΣΤΙΚΗΣ ἐπανάστασης). Ἄν αὐτή ἡ «ταυτότητα» τίθεται ἀξιωματικά εἶναι ἀκόμη πιό ἀναγκαῖο γιά τούς ἐπαναστάτες νά τήν καταγγείλουν ἐν ὀνόματι τοῦ διεθνισμοῦ καί τῆς σοσιαλιστικῆς αὐτοδιεύθυνσης.

Ἐπιπλέον πῶς μπορεῖ νά ὑποστηριχτεῖ ὅτι μιά «τάξη» ἐξακολουθεῖ νά ἀγωνίζεται γιά τά δικά της συμφέροντα ὅταν ὅλες οἱ αὐτόνομες ὀργανώσεις, ἀγροτικές, ἡ ἐργατικές, ἔχουν συντριβεῖ ἀπό τό «Κόμμα»; Τά συμφέροντα τοῦ Κόμματος (μιᾶς ἐμβρυακῆς γραφειοκρατίας) συμπίπτουν ΠΟΤΕ μ' αὐτά «τῆς τάξης»; Κι ἄν ἀκόμη τό Κόμμα ἀπηχοῦσε ὄντως πλατιά ἀποδεκτούς πόθους, μήπως συνάγεται ἀπ' αὐτό ὅτι ἕνας σοσιαλιστής ἐπαναστάτης πρέπει νά ὑποστηρίζει αὐτούς τούς πόθους, ἄν τούς θεωρεῖ λαθεμένους; Θά 'πρεπε οἱ ἐπαναστάτες νά ὑποστηρίξουν τόν Πρῶτο καί τόν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, μόνο καί μόνο ἐπειδή τούς ὑποστήριζε ἡ «τάξη» γενικότερα;

Ὁ Μπόμπ Πόττερ ὑποστηρίζει ὅτι «δέν ὑπάρχουν μαῦρες καί ἄσπρες καταστάσεις στόν πραγματικό κόσμο». Αὐτό εἶναι ἀληθινό. Ἀλλά «στόν πραγματικό κόσμο» ὑπάρχουν πολλές καταστάσεις ὅπου ἡ ἀληθινή ἐπαναστατική δραστηριότητα εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολη. Δέν εἶναι τυχαῖο τό ὅτι τό Βιετνάμ ἀποτελεῖ μιά τέτοια κατάσταση. Εἶναι ἕνα ἄμεσο ἀποτέλεσμα τῆς ἀνελέητης καταστολῆς ὅλων τῶν ἀνεξάρτητων δυνάμεων, πού 'γινε ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΥΟ πλευρές, στή διάρκεια μιᾶς μακρόχρονης περιόδου. Σέ μιά τέτοια κατάσταση οἱ μεμονωμένοι ἐπαναστάτες πού ὑποστηρίζουν τή μιά ἀπό τίς δυό πλευρές δέν ἔχουν τή δυνατότητα νά ἐπηρεάσουν τά γεγονότα. Ἐξασφαλίζουν ἁπλῶς τή συνέχιση αὐτῆς τῆς καταστολῆς. Χάνουν ἐπίσης τήν ἴδια τους τήν ἐπαναστατική ἀξιοπρέπεια. Τό «νά κρατᾶμε τό στόμα μας κλειστό» σέ τέτοιες περιστάσεις μπορεῖ κάλλιστα νά 'ναι μιά ἀτομική λύση, ἀπαραίτητη γιά τήν προσωπική ἐπιβίωση, ἀλλά δέν πρέπει νά περιβάλλεται μέ τό κῦρος μιᾶς πολιτικῆς ἀρχῆς.

Ἡ ὑποστήριξη (μέ ὅση ἐπιφύλαξη κι ἄν γίνεται), ὀργανώσεων μέ ρεφορμιστικά ἤ κρατικοκαπιταλιστικά προγράμματα, καί τό «νά κρατᾶμε τό στόμα μας κλειστό» ἀναφορικά μέ κεντρικά πολιτικά ζητήματα, δέν εἶναι ἐλευθεριακές μέθοδες. Ταιριάζουν περισσότερο μ' ἐκεῖνες τῶν Λενινιστικῶν σεχτῶν, πού ὑποστηρίζουν τήν κριτική ὑποστήριξη τῶν ἀριστερῶν συνδικαλιστῶν τῆς TUG*, τοῦ IRA, κτλ, ἐν ὀνόματι τῆς «ἀντιμετώπισης τῆς καθημερινῆς ζωῆς». Θυμόμαστε τήν συμμετοχή τοῦ IMG σέ μιά συγκέντρωση πρός τιμήν τοῦ Χό Τσί Μίνχ, στή διάρκεια τῆς ὁποίας «κράτησαν τό στόμα τους κλειστό» γιά τόν ρόλο πού ἔπαιξε στήν καταστολή τῆς Κομμούνας τῆς Σαϊγκόν καί στή δολοφονία τοῦ Τά Θοῦ Θάου.

Τί θά μποροῦσε τότε νά κάνει μιά ἐλευθεριακή ἐπαναστατική ὁμάδα στό Βιετνάμ; Πολύ λίγα ἴσως. Ὅπως συμβαίνει σήμερα στά περισσότερα μέρη τοῦ κόσμου, ἡ μόνη δραστηριότητα πού 'χει κάποιο νόημα, θά 'ταν

* Σ.τ.Μ. Τό Βρεταννικό ἀντίστοιχο τῆς ἑλληνικῆς Γ.Σ.Ε.Ε.

ή διάδοση, όσο δύσκολη κι άν είναι, τών έλευθεριακών ιδεών. Τό ότι αύτή ή πορεία θά μπορούσε νά έκθέσει τά μέλη μιάς τέτοιας όργάνωσης στήν πιθανότητα φυλάκισης (καί στό Βορρά καί στό Νότο) είναι κάτι άληθινό καί άποτελεί ίσως τήν καλύτερη άπόδειξη τής όμοιότητας τών δύο καθεστώτων. Παρόμοιες, συνθήκες έπικρατούν, ώστόσο, στό μεγαλύτερο μέρος τού κόσμου. Θά έπικρατούσαν κι έδώ (στή Βρεταννία) άν ή άρχουσα τάξη ένιωθε πραγματικά ότι κινδυνεύει. Δέν δικαιολογούν καθόλου τό «νά κρατούμε τό στόμα μας κλειστό» — ή «νά παίρνουμε μέρος» σέ κάποια άπό τίς δραστηριότητες πού έμπνέονται άπό τούς ταξικούς μας έχθρούς — είτε στό Βιετνάμ, ή όπουδήποτε άλλού.

ΜΠΟΜΠ ΠΟΤΤΕΡ
(Μπροσούρα τής SOLIDARITY Νο 48)
Μετάφραση: Β. Τομανάς - Ν. 'Αλεξίου

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Κατά καιρούς, περιττό νά τό πούμε, τόσο ή Μόσχα όσο καί τό Πεκίνο είχαν τή δική τους ίδιαίτερη γραμμή. Στίς πρώιμες φάσεις τού πολέμου, λογουχάρη, ή «Λαϊκή 'Ημερησία» τού Πεκίνου κατηγορούσε τή Ρωσία ότι δέ χορηγούσε άρκετή ύλική βοήθεια στό 'Ανόι. 'Ο Παβλόφ, ό Πρώτος γραμματέας τής Κομσομόλ, άπάντησε ότι ή ΕΣΣΔ έπιθυμούσε νά στείλει περισσότερα, άλλά τήν έμπόδιζε ή άρνηση τής Κίνας νά έπιτρέψει τή μεταφορά. Τόσο ή Κίνα όσο κι ή Ρωσία άρχισαν φιλικές διαπραγματεύσεις μέ τόν Νίξον, σέ καιρούς πού είχαν ένταθεί οί 'Αμερικάνικες έπιθέσεις, κι όμως λίγα χρόνια νωρίτερα ό 'Αρχηγός τού Κινέζικου Γενικού 'Επιτελείου είχε διακηρύξει φιλοπόλεμα: «Χαιρετίζουμε τήν παρουσία περισσότερων 'Αμερικάνικων δυνάμεων, γιατί θά μάς δώσει τή δυνατότητα νά έξαλείψουμε τήν θεμελιακή αίτία τού πολέμου». (Δημοσιεύθηκε στή DAILY WORKER στίς 2 Αύγούστου, 1965). Τό Β. Βιετνάμ είχε διατηρήσει αύστηρή ούδετερότητα στή διαμάχη. Στήν πραγματικότητα αύτή ή διαμάχη ήταν όπωσδήποτε πρός όφελος τού 'Ανόϊ στίς μεταγενέστερες φάσεις τού πολέμου, όταν τόσο ό μέγας καλυμβητής Μάο όσο κι ό έκφυλισμένος έργάτης Μπρέζνιεφ, ήθελαν νά έγκαταλείψουν τό «σύμμαχό» τους καί νά πιάσουν φιλίες μέ τόν Μπαγαπόντη Φιλαράκο (Σ.τ.Μ. τόν Νίξον). 'Αλλά κανείς τους δέν τόλμησε ν' άθετήσει τίς ύποχρεώσεις του, φοβούμενος μήπως ρίξει τό 'Ανόι στίς άγκάλες τού άλλου, γιά νά μήν πούμε ότι θά έκτίθονταν μπροστά σ' ολόκληρο τό παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα.

2. Στή διάρκεια τού 19ου αίώνα, ή 'Ινδοκίνα άγόρασε, κατά μέσο όρο, Γαλλικά προϊόντα άξίας 100 έκατομμυρίων φράγκων, σέ σχέση μ' ένα συνολικό τζίρο 20 δισεκατομμυρίων ολόκληρου τού Γαλλικού έμπορίου. 'Αρκετά είρωνικά, οί οίκονομικοί δεσμοί άνάμεσα στίς δυό χώρες έφτασαν στό άπόγειό τους μετά τήν ύπογραφή τών Συμφωνιών τής Γενεύης τού 1954. Στά 1957, άφού τό Β. Βιετνάμ ξερίζωνε έδώ καί κάμποσα χρόνια τή Γαλλική έπιρροή, καί σέ μιά έποχή πού τό Ν. Βιετνάμ ήταν

ἀπαλλαγμένο ἀπ' τόν ἄμεσο πολιτικό ἔλεγχο τοῦ Παρισιοῦ, τό Βιετνάμ σά σύνολο ἦταν πιό ἐξαρτημένο παρά ποτέ ἀπ' τήν προθυμία τῆς Γαλλίας ν' ἀγοράσει τά ὑπερτιμημένα (15ο)ο πάνω ἀπ' τίς μέσες τιμές τῆς παγκόσμιας ἀγορᾶς) ἀγαθά του.

Ἔτος	Ἐξαγωγές στή Γαλλία	Εἰσαγωγές ἀπ' τή Γαλλία	Ἐξαγωγές στίς ΕΠΑ	Εἰσαγωγές ἀπ' τίς ΕΠΑ
1939	32,2ο)ο	55,7ο)ο	12,0ο)ο	4,2ο)ο
1957	50,8ο)ο	29,3ο)ο	13,7ο)ο	22,7ο)ο

(Βλ. «Τήν Μαλαΐκή Οἰκονομική Ἐπιθεώρηση», Ἀπρίλης 1961, σ. 55-80).

3. Βλ. «Ἐθνικά Κινήματα καί Ταξική Πάλη στό Βιετνάμ», τῶν Ἄν Βάν καί Ζαχλίν Ρουσέλ.

4. «Ἀπ' τήν Ἀποικιοκρατία στόν Κομμουνισμό», ἕνα ἱστορικό τοῦ Βιετνάμ, τοῦ Χόανγκ Βάν Χί, σ. 52.

5. «Βιετνάμ: Ἡ καταγωγή τῆς Ἐπανάστασης», τοῦ Τζών Μάκ Ἄλλιστερ, σ. 86.

6. Μιά παρόμοια κατάσταση ὑπῆρχε στήν ἐπαρχία Γιουνάν τῆς Κίνας στά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ '20. Οἱ ἴδιοι οἱ ἀγρότες συγκροτοῦσαν τοπικά συμβούλια ἤ «σοβιέτ», μιά πολιτική ποῦ ὁ Στάλιν καταδίκαζε εὐθέως, γιατί δέν ἐπρόκειτο γιά ἕνα κίνημα πού ἐλεγχόταν ἀπ' τούς κομμουνιστές, κι ἐπειδή ὁ ἴδιος ἐξακολουθοῦσε νά συμμετέχει στήν Κυβέρνηση τῆς Κουομιντάγκ τοῦ Τσάνγκ Κάι Σέκ — δυό μέλη τοῦ Κ.Κ. ἦταν «ὑπουργοί» κι ὁ Τσάνγκ ἦταν «ἐπίτιμο» μέλος τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς! Ἡ Μόσχα δέν ἦταν δυνατόν νά ἐγκρίνει τή δημιουργία ὁποιασδήποτε «ἀντιπολιτευτικῆς» ἀρχῆς. Ἡ πολιτική τοῦ Στάλιν ἔμελλε νά ὁδηγήσει στό σφαγιασμό τῶν Κινέζων ἀγροτῶν κι ἐργατῶν σέ τεράστια κλίμακα. Οἱ ἀναγνῶστες πού θά ἤθελαν περισσότερες πληροφορίες γι' αὐτή τήν περίοδο ἄς ἀνατρέξουν στήν «Τραγωδία τῆς Κινέζικης Ἐπανάστασης», τοῦ Χάρολντ Ἴζαακς, κεφ. 14.

7. «Ἡ Ἰνδοκίνα στά 1931 - 32», τοῦ Ρότζερ Φράυ, σ. 7.

8. Τό ΚΚΙ ὑποστήριζε τή «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς». Τό «ἐπίσημο» Τροτσκιστικό Κόμμα, τή «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου μέ σύμμαχο τήν ἀγροτιά».

9. Αὐτή τήν ἐποχή ἡ «ἀνεξάρτητη» Ἰαπωνία δέν εἶχε θεσπίσει ἀνώτατο χρονικό ὅριο ἐργασίας γιά τούς ἄντρες. Ἡ ἐργασία τῶν ἐργαζομένων γυναικῶν καί παιδιῶν περιορίζονταν σέ 11-12 ὧρες τή μέρα. Στήν Κίνα καί τήν Ταϋλάνδη δέν ὑπῆρχε κανένας ἀπολύτως περιορισμός τῆς ἐργάσιμης μέρας.

10. «Ἡ Ζωή ἑνός Πολεμιστῆ», τοῦ Στρατηγοῦ Κλαίρ Λ. Σενώλ, σ. 342. Ὁ Σενώλ ἀπομακρύνθηκε ἀργότερα γιά μικροπαρεμβάσεις ὑπέρ τῶν Γάλλων. Σάν ἐπιβεβαίωση, ὁ ἴδιος ὁ Στρατηγός Γουντιμίερς ἀναφέρει τήν ἐπίσκεψή του στόν Ροῦσβελτ τό Μάρτη τοῦ 1945: «... Ἔδειξε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιά τή Γαλλική Ἰνδοκίνα καί δήλωσε ὅτι σκόπευε νά κάνει ὅτι μποροῦσε γιά νά προσφέρει στό λαό αὐτῆς τῆς περιοχῆς τήν ἀνεξαρτησία του... Μοῦ ὑπόδειξε νά μή δώσω ἐφόδια στίς Γαλλικές δυνάμεις πού δροῦσαν στήν περιοχή» («Ἀναφορές τοῦ Γουντιμίερς», σελ. 340).

11. Δέκα μέρες μετά τήν συνθηκολόγηση τῶν Γιαπωνέζων, ἀργότερα τόν ἴδιο χρόνο, ὁ Μπάο Ντάι, ἔμελλε νά παραιτηθεῖ. Κανείς πιά δέν κρατοῦσε τά νήματα πού κινοῦσαν τίς μαριονέττες. 'Αλλά, ὅπως θά δοῦμε, τόσο οἱ Βιέτ Μίνχ ὅσο κι οἱ Γάλλοι ἔμελλε νά τά πάρουν στά χέρια τους, διαδοχικά, λίγο ἀργότερα. Τόση ἦταν ἡ ἔλλειψη δουλικῶν πολιτικῶν ἐκείνη τήν ἐποχή.

12. «Τριάντα χρόνια Κομματικῆς Πάλης», Δημοκρατική Πολιτεία τοῦ Βιετνάμ, σ. 70.

13. «Βιετνάμ: Ἡ Καταγωγή τῆς 'Επανάστασης», τοῦ Τζών Τ. Μάκ 'Αλλιστερ, σ. 118 - 135.

14. «Ντοκουμέντα τῆς Δημοκρατικῆς Πολιτείας τοῦ Βιετνάμ».

15. «Τό Κόμμα μας ἔχει ἀγωνιστεῖ πολύ ἡρωικά κι ἔχει κερδίσει ἔνδοξες νίκες», τοῦ Χό Τσί Μίνχ, σ. 12.

16. «Ἡ Χειραφέτηση τῆς Γαλλικῆς 'Ινδοκίνας», τοῦ Ντόναλντ Λάνκαστερ, Βασιλικό 'Ινστιτοῦτο Διεθνῶν 'Υποθέσεων.

16. «Ἡ Χειραφέτηση τῆς Γαλλικῆς 'Ινδοκίνας»,

17. Ἡ πολιτική τοῦ ΚΚ ἦταν πάντα ἀντίθετη μέ τήν κατάληψη τῶν ἐργοστασίων ἀπ' τούς ἐργάτες ἤ τῆς γῆς ἀπ' τούς ἀγρότες. Ἡ πολιτική τοῦ NLF στό Ν. Βιετνάμ παραμένει σήμερα ἀμετάβλητη. Ποτέ δέν ἀκούγεται τό σύνθημα «Ἡ γῆ στούς δουλευτές». Ἡ κομμουνιστική πολιτική ὑποστηρίζει τήν «κολλεκτιβοποίηση» ὀργανωμένη ἀπό πάνω, κατά τά πρότυπα τῆς Ρωσίας, τῆς Κίνας ἤ τοῦ Β. Βιετνάμ. Στή διάρκεια τοῦ 8χρονου πολέμου μέ τή Γαλλία πού ἔμελλε σύντομα ν' ἀκολουθήσει, οἱ ἀντάρτες Βιέτ Μίνχ σχεδόν ποτέ δέν πείραξαν γαλλική περιουσία. «Ὅταν τοπικές Λαϊκές 'Επιτροπές διαμόρφωσαν τή δική τους ἐπαναστατική πολιτική, καταλαμβάνοντας γῆ κι ἰδιοκτησία, ἡ Κεντρική 'Επιτροπή τῶν Βιέτ Μίνχ ἐπενέβηκε, κάνοντας ὅτι μπορεῖ γιά νά τίς κατευνάσει». («Ἡ Πάλη γιά τήν 'Ινδοκίνα», τῆς Ἔλλεν Χάμερ, 'Εκδόσεις Πανεπιστημίου τοῦ Στάνφορντ, σ. 141).

18. Σημειῶστε ὅτι μολονότι βρίσκονταν πιό κοντά στήν πραγματικότητα, καί παρόλο πού ἀντιτίθονταν στίς πορωμένες Σταλινικές τακτικές, τά Τροτσκιστικά αἰτήματα ἦταν καθευατά ἀστικά καί μή σοσιαλιστικά.

19. Οἱ Γιαπωνέζοι, ἐπιχειρώντας νά συντρίψουν τίς δυνάμεις τῶν Βιέτ Μίνχ στίς μετέπειτα μέρες τοῦ πολέμου, εἶχαν ἐξοπλίσει τίς ἀντικομμουνιστικές καί θρησκευτικές (Βουδιστικές) ὁμάδες Κάο Ντάι καί Χόα Χάο, προσφέροντας ἀκόμα καί ὅπλα καί βοήθεια στόν Τά Θού Θάου. Ὁ Τά οὔτε δέχτηκε, οὔτε ἔκφρασε εὐχαριστίες γιά τήν προσφορά.

20. «Ἡ Πάλη γιά τήν 'Ινδοκίνα», τῆς Χάμερ.

21. «Βασιλικό Περιοδικό Κεντρικῆς 'Ασίας», 'Ιούλης - 'Οχτώβρης 1953, σ. 213.

22. Ὅταν οἱ Βρεταννοί ἔφτασαν στή Σαϊγκόν, ὅλοι οἱ ὁσιαστικά οἱ Γάλλοι ἦταν φυλακισμένοι καί φρουρούνταν, στό μεγαλύτερο μέρος τους, ἀπό ἔνοπλους Βιετναμέζους. Ἦταν ἀπογοητευμένοι, θλιμμένοι καί διψασμένοι γιά ἐκδίκηση. Ἡ πολιτική τους ὑποταγή ἦταν ξεκάθαρα κατανοητή στούς Βρεταννούς διοικητές. Ὁ Μαουντμπάτεν παραδέχτηκε ὅτι: «Τό φάσμα τῆς προδοσίας τῆς Γαλλίας ὑπονόμεψε πολύ τό Γαλλικό γόητρο στήν ἀποικία της: ἰδιαίτερα, ἄν πάρουμε ὑπόψη τό γεγονός ὅτι τά ὄργανα τοῦ Βισύ πού διοικοῦσαν τήν 'Ινδοκίνα, συνεργάστηκαν πάντοτε ἀνοιχτά μέ τόν ἐχθρό». (THE TIMES, 4 Μάρτη 1946).

23. Προτοῦ ἐγκαταλείψει τό κέντρο τῆς Σαϊγκόν, ἡ 'Επιτροπή τῶν Βιέτ Μίνχ γέμισε τούς τοίχους μέ ἀφίσες, πού καλοῦσαν τόν πληθυσμό «νά σκορπιστεῖ στήν ὕπαιθρο», νά «ἀποφύγει τή σύγκρουση» καί νά «διατηρήσει τήν ψυχραιμία του», γιατί ἡ 'Επιτροπή ἔλπιζε ν' ἀρχίσει «διαπραγματεύσεις».

24. 'Ο βαθμός στόν ὁποῖο ἀναπτύχθηκε αὐτή ἡ «συντροφικότητα» ἔγινε φανερός, λογουχάρη, ὅταν τό Σύνταγμα Δύναμης Συνόρων μεταφέρθηκε διά θαλάσσης ἀπ' τό Βιετνάμ: «Πολλοί Γιαπωνέζοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοί καί στρατιῶτες πλαισίωναν τό δρόμο γιά ν' ἀποχαιρετήσουν τό σύνταγμα, κι ἦταν μιά περίεργη, ἄν ὄχι συγκινητική σκηνή, νά βλέπεις τούς ἴδιους ἀκριβῶς ἀνθρώπους πού εἶχαν πολεμήσει ἐναντίον μας τόσο σθεναρά, τόσο κατάφωρα λυπημένους τώρα νά ἀποχαιρετοῦν τό σύνταγμα...». «'Ιστορία τοῦ Συντάγματος Δύναμης Συνόρων»: "Αλντροοτ, 1962.

Αὐτά τά συγκινητικά συναισθήματα δέν τά συμμερίζονταν, ὅμως, οἱ 'Αμερικάνοι διοικητές, κι ὁ στρατηγός Ντάγκλας Μάκ "Αρθουρ, πού ἔμενε σχεδόν στήν ἀφάνεια ἐξαιτίας τῶν ἀριστερῶν συμπαθειῶν του, συνόψισε τήν ἐπίσημη ἄποψη τῶν ΕΠΑ: «"Αν ὑπάρχει κάτι πού νά κάνει τό αἷμα μου νά βράζει, εἶναι τό νά βλέπω τούς συμμάχους μας στήν 'Ινδονησία νά ἐξοπλίζουν τούς Γιαπωνέζους γιά νά καταχτήσουν ξανά τό μικρό λαό πού ὑποσχεθήκαμε ν' ἀπελευθερώσουμε. Εἶναι τό πιό ποταπό εἶδος προδοσίας». («'Η "Αλλη Πλευρά τοῦ Ποταμοῦ», τοῦ "Εντγκαρ Σνόου).

25. 'Επισκεπτόμενος τή Χαϊφόνγκ, λίγο καιρό ἀργότερα, ὁ Λεκλέρ συναντήθηκε μέ τόν Βό Νγκιέν Γκιάπ. «Εἶμαι εὐτυχής πού χαιρετῶ ἕναν ἀγωνιστή τῆς ἀντίστασης ὅπως ἐγώ», δήλωσε ὁ διοικητής τῶν Βιέτ Μίνχ.

26. «'Επίσημη 'Ιστορία τῶν 'Ινδικῶν 'Ενόπλων Δυνάμεων», τοῦ Πρέζοντ.

27. Στό ἴδιο, σ. 211.

28. 'Η λαϊκή βάση τῆς Κυβέρνησης τοῦ Αρ Θίν ἦταν ὄντως πολύ ἰσχνή: ἀπ' τούς 11 ὑπουργούς της οἱ 7 ἦταν Γάλλοι ἄποικοι. 'Ο Δρ. Θίν αὐτοκτόνησε λίγους μῆνες ἀργότερα. Τήν «κυβέρνησή» του διαδέχθηκε ἐκείνη τοῦ στρατηγοῦ Ξουάν (πού τύχαινε νά 'ναι ἀξιωματικός τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ!) Τόν 'Απρίλη τοῦ 1949, ὁ Μπάο Ντάι (ναί, αὐτός ξανά) ἀνέβηκε στήν ἐξουσία — ἀπ' τούς Γάλλους αὐτή τή φορά.

29. «"Οχι Εἰρήνη στήν 'Ασία», σ. 173.

30. "Ηταν ὁ Τορέζ, ὁ Γενικός Γραμματέας τοῦ ΚΚ Γαλλίας πού παρατήρησε στόν Νγκυέν Βάν Ξουάν, πού βρισκόταν στό Παρίσι μαζί μέ τόν Χὸ Τσί Μίνχ στά 1946 ὅτι «φλέγονταν ἀπ' τήν ἐλπίδα νά δεῖ τήν γαλλική σημαία νά κυματίζει σέ κάθε περιοχή τῆς Γαλλικῆς "Ενωσης» καί ὅτι «δέν εἶχε τήν παραμικρή πρόθεση νά θεωρηθεῖ ὑπεύθυνος γιά ἕνα ξεπούλημα τῶν Γαλλικῶν θέσεων στήν 'Ινδοκίνα» («Χὸ Τσί Μίνχ», τοῦ Ζάν Λακουτύρ).

31. Τά μέλη τοῦ Κ.Κ. σήμερα θά ἀρνηθοῦν ὅτι τό ΚΚΓ ψήφισε ποτέ τά κονδύλια γιά τόν πόλεμο τῆς 'Ινδοκίνας. Πολλές φορές θά φτάσουν ἀκόμη καί νά ποῦν ὅτι ἡ σύγκρουση στήν 'Ινδοκίνα ἄρχισε μόνο τό 1947, ἀφοῦ διώχτηκε τό ΚΚ ἀπό τήν Γαλλική κυβέρνηση. Παρουσιάζουμε ντοκουμέντα πού ξεσκεπάζουν αὐτό τό ψέμμα:

— Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1945, ἡ γαλλική κυβέρνηση, στήν ὁποία οἱ κομμουνιστές εἶχαν ἀρκετά ὑπουργεῖα, ζήτησε 193 δισ. φράγκα γιά στρατιωτικές δαπάνες, ἀπό τά ὁποῖα τά 100 δισ. φράγκα προορίζονταν εἰδικά γιά τή συγκρότηση τοῦ 'Εκστρατευτικοῦ Σώματος. Τό Κόμμα ψήφισε ὑπέρ αὐτοῦ τοῦ μέτρου.

— Τό Γενάρη τοῦ 1946, μέ ἀφορμή τήν ψηφοφορία γιά τόν ἐτήσιο προϋπολογισμό, οἱ

Σοσιαλιστές βουλευτές ζήτησαν μιά μείωση τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν κατά 20ο)ο. Ὁ Σάρλ Τιλόν, κομμουνιστής ὑπουργός Στρατιωτικῶν, ἀντιτάχθηκε σ' αὐτό τό αἴτημα, καί οἱ κομμουνιστές βουλευτές ἔκαναν τό πᾶν γιά νά ἀπορριφτεῖ.

— Στίς 26 Ἰούλη τοῦ 1946, ὑπερψηφίστηκε ἀπό τούς κομμουνιστές βουλευτές ἕνας προϋπολογισμός 189 δισ. φρ.. Τήν ἴδια μέρα ἡ Ἐθνική Ἀντιπροσωπεία υἱοθέτησε, μέ τήν ὑποστήριξή τους, ἕναν συνταγματικόν ὁρισμό τῆς «Γαλλικῆς Ἕνωσης».

— Στίς 3 Ὀκτώβρη τοῦ 1946 οἱ κομμουνιστές βουλευτές ψήφισαν ὑπέρ τῆς ἔγκρισης τοῦ τελικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1946 περιλαμβανομένων καί τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν.

— Στίς 20 Δεκέμβρη τοῦ 1946, ἕναν ὁλόκληρο μήνα μετά τόν δολοφονικό βομβαρδισμό τῆς Χαϊφόνγκ, οἱ 182 κομμουνιστές βουλευτές ψήφισαν ὁμόφωνα, μαζί μέ τά ὑπόλοιπα μέλη τοῦ Κοινοβουλίου, τήν ἀποστολή συγχαρητηρίων στόν Στρατηγό Λεκλλέρ καί στό Ἐκστρατευτικό του Σῶμα!

— Στίς 23 Δεκέμβρη 1946 οἱ κομμουνιστές βουλευτές ψήφισαν τόν προσωρινό προϋπολογισμό τοῦ 1947, πού συμπεριλάμβανε 70 δισ. φρ. γιά στρατιωτικές πιστώσεις, πού χρειάζονταν «λόγω τῆς ἀναζωπύρωσης τῶν ἐχθροπραξιῶν στήν Ἰνδοκίνα»!

32. Ἀνάμεσα στά 1945 καί στά 1947 ἡ Ρωσική ἀναγνώριση θά εἶχε ἰσχυροποιήσει τό νέο γραφειοκρατικό καθεστώς τοῦ Β. Βιετνάμ. Ἐντούτοις, ὁ Στάλιν ἦταν στό πηδάλιο καί ἐφάρμοζε αὐστηρά τίς ἀποφάσεις τῆς Γιάλτας.

33. 600.000 ἀπ' τούς πρόσφυγες ἦταν καθολικοί. Ὁ Καρδινάλιος Σπέλμαν κατάφερε νά κάνει τήν κυβέρνηση τῶν ΕΠΑ νά ὑποστηρίξει τήν Καθολική Δράση ἐναντίον τῶν Σταλινικῶν. Ρίχτηκαν πολύ πειστικά ψυχολογικά φυλλάδια: «Ὁ Χριστός ἔφυγε στό Νότο» καί «Ἡ Παρθένος Μαρία ἔφυγε ἀπό τόν Βορρᾶ». Ἔφυγαν καί οἱ ἱερεῖς καί οἱ ἐπίσκοποι, παίρνοντας μαζί τους, σέ πολλές περιπτώσεις, καί ὅλο τό ποίμνιό τους. Περισσότεροι ἀπό τό 99ο)ο τῶν μή - καθολικῶν ἔμειναν στό Β. Βιετνάμ. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτούς πού πῆγαν στό Νότο ἦταν πλούσιοι χωρικοί, καί ἡ ἀναχώρησή τους εἶχε τό θετικό ἀποτέλεσμα νά βοηθήσει τίς «ἀγροτικές μεταρρυθμίσεις τοῦ Χό Τσί Μίνχ. Ὑπῆρχε τώρα ἄφθονο πλεόνασμα γῆς γιά νά δοθεῖ στούς ἀκλήρους χωρικούς πού παρέμειναν.

34. DAILY TELEGRAPH, 7 Μάη 1952.

35. NEW YORK TIMES, 3 Ἰούνη 1964.

36. «Τά Ἀρχεῖα τοῦ Πενταγώνου», σ. 10.

37. Βλ. «Τά Δυό Βιετνάμ», τοῦ Μπέρναρντ Μπ. Φώλ, σ. 153.

38. THE OBSERUER, 29 Ὀκτώβρη 1972.

39. Ἡ δήλωση αὐτή ἔγινε ἀπό τόν Χένρυ Κάμποτ Λότζ, πρεσβευτή τῶν ΕΠΑ στή Σαϊγκόν, σέ μιά Ἐπιτροπή τῆς Γερουσίας στίς 9 Αὐγούστου 1965. Ὁ Πρόεδρος Τζόνσον εἶπε, 5 μέρες ἀργότερα, ὅτι τά σχόλια δέν προορίζονταν γιά δημοσίευση — ἀλλά δέν ἀρνήθηκε τό ὅτι ἔγιναν.

40. «Ἡ Ἀναγκαιότητα τῆς Ἀλλαγῆς: Τά χρόνια τοῦ Λευκοῦ Οἴκου 1953 - 1956», σ. 372.

41. «Τά Ἀρχεῖα τοῦ Πενταγώνου», σ. 64 - 65.

42. Στό ἴδιο, σ. 82.

43. Στό ἴδιο, σ. 189.

44. Στό ἴδιο, σ. 235.

45. Στό ἴδιο, σ. 238.

46. Στό ἴδιο, σ. 261 - 263.

47. Στό ἴδιο, σ. 307.

48. Στό ἴδιο, σ. 311.

49. Στό ἴδιο, σ. 242.

50. Στό ἴδιο, σ. 69.

51. Στό ἴδιο, σ. 382.

52. Στό ἴδιο, σ. 409.

53. Κατά τίς ἐπιδρομές τῶν Β52 ἐνάντια στό 'Ανόι τόν Δεκέμβρη τοῦ 1972, οἱ ΕΠΑ ἔμελλε νά ρίξουν μεγαλύτερο τονάζ κατά ἡμέρα ἀπ' ὅσο ἔπεσε στήν Μεγάλη Βρεταννία σ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ Β' Παγκόσμιου Πόλεμου.

54. Πρέπει νά ξεκαθαριστεῖ ἕνα βασικό γεγονός. Τά 90ο)ο τοῦ λαοῦ τοῦ Ν. Βιετνάμ ζοῦν στό 1)5 τῆς γῆς. Ἔτσι ἡ δήλωση ὅτι οἱ Βιετκόγκ ἐλέγχουν τά 3)4 (ἤ γύρω στά 4)5) τῆς χώρας δέν ἔχει νόημα. Γύρω στά 4)5 τῆς ὑπαίθρου εἶναι σχεδόν ἀκατοίκητα, ἔχοντας λιγότερους ἀπό 20 κατοίκους ἀνά τετραγωνικό χιλιόμετρο.

55. 'Ο Κάλεϋ γεννήθηκε στό Μαϊάμι στά 1943, ἐργάστηκε σάν γκρούμ στό Ξενοδοχεῖο Γουέστ Πάλμ Μπήτς κι ὕστερα προσλήφτηκε σά λαντζέρης. Τόν 'Ιούλη τοῦ 1963, ὅταν οἱ Σιδηρόδρομοι τῆς 'Ανατολικῆς Φλόριντας εἶχαν ἀπεργία, ἐργάστηκε σάν ἀπεργοσπάστης μέ ὑψηλότερο μισθό ἀπ' αὐτόν πού ζητοῦσε τό Συνδικάτο. Σύμφωνα μέ τό ἀμερικανικό σύστημα τῆς στράτευσης κατ' ἐπιλογήν, πού σημαίνει βασικά ὅτι καλοῦνται πρῶτοι «ἐκεῖνοι πού δέν ἔχουν σταθερή δουλειά», ἦταν φανερό ὅτι θά τόν καλοῦσαν, ἔτσι κατατάχτηκε τόν 'Ιούλη τοῦ 1966. Τώρα ἀπολαμβάνει τήν «ἰδιαίτερη προστασία τοῦ Ρίτσαρντ Νίξον».

'Η Μαίρη Μακκάρθυ κάνει ὁρισμένα ἐνδιαφέροντα σχόλια ὅσον ἀφορᾶ τούς ἀμερικάνους πιλότους πού εἶχαν συλληφθεῖ αἰχμάλωτοι:

«Οἱ Βιετναμέζοι τά 'χουν χαμένα μέ τό χαμηλό πνευματικό ἐπίπεδο τῶν πιλότων πού 'χουν βαθμό ἀξιωματικοῦ καί συνήθως πανεπιστημιακά διπλώματα, πράγμα πού πρέπει νά τούς κάνει νά ἀναρωτιοῦνται γιά τήν ἀμερικανική Πανεπιστημιακή ἐκπαίδευση... Κι ἡ ἴδια προσωπικά ξαφνιάστηκα ἀπ' τή φτώχεια τῆς φρασεολογίας καί τήν ἁπλοϊκή, μηχανική τους σκέψη, πού ἦταν παιδιάστικη ὅπως κι ὁ γραφικός χαρακτήρας τῶν φακέλων πού ὁ Βιετναμέζος ἀξιωματικός μοῦ 'δωσε ἀπό ἕναν σάκκο γιά νά ταχυδρομήσω ὅταν ἐπιστρέψω, οἱ ὁποῖοι γράφτηκαν ἤ σχεδιάστηκαν μέ ἄτεχνα, δύσκολα χαραγμένα γράμματα». («'Ανόι», Μ. Μακκάρθυ, σ. 136).

56. Οἱ μεγάλες ἐπιχειρήσεις τῶν ΕΠΑ δέν θεωροῦν ἀσφαλῶς τήν εἰρήνη στό Βιετνάμ ὅτι θά ἔβλαπτε στό ἐλάχιστο τά συμφέροντά τους. 'Αντίθετα, προσβλέπουν στήν «εἰρήνη» σάν «ἕνα ἀπαραίτητο βῆμα γιά τήν ἐπιτυχία» τῶν μελλοντικῶν τους σχεδίων. 'Ο Τζών Σ. Μπίργουιρθ, 'Αντιπρόεδρος τῆς 'Εταιρίας Γκρούμαν λέει:

«Όταν δέ θά ὑπάρχουν οἱ τωρινές δαπάνες γιά τόν καθημερινό πόλεμο, οἱ στρατιωτικοί θ' ἀρχίσουν νά δελτιώνουν τά ἀεριοθούμενα. Ἐπιπλέον, οἱ ΕΠΑ θά συνεχίσουν νά ἐφοδιάζουν τό Ν. Βιετνάμ μέ ὅλα σχεδόν ὅσα χρειάζονται γιά τήν ἄμυνά του, περιλαμβανομένων ἀεροπλάνων, τάνκς καί ὅπλων...» («Ἀνάλυση τῶν Πολεμικῶν Δαπανῶν τῶν ΕΠΑ», TIMES, 6 Νοέμβρη 1972).

Τό ἴδιο ἄρθρο τονίζει (ἴσως γιά χάρη αὐτῶν πού περιμένουν νά καταρρεύσει ἡ ἀμερικανική οἰκονομία μέ τήν ἔναρξη τῆς εἰρήνης). «Λίγες μεγάλες ἐπιχειρήσεις ἐξαρτῶνται ἀπό τό Βιετνάμ γιά τό 1ο)ο τῶν εἰσοδημάτων τους».

57. «Σέ ἐμπόλεμη κατάσταση μέ τήν Ἀσία», τοῦ Νόαμ Τσόμσκυ, σ. 61.

58. Αὐτό εἶναι ἕνα βασικό ἄν καί στοιχειῶδες γεγονός. Οἱ Συντηρητικές, Ἐργατικές, Φιλελεύθερες ἤ ἀκόμη καί Κομμουνιστικές κυβερνήσεις μποροῦν νά ὑπάρξουν μόνο σάν «προσωποποιήσεις» τοῦ καπιταλιστικοῦ κράτους, καί μποροῦν νά συνεχίσουν νά ὑπάρχουν μόνο ἄν παραμείνουν τέτοιες, μέ ὅλα ὅσα αὐτό συνεπάγεται σέ σχέση μέ τίς ἄλλες καπιταλιστικές δυνάμεις.

59. Αὐτή ἡ ἐξέλιξη προβλέφτηκε ξεκάθαρα ἀπό τόν ἴδιο τόν Μάρξ στό «Κεφάλαιο». Πρόβλεπε στήν ἀνάληψη τοῦ ρόλου τοῦ «καπιταλιστῆ» ἀπ' τό Κράτος, πού δέν εἶναι, στό κάτω - κάτω, παρά ἡ «προσωποποίηση τοῦ κεφάλαιου».

60. Ἄς μή μπλεχτοῦμε μέ τίς διάφορες ὀργανώσεις πού γεννήθηκαν τά τελευταῖα χρόνια. Τεχνικά τό Κ.Κ. Ἰνδοκίνας διαλύθηκε στά 1948 (χάρη τῆς «πλατειᾶς συμμαχίας») καί ἀντικαταστάθηκε ἀπό τήν Ἕνωση Μαρξιστικῶν Σπουδῶν. Στίς ἀρχές τοῦ 1951 σχηματίστηκε τό Βιετναμέζικο Ἐργατικό Κόμμα (Λάο Ντόνγκ). Ὁ ἴδιος ἄνθρωπος, ὁ Τρουόνγκ Τσίνχ, ὑπῆρξε διαδοχικά Γενικός Γραμματέας τοῦ Κ.Κ. Ἰνδοκίνας, Πρόεδρος τῆς Ὁμάδας Μαρξιστικῶν Σπουδῶν, καί Γενικός Γραμματέας τοῦ Κόμματος Λάο Ντόγκ. (Παρεμπιπτόντως, ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τούς ἀποδιοπομπαίους τράγους τῆς ἐκκαθάρισης τοῦ 1956 ἡ ὁποία ἀκολούθησε τήν ἐξέγερση τοῦ Νγκέ Ἄν, πού ὁμολόγησαν δημόσια λάθη «ἀριστερῆς παρέκκλισης» στή διάρκεια τῆς ἐκστρατείας βίαιης κολλεκτιβοποίησης καί καθαιρέθηκε. Ἀλλά σέ λιγότερο ἀπό ἕναν χρόνο ξαναπόχτησε τήν εὔνοια καί πῆρε μιά ἄλλη κατώτερη κυβερνητική θέση).

61. Ἀκόμη καί ἡ ἐξέγερση τῆς Κεϋλάνης τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1971 (πού δέν ἦταν ἕνα τέτοιο κίνημα) προκάλεσε μιά συλλογική καταστολή. Ἡ Βρεταννία, οἱ ΕΠΑ, ἡ ΕΣΣΔ, ἡ Ἰνδία καί τό Πακιστάν, ἡ Ἀνατολική καί Δυτική Γερμανία, ἡ Γιουγκοσλαβία κι ἡ Αἴγυπτος, προμήθευσαν ὅλες ὅπλα γιά τόν συγκεκριμένο σκοπό νά κατασταλεῖ ἡ ἐξέγερση. (Βλ. «Κεϋλάνη: Ἡ Ἐξέγερση τοῦ JVP, τοῦ Ἀπρίλη 1971», Μπροσούρα τῆς SOLIDARITY, No. 42).

62. Αὐτή δέν εἶναι μιά οὐτοπική θέση. Ἡ ἱστορία δείχνει ὁρισμένα παραδείγματα δικαίωσης τῶν ἐπαναστατῶν πού ἀρνήθηκαν νά συμπλεύσουν μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη ξένη δύναμη ἤ ἐχθρική τάξη. Τόν Σεπτέμβρη τοῦ 1915, στό Τσίμερβαλντ τῆς Ἑλβετίας, τρεῖς ντουζίνες ἐπαναστάτες ἀπό 11 χῶρες, ἐμπόλεμες καί οὐδέτερες, συγκεντρώθηκαν καί κατάγγειλαν τήν ἰμπεριαλιστική φύση τοῦ πολέμου, καλώντας τήν ἐργατική τάξη «νά βάλει τέρμα στή σφαγή». Αὐτό μπορεῖ νά φάνηκε «οὐτοπικό» καί «παράλογο» στίς ἑκατοντάδες χιλιάδες (ἄν ὄχι ἑκατομμύρια) τῶν «εὐθυγραμμισμένων» σοσιαλιστῶν αὐτῆς τῆς ἐποχῆς.

'Εκεῖνο τόν καιρό ἡ Εὐρώπη ἦταν αἰχμάλωτη ἑνός εἴδους μαζικοῦ σωβινισμοῦ καί πολεμικῆς ὑστερίας, πού σπάνια εἶχε ἐμφανιστεῖ ὥς τότε στήν ἱστορία. Κι ὅμως, μόνο δυό χρόνια ἀργότερα, τόν 'Οχτώβρη τοῦ 1917, ἡ θέση τοῦ Τσίμερβαλντ ἦταν ἐκείνη πού θά θριάμβευε. Οἱ Ρῶσοι ἐργάτες καί ἀγρότες ἔστρεψαν τά ὅπλα ἐνάντια στούς καταπιεστές τους καί ἄρχισαν νά βάζουν ὅτι θά μποροῦσε ν' ἀποτελέσει τά θεμέλια μιᾶς νέας κοινωνίας.

Αὐτοί πού ἐπιδιώκουν μιά νέα κοινωνική τάξη στό Βιετνάμ, δέν πρέπει νά προσβλέπουν οὔτε στήν 'Ανατολή, οὔτε στή Δύση, οὔτε στή Σαϊγκόν οὔτε στό 'Ανόι ἀλλά, ὅπως οἱ σύντροφοί μας τοῦ Τσίμερβαλντ, στήν αὐτόνομη δράση τῶν ἴδιων τῶν μαζῶν.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ, Η ΕΘΝΙΚΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

Τό πατσιφιστικό δίλημμα

Ἀφετηρία αὐτῆς τῆς ἀνάλυσης εἶναι τό ἠθικό καί πρακτικό δίλημμα τοῦ μή - βίαιου ἐπαναστάτη, πού βρίσκεται ἀντιμέτωπος μέ τήν ἐξάπλωση τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν πολέμων. Ἡ λατρεία τῆς ἔνοπλης βίας κι ἡ εἰκονογραφία τοῦ «ἡρωϊκοῦ ἀντάρτη», ὑπῆρξαν μιά τυπική ἀντίδραση στήν ἐνοχή — μιά ἐνοχή πού γίνεται ἔντονα αἰσθητή στή λευκή δυτική ἰντελλιγκέντσια — πού γέννησε ὁ ἰμπεριαλισμός. Αὐτή ἡ ταύτιση τῶν δυτικῶν ριζοσπαστῶν μέ σύμβολα καί ἥρωες, ὁλότελα ξένους μέ τή δική μας ἤ τή δική τους κατάσταση, εἶχε ἕνα ἰσχυρό ἀντίκτυπο πάνω στό εἰρηνιστικό κίνημα καί τήν ἀντικουλτούρα· (πού ἀποδείχνεται ἀπ' τόν βαθμό στόν ὁποῖο τό «ἕνα ὅπλο σέ κάθε σελίδα» ἔχει γίνει τό κυρίαρχο μοτίβο τοῦ «ὑπόγειου» τύπου).

Ἀντιμέτωπος μ' αὐτούς τούς μιλιταριστικούς συμβολισμούς καί στρατηγικές, ὁ Πατσιφισμός ἔχει, στά τελευταῖα χρόνια, ὑποχωρήσει σταθερά στήν ἄμυνα. Ὁ Πατσιφισμός τοῦ '30, πού δέν ὑπῆρξε ποτέ ἰδιαίτερα ὀξύς στή στρατηγική ἤ τήν ἀναλυτική του σκέψη, ἀποδείχθηκε ὁλότελα ἀνεπαρκής σά βάση κατανόησης κι ἀξιολόγησης αὐτῶν τῶν ἐξελίξεων. Σ' αὐτό τό σημερινό πλαίσιο τῆς γενικευμένης ἐνοχῆς ἀναφορικά μέ τή φύση τοῦ Δυτικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ — ἡ συμπόνια γιά κείνους πού ὑποφέρουν τίς συνέπειές του κι οἱ τεράστιες δυσκολίες πού συνεπάγεται ἡ ἀνάπτυξη μή - βίαιων στρατηγικῶν πού νά 'ναι κατάλληλες ἤ ρεαλιστικές — ὁ Πατσιφισμός βρέθηκε ὁλότελα ἐκτεθειμένος μπροστά στούς ἀπελευθερωτικούς πολέμους. Ἀντιμέτωπος μέ τίς ἔνοπλες στρατηγικές τοῦ FLN στήν Ἀλγερία, τοῦ Κάστρο καί τοῦ Γκεβάρα, τοῦ NLF στό Βιετνάμ καί τῶν Μπιαφρανῶν κι ἄλλων Ἀφρικάνικων στρατιωτικῶν ἡγεσιῶν, ὁ Πατσιφισμός ἔχει ἀναπτύξει σέ πολλά μέρη ἕνα «διπλό πρότυπο» — μή - βία στό ἐσωτερικό, ἀλλά βία στό ἐξωτερικό. Ὑπάρχει μιά ἀναπτυσσόμενη προθυμία ὑποστήριξης βίαιων μεθόδων καί στόχων ὑπέρ τοῦ Τρίτου Κόσμου — σιωπηρά ἤ πιό ἄμεσα μέ πρακτική βοήθεια — πού θά ἀπορρίπτονταν ὁλότελα στίς δραστηριότητες πού σχετίζονται μέ τήν ἀλλαγή, στίς ἀναπτυγμένες βιομηχανικές κοινωνίες. Τό ὅτι διαδραματίστηκε αὐτή ἡ ἐξέλιξη, δείχνει τήν ἀνεπάρκεια τῆς

πολιτικῆς ἀξιολόγησης κι ἐπιλογῆς, πού καθορίζονται ἀπ' τήν ἐνοχή ἤ τή συμπόνια, ἀφοῦ λείπει μιά ἀνάλυση. Δείχνει τό βαθμό στόν ὁποῖο ἡ ἀνικανότητα πρακτικῆς ἤ θεωρητικῆς ἀντιμετώπισης αὐτῶν τῶν γεγονότων, ἔχει ὑποχρεώσει τούς ριζοσπάστες πατσιφιστές νά υἱοθετήσουν τό μοντέλο ἀνάλυσης, τό πλαίσιο ἀναφορᾶς κι ἀκόμα καί τά κριτήρια «ἐπιτυχίας» τῶν θεωρητικῶν τῆς βίαιης ἐπανάστασης (ἰδιαίτερα τῶν Μαρξιστῶν - Λενινιστῶν). Ἀντιμέτωπη μ' αὐτό τό ἴδιο δίλημμα, καί τήν ἀνεπάρκεια τῶν κληρονομημένων πατσιφιστικῶν μοντέλων, αὐτή ἡ ἀνάλυση θά προτείνει ἕνα ἐναλλακτικό μοντέλο μέ τό ὁποῖο οἱ Πατσιφιστές θά μποροῦν νά ἀξιολογήσουν τούς ἐθνικοαπελευθερωτικούς πολέμους, ν' ἀνακαλύψουν σ' αὐτούς κοινά χαρακτηριστικά, κι ἀντί νά περιορίζονται σέ μιά ἄκαμπτη ἐπιλογή ἀνάμεσα στόν Ἰμπεριαλισμό καί στούς πιό στρατικοποιημένους του ἀντιπάλους, ν' ἀναπτύξουν ἐναλλακτικές πορεῖες δράσης σέ σχέση μ' αὐτούς.

Μιά δομική κριτική

Ὁ πατσιφισμός τοῦ '30 τόνιζε τήν παραδοσιακή ἠθική σχέση ἀνάμεσα στά μέσα καί τούς σκοπούς, ἀλλά δέ συμπεριλάμβανε μιά κριτική τῆς δομικῆς σχέσης ἀνάμεσα στά μέσα καί τούς σκοπούς. Ἦταν ἤδη δυνατό, μέ βάση τήν ἀνάπτυξη τῆς κοινωνιολογικῆς σκέψης ἀπ' τό Βέμπερ κι ἄλλους, νά δημιουργηθεῖ μιά πιό ἰσχυρή Πατσιφιστική τοποθέτηση, μιά τοποθέτηση πού θά ἔδειχνε ὅτι ἡ ὀργάνωση τῆς κοινωνικῆς ἀλλαγῆς προϊδεάζει καί διαρθρώνει τό τελικό ἀποτέλεσμα. Ἀλλά ἄν ἐξαιρέσουμε λίγες μοναχικές μορφές ὅπως ὁ Ἀναρχικός Ντέ Λίτ, τοῦ ὁποίου τά γραφτά πρίν ἀπ' τήν ἔναρξη τοῦ Β' Παγκόσμιου Πόλεμου, εἶχαν μικρόν ἀντίκτυπο πάνω στόν παραδοσιακό «ἠθικό» πατσιφισμό, μιά τέτοια ἀνάλυση πού θά πήγαζε ἀπ' τήν κοινωνιολογία τοῦ κράτους, τοῦ πόλεμου καί τῆς ἐπανάστασης, ποτέ δέν ἐπιδιώχθηκε. Πρόσφατες ἐργασίες πάνω στίς ἀγροτικές κοινωνίες καί τίς ἐπαναστάσεις προσφέρουν ξανά τήν εὐκαιρία γιά τή δημιουργία μιᾶς τέτοιας σφαιρικῆς ἀνάλυσης. Γεγονότα καί πράξεις, πού θεωρήθηκαν σάν «ἐκφυλισμοί», «παρεκκλίσεις» ἤ «διαστροφές» τῆς ἐπαναστατικῆς διαδικασίας, ἤ τῶν ἰδανικῶν τῶν ἐπαναστατῶν, ἀποδείχνονται, στήν πραγματικότητα, ὅτι εἶναι ἔμφυτες στίς μεθόδους καί τεχνικές τῆς ἀλλαγῆς — τούς τύπους ὀργάνωσης πού δημιουργήθηκαν, τούς τύπους δράσης — ἰδιαίτερα τῆς ὀργανωμένης βίας — πού ἐπιλέχτηκαν[1].

Ἡ ἐπεξεργασία μιᾶς τέτοιας δομικῆς ἀνάλυσης τῆς βίας ἀποτελεῖ, πιστεύω, ἕνα τόσο κεντρικό καθῆκον γιά τό εἰρηνιστικό κίνημα, ὅσο καί ἡ ἐπεξεργασία μή βίαιων τακτικῶν καί ἡ δημιουργία θεωριῶν γιά τήν ἐναλλακτική κοινωνία.

Οἱ μαρξιστές κι οἱ ἀναρχικοί ἔχουν συγκεντρώσει ἀπό παλιά τήν προσοχή τους στήν κρατική βία, ἐνῶ οἱ φιλελεύθεροι κοινωνικοί μηχανικοί ἔχουν ἀποδοκιμάσει τήν ἐπαναστατική βία — ἀλλά αὐτές οἱ δυό βασικά ἀντιμαχόμενες κριτικές δέν ἔχουν συνδεθεῖ θεωρητικά (ὅπως ἀκόμα κι ὁ Λένιν θά τίς εἶχε συνδέσει κάποια στιγμή). Τό ἔργο τοῦ Μπάρινγκτον Μούρ, ὑποδη-

λώνει τίς ἀπαρχές μιᾶς τέτοιας συγκριτικῆς μελέτης, ἀπαλλαγμένης ἀπό τή ρομαντικοποίηση τῆς βίας καί τῆς ἐπανάστασης (μέ μιά ριζοσπαστική ὅμως, ἄν καί πεσιμιστική, προοπτική) 2.

Ἕνα τέτοιο καθῆκον, πού συνεπάγεται μιά κριτική τῶν τωρινῶν ἀπελευθερωτικῶν πολέμων, ἐπικρίνεται καυτά ἀπ' τή ριζοσπαστική ἰντελλιγκέντσια μέ τέτοια ἀπατηλά ἐπιχειρήματα ὅπως λογουχάρη, ὅτι ἐκεῖνοι πού ἀναζητοῦν ἕναν ἐναλλακτικό τρόπο ἐπανάστασης «θέλουν νά παραμείνει ὁ λαός στή μιζέρια». Κι ὅμως εἶναι σχεδόν περιττό νά θυμήσουμε τή μιζέρια τῆς Ἀλγερίας καί τοῦ Βιετνάμ — ὄχι ἁπλῶς τό ὑπέρογκο τίμημα σέ ἀνθρώπινη καί κοινωνική καταστροφή, ἀλλά καί τό πολιτικό τίμημα μιᾶς τέτοιας στρατηγικῆς.

Οἱ Ἀπελευθερωτικοί πόλεμοι

Τό ὑπόλοιπο αὐτῆς τῆς ἀνάλυσης θά ἀφιερωθεῖ στούς ἐθνικοαπελευθερωτικούς πολέμους σά διαδικασίες, πού εἶναι πολύ ἀποκαλυπτικές, τόσο ἀναφορικά μ' αὐτούς τούς συσχετισμούς ὅσο καί σχετικά μέ τή μετάβαση ἀπ' τίς παραδοσιακές στίς σύγχρονες κοινωνίες, τῶν ὁποίων ἀποτελοῦν φαινόμενα. Ὑπάρχουν, φυσικά, πολλές ἄλλες κριτικές αὐτῶν τῶν πολέμων, πέρα ἀπ' τίς δομικές — ὅτι εἶναι τόσο δαπανηροί ἀπ' τήν ἄποψη τῆς καταστροφῆς καί τῶν ἀνθρώπινων βασάνων, ὥστε «συμπληρώνουν» τίς καταπιεστικές τεχνικές τῶν ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων (συναντώντας τες στό δικό τους πεδίο), ἤ ὅτι κάνουν πιό πιθανό ἕναν παγκόσμιο πυρηνικό πόλεμο. Ἀλλά ὅλες αὐτές ὑποθέτουν ὅτι — κάτω ἀπό ἄλλες συνθῆκες — οἱ στόχοι τῶν ἐπαναστατῶν — ἤ οἱ στόχοι πού οἱ πατσιφιστές μοιράζονται μ' αὐτούς, θά μποροῦσαν νά ἐπιτευχθοῦν — δηλαδή, ὅτι «μόνο στά μέσα εἶναι πού διαφωνοῦμε». Θά περιοριστῶ στήν ἐπεξεργασία τῆς πρότασης ὅτι τά μέσα κι οἱ σκοποί εἶναι δομικά ἀναπόσπαστοι κι ὅτι οἱ «σκοποί» πού πετυχαίνονται ἀπ' τούς ἀπελευθερωτικούς πολέμους δέν εἶναι μόνον ἐκεῖνοι πού ἀρνιοῦνται τούς σκοπούς τῶν περισσότερων πατσιφιστῶν, ἀλλά κι ὅτι εἶναι, στήν πραγματικότητα, ὁλότελα ἀντίθετοι μ' αὐτούς πού ὑποστηρίζονται ἀκόμα κι ἀπ' τήν πλειονότητα ἐκείνων πού ἀρχίζουν τή βίαιη πάλη — ἰδιαίτερα τούς πιό ἰδεαλιστές ἐπαναστάτες καί τούς ἀγωνιστές τῆς βάσης, ὅπως εἶναι οἱ ἀγρότες. Ἄν ὑπάρχουν ἐπαναστάτες πού ἐπιδιώκουν τούς σκοπούς πού πραγματικά ἐπιτεύχθηκαν μ' αὐτούς τούς πολέμους — ἔχουν τήν τάση νά σιωποῦν σχετικά μ' αὐτό3.

Ὁ χαρακτηρισμός «ἐθνικοαπελευθερωτικοί πόλεμοι» περιέχει 3 συστατικά καί αὐτά προσφέρουν στοιχεῖα γιά τίς δομικές συνδέσεις πού εἶναι θεμελιακές γιά μιά πατσιφιστική κατανόηση. Εἶναι, πρῶτα, Π ό λ ε μ ο ι : δηλαδή, συλλογική, ἱεραρχικά ὀργανωμένη, ἔνοπλη βία — μέ ὅλα ὅσα συνεπάγεται αὐτό γιά ἕναν πατσιφιστή. Δεύτερον, εἶναι βασικά ἐ θ ν ι κ ι σ τ ι κ ο ί, συνδεδεμένοι μέ μιά ἐδαφική ἐπικράτεια, ἐθνική ἑνοποίηση καί δημιουργία ἑνός ἰσχυροῦ Κράτους (πάντα π ι ό ἐθνικιστικοῦ ἰδεολογικά ἀπ' τό Μαρξιστικό) — αὐτό, ξανά, θά πρέπει νά δη-

μιουργεῖ προβλήματα γιά τό διεθνιστικό προσανατολισμό τοῦ πατσιφισμοῦ. Τρίτον καί σπουδαιότερον, ἐξαιτίας αὐτῶν τῶν δυό πρώτων πλευρῶν, δέν ἀπελευθερώνουν ἀ ν θ ρ ώ π ο υ ς ἀλλά μᾶλλον δ υ ν ά μ ε ι ς. Εἶναι ἐπαναστάσεις πού ἀπελευθερώνουν τίς δυνάμεις ἐκσυγχρονισμοῦ· ἡ κινητοποίηση κι ὀργάνωση ἀνθρώπων καί πόρων καί ἡ συγκεντροποίηση τοῦ ἐλέγχου γίνονται μέσα σ' ἕνα πλαίσιο ἐθνικισμοῦ καί τεχνολογικῆς ἀνάπτυξης, πού συνδέεται μέ στρατιωτική δράση. Τέτοια πρότυπα δέν δημιουργοῦν οὔτε ὑποστηρίζουν τούς πολιτικούς θεσμούς τῆς ἐλευθερίας. Αὐτοί οἱ θεσμοί ἐμφανίζονται πάντα σέ περιόδους ἐπαναστατικῶν κρίσεων σά σοβιέτ, ἤ κομμοῦνες ἤ συμβούλια στρατιωτῶν κι ἐργατῶν. Πολύ συχνά τέτοιες δημοκρατικές παρορμήσεις χειραγωγοῦνται ἀπό ἐξουσιαστικές κι ἐλιτίστικες ὁμάδες καί χρησιμοποιοῦνται γιά λογαριασμό τῶν δικῶν τους συμφερόντων ἤ γιά τή δημιουργία μιᾶς νέας γραφειοκρατικῆς ἤ στρατιωτικῆς τάξης.

Ὅπως θά προσπαθήσω νά δείξω, αὐτές οἱ διαδικασίες, φαίνεται, σχεδόν ἀναπόφευκτα, νά ἐπιβεβαιώνουν τήν ἐξουσία τῶν νέων ἀνθρώπων, δηλαδή, τῶν πιό ἀμείλικτων στρατιωτικῶν ἡγετῶν, τῶν πιό χαρισματικῶν ἐθνικιστῶν πολιτικῶν, τῶν πιό ἄκαμπτων ἰδεολόγων καί τῶν πιό δουλικῶν γραφειοκρατῶν. Αὐτό δέν ἔχει φυσικά σά σκοπό νά θεμελιώσει μιά θεωρία «κακῶν ἀνθρώπων», ἀλλά νά δείξει πῶς σέ συγκεκριμένες καταστάσεις (π.χ. οἱ ἐλιτίστικες ἀπαιτήσεις τῆς ἱεραρχικῆς ἐπαναστατικῆς καί στρατιωτικῆς ὀργάνωσης σέ μιά ἀγροτική κοινωνία) τονίζονται ὁρισμένοι ρόλοι κι ἐπιλέγονται ὁρισμένοι τύποι ἀνθρώπων γιά νά παίξουν αὐτούς τούς ρόλους[4].

Πιό πέρα θά προσπαθήσω νά προσδιορίσω ὅλες αὐτές τίς ἀφηρημένες γενικεύσεις σέ σχέση μέ μιά συγκεκριμένη πολιτική διαδικασία — τήν ἀνάπτυξη τῆς στρατηγικῆς τοῦ NLF σέ σχέση μέ τή Βιετναμέζικη κοινωνία. Ἀρχικά τό καθῆκον μου εἶναι κάπως διαφορετικό: νά σκιαγραφήσω τό πῶς θά ἔπρεπε νά φτιαχτεῖ ἕνα πιό γενικό μοντέλο αὐτῶν τῶν γεγονότων καί χαρακτηριστικῶν, ὥστε νά μπορεῖ νά ἐφαρμοστεῖ σέ μιά μεγάλη ποικιλία ἱστορικῶν γεγονότων — συμπεριλαμβανόμενων καί τῶν μελλοντικῶν πολέμων. Ἔχω ἤδη ἐξοικειωθεῖ μέ ὁρισμένες δομικές ἐπιταγές, σχετιζόμενες μέ τόν ἐκσυγχρονισμό, τήν ἰσχυροποίηση τοῦ κράτους καί τή βιομηχανοποίηση, οἱ ὁποῖες συνδέονται μέ τή χρησιμοποίηση τῆς ὀργανωμένης βίας. Ἐδῶ θέλω νά ἐξετάσω σύντομα τό πῶς οἱ ἐθνικοαπελευθερωτικοί πόλεμοι συνδέονται μέ:

1) τούς σύγχρονους πολέμους γενικά,

2) τήν δημιουργία ἰσχυροῦ κράτους γενικά (τήν ἐμφάνιση τοῦ σύγχρονου ἐθνικοῦ κράτους),

3) τή σχέση καί τῶν τριῶν μέ τό γενικότερο χαρακτήρα τῆς ἐπαναστατικῆς ἀλλαγῆς καί τῶν σύγχρονων (βίαιων) ἐπαναστάσεων καί τέλος,

4) τή σχέση καί τῶν τεσσάρων μέ τίς ἀγροτικές κοινωνίες γενικά, τίς κοινωνίες ἀπ' τίς ὁποῖες προέρχονται ὅλες.

Οἱ περισσότεροι σύγχρονοι πόλεμοι

«Ἡ στρατιωτική πειθαρχία», ἔγραφε ὁ Μάρξ Βέμπερ, «γεννάει κάθε πειθαρχία». Ἡ ἀλλαγή τῆς φύσης τῆς στρατιωτικῆς βίας στή μετάβαση ἀπ' τήν παραδοσιακή κοινωνία στό σύγχρονο κράτος, εἶναι θεμελιακή γιά μιά κατανόηση τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο ὁ πόλεμος ὑπῆρξε ἐποικοδομητικός γιά τό Κράτος — ἡ «ὑγεία τοῦ Κράτους»*. Ἡ γραφειοκρατικοποίηση τοῦ π ο λ έ μ ο υ — ὁ συγκεντροτισμός κι ἡ μαζική «δημοκρατική» του βάση, ἀντιπροσωπεύουν τό βασικό συστατικό τῆς συγκεντροποίησης, γραφειοκρατικοποίησης κι ἐπέκτασης τοῦ ἴδιου τοῦ κράτους. Καί τά δυό συντελοῦνται στ' ὄνομα τοῦ «λαοῦ» καί τοῦ «ἔθνους». Ἐπιπλέον, φυσικά, ὁ σύγχρονος πόλεμος κι οἱ τεχνικές του θά 'ταν ἀδιανόητες δίχως τήν ἀνάπτυξη τῆς βαριᾶς βιομηχανίας.

Οἱ περισσότεροι σύγχρονοι πόλεμοι συνδέονται εἴτε: α) μέ τή δημιουργία ἑνός σύγχρονου κράτους, β) μέ τήν ὑπεράσπιση ἑνός ὑπάρχοντος κράτους ἤ γ) μέ τήν ἐπέκταση ἑνός ὑπάρχοντος κράτους, πού ἐπιβάλλει τή θέλησή του πάνω σέ ἄλλα, διαμέσου συνθηκῶν ἤ τῆς κατάκτησης ἤ τῆς ὑπεράσπισης τέτοιων ἐπιβολῶν μέ ἀποικιακούς ἤ ἰμπεριαλιστικούς πολέμους. Ὁ πρῶτος σύγχρονος πόλεμος εἶχε σχέση καί μέ τούς τρεῖς — κι ὅπως πολλοί τέτοιοι πόλεμοι, ἐμφανίστηκε πώς εἶχε σάν κινητήρια βάση τίς ἐπαναστατικές ἐπιθυμίες τῶν μαζῶν. Στήν πραγματικότητα, αὐτο-ὀνομάσθηκε, «ἐθνικοαπελευθερωτικός πόλεμος»· τέτοιος ἦταν ὁ Γαλλικός ἐπαναστατικός πόλεμος καί ὁ πόλεμος τοῦ Ναπολέοντα. Διαμέσου τῆς καθιέρωσης τῆς ἐθνικῆς στρατολογίας γιά τή δημιουργία στρατοῦ καί νέων μορφῶν φορολογίας γιά τήν κάλυψη τοῦ προϋπολογισμοῦ, δημιουργήθηκε ἡ βάση γιά μιά νέα συγκεντρωτική διοίκηση, ἀντικαθιστώντας τό γερασμένο π α λ ι ό κ α θ ε σ τ ώ ς** μ' ἕνα σύγχρονο γραφειοκρατικό κράτος. Ὅπως οἱ Γαλλικοί ἐπαναστατικοί πόλεμοι, ἔτσι κι οἱ ἐπαναστατικοί πόλεμοι τῆς Ρωσίας καί τῆς Κίνας ἀφοροῦσαν ἐπίσης τήν ὑπεράσπιση καί τήν ἀνάπτυξη ἑνός νέου κράτους, ἐνάντια στούς ξένους, στό ἐξωτερικό, καί τούς ἀντιδραστικούς, στό ἐσωτερικό. Ἡ κάθε μιά ἀπ' αὐτές τίς χῶρες ἀσχολούνταν μέ τήν ἐπέκταση τῆς ἐξουσίας της διαμέσου ἑνός ἐθνικοῦ στρατοῦ, πού θά ἔκανε ἐξαγωγή τῆς ἐπανάστασής της· αὐτό θά καθόριζε τά ἐδαφικά ὅρια καί τό πολιτικό πλαίσιο τῆς ἐσωτερικῆς της κυριαρχίας καί θά ἐπέκτεινε τήν ἡγεμονία της (πχ. ἡ Ναπολεόντια Εὐρώπη) στ' ὄνομα τῆς ἐπανάστασης καί τῆς ἀπελευθέρωσης, πέρα ἀπό κεῖνα τά ὅρια. Συνοπτικά: αὐτοί οἱ πόλεμοι ἦταν α) δημιουργίας ἰσχυροῦ κράτους, β) ἀμυντικοί, γ) ἐπεκτατικοί. Πόσο διαφορετικοί ἀπ' αὐτούς εἶναι οἱ πιό πρόσφατοι «ἐθνικοαπελευθερωτικοί πόλεμοι»;

---

* Σ.τ.Μ. «Ὁ πόλεμος εἶναι ἡ ὑγεία τοῦ Κράτους» — γνωστό ἀπόφθεγμα τοῦ ἀναρχικοῦ Ράντολφ Μπούρν: βλέπε τό βιβλίο του, «Τό Κράτος».

** Σ.τ.Μ. Γαλλικά στό κείμενο (ANCIENT REGIME). Τό καθεστώς πού ὑπῆρχε πρίν ἀπ' τή Γαλλική Ἐπανάσταση.

Ὁ Πόλεμος σάν ὀργανωτής

Ὁ πόλεμος χρειάζεται τό κράτος στόν ἴδιο βαθμό πού τό κράτος χρειάζεται τόν πόλεμο· ὁ πόλεμος χρειάζεται μιά πολιτική δομή — ἕνα ἐκτελεστικό σῶμα καί μιά διοίκηση — τό μονοπώλιο τοῦ ἐξαναγκασμοῦ χρειάζεται νά νομιμοποιηθεῖ. Τόσο τό Κράτος ὅσο κι ὁ Πόλεμος εἶναι «αἰτίες κινητοποίησης», κινητοποιοῦν ἀνθρώπους, κι ὑλικούς πόρους, ἀντλοῦν ὑπακοή κι ἐνεργητικότητα, ἀπαιτοῦν μ' ἐπιτυχία τή θυσία, τιμωροῦν κι ἀμοίβουν συστηματικά. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ κράτους εἶναι πιό γρήγορη σέ περίοδο πολέμου ἐξαιτίας τῶν πρόσθετων ἀπαιτήσεων τῆς στρατιωτικῆς σύγκρουσης, τῆς προβολῆς ἐθνικιστικῶν ἐκκλήσεων καί τοῦ βαθμοῦ στόν ὁποῖο οἱ στρατιωτικές ὀργανώσεις καί ὀργανωτικά μοντέλα ἐπηρεάζουν ἄλλους τομεῖς τῆς ζωῆς (ἰδιαίτερα τή βιομηχανία). Νέοι πόροι κινητοποιοῦνται, νέες ὁμάδες ὀργανώνονται (ἕνα καλό παράδειγμα εἶναι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο οἱ γυναῖκες ἐντάχθηκαν στό Κράτος καί τήν ὀργάνωση τῆς πολεμικῆς παραγωγῆς σέ ἐμπόλεμη περίοδο, μετά τόν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο — ἡ «ἀμοιβή» τους ἦταν μιά παραπέρα ἐνσωμάτωση στό κράτος διαμέσου τῆς ἐπέκτασης τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου). Νέες δυνατότητες πολιτικῆς διεύθυνσης κι ἐλέγχου ἀποκαλύπτονται. Ἡ κρατική ἐξουσία φαίνεται ἀπεριόριστη, ὄχι μόνο ἀναφορικά μέ τήν ἀντιμετώπιση ἐξωτερικῶν ἀπειλῶν, ἀλλά κι ἀναφορικά μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς τεχνολογίας τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐλέγχου. Ἡ στρατιωτική ὀργάνωση τείνει νά γίνει ἐσωστρεφής. Τά ὄργανα τῆς ἐσωτερικῆς βίας μπορεῖ νά συνδεθοῦν μέ τή σχετικά ἀνεξέλεγκτη ἀνάπτυξη τῆς τεχνολογίας τῆς ἐξωτερικῆς βίας κάτω ἀπ' τήν αἰγίδα τοῦ Κράτους[5]. Ἡ ἐξωτερική βία καταλήγει σέ συλλογικές πράξεις βίας ὅπως ἡ Χιροσίμα κι ἡ Δρέσδη. Ἐνῶ στόν Ὁλοκληρωτισμό, αὐτή στρέφεται στό ἐσωτερικό· γεννάει ἕνα Ἄουσβιτς ἤ ἕνα σύστημα πολιτικῆς τρομοκρατίας ἤ Κρατικές πράξεις ὅπως οἱ Σταλινικές ἐκκαθαρίσεις καί κολλεκτιβοποιήσεις.

Σ' ἕνα μεγαλύτερο ἤ μικρότερο βαθμό, ὅλοι οἱ ἐθνικοαπελευθερωτικοί πόλεμοι ἐντάσσονται στήν ἴδια διαδικασία· κινητοποίηση καί συγκέντρωση ἀνθρώπων καί πόρων, συγκεντροποίηση τῶν ἐπικοινωνιῶν, δημιουργία νέων μορφῶν ἱεραρχικῶν πολιτικῶν δομῶν (πχ. ἡ διευθυντική γραφειοκρατία, τό μονολιθικό μαζικό κόμμα), πού στηρίζουν αὐτή τήν κινητοποίηση κι ἕνας σύγχρονος «λαϊκός» στρατός μέ μιά ἐθνικιστική ἰδεολογία — καί τελικά γρήγορη βιομηχανοποίηση προσαρμοσμένη σ' αὐτή τή στρατιωτική ἐπέκταση. Ὁ ἐπαναστατικός πόλεμος ἐπιλέγεται συνειδητά σά μέσο ἐπίτευξης αὐτῶν τῶν ὀργανωτικῶν στόχων· ὁ Λένιν ὑπῆρξε μᾶλλον πιό εἰλικρινής ἀναφορικά μ' αὐτό ἀπ' ὅτι οἱ πιό σύγχρονοι ἐπαναστάτες[6].

Ὁ χῶρος τῆς ἐπανάστασης

Οἱ κοινωνίες δέν ἀλλάζουν ὁλότελα ξαφνικά—ἀλλά μποροῦν ν' ἀλλάξουν κι ὄντως ἀλλάζουν ὁλοκληρωτικά, μέ τόν καιρό. Μερικές φορές αὐτή ἡ διαδικασία ἐπιταχύνεται.

Πού τοποθετεῖται τό φαινόμενο τῆς «ἐπανάστασης» μέσα σ' αὐτή τή διαδικασία; Ἡ σχέση τῶν σύγχρονων ἐπαναστάσεων μέ τόν πόλεμο, τήν κινητοποίηση καί τήν δημιουργία ἰσχυροῦ κράτους — κι ὄντως μέ τή βιομηχανοποίηση καί τήν ἐθνική ἀπελευθέρωση — εἶναι κάπως προβληματική. Ἡ ρομαντικοποιημένη φαντασίωση πού σχετίζεται μέ τό Μπολσεβίκικο πραξικόπημα τοῦ 1917 (πού ὑπῆρξε στήν πραγματικότητα, σχετικά μή βίαιο) ἔχει ὁδηγήσει στό νά δίνεται μιά διογκωμένη σημασία στόν α ἰ φ ν ι δ ι α σ τ ι κ ό χαρακτήρα, τή βία καί τήν ἐλιτίστικη διεύθυνση τῶν ἐπαναστάσεων· οἱ ἐπαναστάσεις μεταμορφώνονται σέ «γεγονότα» μᾶλλον παρά σέ «διαδικασίες». Αὐτά τά «γεγονότα» — συνήθως ἡ πολιτική σημασία πού ἀποδίδεται στήν «κρατική ἐξουσία» καί στήν κατάληψή της μᾶλλον, παρά στήν πραγματική κοινωνική ἀναδιοργάνωση — τονίζουν τίς ἄλλες πιό γενικές διαδικασίες τοῦ ἐθνικοῦ πόλεμου, τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης, τῆς βιομηχανικῆς ἀνάπτυξης καί τοῦ πολιτικοῦ μετασχηματισμοῦ. Στόν 20ό αἰώνα, αὐτά τά γεγονότα ὑπῆρξαν φυσικά, κατεξοχήν κλιμακωτά κι ἐλιτίστικα — καί συνήθως καί βίαια — ἀλλά ἀποτελοῦν ἁπλῶς τό στοιχεῖο τοῦ «κινήματος» ἤ τοῦ «πραξικοπήματος» σέ μιά ἐπανάσταση—κι ἄν ἐμεῖς καθορίσουμε αὐτά τά γεγονότα σάν ἐπανάσταση, ἐνισχύουμε μιά χιλιαστική χίμαιρα ἄμεσου κι ὁλοκληρωτικοῦ μετασχηματισμοῦ τῶν κοινωνιῶν. Φυσικά, κατά ἕνα μέρος, ὅπως θά δείξω ἀργότερα, αὐτό ἀποτελεῖ μέρος ἑνός συνειδητά καλλιεργημένου «μύθου» πού διοχετεύουν οἱ μαρξιστές προπαγανδιστές — τό ξαφνικό «πέρασμα στό σοσιαλισμό» ἀποτελεῖ μιά ἀπαραίτητη βάση τῆς γρήγορης λαϊκῆς κινητοποίησης. Ἐκεῖνο πού ἐπίσης κάνει εἶναι νά ἐξαλείφει τούς ἀνταγωνιστές, δηλαδή, ἐκεῖνες τίς ἰδέες ἤ στρατηγικές τῆς ἀλλαγῆς, πού θά μποροῦσαν νά ὀνομαστοῦν «μή βίαιη ἐπανάσταση». Μιά τέτοια στρατηγική, ἐνῶ εἶναι ἐξίσου ριζοσπαστική (μέ τήν ἔννοια τῆς ἀντικατάστασης τῶν θεμελιακῶν θεσμῶν τῆς κοινωνίας) συνεπάγεται τήν ἀντίληψη ἑνός βραδύτερου (ἄν καί μακροπρόθεσμα ἐξίσου ὁ λ ο κ λ η ρ ω τ ι κ ο ῦ) κοινωνικοῦ μετασχηματισμοῦ, ἀλλά ἑνός μετασχηματισμοῦ πού ἀπορρίπτει τόν ἐλιτίστικο ἔλεγχο καί τήν κατάληψη τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, σά μέθοδό της[7].

Ἡ σύνδεση τῆς ἐπανάστασης μέ τό μιλιταρισμό καί τόν πόλεμο στόν 20ό αἰώνα εἶναι ὁπωσδήποτε ἄμεση — τόσο μέ τήν ἔννοια ὅτι οἱ ἐπαναστάσεις συνεπάγονταν ἤ συνδέονταν μέ ἐσωτερικούς (ἐμφύλιους) καί ἐξωτερικούς πόλεμους (στρατιωτικές ἧττες, κατάκτηση ἤ ξένη ἐπέμβαση ἐνάντια στίς ἐπαναστάσεις), ὅσο καί μέ τήν ἔννοια ὅτι εἶναι ἀνάλογες. Ἐνεργώντας ἐπίσης σάν προϋπόθεση τῆς ἐπανάστασης, ὁ πόλεμος ἔτεινε νά γίνει τό μοντέλο τῆς ἴδιας τῆς ἐπαναστατικῆς διαδικασίας. Ὅπως οἱ περισσότεροι σύγχρονοι πόλεμοι, ἔτσι κι οἱ ἐπαναστάσεις ὑπῆρξαν βασικά ἐπιχειρήσεις οἰκοδόμησης καί συγκεντροποίησης τοῦ κράτους — ἀκόμα κι ἄν οἰκοδομοῦσαν πάνω σέ ὑπάρχουσες κρατικές δομές. Τόνιζαν τήν βιομηχανική στήριξη τῆς ἐπιχείρησης. Ἐξύψωσαν τόν τεχνολογικό ἐκσυγχρονισμό σέ ἀξία καθεαυτή. Κινητοποιήθηκαν ἤ κάθε μιά τους μέ βάση ἐθνικιστικές ἐκκλήσεις, καθώς καί μέ ἀκόμα πιό ἄμεσα πολιτικές. Ὀργα-

νώθηκαν γραφειοκρατικά καί διευθύνονταν ἱεραρχικά. Ὅπως στούς ἐθνικοαπελευθερωτικούς πόλεμους, ἔτσι καί στίς προηγούμενες ἐπαναστάσεις πολλοί ἡγέτες ἦταν διανοούμενοι — κι οἱ ἐπαναστάσεις αὐτές θεωροῦνταν πώς ἦταν μισο - στρατιωτικές ἐπιχειρήσεις.

Οἱ οὐτοπίες κι ἡ κατάρρευσή τους

Ὅλες αὐτές οἱ ἐπαναστάσεις εἶχαν ἐπίσης ἕνα Οὐτοπικό στοιχεῖο—πού ὑπῆρξε ἕνας σπουδαῖος ἰδεολογικός παράγοντας γιά τήν κινητοποίηση νευραλγικῶν τομέων (δυσαρεστημένοι ἀγρότες, ἀλλοτριωμένοι διανοούμενοι κλπ.) Αὐτό τό οὐτοπικό στοιχεῖο μπορεῖ νά συνδεθεῖ μέ θεσμικές πραγματικότητες (ἀγροτικές κοινότητες, ἐργατικά συνδικάτα, σοβιέτ κλπ.) ἤ μέ δυνατότητες πού ἀνοίχθηκαν μέ τήν κατάληψη τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ἡ ἔμφαση τοῦ Λένιν στή συνειδητά ἀποκτημένη Κρατική ἐξουσία, πού ἐπενεργεῖ πάνω στήν κοινωνική πραγματικότητα, διαφέρει σημαντικά ἀπ' τή ρητορική εἰκόνα τῆς ἀποδέσμευσης κι ἐπέκτασης μιᾶς κοινωνικῆς πραγματικότητας πού ἔχει ἀναπτύξει τίς ἀληθινές της δυνατότητες, τοῦ Μάρξ· αὐτή, ξανά, διαφέρει ἀπ' τήν Ἀναρχική καί Οὐτοπική Σοσιαλιστική ἄποψη τῆς διαδικασίας σχηματισμοῦ πυρήνων — τή δημιουργία τοῦ χώρου γιά τήν ἀνάπτυξη νέων θεσμῶν, πού δέ συνδέεται μέ τήν κατάληψη τῆς κρατικῆς ἐξουσίας.

Ὅπως λείχνει ὁ Μποῦμπερ, στό ἔργο του, **Μονοπάτια τῆς Οὐτοπίας**, ἐκεῖνο πού πραγματικά βαρύνει εἶναι ὁ βαθμός τῆς συνέχειας τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνάπτυξης σέ ἀντίθεση μέ τή χιλιαστική πίστη πού εἶναι ἐνσωματωμένη στίς Λενιστικές Οὐτοπίες (δηλαδή, τό διαχωρισμό τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας ἀπ' τό μετασχηματισμό τῆς κοινωνίας, πού ἀναβάλλεται γι' ἀργότερα). Τό ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς διάζευξης εἶναι ἡ ἰδέα ὅτι οἱ Οὐτοπικές ἀλλαγές θά πραγματοποιηθοῦν διαμέσου μιᾶς πρόσθετης βίαιης κι ἐλιτίστικης δράσης. Ὅπως ἔχει ἤδη ὑποδειχθεῖ, αὐτό ὁδηγεῖ, στό νά ὁριστεῖ σά «νίκη» τῆς ἐπανάστασης, ἡ βίαιη κι ἐλιτίστικη δράση πού καταλαμβάνει τήν κρατική ἐξουσία κι ὄχι ἡ πραγματοποίηση τῆς ἴδιας τῆς Οὐτοπικῆς κοινωνικῆς ἀλλαγῆς. «Ἡ ὁμοιομορφία σά μέσο πρόκειται νά μεταβληθεῖ μέ μαγικό τρόπο σέ διαφοροποίηση σά σκοπός: ὁ ἐξαναγκασμός σέ ἐλευθερία». Καί μπορεῖ κανείς νά συνεχίσει τήν ἀπαρίθμηση τοῦ Μποῦμπερ: ὁ ἐθνικισμός θεωρεῖται σάν ἕνα στάδιο τῆς ἀνάπτυξης τοῦ διεθνισμοῦ· ἡ αὐξανόμενη Κρατική ἐξουσία πρόκειται νά ὁδηγήσει στό μαρασμό τοῦ κράτους· ὁ μιλιταρισμός εἶναι τό μέσο γιά τή δημιουργία ἑνός κόσμου δίχως πολέμους· ὁ συγκεντρωτισμός πρόκειται νά μεταμορφωθεῖ σέ τοπική αὐτονομία· τό κρατικό μονοπώλιο ἀνοίγει τή δυνατότητα τῆς ἀτομικῆς συμμετοχῆς κι ἡ στρατιωτική καί γραφειοκρατική ἱεραρχία παρουσιάζονται σάν ὁ μοναδικός δρόμος πού ὁδηγεῖ στήν κοινωνική ἰσότητα.

Ἡ ἀναγνώριση τῆς ἐγκυρότητας τῶν δηλώσεων τῶν ἐθνικιστῶν — Κομμουνιστῶν ἡγετῶν — δέν εἶναι παρά ἡ πρώτη ἀπόδειξη πίστης, πού

ἀπαιτεῖται ἀπό κείνους πού θά ὑποστηρίξουν τή θέση τοῦ ἀντι - ἰμπεριαλιστικοῦ πόλεμου ἀπό τήν ἀρχή.

Ἡ σπουδαιότερη ἀπόδειξη πίστης, ἡ «ἐπαναστατική» ἀπόδειξη, πού ἀπαιτούνταν ἐδῶ καί 60 χρόνια ἤ καί περισσότερο ἀπό κείνους πού ὑποστηρίζουν τή δημιουργία στρατιωτικῶν ἤ παραστρατιωτικῶν διοικητικῶν δομῶν (πειθαρχημένα στελέχη, προσωρινές κυβερνήσεις, κλπ.) εἶναι ὅτι αὐτοί οἱ συγκεντρωτικοί κι ἐξουσιαστικοί μηχανισμοί ἀλλαγῆς θά «μαραθοῦν» μόλις ἐπιτευχθεῖ ἡ ἀλλαγή. Κι ὅμως οἱ ἱεραρχίες τῶν μαχόμενων κομμάτων, ἡ συγκεντρωτική γραφειοκρατία ἤ οἱ τρομοκρατικές ὀργανώσεις, δ έ ν μεταμορφώθηκαν σέ πολιτικούς θεσμούς τῆς ἐλευθερίας. (Ἀντιτίθονταν συνήθως σέ τέτοιους θεσμούς πού ἐμφανίζονται μέ τή μορφή συμβουλίων, λεσχῶν ἤ σοβιέτ, στήν πορεία μιᾶς ἐπανάστασης). Ἀπό ἕνα πρόσφατο Κινέζικο συνέδριο προῆλθε ἡ ἀνακήρυξη τῆς προλεταριακῆς δικτατορίας, πού βασίζεται πάνω σέ τρεῖς θεσμούς: τό ἔθνος, τό στρατό καί τό κόμμα. Ἐνῶ αὐτές εἶναι οἱ κλασσικές σύγχρονες μορφές τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας — δ η μ ι ο υ ρ γ ο ῦ ν τ α ι ἐπίσης καί κ λ η ρ ο δ ο τ ο ῦ ν τ α ι κι ἀπό ἐπαναστατικούς ἡγέτες.

Μέ ἄλλα λόγια, ἡ στρατιωτική ὀργάνωση κι οἱ πολιτικές δομές δέν εἶναι ἁπλῶς ἀνάλογες ἀλλά καί ὑπῆρξαν ἱστορικά ἀλληλεξαρτημένες ὅπως οἱ κότες μέ τ' αὐγά. Μαζί μέ τήν κρατική γραφειοκρατία καί τό στρατό, τό σύγχρονο μονολιθικό κόμμα συμπληρώνει τήν ἁγία τριάδα — κι ὁλόκληρη ἡ διαδικασία βρίσκει τό στήριγμά της στή βαριά βιομηχανία, πού προμηθεύει τά τεχνολογικά μέσα τῆς συγκεντροποίησης καί τῆς στρατικοποίησης. Πραγματικά, οἱ βασικές πηγές τῆς ἐθνικῆς ἑ ν ο π ο ί η σ η ς καί τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐ κ φ υ λ ι σ μ ο ῦ φαίνονται νά εἶναι οἱ ἴδιες, δηλαδή, οἱ δομές κι οἱ μέθοδοι πού χρησιμοποιοῦνται γιά τήν κοινωνική ἀλλαγή.

Ὁ ρόλος τῆς βιομηχανοποίησης

Δέν μπόρεσα νά ἐξετάσω κάπως ἐκτεταμένα ἤ λεπτομερειακά τή σχέση τῆς βιομηχανοποίησης μέ τίς ἄλλες διαδικασίες πού περιγράφω.

Στό προηγούμενο μέρος, ἔθιξα, μέ μορφή συνοπτική, ὁρισμένες «ἀντιφάσεις» ἀνάμεσα στίς Οὐτοπικές προσδοκίες τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων καί ἐθνικοαπελευθερωτικῶν πολέμων καί στίς πραγματικές μεθόδους καί τίς δομές πού αὐτές διατηροῦν ἤ δημιουργοῦν. Ἀπελευθερωτικοί ἀγῶνες καί πετυχημένες σύγχρονες ἐπαναστάσεις δέν ἔχουν συμβεῖ στίς ἀναπτυγμένες βιομηχανικές κοινωνίες. Ἀναπτύχθηκαν σέ χαλαρά συγκροτημένες, ἀποκεντρωμένες, κατεξοχήν ἀγροτικές κοινωνίες. Ἀληθινές ἐπαναστάσεις τοῦ τύπου πού ἔχουμε συζητήσει, ἐπιχειρήθηκαν σέ ἀναπτυγμένα ἀστικά πλαίσια — ἀλλά ὑπῆρξαν μᾶλλον ἐκτεταμένες ἀστικές ἐξεγέρσεις (πχ. τοῦ Παρισιοῦ στά 1871, τοῦ Βερολίνου στά 1918 ἤ τῆς Βαρκελώνης στά 1936) παρά «προλεταριακές ἐπαναστάσεις» πού ἀπόβλεπαν στήν κρατική ἐξουσία. Οἱ ἀγροτικές κοινωνίες, στίς ὁποῖες διεξάγον-

ται έπαναστατικοί κι άπελευθερωτικοί άγώνες, είναι, χωρίς έξαίρεση, έκεϊνες πού αίσθάνονται τόν άντίκτυπο τών ίδεών καί τής τεχνολογίας τής Δύσης. Έδώ καί πολύ καιρό ύποστηρίζω ότι, στό μέτρο πού αύτά τά κινήματα υίοθετοΰν δυό ή τρεϊς πλευρές τής Δυτικής άνάπτυξης, δηλαδή, τό έθνικό κράτος, τήν έπέκταση τής στρατιωτικής έξουσίας καί τή γρήγορη, έκτεταμένη, βιομηχανοποίηση, έχουν κιόλας έπιλέξει καί τό π ο λ ι τ ι κ ό μονοπάτι τής άλλαγής — μαζί μέ τήν άναπόφευκτη φθορά τών έπαναστατικών ίδανικών πού τό συνοδεύει.

Φυσικά, κρίνοντας αύτά τά κινήματα, είμαστε ύποχρεωμένοι νά στηριχτοΰμε ύπέρμετρα στίς δηλώσεις — ή τήν προπαγάνδα — τοΰ είδους έκείνου τών άνθρώπων, στούς όποίους θά δυσπιστούσαμε κάτω άπό άλλες συνθήκες — καί τούς όποίους ίσως οΰτε νά όνειρευτοΰμε δέ θά μπορούσαμε, ότι πιστεύουν στή δική μας κοινωνία: τούς άξιωματούχους, τούς γραφειοκράτες καί τούς φαντασιοκόπους. Κι όμως αύτόν τόν τύπο άπόδειξης χρησιμοποιοΰν οί «άγωνιστές» γιά νά διακηρύξουν τόν «προοδευτικό» χαρακτήρα αύτών τών διάφορων κινημάτων. Είναι άλήθεια ότι πολλοί έθνικιστές - κομμουνιστές ήγέτες στήν Άσία καί τήν Άφρική άνακοινώνουν όντως άνοιχτά τήν άπό μέρους τους άπόρριψη τοΰ Δυτικοΰ ή Σοβιετικοΰ μοντέλου άνάπτυξης — συμπεριλαμβανόμενου καί τοΰ ύπερτονισμοΰ τής βιομηχανοποίησης. Άπ' τήν άλλη μεριά, είναι όλότελα φανερό ότι τόσο τό ύπόβαθρο όσο καί τό έποικοδόμημα, οί τεχνολογικές κι οί θεσμικές πλευρές τών βιομηχανικών κοινωνιών, άναπτύσσονται γρήγορα μόλις συνδεθοΰν μέ τούς άγώνες έθνικής άπελευθέρωσης! (κι ένοποίησης)

Στήν πραγματικότητα, όμως, τό μοντέλο τής «προοδευτικής» άλλαγής πού έμπνέει τή βιομηχανική παραγωγή καί τίς σύγχρονες πολιτικές δομές — καί συχνά έπίσης τήν ένοπλη βία — έγινε ούσιαστικά, άν όχι ρητά, άποδεκτό άπ' τούς ήγέτες τοΰ τρίτου κόσμου (ίδιαίτερα άπ' τίς έκπαιδευμένες άπ' τούς Δυτικούς καί τούς Σοβιετικούς έλίτ). Έπιπλέον, οί Μαρξιστές κι οί Δυτικοί φιλελεύθεροι βρήκαν πολλά κοινά σημεϊα γιά νά ύποστηρίξουν τήν προώθηση τοΰ συγκεντροτικοΰ έθνικοΰ κράτους, στή θέση τής «όπισθοδρομικότητας» τής άποκεντρωτικής, βασισμένης στούς άγρότες, κοινωνίας.

Ό σκοπός τής γρήγορης βιομηχανοποίησης άντιπροσωπεύει σέ μεγάλο βαθμό τούς πόθους τών έθνικών, συχνά φιλοδυτικών, έλιτίστικων όμάδων νά «προφθάσουν» (τούς άλλους).

Σ' αύτή, καί σέ μιά όλόκληρη σειρά «περιοριστικών» συνθηκών, ή Δύση έχει βοηθήσει στόν περιορισμό τών περιθωρίων πού άνοίγονται γι' αύτές τίς όμάδες (συμπεριλαμβανόμενου, όντως, τοΰ βαθμοΰ στόν όποϊο μποροΰν νά «προφθάσουν»).

Οί έθνικοαπελευθερωτικοί πόλεμοι είναι όμως, φανερά, πιό άμεσα καί συνειδητά προσανατολισμένοι σ' αύτόν τό στόχο τοΰ έκσυγχρονισμοΰ άπ' ότι οί προηγούμενοι πόλεμοι. Τά έπαναστατικά κινήματα πού είναι πιό σκεπτικιστικά άπέναντι στή βιομηχανοποίηση είναι έκεϊνα πού είναι λιγότερο προσηλωμένα σέ μιά στρατηγική, ή έμπειρία, πού σημαδεύονται

ἀπό ἕνα παρατεταμένο ἐπαναστατικό πόλεμο ἤ μιά ἐκτεταμένη στρατικοποίηση. Ὑπάρχει πραγματικά κάποια ἄμεση συσχέτιση ἀνάμεσα στό μέγεθος τῆς στρατιωτικῆς βίας καί στό βαθμό προσκόλλησης στή γρήγορη βιομηχανοποίηση. Κατά τή γνώμη μου, αὐτή ἐκλογή τοῦ παρατεταμένου στρατιωτικοῦ ἀγώνα εἶναι ἐκείνη πού ἀποτελεῖ τόν ἀποφασιστικό παράγοντα, ὁ ὁποῖος ἐνεργοποιεῖ τίς ἄλλες διαδικασίες καί τίς πολιτικές ἀντιφάσεις πού ἐμπεριέχουν. Στό μέτρο πού ἡ Κουβανέζικη Ἐπανάσταση παρουσιάστηκε σά μιά ἐναλλαγή σ' αὐτό τό ἐπαναστατικό μοντέλο, θά πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη ὅτι ἡ σχετική της «βελτίωση», σέ σχέση μέ τά προηγούμενα μοντέλα, πηγάζει (ἀντίθετα μέ τή «μιλιταριστική» θέση τοῦ Ντεμπρέ) ἀπ' τή βραχύτητα καί τήν τμηματική φύση τοῦ στρατιωτικοῦ της ἀγώνα. Ὅπως ὑποστηρίζουν μερικοί, αὐτές οἱ ἐπιλογές μπορεῖ νά εἶναι πολιτικές ἐπιταγές πού ἐπιβάλλονται στούς ἐπαναστάτες — ἀλλά εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι αὐτές οἱ «ἐπιταγές» ἀρνιοῦνται τά ἰδανικά γιά τά ὁποῖα ἰσχυρίζονται ὅτι παλεύουν οἱ ἐπαναστάτες· καί λόγοι, πραγματικά, ἀνάμεσά τους εἶναι ἀρκετά ὀξυδερκεῖς γιά νά παρατηρήσουν τόν ἐκφυλισμό αὐτῶν τῶν ἰδανικῶν στήν πράξη[8]. Θά ἤθελα τώρα νά στρέψω τήν προσοχή μου στό πλαίσιο αὐτοῦ τοῦ ἐκφυλισμοῦ: στή λεγόμενη «ὑπανάπτυκτη» ἤ προβιομηχανική κοινωνία.

Τό ἀγροτικό πλαίσιο

Παράλληλα μέ τήν ἄνοδο τοῦ σύγχρονου κράτους, ὁ ἐκσυγχρονισμός κι ἡ βιομηχανοποίηση ἀναπτύσσονται σέ σχέση μέ τίς ἀλλαγές πού συντελοῦνται στόν ἀγροτικό τομέα — ἄντληση πλεονάσματος, ἐμπορευματοποίηση ἤ κολλεκτιβοποίηση τῆς γεωργίας, ἀστικοποίηση τῶν ἀγροτῶν. Οἱ ἀγρότες μποροῦν νά ὁριστοῦν ἁπλά σάν ἄνθρωποι πού ζοῦνε κοντά στή γῆ, ἐξαρτοῦνται ἀπ' αὐτή γιά τή συντήρησή τους, παράγουν πρῶτα γιά τόν ἑαυτό τους καί μετά γιά τήν ἀγορά, ἔχουν τό χωριό σάν κοινοτική τους ἑστία καί εἶναι, σχετικά, ξένοι πρός τόν καπιταλισμό, τίς πόλεις καί τό σύγχρονο κράτος καί τίς στρατιωτικές του ἐπιχειρήσεις[9]. Ἀντιτίθονται ἐξ ὁρισμοῦ στήν ἐθνική στρατολογία, τήν κρατική φορολογία καί τόν Κρατικό κολλεκτιβισμό (ἔχουν συνήθως τή δικιά τους κολλεκτίβα, συνεταιρισμό καί κοινοτικές μορφές[10]) ἔχουν ἐλάχιστη αἴσθηση τῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς μονάδας, τῶν ὁρίων της ἤ τῆς ἀξίας της. Ἡ συνείδησή τους εἶναι φυλετική, τοπικιστική καί κοινοτική — συνδεδεμένη μέ μιά οἰκογένεια, ἕνα τόπο ἤ τήν πλατύτερη ἀγροτική κοινωνία, ὄχι μέ ἐθνικά κράτη. Καθώς ἀναπτύσσεται, τό κράτος συντρίβει τήν τοπική καί περιφερειακή ἐξουσία, τήν κυριαρχία τοῦ χωριοῦ, τῆς κοινότητας ἤ τῆς περιφέρειας — τήν ἐξουσία τῶν ντόπιων προεστῶν ἤ γερόντων. Οἱ ἀγρότες ἔχουν τήν τάση, ἄν ὑποτεθεῖ ὅτι πάρουν θέση, νά συμμαχοῦν μ' ἐκείνους πού ἀντιστέκονται σ' αὐτή τή διαδικασία. Αὐτό ἐξηγεῖ τίς συμμαχίες τους τόσο μέ συντηρητικά ὅσο καί μέ ριζοσπαστικά (π.χ. ἀναρχικά) κινήματα. Ὁ Βόλφ τούς ὀνομάζει «φύσει ἀναρχικούς».

Ἡ ἱστορική βία ἐνάντια στήν ἀγροτιά ὑπῆρξε τεράστια καί ἐξακολουθεῖ νά εἶναι: οἱ σχετικά κατακερματισμένες καί τοπικά ἐντοπισμένες ἀγροτικές κοινότητες ὑπῆρξαν πάντοτε τρωτές ἀπέναντι σέ ἔνοπλες συντονισμένες ἐλίτ. Εἴτε πρόκειται γιά στρατιωτική κατάκτηση, ἀποικιοκρατικούς κι ἰμπεριαλιστικούς πόλεμους, ὑποδούλωση, ἐπιδρομή τοῦ σύγχρονου κράτους (φοροεισπράκτορες καί στρατολόγοι), κολλεκτιβοποίηση τῆς γεωργίας ἤ γιά τό Κίνημα τῶν Περιφράξεων* — αὐτό τό πρότυπο τῆς ἐλιτίστικης βίας ἐνάντια στούς ἀγρότες δείχνει τόσο τήν τρωτότητά τους ὅσο καί τό βαθμό στόν ὁποῖο αὐτή ἡ βία συνδέεται μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ συγκεντρωτικοῦ πολιτικοῦ ἔλεγχου. Ἡ σχέση μέ τίς πόλεις εἶναι ἐκμεταλλευτική, τό ἴδιο κι ἐκείνη μέ τήν χρηματική οἰκονομία (π.χ. ἡ ἐμποροκρατία πού φέρνει χρέη). Αὐτή ἡ ἀστάθεια ἐντείνεται μέ τήν ἀκμή τοῦ σύγχρονου κράτους — καπιταλιστικοῦ ἤ σοσιαλιστικοῦ — κι ἀκόμη κι ὁ ἐπαναστάτης τῶν πόλεων μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὅτι ἐκμεταλλεύεται τήν ἴδια τρωτότητα τῆς ἀγροτικῆς κοινωνίας. Ἡ σχέση ἀνάμεσα στίς μητροπολιτικές δυνάμεις καί τίς μή ἀναπτυγμένες κοινωνίες διαιωνίζει ἁπλῶς αὐτή τή σχέση.

Ἀγρότες καί πόλεμος

Ἡ ἀγροτική κοινωνία ἀποτελεῖ τό ἔδαφος ἀπ' ὅπου ξεκινάει κάθε ἀνάπτυξη· ὄχι λιγότερο, προσφέρει τή βάση γιά τήν ὀργανωμένη βία. Τά παιδιά τῶν ἀγροτῶν ἔχουν προμηθεύσει παραδοσιακά τή μεγάλη μάζα τῆς βορᾶς τῶν κανονιῶν κάθε εἴδους πολέμου· τό ἀγροτικό πλεόνασμα ἔχει θρέψει τούς στρατούς καί τούς ἀστικούς ἡγέτες τους· οἱ ἀγροτικοί φόροι ἔχουν συντηρήσει τά στρατιωτικά κατεστημένα κι ἡ ἀγροτική συμμετοχή ὑπῆρξε βασική γιά τά ἐπαναστατικά ξεσπάσματα. Ἀλλά ἡ δύναμη τῶν ἀγροτῶν, ἀντίθετα, δέ βρίσκεται στήν ἀπό μέρους τους χρησιμοποίηση τῆς βίας· ἡ χρησιμοποίηση τῆς βίας ὑπῆρξε μιά ἔκφραση ἀπόγνωσης καί σφοδρῆς ἐπιθυμίας — αὐθόρμητες κι αἱματηρές ἐξεγέρσεις, αὐθόρμητα καί ἄγρια ξεσπάσματα ἐνάντια στούς ἐκμεταλλευτές, τούς φοροεισπράκτορες, τούς γαιοκτήμονες. Ἡ δύναμή τους βρίσκεται στήν ἱκανότητά τους νά σταματήσουν τόν ἐφοδιασμό διαμέσου τῆς μαζικῆς ἄρνησης συνεργασίας — ἄρνηση νά προμηθέψουν τρόφιμα ἤ κληρωτούς ἤ φόρους γιά τίς πολιτικές ἐλίτ τῶν πόλεων, ἀνάκτηση τῆς γῆς, λιποταξία ἀπ' τό στρατό. Τελικά αὐτή ἡ δράση εἶναι ἀρκετή γιά νά καθορίσει τήν ἔκβαση πολέμων καί ἐπαναστάσεων. Τά στοιχεῖα πού ἔχουμε, ὅμως, δείχνουν πώς αὐτό δέν ἀποτελεῖ συχνά μιά πολιτική ἐπιλογή, ἀλλά μᾶλλον μιά ἐνέργεια πού βασίζεται στή φροντίδα γιά τήν ἐπιβίωση, τήν εἰρήνη καί τήν ἀσφάλεια· ὁ ἀγρότης τηρεῖ ἐπιφυλακτική στάση ἀπέναντι στή σύγκρουση, ὑποστηρίζει κάθε φορά ὁποιονδήποτε κυριαρχεῖ σ' ἕνα χωριό ἤ περιοχή — ὅσο βαρύ κι ἄν

---

* Σ.τ.Μ. Ἡ ἰδιοποίηση τῆς κοινοτικῆς γῆς ἀπ' τούς γαιοκτήμονες, πού ἐπικυρώθηκε νομοθετικά στό 18ο αἰώνα (Ἀγγλία). Βλ. Κ. Καφιέρο «Σύνοψη τοῦ Κεφαλαίου τοῦ Μάρξ ἐκδόσεις «Ἐλεύθερος Τύπος».

εἶναι τό τίμημα. Τά στοιχεῖα ἀπ' τό Ρώσικο καί τόν Ἰσπανικό ἐμφύλιο πόλεμο δείχνουν πῶς «συγκατατίθονται» — ἡ κατάφωρη ἀστάθεια τῶν Βιετναμέζων ἀγροτῶν εἶναι ἴσως ἐνδεικτική παρόμοιων εἰδῶν ἀγροτικῆς «ἀφοσίωσης».

Οἱ διάφορες ἱεραρχίες τοῦ ἀγώνα — τά μαχόμενα κόμματα, πυρῆνες, τρομοκρατικές ὀργανώσεις, ἀντάρτικοι καί λαϊκοί στρατοί — σάν τό πολιτικό ὄργανο τοῦ πολέμου — τήν Προσωρινή Ἐπαναστατική Κυβέρνηση καί τίς κεντρικές γραφειοκρατίες — ἐμφανίζονται καί πλαισιώνονται μέ στελέχη, πού δέν προέρχονται ἀπ' τήν ἀγροτιά. Ἡ ἀγροτική βία εἶναι μιά αὐθόρμητη πράξη, ὄχι ἡ συστηματική δολοφονία ἀξιωματούχων σέ μιά ἀπέραντη περιοχή, σά μιά προγραμματισμένη στρατηγική πολιτικῆς τρομοκρατίας (πού ἐφαρμόζεται τόσο ἐνάντια στούς ἀγρότες ὅσο καί γιά λογαριασμό τους). Ἡ πλατιά ἔνοπλη ὀργάνωση δέν ἀποτελεῖ ἕνα φαινόμενο πού μπορεῖ νά προέλθει μέσα ἀπ' τούς κόλπους τῆς ἀγροτικῆς κοινωνίας· ὅλα τά στοιχεῖα δείχνουν ὅτι πρέπει νά ἐπιβληθεῖ ἀπέξω — διαμέσου τῆς κατάκτησης, τοῦ φεουδαρχισμοῦ, τοῦ σύγχρονου κράτους ἤ ἐκπαιδευμένων στίς πόλεις ἐπαναστατικῶν στελεχῶν, πού ἐργάζονται σά στρατιωτικοί ὀργανωτές. Ἀλλά ἀκόμα καί τότε εἶναι δύσκολο νά πείσεις τούς ἀγρότες ν' ἀγωνιστοῦν ἤ νά συνεχίσουν ν' ἀγωνίζονται. Ὅπως γράφει ὁ Ἀμίλκαρ Γκαμπράλ, πού ὑπῆρξε κι ὁ ἴδιος ἕνας διανοούμενος ὀργανωτής, γιά τή Γουϊνέα «καί τί δέν τραβήξαμε γιά νά πείσουμε τούς ἀγρότες ν' ἀγωνιστοῦν». Ἡ ψυχρή ὑποδοχή τοῦ Γκεβάρα ἀποτελεῖ μιά ἀκόμα ἔνδειξη, ἀνάμεσα σέ πολλές, γιά τήν ξένη φύση αὐτῆς τῆς αὐθαίρετης παρείσδυσης· εἶναι μιά αὐθαίρετη παρείσδυση τοῦ «ἀναπτυγμένου» τομέα στόν «ὑποανάπτυκτο»· αὐτή εἶναι ἡ ἀδυναμία κι ἡ δύναμή του.

Οἱ ἀγρότες ἐπιδοκιμάζουν αὐτήν τήν παρείσδυση, ὅταν εἶναι τρομερά ἀπειλητική (ἡ διεξαγωγή ἑνός μάτς σέ καλλιεργημένα ἐδάφη), ἤ ὅταν φαίνεται νά προσφέρει ἕνα τρόπο γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν ἀγροτικῶν σκοπῶν (ἀσφάλεια, κοινοτική αὐτονομία κι ἔλεγχος, διατήρηση τῆς αἱματοσυγγένειας καί τῆς παράδοσης). Ἀλλά δέν ἐπιδοκίμασαν πάντα τίς πολιτικές δομές τῶν ἐπαναστατῶν. Μόνο μέ τόν ἐξαναγκασμό καί τή βία περιορίζονται τελικά μέσα στά ὀργανωτικά πλαίσια τοῦ ὁριοθετημένου, συγκεντρωτικοῦ κράτους. Οὔτε δέχονται τό συνακόλουθο στόχο τῆς βιομηχανοποίησης· υἱοθετοῦν μόνο ἁπλοποιημένα, ἄμεσα συνθήματα ὅπως τό «Εἰρήνη, Ψωμί καί Γῆ». Γίνονται τ ό τ ε τ ά «κύρια θύματα τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ πού πραγματοποιεῖται ἀπ' τίς καμμουνιστικές κυβερνήσεις»12.

Τό Βιετνάμ: Δυό μύθοι

Ἄς κάνουμε τώρα ἐκεῖνα τά σχόλια γιά τόν πόλεμο καί τό κράτος στίς ἀγροτικές κοινωνίες, πού προσιδιάζουν στήν ἀγροτική συμμετοχή στή Βιετναμέζικη σύγκρουση. Αὐτή ἡ σύγκρουση ἔχει παρουσιαστεῖ στήν ἀριστερά (κι ἀπ' τήν ἀριστερά) μέ βάση δυό κεντρικά θέματα ἤ μύθους —

πού ἔχουν σχεδιαστεῖ σάν κατάλληλοι γιά τήν κατανάλωση τῶν Δυτικῶν Φιλελεύθερων καί ριζοσπαστῶν[13].

Ὁ πρῶτος σχετίζεται μέ τή φανταστική παρουσίαση τοῦ Βιετναμέζικου πόλεμου σέ στύλ «Δαβίδ καί Γολιάθ» — πού προσφέρει τή δυνατότητα στούς Δυτικούς ριζοσπάστες νά ταυτιστοῦν μέ τόν Ἀσιατικό Δαυΐδ ἐνάντια στόν ἰμπεριαλιστικό Γολιάθ. Αὐτή ἡ ἐκδοχή τοῦ πολέμου — μιά κακά ἐξοπλισμένη ἀγροτιά πού καταπιέζεται κτηνώδικα κι ἀγωνίζεται αὐθόρμητα ἐνάντια σέ τερατώδεις ἀντιξοότητες, εἰκόνες μαύρων πυτζαμῶν* καί παλιῶν ντουφεκιῶν πού ἀντιμετωπίζουν πυροβολικό μεγάλης ἐμβέλειας καί βόμβες ναπάλμ — εἶναι ἐκείνη πού καταλήξαμε νά ξέρουμε, καί ἡ εἰκόνα τοῦ «καταδυναστευόμενου» καταπίνεται ἄνετα ἀπ᾽ τήν Ἀριστερά.

Κι ὅμως ἀποτελεῖ μόνο ἕνα μέρος τῆς εἰκόνας. Ἡ ἀναπτυσσόμενη πολιτική ὀργάνωση, ἡ ἐπεκτεινόμενη βιομηχανική δύναμη — κι ἡ ἔνοπλη δύναμη — τοῦ Βορᾶ, σημαντική συμμαχική βοήθεια κι ἡ τεράστια ὀργανωτική προσπάθεια στό Νότο σημάδεψαν τήν αὐξανόμενα «συμβατική» φύση τοῦ ἀγώνα.

Μισό ἑκατομμύριο στρατιῶτες τῆς πιό ἀναπτυγμένης στρατιωτικο-βιομηχανικῆς δύναμης δέν ἀκινητοποιήθηκαν μέ τόν ἁπλό ἡρωϊσμό — ὁπωσδήποτε μιά Βορειοβιετναμέζικη ἀριθμητική ὑπεροχή ἔκανε δυνατή τή συγκρότηση ἑνός ἰσχυροῦ στρατοῦ ὅπως στήν Κορέα. Ἀλλά ἐκεῖνο πού στάθηκε ἱκανό ν᾽ ἀπαντήσει στήν Ἀμερικανική ἐξουσία στή δικιά της γλώσσα εἶναι βασικά τό π ρ ό τ υ π ο ἐ λ έ γ χ ο υ — πάνω στούς ἀνθρώπους καί τούς πόρους — πού ἐμφανίστηκε.

Ὁ δεύτερος μῦθος, πού πηγάζει ἀπ᾽ τόν πρῶτο, εἶναι α) πώς ὁ ἀγώνας ἦταν μιά αὐθόρμητη, μιά μαζική ἐξέγερση ἐνάντια στή Σαϊγκόν καί τίς ΕΠΑ καί β) πώς οἱ ἔνοπλες μέθοδοι χρησιμοποιήθηκαν μόνο μετά τήν ἀποτυχία τῶν προσπαθειῶν νά βρεθοῦν ἄλλες διέξοδοι. «Κάθε ἄλλη διέξοδος», σύμφωνα μέ κάποιο συγγραφέα, «εἶχε μπλοκαριστεῖ ἀπ᾽ τή συστηματική καταπίεση καί τίς διώξεις». Ἀλλά καί τά δυό αὐτά τελευταῖα σημεῖα ἐμφανίζονται σά διαστρέβλωση τῆς πραγματικῆς διαδικασίας, πού φαίνεται νά ἔχει ἀκολουθήσει ὥς τώρα ἕνα γνωστό πρότυπο, πού θά σκιαγραφήσω μ᾽ ἕνα ἀναγκαστικά συνοπτικό τρόπο.

Οἱ Βιετναμέζοι ἀγρότες κι ὁ στρατιωτικός δρόμος

Ἡ ἀγροτιά στό Βιετνάμ, ὅπως κι ὁπουδήποτε ἀλλοῦ, εἶναι βασικά ἀδιάφορη γιά τίς πολιτικές ἐπιλογές, ἐκτός κι ἄν μπαίνει τό θέμα τῆς ἐπιβίωσης. Ἡ βία δέν εἶναι περισσότερο ἄγνωστη στή Βιετναμέζικη κοινωνία ἀπ᾽ ὅτι σέ ἄλλες ἀγροτικές κοινωνίες, ἀλλά δέν ὑπῆρξε ἡ μόνη μέθοδος

* Σ.τ.Μ. Ἀσιατική ἐνδυμασία.

δράσης τους. Διάφορες ἐκρήξεις τῆς ἀγροτικῆς βίας συνεπάγονταν συνήθως μιά ἀπολιτική καταστροφικότητα. Κι ὅμως μιά τέτοια ἀχαλίνωτη φρενίτιδα δέ θά μποροῦσε νά ὀνομαστεῖ «τρομοκρατία» μέ τήν στενή ἔννοια τοῦ ὅρου, καί δέν ἦταν ὀργανωμένη μέ τήν ἔννοια τῆς γραφειοκρατικῆς καθοδήγησης. Ἐπιπλέον οἱ Βιετναμέζικες ἑνώσεις καί αἱρέσεις δέν ἦταν πειθαρχημένες ἱεραρχίες, πού εἶχαν σάν τελικό στόχο τήν κατάληψη τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας (παρόλο πού χαρακτηρίζονταν συχνά ἀπό μυστικότητα). Οἱ πειθαρχημένοι στρατιῶτες τοῦ Βιέτ Μίνχ κι ἀργότερα τοῦ Βιέτ Κόνγκ ἦταν «ἀπελευθερωτικοί στρατοί» — δομές πού ἐπιβλήθηκαν ἀπέξω στόν ἀγροτικό πολιτισμό.

Ἀποτελοῦνταν ἀπό νέους, ἐκπαιδευμένους σ' ἕνα ἀστικό περιβάλλον, Λενινιστές διανοούμενους, δημόσιους ὑπάλληλους τῆς περιόδου τῆς Γαλλικῆς κυριαρχίας, δάσκαλους, στρατιωτικούς κι ἐπαγγελματίες πολιτικούς ἐθνικιστικῶν πεποιθήσεων.

Τό Βιετνάμ εἶναι μιά παραδοσιακά κατακερματισμένη κοινωνία, οἱ διάφορες ἀνόμοιες ὁμάδες τῆς ὁποίας ἔχουν προσφέρει ἐλάχιστη ὑποστήριξη στήν κάθε λογῆς κεντρική ἐξουσία. Ἀρχικά αὐτή ἡ ἀποκεντρωτική παρόρμηση λειτούργησε σημαντικά ὑπέρ ἀντιπολιτευτικῶν ὁμάδων ὅπως οἱ Κομμουνιστές, πού φαίνονταν νά ἀντιτίθονται στή Σαϊγκόν πάνω σέ μιά ἀποκεντρωτική βάση, σέ συμμαχία μέ τοπικές ἐθνότητες καί φυλές. Αὐτή ἡ ὑποστήριξη ἄρχισε νά γίνεται ὅλο καί λιγότερο ἐθελοντική καθώς τό NLF καί ἀργότερα ἡ PRG ἄρχισαν νά δημιουργοῦν τό δικό τους σύστημα ἐξουσίας, πού συμπεριλάμβανε τελικά μιά ἐναλλακτική κεντρική ἐξουσία, στήν ὕπαιθρο.

Ἡ οἰκοδόμηση ἑνός συγκεντρωτικοῦ καί βιομηχανικοῦ κράτους — ὁ συνακόλουθος στόχος αὐτῶν τῶν νέων ἡγετικῶν ὁμάδων δέν ἀποτελεῖ προτίμηση ἑνός ἀγροτικοῦ λαοῦ — ἰσοδυναμεῖ, στήν πραγματικότητα, μ' ἕνα συνειδητό αὐτο - ἀφανισμό (μέ μιά πολιτισμική, ἄν ὄχι φυσική, ἔννοια). Ὅπως συνέβηκε καί μέ ἄλλους ἀγρότες σέ ἄλλες ἐπαναστάσεις κι ἀπελευθερωτικούς πόλεμους, μερικοί πείθονται νά ὑποστηρίξουν τούς προσωρινούς στόχους τῶν ἐπαναστατικῶν ἐλίτ.

Ὁ στρατιωτικός δρόμος τῆς ἀλλαγῆς, ὅπως συμβαίνει συνήθως, ἐπιλέχτηκε γιά μιά σειρά καλά ὑπολογισμένους λόγους, ἀπ' αὐτές τίς στρατιωτικές καί πολιτικές ἐλίτ. Ἀρχικά, ὁ στρατιωτικός ἀγώνας προσφέρει τάξη καί ἑνότητα σ' ἕνα χαλαρό συνασπισμό μέ ἐπαρχιακή βάση. Ἡ στρατιωτική πειθαρχία μπορεῖ νά ἐπιβληθεῖ ἀπό πάνω σ' ἐκείνους πού διαφωνοῦν πολιτικά. Ἡ στρατιωτική διοικητική δομή κάνει πιό ἀποτελεσματική τή λήψη ἀποφάσεων στό κέντρο.

Μόλις ἀρχίσει ἡ πάλη ἤ ἡ τρομοκρατική δραστηριότητα, πυκνώνουν οἱ ἐκκλήσεις στόν ἐθνικισμό, τήν ἑνότητα καί τό πατριωτικό καθῆκον — αὐτές οἱ ἐκκλήσεις ἐνισχύονται αἰσθητά μέ κυρώσεις (ὅπως ἡ δολοφονία προεστῶν τοῦ χωριοῦ, κατόπιν ἐπιλογῆς). Οἱ χωριάτες παίρνουν μέρος στόν ἀγώνα, πού τούς ἐκθέτει ἔτσι στήν ἀντι - βία, ἄν ἀνακαλυφτοῦν.

Σέ μιά τέτοια κλιμάκωση, ἡ πόλωση πού ἀναπτύσσεται γύρω ἀπ' τήν

ἔνοπλη σύγκρουση κάνει τή β ί α ὅλο καί πιό δύσκολη. Οἱ ἄνθρωποι ὑποχρεώνονται νά διαλέξουν στρατόπεδο (συνήθως μέ βάση τήν πραγματική κατάσταση, σύμφωνα μέ τίς τοπικές συνθῆκες) τρίτες, τέταρτες ἤ πέμπτες πολιτικές ἐναλλαγές ἐξαλείφονται.

Φυσικά, μπορεῖ νά 'ναι ἀλήθεια ὅτι τό NLF ἦταν τό μικρότερο ἀπ' τά δυό κακά σέ κάθε δοσμένη κατάσταση, ἀλλά στή διαδικασία πού περιγράψαμε, ἄ λ λ ε ς ἐπιλογές — ὅπως ἐκείνη τῶν ἀγωνιστῶν, οὐδέτερων, ἀλλά ἀντιμιλιταριστῶν Βουδιστῶν τοῦ Βιετνάμ — γίνονται ἀδύνατες. Μέ τό πέρασμα τῶν αἰώνων οἱ ἀγρότες ἔχουν γίνει ἐπιφυλακτικοί ἀπέναντι στόν ἀγώνα. Σέ κάθε χωριό, τό ἀπόφθεγμα τοῦ Μάο ἀποδείχνεται ἀληθινό: ὅποιος κρατάει τό ὅπλο (ἤ τό δρεπάνι στό θερισμό) κυριαρχεῖ — κι ἔτσι γεννιέται ἕνα «νέο» πολιτικό σύστημα.

Ὁ Σταλινισμός δέν ἀποτελεῖ «διαστρέβλωση». Ἡ «ἐπαναστατική ἠθική» πού ὑποστηρίχθηκε ἀπ' τήν Κυρία Μπίνγκ — ὁ καθαγιασμός κάθε μέσου ἐπιταχύνει τήν ὑλοποίηση τῶν στόχων τῆς ἐπαναστατικῆς ἡγεσίας — ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἴδιου αὐτοῦ κύκλου πού βλέπουμε νά ξαναδιαγράφεται. Τό «διπλό πρότυπο» εἶναι ἔμφυτο τόσο στήν ἠθική τῶν μέσων ὅσο καί στό κοινωνικό ἀποτέλεσμα. Τό «ἰμπεριαλιστικό ἔγκλημα πολέμου» κι ὁ «ἐπαναστατικός ἡρωϊσμός» μπορεῖ νά περιγράψουν τή σφαγή τῆς ἴδιας οἰκογένειας — τώρα, ἤ ἀργότερα.

Ἐκεῖνοι πού θά μᾶς ἔπειθαν ὅτι, δεχόμενοι αὐτές τίς διακρίσεις σάν ἕνα «ἀναγκαῖο μέρος τοῦ ἀγώνα», ὑποστηρίζουμε μιά ἀνθρωπιστική ἱστορία, θά πρέπει νά δείξουν πιό ὁλοκληρωμένα, σέ ἀντίθεση μέ τά ἐπιχειρήματά μου, ὅτι αὐτή ἡ ἀναστολή τοῦ κριτικοῦ λόγου δέν μᾶς ὁδηγεῖ σέ ἀναπόφευκτη τυραννία. Στό μεταξύ, τό πρόβλημά μας εἶναι νά ξεφύγουμε ἀπ' αὐτό τόν κύκλο.

Ἡ ἀντίσταση στόν πόλεμο κι ἡ «Ἐθνική Ἀπελευθέρωση»

Σ' αὐτό τό σημεῖο θά ἦταν χρήσιμο νά ξαναγυρίσουμε γιά λίγο στήν ἀφετηρία μας, τή σύγχυση τοῦ πατσιφισμοῦ, ὅταν βρίσκεται ἀντιμέτωπος μέ τούς ἐθνικοαπελευθερωτικούς πολέμους. Ἀνακαλύπτει κανείς ἕνα παράδειγμα αὐτῆς τῆς σύγχυσης σέ μιά ἀνακοίνωση πάνω στούς «Ἐθνικοαπελευθερωτικούς Πολέμους»14. Ἡ ἀνακοίνωση ἀναφέρει, «μᾶς εἶναι ἀδύνατο νά εἴμαστε ἠθικά οὐδέτεροι στόν ἀγώνα ἀνάμεσα στό λ α ό τ ο ῦ Β ι ε τ ν ά μ καί τήν Ἀμερικάνικη κυβέρνηση». Αὐτή ἡ διατύπωση παρακάμπτει φανερά τό ἀληθινό πρόβλημα τῆς εὔκολης ταύτισης τοῦ NLF μέ τό «λαό τοῦ Βιετνάμ», (πού ἀποτελεῖ στήν πραγματικότητα ἕνα σύνθημα κι ὄχι μιά περιγραφή). Ὁ πόλεμος διεξάγεται ἀπό δυό μᾶλλον μεγάλους συνασπισμούς ὁμάδων τοῦ Βιετναμέζικου «λαοῦ», πού παλεύουν μεταξύ τους, παίρνοντας ἐξωτερική βοήθεια, ἐνῶ ὑπάρχει καί μιά τρίτη μᾶλλον μεγάλη ὁμάδα (βασικά, ἀγρότες), πού εἶναι ἀδιάφορη γιά τήν ἔκβαση, ἤ δέν ἔχει καμιά προτίμηση. Ὑπάρχει μιά σχέση ἀνάμεσα στούς

ἡγέτες καί τούς ὀπαδούς, πού πρέπει νά ἐξεταστεῖ καί μιά πραγματικότητα πού εἶναι πολύ πιό πολύπλοκη ἀπ' ὅτι τό σύνθημα.

Ἡ ἀνακοίνωση συνεχίζει: «δέν ὑποστηρίζουμε τά βίαια μέσα (τοῦ NLF), ἀλλά ὑποστηρίζουμε ὁπωσδήποτε τό στόχο του, τήν ἀπελευθέρωση τοῦ Βιετνάμ ἀπ' τήν ξένη κυριαρχία». Εἶναι φανερό, ὅπως ἔχω δείξει, ὅτι αὐτός εἶναι μόνο ἕνας στόχος μεταξύ ἄλλων, ἡ ξένη κυριαρχία συναντάει πλατιά ἀντίθεση στό Βιετνάμ, τόσο πάνω σέ μιά ἐθνικιστική ὅσο καί πάνω σέ μιά μαρξιστική βάση. Ἀλλά αὐτός εἶναι μόνο ἕνας μερικός — ὅσο δημοφιλής κι ἄν εἶναι — στόχος. Δέν ἀποτελεῖ παρά μόνο τή μιά ὄψη τοῦ ἐθνικιστικοῦ νομίσματος — ἡ ἄλλη εἶναι ἡ ἐθνική ἑνοποίηση κι ἐπέκταση — κι ὑπάρχει πέρα ἀπ' αὐτό, ὁλόκληρη ἡ ποικιλία τῶν ἐπαναστατικῶν στόχων πού ἔχω θίξει. Ἑπομένως, ὅπως ἔχω σχολιάσει ὧς ἐδῶ, δέν εἶναι μόνο τά μέσα ἀλλά κι αὐτοί οἱ ἄλλοι σ τ ό χ ο ι, πού πρέπει νά ἐξεταστοῦν.

Μιά ἐναλλακτική ἀντίδραση

Κάθε «Πατσιφιστική» ἰδεολογία, θά πρέπει, κατά τή γνώμη μου, νά ταυτίσει τόν πόλεμο μέ τό κράτος καί ν' ἀντιταχθεῖ εὔλογα, στήν ἀνάπτυξη καί τῶν δυό, δηλαδή, νά εἶναι ἀναρχική. Ὁ σύγχρονος πόλεμος καί τό ἐθνικό κράτος ἀναπτύσσονται παράλληλα· ἡ στρατολογία κι ἡ κινητοποίηση στή μιά δομή, ὑποστηρίζουν τήν ἀφομοίωση καί τήν ἐνσωμάτωση στήν ἄλλη. Ἕνα πατσιφιστικό μανιφέστο θά περιεῖχε οὐτοπικά στοιχεῖα πού θά τόνιζαν τίς μή βίαιες λύσεις τῆς σύγκρουσης, μιά σκεπτικιστική στάση ἀπέναντι στήν ἀναπτυγμένη βιομηχανοποίηση — καί τήν υἱοθέτηση μιᾶς ἐνδιάμεσης τεχνολογίας, ἕνα ἀποκεντρωτικό πολιτικό μοντέλο καί μιά ἔμφαση στή συμμετοχική δημοκρατία. Ἀπ' ὅσα ἔχουν εἰπωθεῖ θά πρέπει νά 'ναι ξεκάθαρο ὅτι μιά τέτοια οὐτοπία ἔχει ἐλάχιστη σχέση μέ τούς σκοπούς τῆς γρήγορης βιομηχανοποίησης, τῆς δημιουργίας συγκεντρωτικοῦ κράτους καί τῆς ἐκτεταμένης στρατικοποίησης. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι θά πρέπει νά δοῦμε τά ἐθνικοαπελευθερωτικά κινήματα σά συνεχές,ἀνάμεσα σ' ἐκεῖνα πού χρησιμοποιοῦν τή μικρότερη βία κι ἐκεῖνα πού τή χρησιμοποιοῦν πολύ. Μολοντοῦτο, οἱ ἐθνικοαπελευθερωτικοί πόλεμοι ἀντιπροσωπεύουν τήν ἐλιτίστικα διευθυνόμενη, μαζικά ὀργανωμένη βία, πού κινητοποιεῖ τομεῖς τῶν ἀγροτικῶν κοινωνιῶν γιά χάρη τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ, τῆς κρατικῆς ἰσχυροποίησης, καί τῆς βιομηχανοποίησης. Μέ ἄλλα λόγια, οἱ πατσιφιστές δέν συμμερίζονται οὔτε τά μέσα οὔτε τούς (ἀναπόσπαστους) σκοπούς τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν πολέμων. Ἑπομένως εἶναι ἐπιβεβλημένο γιά τό «εἰρηνιστικό κίνημα» — εἰδικά γιά κεῖνο τόν τομέα του πού ὑποστηρίζει τήν ἐνδιάμεση τεχνολογία καί τή μή βία σάν ἐναλλαγές στή συγκεντρωτική γραφειοκρατία καί τόν πόλεμο — νά τηρεῖ σκεπτικιστική στάση ἀπέναντι στήν ὑποστήριξη κινημάτων πού ἐμπεριέχουν τά σπέρματα ἑνός ἀκόμα πιό πολεμοχαροῦς κόσμου.

Ἐκεῖνο πού ἀντιμαχόμαστε — κι αὐτό ὑπῆρξε ἡ πηγή τῆς σύγχυσης — εἶναι οἱ συνθῆκες καταπίεσης κι ἀδικίας πού μπορεῖ κι οἱ δυό νά γεννήσουν τέτοιους πολέμους καί παράγουν τίς παθολογικές πολιτικές μορφές πού ἀναδύονται μέσα ἀπ' τούς πολέμους. Οἱ ἐνέργειές μας ἀναφορικά μ' αὐτές πρέπει νά ἀφοροῦν βασικά:

α) στήν τροποποίηση αὐτῶν τῶν συνθηκῶν, καί

β) τήν ἀποκάλυψη τῆς δυνατότητας ἐναλλακτικῶν ἀντιδράσεων καί μορφῶν.

Ποιό εἶναι τό ἑπόμενο βῆμα μας;

Ὡς τώρα αἰσθανθήκαμε μερικές φορές ἀναγκασμένοι νά «διαλέξουμε στρατόπεδο» ὑποστηρίζοντας ἀκόμα καί τήν πιό ἀμείλικτη κι ἀντιδραστική τρομοκρατική ὁμάδα, στό μέτρο ἁπλῶς πού ἰσχυριζόταν ὅτι εἶναι «ἀντιϊμπεριαλιστική». Αὐτή ἡ προθυμία νά ὑποστηρίξουμε, ἀλλά ὄχι καί νά κριτικάρουμε, εἶναι, πιστεύω, μέρος τοῦ σύνδρομου ἐνοχῆς — οἶκτου πού περίγραψα στήν ἀρχή. Στήν πραγματικότητα, σά μέρος τῆς διεστραμμένης κληρονομιᾶς τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, ἡ σκέψη κι ἡ ρητορική μας ἐξακολουθοῦν ὄντως νά' ναι διαφορετικές. Ἔχοντας ἀναγνωρίσει τήν ἀμφίθυμη σχέση μας μέ τόν τρίτο κόσμο, εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐπεξεργαστοῦμε μιά σειρά σχετικῶν στρατηγικῶν. 4 προσεγγίσεις, δυό ἀρνητικές καί δυό θετικές, ἐμφανίζονται.

Οἱ ἀρνητικές στρατηγικές σχετίζονται μέ τό τί ἐξάγουμε ἀπ' τίς κοινωνίες μας. Ἀρχικά, ὅπως ἐπιχειρήθηκε στήν περίπτωση τῆς Νιγηρίας, χρειάζεται νά συγκεντρώσουμε τήν προσοχή στό ἐμπόριο ὅπλων καί νά προχωρήσουμε σέ ἐνέργειες πού θά ἐμποδίσουν τήν ἐξαγωγή ὅπλων στόν τρίτο κόσμο. Ἡ κλιμάκωση τῶν ἐξοπλισμῶν ἀποτελεῖ προοίμιο τῆς κλιμάκωσης τῆς βίας καί μιά πόλωση στήν ὁποία οἱ μή βίαιες ἐναλλαγές εἴτε δέν μποροῦν νά ἐμφανιστοῦν, εἴτε ἐκμηδενίζονται. Μέ τήν κλιμάκωση τοῦ στρατιωτικοῦ ἀγώνα οἱ δυνατότητες ἐκλογῆς περιορίζονται στή στρατιωτική τάξη καί ἐνεργοποιοῦνται οἱ πολιτικές διαδικασίες πού ἔχω περιγράψει.

Κατά δεύτερο λόγο, ἔχουμε μιά ἠθική καί πνευματική εὐθύνη νά ἐμποδίσουμε τήν ἐξαγωγή κι ἄλλων δυτικῶν μοντέλων, συμβουλῶν καί ἰδεῶν — ὁ ἀντίκτυπος τόσο τῆς ρητορικῆς ὅσο καί τοῦ ἐπιτηδευμένου φερσίματος τῆς δυτικῆς «Μαρξιστικῆς» ἰντελλιγκέντσιας ἤ τῶν πιό ὕπουλων ἰδεῶν περί «ἀνάπτυξης» τῆς σχολῆς MIT*, τοῦ δυτικοῦ φιλελευθερισμοῦ, φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε ἐξίσου ὀλέθριος. Οἱ μή δυτικές πρόοδοι τῆς μή βίας ὑπῆρξαν ἕνα σημαντικό ἀντίβαρο· ἀλλά ἡ ἔκκληση τοῦ Φανόν νά μήν ἀποδοθεῖ φόρος τιμῆς στήν Εὐρώπη μέ τή δημιουργία κρατῶν, θεσμῶν καί

* Σ.τ.Μ. Τοῦ περίφημου Ἰνστιτούτου Τεχνολογίας τῆς Μασσαχουσέτης γνωστοῦ φυτώριου πρακτόρων τῆς CIA κι ἐπίδοξων «ἐπιστημονικῶν ἐγκεφάλων - σωτήρων» τῆς ἀνθρωπότητας.

κοινωνιῶν πού νά ἐμπνέονται ἀπ' αὐτήν, ἔχει ἀγνοηθεῖ ὄχι μόνο ἀπ' τήν 'Αλγερινή ἐπαναστατική ἐλίτ, ἀλλά κι ἀπ' τήν πλειοψηφία τῶν δυτικῶν της θαυμαστῶν. Εἶναι πιά καιρός νά μάθουμε μᾶλλον ἀπ' τίς μή δυτικές κι ἀγροτικές κοινωνίες, παρά νά ἐνθαρρύνουμε τήν παραπέρα δυτικοποίηση — ἀνεξάρτητα ἀπ' τό ἄν αὐτό γίνεται στ' ὄνομα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἤ τοῦ ἀντιϊμπεριαλισμοῦ.

Οἱ θετικές στρατηγικές, πού εἶναι ἴσως οἱ πιό σημαντικές, σχετίζονται μέ τήν ἀναγνώριση ὅτι οἱ κοινωνίες μας διατηροῦν μιά καταπιεστική σχέση μέ ἄλλες, καί ὅτι τό νά συνεχίζουμε ν' ἀναπτύσσουμε μή βίαιες στρατηγικές πού νά καθορίζουν αὐτές τίς σχέσεις, ἐλαφρύνει τίς πιέσεις πού δέχονται, καί, τελικά, διαμέσου τῆς ἐπαναστατικῆς ἀλλαγῆς, καταστρέφει τήν καταπίεση. 'Ο πρῶτος στόχος εἶναι τότε ν' ἀ λ λ ά ξ ο υ μ ε αὐτές τίς σχέσεις. 'Ο δεύτερος εἶναι ὅτι, χρησιμοποιώντας μ' ἐπιτυχία μή βίαιες ἐπαναστατικές στρατηγικές στό ἐσωτερικό (γιά τούς δικούς μας σκοπούς) μπορεῖ ν' ἀναζωογονήσουμε τίς δυνατότητες στό ἐξωτερικό· ἐλαφρύνοντας μή βίαια τίς πιέσεις πού δεχόμαστε τόσο ἐμεῖς ὅσο κι οἱ ἄλλοι, θά βρεθοῦμε ξανά σέ μιά ἠθική καί πολιτική θέση νά συζητήσουμε μέ τά κινήματα τοῦ τρίτου κόσμου γιά ἐναλλακτικές στρατηγικές στή στρατιωτική βία καί νά τίς ὑποστηρίζουμε ὅταν ἐμφανίζονται — ἐνῶ θά ἐξακολουθοῦμε ν' ἀναγνωρίζουμε τίς πολύ πιό δύσκολες καταστάσεις στίς ὁποῖες πρέπει νά λειτουργήσουν. 'Αλλά τελικά τό πρωταρχικό μας καθῆκον εἶναι νά κάνουμε τή δική μας ἐπανάσταση μή βίαια.

ΝΑΙΓΚΕΛ ΓΙΑΝΓΚ

(ἐκδόθηκε στήν 'Αγγλία μέ μορφή μπροσούρας ἀπ' τήν ἐφημερίδα PEACE NEWS)

Μετάφραση: Νίκος Β. 'Αλεξίου

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Δυό πιό σύγχρονοι πατσιφιστές συγγραφεῖς πού ἔχουν τονίσει αὐτή τή σχέση εἶναι ὁ Μάλφορντ Σίμπλευ στό βιβλίο του, «'Επανάσταση καί Βία» (HOUSEMANS, 1959) καί ἡ Μπάρμπαρα Ντέμινγκ στό βιβλίο της, «'Επανάσταση καί 'Ισορροπία», (ἐπανεκδόθηκε ἀπ' τή LIBERATION στά 1969).

2. Μιά χρήσιμη σύνοψη καί κριτική τῆς θέσης τοῦ Μούρ, μπορεῖ νά βρεθεῖ στό ἄρθρο τοῦ Μάικελ Ράντλ, «'Ερευνα σχετικά μέ τή Βία καί τήν Κοινωνική 'Αλλαγή» (PEACE NEWS, 29 Γενάρη, 1971).

3. Μιά σημαντική ἐξαίρεση εἶναι ὁ Λένιν πού ὑπῆρξε σαφής ὅσον ἀφορᾶ τίς ἀνάγκες τοῦ προλεταριάτου γιά «Κρατική ἐξουσία, τήν συγκεντρωτική ὀργάνωση τῆς δύναμης, τήν ὀργάνωση τῆς βίας» — καί πού ταύτισε τή δημοκρατία μέ τήν τελειοποίηση τῆς συγκεντρωτικῆς γραφειοκρατικῆς ὀργάνωσης· ἡ ντόμπρα τοποθέτηση τοῦ Λένιν ἀπέναντι σ' αὐτές τίς διαδικασίες, ὑπῆρξε ἕνα σημαντικό στοιχεῖο

τῆς υἱοθέτησης γραφειοκρατικῶν προτύπων σέ μεταγενέστερους ἐπαναστατικούς πολέμους.

4. Ἡ ἀνάλυση αὐτῶν τῶν διαδικασιῶν ἀνάγεται στό ἐπίπεδο τῆς περιγραφικῆς γενίκευσης — δέν εἶναι ἑρμηνευτική. Δέν προσπαθῶ, λογουχάρη, νά ἐξηγήσω τό λόγο πού κάνει τούς ἐπαναστάτες νά μιμοῦνται τίς καταπιεστικές δομές πού ἀντιμάχονται. Ὁ Βέμπερ τό ἀπόδωσε στίς ἀπαιτήσεις τῆς ὀργάνωσης· παρόμοιες δομές ἐπιβάλλονται σ' ἐκείνους πού διαλέγουν ν' ἀντιταχθοῦν στό Κράτος. «Ὅταν ἐκεῖνοι πού ὑπόκεινται στό γραφειοκρατικό ἔλεγχο, ἐπιδιώκουν νά ξεφύγουν ἀπ' τήν ἐπιρροή τοῦ ὑφισταμένου μηχανισμοῦ, αὐτό μπορεῖ νά γίνει φυσιολογικά, μόνο μέ τή δημιουργία μιᾶς δικῆς τους ὀργάνωσης πού θά ὑπόκειται ἐξίσου στή διαδικασία γραφειοκρατικοποίησης».

5. Ἡ ἱστορία δέν ἔχει ὥς τώρα διαχωρίσει τό κράτος ἀπ' τήν τεχνολογία του. Ἡ διάλυση τοῦ κράτους, θά μᾶς ἔφερνε, στήν πραγματικότητα, ἀντιμέτωπους μέ ὅλη σχεδόν τήν τεχνολογία μας. Στό μέτρο πού ὑπάρχουν ἐθνικά κράτη, φαίνονται νά ἐπιλέγουν τήν πιό περίτεχνη τεχνολογία καταστροφῆς πού διαθέτουν, προκειμένου νά ὑπερασπίσουν ἤ νά προωθήσουν τά συμφέροντά τους — ὅσο ἀναπτυγμένο κι ἄν εἶναι τό «βιοτικό ἐπίπεδό» τους.

6. Ὁ Λενινισμός, φυσικά, δέν «ἐκφυλίστηκε» σέ γραφειοκρατικό Σταλινισμό, ἦταν πάντα ξεκάθαρα γραφειοκρατικός, ἀπορρίπτοντας τούς «ἀντι - ἱεραρχικούς» ἀποκεντρωτιστές καί δημοκράτες. «Ἡ ἰδέα μου», γράφει ὁ Λένιν, «εἶναι γραφειοκρατική μέ τήν ἔννοια ὅτι τό κόμμα εἶναι δομημένο ἱεραρχικά».

7. Ἕνα ὄχι μικρότερης σημασίας πλεονέκτημα πού μπορεῖ νά καταλογισθεῖ στά ὑπέρ αὐτῆς τῆς στρατηγικῆς (βλ. Τζώρτζ Λάκευ, «Στρατηγική γιά τή Μή Βίαιη Ἐπανάσταση») εἶναι τό ὅτι ἐκμηδενίζει σχεδόν τήν πιθανότητα νά γεννηθεῖ ἀπό κάποια ἐθνική ἀναταραχή ἤ ὁλοκληρωτική καί ἀφάνταστη ἀθλιότητα ἑνός παγκόσμιου πυρηνικοῦ πόλεμου.

8. Ξανά ὁ Λένιν φαίνεται ν' ἀποτελεῖ ἐξαίρεση.

9. Ἔχουν γίνει ἀπόπειρες νά μήν ὑπαχθεῖ ἡ Μαύρη Ἀφρική σ' αὐτό τό γενικό σχῆμα, μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι οἱ καλλιεργητές γύρω ἀπ' τή Σαχάρα δέν εἶναι «ἀγρότες». Ὁ ὁρισμός πού χρησιμοποιῶ ἐδῶ ἔχει σά στόχο νά τούς συμπεριλάβει. Πιστεύω ὅτι κι ἡ ὑπόλοιπη ἀνάλυση στέκει.

10. Βλ. τήν περιγραφή τῆς ἀντίθεσης κομμούνας - κόμματος — τοῦ ἀγροτικοῦ θεσμοῦ καί τοῦ κράτους — ἀπ' τόν Μπάρρινγκτον Μούρ. Αὐτοί οἱ λαϊκοί θεσμοί στήν πραγματικότητα διαβρώνονται καί καταστρέφονται ἀπ' τό Κράτος. Ὁ ἰσχυρισμός ὅτι οἱ ἀγροτικές κομμοῦνες τῆς Κίνας καί τῆς Ρωσίας ἀποτελοῦν ἐπιτυχία τῶν ἀντίστοιχων ἐπαναστάσεών τους, εἶναι κάτι πού προκαλεῖ σύγχυση. Προϋπῆρχαν κι οἱ δυό αἰῶνες τώρα — ἡ μερική ἐπιβίωσή τους σέ καμιά περίπτωση δέν ὀφείλεται στίς Λενινιστικές ἐπαναστάσεις.

11. Ἔρικ Βόλφ «Ἀγροτικά προβλήματα κι ἐπαναστατικός Πόλεμος», ἤ, μέ πιό ἀρνητικό τρόπο, παρατηρεῖ ὁ Φανόν: «Οἱ ἀγρότες εἶναι, στό σύνολο τους, τά πιό ἀδαῆ, τά χειρότερα ὀργανωμένα καί ταυτόχρονα τά πιό ἀναρχικά στοιχεῖα».

12. Μπάρρινγκτον Μούρ, Οἱ Κοινωνικές Ρίζες τῆς Δικτατορίας καί τῆς Δημοκρατίας (σ. 428). Ἡ γνώμη τοῦ Μούρ γιά τήν Κίνα εἶναι σημαντική: «ἡ μαζική ἀγροτική βάση... πρόσφερε τή βασική κινητήρια δύναμη πού κρυβόταν πίσω ἀπ' τή

νίκη ἑνός κόμματος ἀφοσιωμένου στό νά ἐπιτύχει, διαμέσου μιᾶς ἀκατάπαυστης τρομοκρατίας, μιά ὑποθετικά ἀναπόφευκτη ἱστορική φάση ὅπου ἡ ἀγροτιά θά ἔπαυε νά ὑπάρχει».

13. Ἀντιμετώπισα γιά πρώτη φορά αὐτά τά καθαρά στερεότυπα ἐπιχειρήματα, ὅταν ἀνέλαβα τήν ἀλληλογραφία μέ τό ἐξωτερικό, μιᾶς ὀργάνωσης ἐνάντια στόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ, στίς ΕΠΑ, στά 1965. Πῆρα πολλά γράμματα ἀπ' τό DRV (B. Βιετνάμ) κι ἀπ' τό τότε NLF — ἄμεσα ἤ ἔμμεσα — ὅπου ἐπαναλαμβάνονταν ἀκατάπαυστα. Στή συνέχεια τά υἱοθέτησε τό εἰρηνιστικό κίνημα στή Δύση καί ἐξακολούθησε νά τ' ἀναπαράγει. Μπορεῖ, κάλλιστα, νά ἀποτελοῦν τίς εἰλικρινεῖς ἀπόψεις πολλῶν Βιετναμέζων, ἀλλά δέν παύουν νά 'ναι «μύθοι», στό μέτρο πού ἀφορᾶ τήν ἱστορική πραγματικότητα.

14. WAR RESISTERS INTERNATIONAL 1968

ΔΥΟ ΤΟΠΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Ὁ ἰσραηλοαραβικός πόλεμος ἦταν ἕνα ἄσκημο παιχνίδι πού ἔπαιξε ἡ σύγχρονη ἱστορία στήν ἐφησυχασμένη συνείδηση τῆς ἀριστερᾶς, ἡ ὁποία συμμετεῖχε τελετουργικά στό μεγάλο θέαμα τῆς διαμαρτυρίας της ἐνάντια στόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ. Ἡ ψευδής συνείδηση, πού ἔβλεπε στό βιετναμικό Ἐθνικό Ἀπελευθερωτικό Μέτωπο (FNL) τόν πρωτεργάτη τῆς «σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης» ἐνάντια στόν ἀμερικανικό ἰμπεριαλισμό, μπερδεύτηκε καί βυθίστηκε στίς ἀξεπέραστες ἀντιφάσεις της ὅταν τέθηκε τό ζήτημα νά μοιράσει τό δίκηο μεταξύ Ἰσραήλ καί Νάσερ. Πάντως δέν ἔπαψε, μέσα ἀπό τίς γελοῖες πολεμικές της, νά διακηρύσσει ὅτι ὁ ἕνας ἤ ὁ ἄλλος εἶχε ἀπόλυτα δίκηο, κι ἀκόμα ὅτι ἡ μία ἤ ἡ ἄλλη ἀπό τίς προοπτικές τους ἦταν ἐπαναστατική.

Τό ζήτημα εἶναι ὅτι ὁ ἐπαναστατικός ἀγώνας, μεταναστεύοντας στίς ὑπανάπτυκτες ζῶνες, ἔγινε ἀντικείμενο μιᾶς διπλῆς ἀλλοτρίωσης: ἀπό τή μιά μεριά, τῆς ἀλλοτρίωσης μιᾶς ἀριστερᾶς ἀνίσχυρης ἀπέναντι στόν ὑπερανεπτυγμένο καπιταλισμό τόν ὁποῖο δέν μπορεῖ καθόλου νά καταπολεμήσει, κι ἀπό τήν ἄλλη, τῆς ἀλλοτρίωσης τῶν ἐργαζομένων μαζῶν τῶν ἀποικιακῶν χωρῶν πού κληρονόμησαν τά κατάλοιπα μιᾶς παραμορφωμένης ἐπανάστασης καί ὑποχρεώθηκαν νά ὑποστοῦν τό νεκρό της βάρος. Ἡ ἔλλειψη ἐπαναστατικοῦ κινήματος στήν Εὐρώπη ἀνήγαγε τήν ἀριστερά στήν ἁπλούστερη ἔκφρασή της: μιά μάζα θεατῶν πού ἐκστασιάζονται κάθε φορά πού οἱ ἐκμεταλλευόμενοι τῶν ἀποικιῶν παίρνουν τά ὅπλα ἐνάντια στούς ἀφέντες τους, καί πού ἔχει τήν ἀκατάσχετη ῥοπή νά βλέπει ἐκεῖ τό ἄκρο ἄωτο τῆς Ἐπανάστασης. Κι αὐτό συμβαίνει μέ τόν ἴδιο τρόπο πού ἡ ἔλλειψη πολιτικῆς ζωῆς τοῦ προλεταριάτου σάν τάξη - γιά - τόν - ἑαυτό - της (καί γιά μᾶς τό προλεταριάτο εἶναι ἐπαναστατικό ἤ δέν εἶναι τίποτα) ἐπέτρεψε σ' αὐτή τήν ἀριστερά νά γίνει ὁ ἱππότης τῆς ἀρετῆς σ' ἕνα κόσμο δίχως ἀρετή. Ὅταν ὅμως θρηνολογεῖ καί παραπονιέται ὅτι ἡ «τάξη πραγμάτων τοῦ κόσμου» ἀντιτίθεται στίς καλές της προθέσεις, καί ὅταν διατηρεῖ τίς φτωχές της βλέψεις ἀπέναντι σ' αὐτή τήν τάξη πραγμάτων, στήν πραγματικότητα συνδέεται ἀναπόσπαστα μαζί της σάν νά εἶναι ἡ οὐσία της, κι ἄν ἐπρόκειτο αὐτή ἡ τάξη πραγμάτων νά τῆς ἀφαιρεθεῖ ἤ ἡ ἴδια νά ἀποκλειστεῖ ἀπ' αὐτήν θά ἔχανε τά πάντα. Ἡ εὐρωπαϊκή ἀριστερά ἀποδεικνύεται τόσο φτωχή ὥστε, ὅ-

πως ὁ ταξιδιώτης τῆς ἐρήμου ἐπιθυμεῖ ἁπλῶς μιά σταγόνα νερό, φαίνεται νά θέλει γιά τήν ἀνακούφισή της μόνο τήν ἰσχνή αἴσθηση μιᾶς ἀφηρημένης ἀντίρρησης. Ἡ εὐκολία μέ τήν ὁποία ἱκανοποιεῖται μπορεῖ νά ἀποτελέσει μέτρο γιά τό μέγεθος τῆς φτώχειας της. Εἶναι ξένη πρός τήν ἱστορία, στόν ἴδιο βαθμό πού τό προλεταριάτο εἶναι ξένο πρός τόν κόσμο. Ἡ ψευδής συνείδηση εἶναι ἡ φυσική της κατάσταση, τό θέαμα ἡ ὕλη της, καί ἡ φαινομενική σύγκρουση τῶν συστημάτων τό καθολικό σημεῖο ἀναφορᾶς της: παντοῦ καί πάντα ὅπου ὑπάρχει σύγκρουση, εἶναι σύγκρουση τοῦ καλοῦ καί τοῦ κακοῦ, τῆς «ἀπόλυτης Ἐπανάστασης» καί τῆς «ἀπόλυτης Ἀντίδρασης».

Ἡ προσκόλληση τῆς συνείδησης τῶν θεατῶν στίς ξένες ὑποθέσεις παραμένει παράλογη, καί οἱ ἐνάρετες διαμαρτυρίες της βυθίζονται στό τέλμα τῆς ἐνοχῆς της. Οἱ περισσότερες «Ἐπιτροπές Βιετνάμ» τῆς Γαλλίας διαλύθηκαν στή διάρκεια τοῦ «πολέμου τῶν ἕξη ἡμερῶν», ἐνῶ καί στίς ΗΠΑ ἕνα μέρος τῶν ὁμάδων ἀντίστασης ἐναντίον τοῦ πολέμου τοῦ Βιετνάμ γνώρισαν τ ή ν ἀ λ ή θ ε ι α τ ο υ ς. «Δέν μποροῦμε νά εἴμαστε ταυτόχρονα ὑπέρ τῶν βιετναμέζων καί ἐναντίον τῶν ἑβραίων πού ἀπειλοῦνται μέ ἀφανισμό», κραυγάζουν οἱ μέν. «Εἶναι δυνατόν νά ἀγωνίζεστε ἐναντίον τῶν ἀμερικανῶν στό Βιετνάμ ὑποστηρίζοντας τίς ἐπιθέσεις τῶν σιωνιστῶν συμμάχων τους;», ἀποκρίνονται οἱ δέ, καί ὅλοι μαζί βυθίζονται στόν βυζαντινισμό ἀτέρμονων συζητήσεων... Ὁ Σάρτρ δέν κατόρθωσε νά συνέλθει ἀπ' αὐτό τόν βυζαντινισμό. Στήν πραγματικότητα, ἐκεῖνο πού καταδικάζει ὅλος αὐτός ὁ καλός κόσμος δέν τό καταπολεμάει ἀποτελεσματικά, καί ἐκεῖνο πού ἐγκρίνει δέν τό γνωρίζει. Ἡ ἀντίθεσή του στόν ἀμερικανικό πόλεμο σχεδόν πάντα συγχέεται μέ τήν ἄνευ ὅρων ὑποστήριξη τῶν Βιετκόνγκ, ἀλλά πάντα καί γιά ὅλους παραμένει θεαματική. Ἐκεῖνοι πού ἀντιτάσσονταν πραγματικά στόν ἱσπανικό φασισμό πήγαιναν νά τόν πολεμήσουν. Κανείς δέν ἔφυγε ἀκόμα γιά νά πολεμήσει ἐναντίον τοῦ «γιάνκικου ἰμπεριαλισμοῦ». Μία ὁλόκληρη συλλογή ἱππάμενων χαλιῶν προσφέρεται στήν ἐκλογή τῶν καταναλωτῶν τῆς ἀπατηλῆς συμμετοχῆς: ὁ σταλινο - γκωλικός ἐθνικισμός ἐνάντια σέ κάθε τι τό ἀμερικάνικο (ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Χάμφρεϋ στό Παρίσι ἦταν ἡ μοναδική περίπτωση πού τό ΚΚ Γαλλίας ἔκανε διαδήλωση μέ ὅσους πιστούς τοῦ ἀπομένουν)· τό πούλημα τοῦ «COURRIER VIETNAM» ἤ τῶν διαφημιστικῶν φυλλαδίων τοῦ κράτους τοῦ Χό Τσί Μίνχ· καί, τέλος, οἱ εἰρηνιστικές διαδηλώσεις. Οὔτε οἱ Πρόβος (πρίν τή διάλυσή τους) οὔτε οἱ φοιτητές τοῦ Βερολίνου μπόρεσαν νά ξεπεράσουν αὐτό τό στενό πλαίσιο τῆς ἀντιιμπεριαλιστικῆς «δράσης».

Στήν Ἀμερική ἡ ἀντίθεση πρός τόν πόλεμο εἶναι ἐξαρχῆς σοβαρότερη, γιατί βρίσκει ἀπέναντί της τόν πραγματικό ἐχθρό. Πάντως, γιά ἕνα τμῆμα τῆς νεολαίας, σημαίνει τή μ η χ α ν ι κ ή της ταύτιση μέ τούς φαινομενικούς ἐχθρούς τῶν πραγματικῶν ἐχθρῶν της. Κι αὐτό ἐπιτείνει τή σύγχυση μιᾶς ἐργατικῆς τάξης πού ἤδη ὑφίσταται τίς χειρότερες ἀποκτηνώσεις καί μυθοποιήσεις, καί συμβάλλει γιά νά διατηρηθεῖ μέσα σ'

αὐτή τήν «ἀντιδραστική» κατάσταση πνευμάτων ἀπό τήν ὁποία ἀντλοῦν ἐπιχειρήματα ἐναντίον της.

Ἡ κριτική τοῦ Γκουεβάρα μᾶς φαίνεται πιό σημαντική, γιατί ἔχει τίς ρίζες της σέ πραγματικούς ἀγῶνες, ἀλλά διατυπώνεται ἐρήμην τῆς ἱστορίας. Ὁ Τσέ εἶναι σίγουρα ἕνας ἀπό τούς τελευταίους συνεπεῖς λενινιστές τῆς ἐποχῆς μας. Ὅμως, σάν τόν μυθικό Ἐπιμενίδη, φαίνεται ὅτι κοιμήθηκε τόν τελευταῖο μισό αἰώνα γιά νά μπορεῖ νά πιστεύει πώς ὑπάρχει ἀκόμα ἕνα «προοδευτικό στρατόπεδο» καί πώς αὐτό παρουσιάζει περίεργες «ἀνεπάρκειες». Αὐτός ὁ γραφειοκρατικός καί ρομαντικός ἐπαναστάτης δέν βλέπει στόν ἰμπεριαλισμό παρά τό ἀνώτατο στάδιο τοῦ καπιταλισμοῦ πού ἀγωνίζεται ἐνάντια σέ μιά κοινωνία ἡ ὁποία εἶναι σοσιαλιστική ἔστω κι ἄν ἔχει μειονεκτήματα.

Ἡ ἀνεπάρκεια τῆς ΕΣΣΔ, πού ἀναγνωρίζεται ἀσύστολα, φαίνεται διαρκῶς περισσότερο «φυσική». Ὅσο γιά τήν Κίνα, σύμφωνα μέ μιά ἐπίσημη δήλωση, εἶναι «πρόθυμη νά κάνει κάθε ἐθνική θυσία γιά νά ὑποστηρίξει τό Βόρειο Βιετνάμ ἐνάντια στίς ΗΠΑ (ἐ λ λ ε ί ψ ε ι τ ῶ ν ἐ ρ γ α τ ῶ ν τ ο ῦ Χ ό ν γ κ Κ ό ν γ κ) καί ἀποτελεῖ τήν πιό σταθερή καί σίγουρη ὀ π ι σ θ ο φ υ λ α κ ή τοῦ βιετναμικοῦ λαοῦ πού ἀγωνίζεται ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό». Πράγματι, κανείς δέν ἀμφιβάλλει πώς ὅταν κι ὁ τελευταῖος βιετναμέζος θά ἔχει σκοτωθεῖ ἡ γραφειοκρατική Κίνα τοῦ Μάο θά εἶναι ἀνέπαφη. (Σύμφωνα μέ τήν «Ἰζβέστια» ἡ Κίνα καί οἱ ΗΠΑ συνάψανε συμφωνία ἀμοιβαίας μή ἐπέμβασης).

Οὔτε ἡ μανιχαϊκή συνείδηση τῆς ἐνάρετης ἀριστερᾶς οὔτε ἡ γραφειοκρατία δέν εἶναι ἱκανή νά δεῖ τή βαθιά ἑνότητα τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Ἡ διαλεκτική εἶναι ὁ κοινός ἐχθρός τους. Ὅσο γιά τήν ἐπαναστατική κριτική, αὐτή ἀρχίζει πέραν τοῦ καλοῦ καί τοῦ κακοῦ· ριζώνει στήν ἱστορία καί τό πεδίο της εἶναι ἡ ὁλότητα τοῦ ὑπάρχοντος κόσμου. Δέν μπορεῖ σέ καμιά περίπτωση νά ἐπευφημίσει ἕνα ἀπό τά ἐμπόλεμα κ ρ ά τ η οὔτε νά ὑποστηρίξει τή γραφειοκρατία ἑνός ἀναδυόμενου ἐκμεταλλευτικοῦ κράτους. Ὀφείλει πρῶτα ἀπ' ὅλα νά ξεσκεπάσει τήν ἀ λ ή θ ε ι α τῶν τωρινῶν συγκρούσεων, συνδέοντάς τες μέ τήν ἱστορία τους, καί νά ἀποκαλύψει τούς ἀνομολόγητους σκοπούς τῶν δυνάμεων πού ἐ π ι σ ή μ ω ς βρίσκονται σέ σύγκρουση. Τό ὅπλο τῆς κριτικῆς χρησιμεύει σάν προανάκρουσμα τῆς κριτικῆς τῶν ὅπλων.

Ἡ εἰρηνική συνύπαρξη τοῦ ἀστικοῦ καί τοῦ γραφειοκρατικοῦ ψέμματος κατέληξε νά ὑπερισχύσει ἀπέναντι στό ψέμα τῶν συγκρούσεών τους· ἡ ἰσορροπία τοῦ τρόμου διαλύθηκε στήν Κούβα τό 1962 στή διάρκεια τῆς ἄτακτης ρωσικῆς ὑποχώρησης. Ἀπό τότε ὁ ἀμερικανικός ἰμπεριαλισμός εἶναι ὁ ἀδιαφιλονίκητος κύριος τοῦ κόσμου. Καί μπορεῖ νά εἶναι κύριος τοῦ κόσμου μόνο μέ τήν ἐπιθετικότητα, γιατί δέν ἔχει καμιά ἐλπίδα νά παρουσιάζει ἕνα ὁποιοδήποτε θέλγητρο γιά τούς ἀπόκληρους, πού στρέφονται εὐκολότερα πρός τό ρωσοκινεζικό πρότυπο. Ὁ κρατικός καπιταλισμός εἶναι ἡ φυσική τάση τῶν ἀποικιοκρατούμενων κοινωνιῶν ὅπου τό κράτος κατά κανόνα συγκροτεῖται πρίν τίς τάξεις — μέ τήν ἱστορική ἔν-

νοια τοῦ ὅρου. Ἡ πλήρης ἐξάλειψη τῶν κεφαλαίων της καί τῶν ἐμπορευμάτων της ἀπό τήν παγκόσμια ἀγορά εἶναι ἀκριβῶς ὁ θανάσιμος κίνδυνος πού ἀπειλεῖ τήν ἀμερικανική ἄρχουσα τάξη καί τήν οἰκονομία της τῆς ἐλεύθερης ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητας· καί εἶναι ἐπίσης το κλειδί τῆς ἐπιθετικῆς της μανίας.

Ἀπό τήν μεγάλη κρίση τοῦ 1929 ἡ παρέμβαση τοῦ κράτους στούς μηχανισμούς τῆς ἀγορᾶς γίνεται διαρκῶς περισσότερο αἰσθητή. Ἡ οἰκονομία δέν μπορεῖ πιά νά λειτουργήσει κανονικά χωρίς τίς μαζικές δαπάνες τοῦ κράτους, τοῦ κυριότερου «καταναλωτῆ» κάθε μή ἐμπορεύσιμης παραγωγῆς (κυρίως τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας). Πάντως αὐτό δέν τήν ἐμποδίζει νά βρίσκεται σέ κρίση καί νά χρειάζεται πάντα τήν ἐπέκταση τοῦ δημόσιου εἰς βάρος τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα της. Μιά ἀδυσώπητη λογική ὠθεῖ τό σύστημα πρός ἕναν καπιταλισμό ὁλοένα περισσότερο ἐλεγχόμενο ἀπό τό κράτος, πού ἀποτελεῖ πηγή σοβαρῶν κοινωνικῶν συγκρούσεων.

Ἡ βαθιά κρίση τοῦ ἀμερικανικοῦ συστήματος συνίσταται στήν ἀνικανότητά του νά παράγει ἐπαρκῆ κέρδη σέ κοινωνική κλίμακα. Ἔτσι εἶναι ὑποχρεωμένο νά ἐπιτύχει σ τ ό ἐ ξ ω τ ε ρ ι κ ό αὐτό πού δέν μπορεῖ νά κάνει στή χώρα του, δηλαδή νά αὐξήσει τή μάζα τῶν κερδῶν ἀνάλογα πρός τή μάζα τῶν ὑπαρχόντων κεφαλαίων. Ἡ κατέχουσα τάξη, πού εἶναι λίγο ὥς πολύ κάτοχος καί τοῦ κράτους, ὑπολογίζει στίς ἰμπεριαλιστικές της ἐπιχειρήσεις γιά τήν πραγματοποίηση αὐτοῦ τοῦ τρελλοῦ ὀνείρου. Γιά τήν τάξη αὐτή ὁ κρατικός καπιταλισμός σημαίνει θάνατο ὅσο καί ὁ κ ο μ μ ο υ ν ι σ μ ό ς· γι' αὐτό εἶναι ἀπό τή φύση της ἀνίκανη νά δεῖ μιά ὁποιαδήποτε διαφορά ἀνάμεσα στούς δύο.

Ἡ τεχνητή λειτουργία τῆς μονοπωλιακῆς οἰκονομίας σάν «πολεμικῆς οἰκονομίας» ἐξασφαλίζει γιά τήν ὥρα στήν πολιτική τῆς ἄρχουσας τάξης τήν εὐμένεια τῶν ἐργατῶν, πού ἐπωφελοῦνται ἀπό τήν πλήρη ἀπασχόληση καί μία θεαματική ἀφθονία: «Τή στιγμή αὐτή τό ποσοστό τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ πού ἀπασχολεῖται σέ ἐργασίες σχετικές μέ τήν ἐθνική ἄμυνα ἀντιπροσωπεύει τό 5,2% τοῦ συνολικοῦ ἀμερικανικοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ, ἔναντι 3,9% πρίν δύο χρόνια (...). Ὁ ἀριθμός τῶν πολιτικῶν θέσεων ἐργασίας στόν τομέα τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας αὐξήθηκε ἀπό 3.000.000 σέ 4.100.000 περίπου μέσα σέ δύο χρόνια» («Μόντ», 17.9.67). Στό ἀναμεταξύ ὁ καπιταλισμός τῆς ἀγορᾶς νιώθει συγκεχυμένα πώς ἐπεκτείνοντας τόν γεωγραφικό του ἔλεγχο θά ἐπιτύχει μία πιό ταχύρρυθμη ἀνάπτυξη, ἱκανή νά ἀντισταθμίσει τίς διαρκῶς αὐξανόμενες ἀπαιτήσεις τῆς μή κερδοφόρας παραγωγῆς. Ἡ λυσσαλέα ὑπεράσπιση τῶν περιοχῶν τοῦ «ἐλεύθερου» κόσμου ὅπου τά συμφέροντά του εἶναι πολλές φορές μηδαμινά (τό 1959 οἱ ἀμερικανικές ἐπενδύσεις στό Νότιο Βιετνάμ δέν ξεπερνοῦσαν τά 50 ἑκ. δολλάρια) ἀνταποκρίνεται σέ μιά στρατηγική πού, μακροπρόθεσμα, πιστεύει ὅτι θά καταφέρει νά μετατρέψει τίς στρατιωτικές δαπάνες σέ ἁπλά τρέχοντα γενικά ἔξοδα, ἐξασφαλίζοντας στίς ΗΠΑ ὄχι μόνο μία ἀγορά ἀλλά τόν μονοπωλιακό ἔλεγχο τῶν μέσων παραγωγῆς τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς ὑδρογείου. Τά πάντα ὅμως ἔρχονται σέ ἀντίθεση μ' αὐ-

τό τό σχέδιο. Ἀπό τή μιά μεριά, οἱ ἐσωτερικές ἀντιφάσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ καπιταλισμοῦ: ὑπάρχουν ἰδιαίτερα συμφέροντα πού ἀντιτάσσονται σ' αὐτό τό γενικό συμφέρον τῆς ἄρχουσας τάξης στό σύνολό της, ὅπως οἱ ὁμάδες πού πλουτίζουν βραχυπρόθεσμα ἀπό τίς κρατικές παραγγελίες (μέ ἐπικεφαλῆς τούς βιομήχανους ὅπλων), κι ὅπως ἐπίσης οἱ μονοπωλιακές ἐπιχειρήσεις πού δέν ἔχουν καμμιά διάθεση νά ἐπενδύσουν στίς ὑπανάπτυκτες χῶρες, ὅπου ἡ παραγωγικότητα εἶναι πολύ χαμηλή παρά τή φθήνεια τῶν ἐργατικῶν χεριῶν, ἀντί νά ἐπενδύσουν στό προηγμένο μέρος τοῦ κόσμου (καί ἰδιαίτερα στήν Εὐρώπη πού ἐξακολουθεῖ νά εἶναι πολύ πιό ἀποδοτική ἀπό τήν κορεσμένη Ἀμερική). Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, τό σχέδιο αὐτό προσκρούει στά ἄμεσα συμφέροντα τῶν ἀπόκληρων μαζῶν, πού ἡ πρώτη κίνησή τους δέν μπορεῖ νά εἶναι παρά ἡ ἐξάλειψη τῶν ἐκμεταλλευτικῶν στρωμάτων τους, τῶν μόνων ἱκανῶν νά ἐξασφαλίσουν στίς ΗΠΑ μιά ὁποιαδήποτε διείσδυση.

Τό Βιετνάμ δέν εἶναι γιά τήν ὥρα, σύμφωνα μέ τόν Ρόστοου, τόν εἰδήμονα τῆς «ἀνάπτυξης» στό ἀμερικανικό ὑπουργεῖο ἐξωτερικῶν, παρά τό πεδίο πειραματισμοῦ αὐτῆς τῆς τεράστιας καί προορισμένης νά διευρυνθεῖ στρατηγικῆς, πού γιά νά ἐξασφαλίσει τήν ἐκμεταλλευτική εἰρήνη της πρέπει νά ἀρχίσει μ' ἕνα καταστροφικό πόλεμο — ἕνα πόλεμο πού δέν ἔχει πολλές πιθανότητες νά φτάσει στήν ἐπιθυμητή ἔκβαση. Ἡ ἐπιθετικότητα τοῦ ἀμερικανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ δέν εἶναι λοιπόν καθόλου παραλογισμός μιᾶς κακῆς κυβέρνησης, ἀλλά ἀναγκαιότητα γιά τίς ταξικές σχέσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ καπιταλισμοῦ πού, ἄν δέν τοῦ βάλει τέλος ἕνα ἐπαναστατικό κίνημα, ἐξελίσσεται ἀναπότρεπτα πρός ἕνα τεχνοκρατικό κρατικό καπιταλισμό. Μέσα σ' αὐτό ἀκριβῶς τό γενικό πλαίσιο τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας πού παρέμεινε μή κυριαρχούμενη, πρέπει νά ἐντάξουμε τήν ἱστορία τῶν ἀλλοτριωμένων ἀγώνων τῆς ἐποχῆς μας.

Ἡ καταστροφή τῶν παλιῶν «ἀσιατικῶν» δομῶν ἀπό τήν ἀποικιακή διείσδυση εἶχε σάν ἀποτέλεσμα, ἀφενός τή δημιουργία ἑνός νέου στρώματος στίς πόλεις καί ἀφετέρου τήν αὐξανόμενη ἐξαθλίωση μεγάλων τμημάτων τῆς ὑπερεκμεταλλευμένης ἀγροτιᾶς. Ἡ συνάντηση αὐτῶν τῶν δύο κοινωνικῶν δυνάμεων ἀποτέλεσε τόν βασικό κινητήρα ὅλου τοῦ βιετναμικοῦ κινήματος. Πράγματι, ἀνάμεσα στά στρώματα τῶν πόλεων — μικροαστικά ἤ καί ἀστικά — σχηματίστηκαν οἱ πρῶτοι ἐθνικιστικοί πυρῆνες καί τό πλαίσιο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Ἰνδοκίνας (ΚΚΙ) πού ἐπρόκειτο νά συγκροτηθεῖ τό 1930. Ἡ προσκόλληση στή μπολσεβίκικη ἰδεολογία (μέ τή σταλινική της παραλλαγή) πρόσθεσε στό καθαρά ἐθνικιστικό πρόγραμμα ἕνα πρόγραμμα βασικά ἀγροτικό, καί ἐπέτρεψε στό ΚΚΙ νά γίνει ὁ κύριος καθοδηγητής τοῦ ἀντιαποικιακοῦ ἀγώνα καί νά πλαισιώσει τή μεγάλη μάζα τῶν αὐθόρμητα ἐξεγερμένων ἀγροτῶν. Τά «ἀγροτικά σοβιέτ» τοῦ 1931 ὑπῆρξαν ἡ πρώτη ἐκδήλωση αὐτοῦ τοῦ κινήματος. Ἀλλά, συνδέοντας τίς τύχες του μέ τίς τύχες τῆς Γ' Διεθνοῦς, τό ΚΚΙ ὑπέταξε τόν ἑαυτό του σ' ὅλες τίς μεταπτώσεις τῆς σταλινικῆς διπλωματίας καί σ' ὅλες τίς διακυμάνσεις τῶν ἐθνικῶν κρατικῶν συμφερόν-

των τῆς ρωσικῆς γραφειοκρατίας. Μετά τό 7ο συνέδριο τῆς Κομιντέρν (Αὔγουστος 1935), ὁ «ἀγώνας ἐνάντια στόν γαλλικό ἰμπεριαλισμό» ἐξαφανίστηκε ἀπό τό πρόγραμμα γιά νά ἀντικατασταθεῖ σέ λίγο ἀπό τόν ἀγώνα ἐνάντια στό ἰσχυρό τροτσκιστικό κόμμα. «Ὅσον ἀφορᾶ τούς τροτσκιστές, οὔτε συμμαχίες οὔτε παραχωρήσεις· πρέπει νά ξεσκεπαστοῦν γιά νά φανεῖ αὐτό πού εἶναι στήν πραγματικότητα: πράκτορες τοῦ φασισμοῦ» (ἔκθεση τοῦ Χό Τσί Μίνχ στήν Κομιντέρν, Ἰούλιος 1939). Ἡ γερμανοσοβιετική συνθήκη καί ἡ ἀπαγόρευση τῶν ΚΚ τῆς Γαλλίας καί τῶν ὑπερπόντιων κτήσεων ἐπέτρεψαν στό ΚΚΙ νά ἀλλάξει προσανατολισμούς: «Τό κόμμα μας θεωρεῖ πώς εἶναι ζήτημα ζωῆς καί θανάτου... νά ἀγωνιστοῦμε ἐνάντια στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο καί τή ληστρική καί δολοφονική πολιτική τοῦ γαλλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ (διάβαζε: κατά τῆς ναζιστικῆς Γερμανίας)... ἀλλά θά ἀγωνιστοῦμε ταυτόχρονα ἐνάντια στίς ἐπιθετικές βλέψεις τοῦ ἰαπωνικοῦ φασισμοῦ».

Πρός τά τέλη τοῦ Β΄ παγκοσμίου πολέμου, μέ τήν ἀποτελεσματική βοήθεια τῶν ἀμερικανῶν, οἱ Βιετμίνχ ἔλεγχαν τό μεγαλύτερο μέρος τῆς χώρας καί ἀναγνωρίζονταν ἀπό τή Γαλλία σάν μοναδικοί ἐκπρόσωποι τῆς Ἰνδοκίνας. Ἐκείνη ἀκριβῶς τή στιγμή ὁ Χό προτίμησε «νά μυρίσει λίγο τή γαλλική κοπριά παρά νά τρώει μιά ζωή τήν κινέζικη» καί, γιά νά διευκολύνει τίς ἐπιδιώξεις τῶν συντρόφων - ἀφεντικῶν του, ὑπέγραψε τόν τερατώδη συμβιβασμό τοῦ Μαρτίου τοῦ 1946, πού ἀναγνώριζε τό Βιετνάμ στάν «ἐλεύθερο κράτος» καί ταυτόχρονα «τμῆμα τῆς Ἰνδοκινεζικῆς Ὁμοσπονδίας τῆς Γαλλικῆς Ἕνωσης». Ὁ συμβιβασμός αὐτός ἐπέτρεψε στή Γαλλία νά ἀποκτήσει ἕνα μέρος τῆς χώρας καί, ὅταν οἱ σταλινικοί ἔχασαν τό μερίδιό τους ἀπό τήν ἀστική ἐξουσία στή Γαλλία, νά κάνει ἕνα πόλεμο 8 χρόνων, πού κατάληξή του ἦταν νά παραδώσουν οἱ Βιετμίνχ τόν Νότο στά πιό ὀπισθοδρομικά στρώματα τῆς βιετναμικῆς κοινωνίας καί στούς προστάτες τους ἀμερικανούς καί νά κερδίσουν ὁριστικά τόν Βορρά. Ἀφοῦ προχώρησε στή συστηματική ἐξόντωση τῶν ἐπαναστατικῶν στοιχείων πού ἀπέμεναν (ὁ τελευταῖος τροτσκιστής ἡγέτης, ὁ Τά Τού Τάου, εἶχε ἤδη δολοφονηθεῖ τό 1946), ἡ γραφειοκρατία τῶν Βιετμίνχ ἐγκαθίδρυσε τήν ὁλοκληρωτική της ἐξουσία ἐπί τῆς ἀγροτιᾶς καί ἄρχισε τήν ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας στά πλαίσια ἑνός κρατικοῦ καπιταλισμοῦ. Ἡ βελτίωση τῆς τύχης τῶν ἀγροτῶν, πού ἦταν ἐπακόλουθο τῶν κατακτήσεών τους κατά τόν μακροχρόνιο ἀπελευθερωτικό ἀγώνα, ἔπρεπε σύμφωνα μέ τή γραφειοκρατική λογική νά τεθεῖ στήν ὑπηρεσία τοῦ διαμορφωνόμενου κράτους, πρός τήν κατεύθυνση μιᾶς μεγαλύτερης παραγωγικότητας τῆς ὁποίας ἡ γραφειοκρατία παρέμενε ἀδιαφιλονίκητος κύριος. Ἡ δεσποτική ἐφαρμογή τῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης προκάλεσε τό 1956 βίαιες ἐξεγέρσεις καί αἱματηρή καταστολή (κυρίως στήν ἴδια τήν ἐπαρχία τοῦ Χό Τσί Μίνχ). Οἱ ἀγρότες πού ἔφεραν στήν ἐξουσία τή γραφειοκρατία ἦταν τά πρῶτα της θύματα. Ἕνα «ὄργιο αὐτοκριτικῶν» προσπάθησε, γιά πολλά χρόνια, νά ρίξει στή λήθη αὐτό τό «βαρύ σφάλμα».

'Αλλά οἱ ἴδιες συμφωνίες τῆς Γενεύης ἐπέτρεψαν στούς Ντιέμ νά ἐγκαθιδρύσουν στά νότια τοῦ 17ου παραλλήλου ἕνα γραφειοκρατικό κράτος, φεουδαρχικό καί θεοκρατικό, πρός ὄφελος τῶν γαιοκτημόνων καί τῆς κομπραδόρικης ἀστικῆς τάξης. Τό κράτος αὐτό ἐπρόκειτο μέσα σέ λίγα χρόνια νά ἐξαλείψει ὅλες τίς κατακτήσεις τῆς ἀγροτιᾶς, μέ μερικές κατάλληλες «ἀγροτικές μεταρρυθμίσεις», καί οἱ ἀγρότες τοῦ Νότου, πού ἕνα μέρος τους ποτέ δέν κατέθεσε τά ὅπλα, ξαναβρέθηκαν στό ἔλεος τῆς καταπίεσης καί τῆς ὑπερεκμετάλλευσης. Ἔτσι ξεκίνησε ὁ δεύτερος πόλεμος τοῦ Βιετνάμ. Σ' αὐτό τόν πόλεμο, ὅπως καί στόν προηγούμενο, ἡ μάζα τῶν ἐξεγερμένων ἀγροτῶν πού ξαναπαίρνει τά ὅπλα ἐναντίον τῶν ἴδιων ἐχθρῶν ξαναβρίσκει τούς ἴδιους ἀρχηγούς. Τό Ἐθνικό Ἀπελευθερωτικό Μέτωπο (FNL) ἀντικαθιστᾶ τό Μέτωπο γιά τήν Ἀνεξαρτησία (Βιετμίνχ), κληρονομώντας συγχρόνως τά προσόντα καί τά τεράστια μειονεκτήματά του. Παρουσιαζόμενο σάν ὑπέρμαχος τοῦ ἐθνικοῦ ἀγώνα καί τοῦ πολέμου τῶν χωρικῶν, τό FNL κέρδισε ἀπό τήν ἀρχή τήν ὕπαιθρο καί τήν ἔκανε κύρια βάση τῆς ἔνοπλης ἀντίστασης. Οἱ ἀλλεπάλληλες νίκες ἐναντίον τοῦ ἐπίσημου στρατοῦ προκάλεσαν τήν ὁλοένα μαζικότερη ἐπέμβαση τῶν ἀμερικανῶν, μέχρι σημείου νά μετατραπεῖ ἡ σύγκρουση σέ ἀπροκάλυπτο ἀποικιακό πόλεμο ὅπου οἱ βιετναμέζοι βρίσκονται ἀντιμέτωποι μέ τόν στρατό εἰσβολῆς. Τά κυριότερα προσόντα τοῦ κινήματος εἶναι ἡ ἀποφασιστικότητά του στόν ἀγώνα, τό ξεκάθαρα ἀντιφεουδαρχικό του πρόγραμμα καί οἱ ἑνωτικές του προοπτικές. Πάντως σέ καμιά περίπτωση ὁ ἀγώνας τοῦ FNL δέν ξεφεύγει ἀπό τό κλασσικό πλαίσιο τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ἀγώνων, καί τό πρόγραμμά του εἶναι βασισμένο στόν συμβιβασμό ἑνός τεράστιου συνασπισμοῦ τάξεων πού κυριαρχεῖται ἀπό τόν μοναδικό ἀντικειμενικό στόχο τῆς ἀπόκρουσης τῆς ἀμερικανικῆς ἐπίθεσης (δέν εἶναι τυχαῖο πού ἀπορρίπτει τήν ὀνομασία «Βιετκόνγκ», δηλ. βιετναμέζοι κομμουνιστές, γιά νά ἐπιμείνει στόν ἐθνικό του χαρακτήρα). Οἱ δομές του εἶναι δομές ἑνός κράτους ὑπό διαμόρφωση, ἐφόσον ἤδη στίς ζῶνες πού ἐλέγχει εἰσπράττει φόρους καί καθιερώνει τήν ὑποχρεωτική στρατιωτική θητεία.

Αὐτά τά μίνιμουμ προσόντα τοῦ ἀγώνα, καί οἱ στόχοι καί τά κοινωνικά συμφέροντα πού ἐκφράζουν, λείπουν τελείως ἀπό τή σύγκρουση μεταξύ Ἰσραήλ καί Ἀράβων. Καί στή γενική σύγχυση προστίθενται οἱ ἰδιαίτερες ἀντιφάσεις τοῦ σιωνισμοῦ καί τῆς κατατεμαχισμένης ἀραβικῆς κοινωνίας.

Ἀπό τίς ἀπαρχές του ὁ σιωνισμός ἦταν τό ἀντίθετο τῆς ἐπαναστατικῆς ἐπίλυσης τοῦ λεγόμενου ἑ β ρ α ϊ κ ο ῦ ζ η τ ή μ α τ ο ς. Ὄντας ἄμεσο προϊόν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ καπιταλισμοῦ, δέν ἀπέβλεπε στήν ἀνατροπή μιᾶς κοινωνίας πού εἶχε τήν ἀνάγκη νά καταδιώκει τούς ἑβραίους, ἀλλά στή δημιουργία μιᾶς ἑβραϊκῆς ἐθνικῆς ὀντότητας προστατευμένης ἀπό τούς ἀντισημιτικούς παραλογισμούς τοῦ καπιταλισμοῦ τῆς παρακμῆς· ὄχι στήν κατάργηση τῆς ἀδικίας, ἀλλά στή μετατόπισή της. Τό προπατορικό ἁμάρτημα τοῦ σιωνισμοῦ εἶναι ὅτι πάντα ἔκανε τούς συλλογισμούς

του λές καί ή Παλαιστίνη ήταν έρημονήσι. Τό έπαναστατικό έργατικό κίνημα έβλεπε τήν έπίλυση τοῦ έβραϊκοῦ ζητήματος στήν προλεταριακή κοινότητα, δηλ. στήν καταστροφή τοῦ καπιταλισμοῦ καί «τῆς θρησκείας του, τοῦ ἰουδαϊσμοῦ», ἐφόσον ή χειραφέτηση τοῦ ἑβραίου δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ ἔξω ἀπό τή χειραφέτηση τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ σιωνισμός ξεκινοῦσε ἀπό τήν ἀντίστροφη ὑπόθεση. Βέβαια ή ἀντεπαναστατική ἐξέλιξη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ καπιταλισμοῦ ἔδωσε δίκηο στίς ρεφορμιστικές θέσεις τοῦ Μπερνστάιν. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ σιωνισμοῦ, κι ἑπομένως καί ή δημιουργία τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραήλ, δέν εἶναι παρά μία ἐκδήλωση τοῦ θριάμβου τῆς παγκόσμιας ἀντεπανάστασης. Στόν «σοσιαλισμό σέ μιά μόνο χώρα» μπορούσε νά ἀποκρίνεται ή «δικαιοσύνη γιά ἕνα μόνο λαό» καί ή «ἰσότητα σ' ἕνα μόνο κιμπούτς». Ὁ ἀποικισμός τῆς Παλαιστίνης ὀργανώθηκε μέ τά κεφάλαια τοῦ Ρότσιλντ καί τά πρῶτα κιμπούτς λανσαρίστηκαν χάρη στήν εὐρωπαϊκή ὑπεραξία. Οἱ ἑβραῖοι ἀναδημιούργησαν τότε γ ι ά δ ι κ ό τ ο υ ς λ ο γ α ρ ι α σ μ ό αὐτό τοῦ ὁποίου ὑπῆρξαν θύματα: τόν φανατισμό καί τίς φυλετικές διακρίσεις. Ἐκεῖνοι πού ὑπέφεραν ἐπειδή ἦταν ἁπλῶς ἀνεκτοί στήν κοινωνία τους, θά ἀγωνίζονταν γιά νά γίνουν κ ά π ο υ ἀ λ λ ο ῦ ἰδιοκτῆτες μέ τό δικαίωμα νά ἀνέχονται τούς ἄλλους. Τό κιμπούτς δέν ἦταν ἕνα ἐπαναστατικό ξεπέρασμα τῆς παλαιστινιακῆς «φεουδαρχίας», ἀλλά μία ἀλληλοβοηθητική μορφή αὐτοάμυνας τῶν ἑβραίων ἐργαζομένων - ἀποίκων ἐ ν α ν τ ί ο ν τ ῶ ν τ ά σ ε ω ν κ α π ι τ α λ ι σ τ ι κ ῆ ς ἐ κ μ ε τ ά λ λ ε υ σ η ς τ ο ῦ Ἑ β ρ α ϊ κ ο ῦ Π ρ α κ τ α ρ ε ί ο υ. Ἐπειδή ἦταν ὁ κυριότερος ἑβραῖος ἰδιοκτήτης τῆς Παλαιστίνης, ή Σιωνιστική Ὀργάνωση θεωροῦσε τόν ἑαυτό της μοναδικό ἐκπρόσωπο τῶν ὑπέρτατων συμφερόντων τοῦ «ἑβραϊκοῦ ἔθνους». Ἐάν τελικά παραχώρησε τό δικαίωμα μιᾶς κάποιας αὐτοδιαχείρισης, ὁ λόγος εἶναι ὅτι βεβαιώθηκε πώς αὐτή θά βασιζόταν στή συστηματική ἀπώθηση τοῦ ἄραβα ἀγρότη.

Ὅσο γιά τή Χισταντρούτ, ἀπό τή στιγμή τῆς δημιουργίας της τό 1920 ἦταν ὑποταγμένη στήν ἐξουσία τοῦ παγκόσμιου σιωνισμοῦ, δηλ. στό ἀντίθετο τῆς χειραφέτησης τῶν ἐργαζομένων. Τό καταστατικό της ἀπέκλειε τούς ἄραβες ἐργαζόμενους, καί πολλές φορές ή δραστηριότητά της ἦταν νά ἀπαγορεύει στίς ἑβραϊκές ἐπιχειρήσεις νά τούς προσλαμβάνουν.

Ἡ ἐξέλιξη τῆς τριμέτωπης πάλης μεταξύ ἀράβων, σιωνιστῶν καί ἄγγλων ἐπρόκειτο νά ἀποβεῖ πρός ὄφελος τῶν δεύτερων. Χάρη στήν ὑποστήριξη τῶν ἀμερικανῶν (μετά τῶν Β' παγκόσμιο πόλεμο) καί τίς εὐλογίες τοῦ Στάλιν (πού ἔβλεπε στό Ἰσραήλ τή συγκρότηση τοῦ πρώτου «σοσιαλιστικοῦ» προπυργίου στή Μέση Ἀνατολή καί πού ἤθελε ταυτόχρονα νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό μερικούς ὑπεράριθμους ἑβραίους), τό ὄνειρο τοῦ Χέρτζλ δέν ἄργησε νά πραγματοποιηθεῖ καί ἔγινε ή αὐθαίρετη ἀνακήρυξη τῆς ἵδρυσης τοῦ ἑβραϊκοῦ κράτους. Ἡ ἐπαναφομοίωση ὅλων τῶν «προοδευτικῶν» μορφῶν κοινωνικῆς ὀργάνωσης καί ή ἐνσωμάτωσή τους στό σιωνιστικό ἰδανικό, στό ἑξῆς ἐπέτρεψε στούς πιό «ἐπαναστάτες» νά ἐργάζονται μέ ἥσυχη συνείδηση γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ ἀστικοῦ, μιλιταρι-

στιχοῦ καί ραβινοκρατούμενου κράτους πού ἔγινε τό σύγχρονο Ἰσραήλ. Ὁ παρατεινόμενος ὕπνος τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ γέννησε ἀκόμα μιά φορά ἕνα τέρας. Ἡ θεμελιώδης ἀδικία πού διαπράχθηκε ἐναντίον τῶν ἀράβων τῆς Παλαιστίνης στράφηκε γρήγορα ἐνάντια στούς ἴδιους τούς ἑβραίους: τό κράτος τοῦ λαοῦ δέν ἦταν παρά μιά κοινότυπη ταξική κοινωνία ὅπου ἀνασυγκροτήθηκαν ὅλες οἱ ἀνωμαλίες τῶν παλιῶν κοινωνιῶν (ἱεραρχικές διαιρέσεις, ἐθνολογικές ἀντιθέσεις μεταξύ τῶν πολωνογερμανῶν ἑβραίων Ἀσκενάζι καί τῶν ἱσπανοεβραίων Σεφαρντιτῶν, ρατσιστικές διώξεις ἐναντίον τῆς ἀραβικῆς μειονότητας κλπ.). Ἡ συνδικαλιστική συνομοσπονδία βρῆκε τήν κανονική της λειτουργία στή ἐνσωμάτωση τῶν ἐργατῶν σέ μιά καπιταλιστική οἰκονομία, τῆς ὁποίας ἔγινε ὁ κυριότερος ἰδιοκτήτης. Ἀπασχολεῖ περισσότερους μισθωτούς κι ἀπό τό κράτος, καί ἀποτελεῖ σήμερα τό προγεφύρωμα τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐπέκτασης τοῦ νεαροῦ ἰσραηλινοῦ καπιταλισμοῦ (ἡ «Σόλελ Μπονέχ», σημαντική θυγατρική ἑταιρεία τῆς Χισταντρούτ στόν τομέα τῶν οἰκοδομῶν, ἐπένδυσε 180 ἑκ. δολλάρια στήν Ἀφρική καί τήν Ἀσία τό 1960—'66 καί ἀπασχολεῖ σήμερα 12.000 ἀφρικανούς ἐργάτες).

Καθώς τό ἰσραηλινό κράτος δέν θά μποροῦσε ποτέ νά δημιουργηθεῖ δίχως τήν ἄμεση ἐπέμβαση τοῦ ἀγγλοαμερικανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί τή μαζική βοήθεια τοῦ ἑβραϊκοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου, δέν μπορεῖ σήμερα νά ἰσορροπήσει τήν τ ε χ ν η τ ή ο ἰ κ ο ν ο μ ί α του δίχως τή βοήθεια τῶν ἴδιων τῶν δυνάμεων πού τό δημιούργησαν (τό ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν εἶναι 600 ἑκ. δολλάρια, δηλ. εἶναι κατά κεφαλή μεγαλύτερο ἀπό τό μέσο εἰσόδημα τοῦ ἄραβα ἐργαζομένου). Ἀπό τή στιγμή πού ἐγκαθιδρύθηκαν οἱ πρῶτοι ἀποικισμοί μεταναστῶν, οἱ ἑβραῖοι συγκροτοῦσαν, παράλληλα πρός τήν οἰκονομικά καί κοινωνικά καθυστερημένη ἀραβική κοινωνία, μία σύγχρονη κοινωνία εὐρωπαϊκοῦ τύπου. Ἡ διακήρυξη τῆς ἵδρυσης τοῦ ἰσραηλινοῦ κράτους ὁλοκλήρωσε αὐτή τή διαδικασία ἁπλά καί μόνο μέ τό βίαιο ἀποκλεισμό τῶν στοιχείων τῆς καθυστέρησης. Τό Ἰσραήλ εἶναι ἀπό τή φύση του προμαχώνας τῆς Εὐρώπης στήν καρδιά τοῦ ἀφροασιατικοῦ κόσμου. Ἔτσι ἔγινε διπλά ξ έ ν ο: ξένο πρός τόν ἀραβικό πληθυσμό, πού ἔχει περιοριστεῖ σέ μόνιμη κατάσταση προσφυγιᾶς ἤ ἀποικιοκρατούμενης μειονότητας, καί ξένο πρός τόν ἑβραϊκό πληθυσμό, πού εἶχε δεῖ σ' αὐτό γιά μιά στιγμή τήν ἐπίγεια πραγμάτωση ὅλων τῶν ἐξισωτικῶν ἰδεολογιῶν.

Ὅμως αὐτό δέν ὀφείλεται μόνο στίς ἀντιφάσεις τῆς ἰσραηλινῆς κοινωνίας. Ἀπό τήν ἀρχή κιόλας ἡ κατάσταση αὐτή δέν ἔπαψε νά ἐπιδεινώνεται, ὑποδαυλιζόμενη ἀπό τό ἀραβικό περιβάλλον πού στάθηκε μέχρι σήμερα ἀνίκανο νά προσφέρει τήν ἀπαρχή μιᾶς ἀποτελεσματικῆς λύσης.

Ἀπό τίς ἀρχές τῆς βρετανικῆς ἐντολῆς, ἡ ἀραβική ἀντίσταση στήν Παλαιστίνη κυριαρχήθηκε τελείως ἀπό τήν ἄρχουσα τάξη, δηλ. ἀπό τά ἀραβικά ἰθύνοντα στρώματα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καί τούς βρετανούς προστάτες τους. Ἡ συμφωνία Σάικς - Πάικοτ ἔβαλε τέλος σ' ὅλες τίς ἐλπίδες τοῦ ἀναδυόμενου ἀραβικοῦ ἐθνικισμοῦ καί ὑπέταξε τήν περιοχή — δια-

μελισμένη μέ ἔξυπνο τρόπο — σέ μία ξένη κυριαρχία πού κάθε ἄλλο παρά τελείωσε. Τά ἴδια στρώματα πού ἐξασφάλιζαν τή δουλικότητα τῶν ἀραβικῶν μαζῶν ἀπέναντι στήν ὀθωμανική αὐτοκρατορία τέθηκαν στήν ὑπηρεσία τῆς βρετανικῆς κατοχῆς κι ἔγιναν συνένοχοι τοῦ σιωνιστικοῦ ἀποικισμοῦ (μέ τήν πώληση, σέ πολύ ὑψηλές τιμές, τῶν γαιῶν τους). Ἡ καθυστέρηση τῆς ἀραβικῆς κοινωνίας δέν ἐπέτρεπε ἀκόμα τήν ἐμφάνιση νέων καί περισσότερο προωθημένων ἡγεσιῶν, καί οἱ αὐθόρμητες λαϊκές ἐξεγέρσεις ξανάβρισκαν κάθε φορά τούς ἴδιους ἐπαναφομοιωτές: τούς «φεουδαρχο—αστούς» προύχοντες καί τό ἐμπόρευμά τους, τήν ἐθνική ἑνότητα.

Ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ 1936—39 καί ἡ ἑξάμηνη γενική ἀπεργία (ἡ πιό μακρόχρονη στήν ἱστορία) ἀποφασίστηκαν καί πραγματοποιήθηκαν παρά τήν ἀντίθεση ὅλων τῶν ἡγεσιῶν τῶν «ἐθνικιστικῶν» κομμάτων. Ὀργανωμένες αὐθόρμητα, ἀπέκτησαν τεράστιες διαστάσεις· κι αὐτό ἀκριβῶς ὑποχρέωσε τήν ἄρχουσα τάξη νά προσχωρήσει στό κίνημα καί, αὐτόματα, νά μπεῖ ἐπικεφαλῆς του. Ἀλλά αὐτό ἔγινε μέ σκοπό νά τοῦ βάλει φρένο, νά τό ὁδηγήσει στό τραπέζι τῶν διαπραγματεύσεων καί στούς ἀντιδραστικούς συμβιβασμούς.Μόνο ἡ νίκη αὐτῆς τῆς ἐξέγερσης, ἄν ἔφτανε μέχρι τίς ἔσχατες συνέπειές της, θά μποροῦσε νά ἐξαλείψει τή βρετανική ἐντολή καί συγχρόνως τό σιωνιστικό σχέδιο τῆς συγκρότησης ἑβραϊκοῦ κράτους. Ἀντιστρόφως, ἡ ἀπουσία της προανάγγελλε τίς μελλοντικές συμφορές καί σέ τελική ἀνάλυση τήν ἧττα τοῦ 1948.

Ἡ ἧττα τοῦ 1948 ἦταν ὁ ἐπικήδειος τῆς «ἀστικῆς - φεουδαρχικῆς τάξης» σάν ἡγετικῆς τάξης τοῦ ἀραβικοῦ κινήματος. Ἔδωσε τήν εὐκαιρία στή μικροαστική τάξη νά ἀνέβει στήν ἐξουσία καί νά ἀποτελέσει, μαζί μέ τά στελέχη τοῦ ἡττημένου στρατοῦ, τήν κινητήρια δύναμη τοῦ τωρινοῦ κινήματος. Τό πρόγραμμά της ἦταν ἁπλό: ἡ ἑνότητα, μιά κάποια σοσιαλιστική ἰδεολογία καί ἡ ἀπελευθέρωση τῆς Παλαιστίνης (ἡ «Ἐπάνοδος»). Ἡ τριμερής ἐπίθεση τοῦ 1956 τῆς πρόσφερε τήν καλύτερη εὐκαιρία γιά νά ἑδραιωθεῖ σάν ἄρχουσα τάξη καί νά ἀνακαλύψει ἕναν ἡγέτη - πρόγραμμα στό πρόσωπο τοῦ Νάσερ, πού προτάθηκε γιά συλλογικό θαυμασμό στίς ἀραβικές μάζες τίς στερημένες ἀπό τά πάντα. Ἀποτέλεσε τή θρησκεία τους καί τό ὄπιό τους. Μόνο πού ἡ νέα ἐκμεταλλευτική τάξη εἶχε τά δικά της ἰδιαίτερα συμφέροντα καί αὐτοτελεῖς στόχους. Τά συνθήματα πού ἔκαναν δημοφιλές τό γραφειοκρατικό στρατιωτικό καθεστώς τῆς Αἰγύπτου ἦταν ἄθλια ἀπό μόνα τους, ἀλλά ἐπίσης αὐτό ἦταν ἀνίκανο νά τά πραγματοποιήσει. Στό ἐπίκεντρο αὐτῆς τῆς ἰδεολογίας - προπαγάνδας βρίσκονταν ἡ ἀραβική ἑνότητα καί ἡ καταστροφή τοῦ Ἰσραήλ (πού παρουσιαζόταν διαδοχικά σάν διάλυση τοῦ σφετεριστικοῦ κράτους καί σάν ἁπλό πέταγμα τῶν κατοίκων του στή θάλασσα).

Ἐκεῖνο πού ἐγκαινίασε τήν παρακμή τῆς ἀραβικῆς μικροαστικῆς τάξης καί τῆς γραφειοκρατικῆς ἐξουσίας της ἦταν πάνω ἀπ' ὅλα οἱ ἴδιες της οἱ ἐσωτερικές ἀντιφάσεις καί ἡ ἐπιφανειακότητα τῶν ἐπιλογῶν της (ὁ Νάσερ, τό Μπάαθ, ὁ Κάσεμ καί τά λεγόμενα κομμουνιστικά κόμματα

δέν ἔπαψαν νά ἀγωνίζονται οἱ μέν ἐναντίον τῶν δέ, διαμέσου συμβιβασμῶν καί συμμαχιῶν μέ τίς πιό ὕποπτες δυνάμεις).

Εἴκοσι χρόνια μετά τόν πρῶτο πόλεμο τῆς Παλαιστίνης, αὐτό τό νέο στρῶμα ἀποδεικνύεται τελείως ἀνίκανο νά δώσει λύση στό παλαιστινιακό πρόβλημα. Ἔζησε μέ τόν παρανοϊκό ὑπερθεματισμό, γιατί μόνο ἡ μόνιμη διατήρηση τοῦ ἰσραηλινοῦ προσχήματος τοῦ ἐπέτρεπε νά ἐπιβιώσει, ἀνίκανο καθώς ἦταν νά δώσει μιά ὁποιαδήποτε ριζική λύση στά ἀναρίθμητα ἐσωτερικά προβλήματα: τό παλαιστινιακό ζήτημα ἐξακολουθεῖ νά εἶναι τό κλειδί τῶν ἀνατροπῶν στόν ἀραβικό κόσμο. Οἱ συγκρούσεις περιστρέφονται γύρω του καί εἶναι ἡ θεία μετάληψη ὅλων. Ἀποτελεῖ τή βάση τῆς ἀντικειμενικῆς ἀλληλεγγύης ὅ λ ω ν τῶν ἀραβικῶν καθεστώτων. Πραγματοποιεῖ τήν «Ἱερή Συμμαχία» μεταξύ Νάσερ καί Χουσεΐν, Φεϋζάλ καί Μπουμεντιέν, Μπάαθ καί Ἄρεφ.

Ὁ τελευταῖος πόλεμος ἦρθε νά διαλύσει ὅλες τίς ψευδαισθήσεις. Ἡ ἀπόλυτη ἀκαμψία τῆς «ἀραβικῆς ἰδεολογίας» ἐξαϋλώθηκε στήν ἐπαφή της μέ μία πραγματικότητα πού ἦταν ἐξίσου σκληρή ἀλλά μέ μεγαλύτερες προϋποθέσεις διάρκειας. Ἐκεῖνοι πού μιλοῦσαν γιά πόλεμο δέν τόν ἤθελαν οὔτε τόν προετοίμαζαν, ἐνῶ ἐκεῖνοι πού μιλοῦσαν γιά ἄμυνα προετοίμαζαν στήν πραγματικότητα τήν ἐπίθεση. Τό καθένα ἀπό τά δύο στρατόπεδα ἀκολουθοῦσε τή δική του πορεία: ἡ ἀραβική γραφειοκρατία βρισκόταν στό δρόμο τοῦ ψέμματος καί τῆς δημαγωγίας, οἱ ἀφέντες τοῦ Ἰσραήλ στόν δρόμο τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐπέκτασης. Ὁ πόλεμος τῶν ἕξη ἡμερῶν εἶχε κεφαλαιώδη σημασία μέ ἀρνητικό τρόπο, στό μέτρο πού ἀποκάλυψε ὅλες τίς ἀδυναμίες καί τά κρυφά κουσούρια ἐκείνου πού παρουσιαζόταν σάν «ἀραβική ἐπανάσταση». Ἡ «πανίσχυρη» στρατιωτική γραφειοκρατία τῆς Αἰγύπτου κονιορτοποιήθηκε σέ δύο μέρες, ξεσκεπάζοντας ἔτσι μονομιᾶς τήν ἀ λ ή θ ε ι α τῶν ἐπιτευγμάτων της: ὁ ἄξονας πού γύρω του πραγματοποιήθηκαν ὅλοι οἱ κοινωνικοοικονομικοί μετασχηματισμοί, ὁ στρατός, ἔμεινε οὐσιαστικά ἴδιος. Ἀπό τή μιά μεριά ἰσχυριζόταν πώς θά ἀλλάξει τά πάντα στήν Αἴγυπτο (ἤ καί σ' ὅλο τόν ἀραβικό κόσμο), κι ἀπό τήν ἄλλη ἔκανε τό πᾶν γιά νά μήν ἀλλάξει τίποτα στό ἐσωτερικό του, στίς ἀξίες καί στίς συνήθειές του. Ἡ νασερική Αἴγυπτος κυριαρχεῖται ἀκόμα ἀπό τίς προνασερικές δυνάμεις, ἡ «γραφειοκρατία» της εἶναι ἕνα ρευστό ἀμάλγαμα δίχως συνοχή καί ταξική συνείδηση πού τό ἑνώνει μόνο ἡ ἐκμετάλλευση καί τό μοίρασμα τῆς κοινωνικῆς ὑπεραξίας.

Ὅσο γιά τόν πολιτικο - στρατιωτικό μηχανισμό πού κυβερνάει τή μπααθική Συρία, κλείνεται διαρκῶς περισσότερο μέσα στό καβούκι τοῦ ἰδεολογικοῦ ἐξτρεμισμοῦ του. Μόνο πού ἡ φρασεολογία του δέν ἐξαπατᾶ πιά κανέναν (ἐκτός ἀπό τόν Πάμπλο!)· οἱ πάντες ξέρουν ὅτι δέν πολέμησε καί ὅτι παρέδωσε τό μέτωπο δίχως ἀντίσταση, ἐπειδή προτίμησε νά κρατήσει τά ἐπίλεκτα στρατεύματα στή Δαμασκό γιά τή δική του ἄμυνα. Ἐκεῖνοι πού ἀπορροφοῦσαν τό 65ο) ο τοῦ συριακοῦ προϋπολογισμοῦ γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς ἐπικράτειας, ἀποκάλυψαν ὁριστικά τό κυνικό τους ψέμμα.

Τέλος, ὁ πόλεμος τῶν ἕξη ἡμερῶν ἔδειξε γιά μιά τελευταία φορά

σ' ἐκείνους πού ἐξακολουθοῦσαν νά χρειάζονται μιά τέτοια ἀπόδειξη, ὅτι ἡ ἱερή συμμαχία μέ τούς Χουσεΐν δέν μποροῦσε παρά νά ὁδηγήσει στήν καταστροφή. Ἡ Ἀραβική Λεγεώνα ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πρώτη κιόλας ἡμέρα, καί ὁ παλαιστινιακός πληθυσμός, πού ὑπέστη ἐπί εἴκοσι χρόνια τήν ἀστυνομική τρομοκρατία τῶν δημίων της, βρέθηκε ἄοπλος καί ἀνοργάνωτος ἀπέναντι στίς δυνάμεις κατοχῆς. Ὁ χασεμιτικός θρόνος ἔχει μοιραστεῖ ἀπό τό 1948 τήν ἀποικιοποίηση τῶν παλαιστινίων μέ τό σιωνιστικό κράτος. Ἀποχωρώντας ἀπό τήν Ὑπεριορδανία, παρέδωσε σ' αὐτό τό κράτος τούς φακέλλους πού εἶχε καταρτίσει ἡ ἀστυνομία του σχετικά μέ ὅλα τά παλαιστινιακά ἐπαναστατικά στοιχεῖα. Ἀλλά οἱ παλαιστίνιοι πάντα ἤξεραν ὅτι δέν ὑπάρχει μεγάλη διαφορά ἀνάμεσα στίς δύο ἀποικιοκρατίες, καί νοιώθουν σήμερα περισσότερο ἄνετα στήν ἀντίστασή τους ἐναντίον τῆς νέας κατοχῆς.

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, τό Ἰσραήλ ἔγινε πλήρως αὐτό πού οἱ ἄραβες τό κατηγοροῦσαν πρίν τόν πόλεμο ὅτι εἶναι: ἕνα ἰμπεριαλιστικό κράτος πού συμπεριφέρεται σάν μιά κλασσική δύναμη κατοχῆς (ἀστυνομική τρομοκρατία, ἀνατίναξη σπιτιῶν, διαρκής στρατιωτικός νόμος κτλ.). Καί στό ἐσωτερικό του ἀναπτύσσεται ἕνα συλλογικό παραλήρημα, ἐνορχηστρωμένο ἀπό τούς ραβίνους, γιά τό «ἀπαράγραπτο δικαίωμα τοῦ Ἰσραήλ στά βιβλικά σύνορα». Ὁ πόλεμος σταμάτησε ὅλο τό κίνημα ἀμφισβήτησης πού γεννιόταν ἀπό τίς ἀντιφάσεις αὐτῆς τῆς τεχνητῆς κοινωνίας (τό 1966 ἔγιναν μερικές δεκάδες ταραχές καί τό 1965 τουλάχιστον 277 ἀπεργίες), καί προκάλεσε μία ὁμόφωνη ἀποδοχή τῶν στόχων τῆς ἄρχουσας τάξης καί τῆς πιό ἐξτρεμιστικῆς ἰδεολογίας της. Ἐξ ἄλλου, χρησίμευσε γιά νά ἐνισχύσει ὅλα τά ἀραβικά καθεστῶτα πού δέν ἀναμίχθηκαν στήν ἔνοπλη σύρραξη. Ὁ Μπουμεντιέν μπόρεσε ἔτσι, σέ ἀπόσταση 5.000 χλμ., νά συμμετάσχει ἀτάραχα στόν ὑπερθεματισμό καί νά ἀποσπάσει τά χειροκροτήματα τοῦ ἀλγερινοῦ πλήθους, μπροστά στό ὁποῖο οὔτε πού τολμοῦσε νά ἐμφανιστεῖ τήν προηγούμενη ἡμέρα· κι ἐπίσης νά ἀποκτήσει τήν ὑποστήριξη μιᾶς τελείως σταλινοποιημένης ORP («γιά τήν ἀντιιμπεριαλιστική πολιτική του»). Ὁ Φεϋζάλ, ἔναντι μερικῶν ἑκατομμυρίων δολλαρίων, πέτυχε τήν ἐγκατάλειψη τῆς Δημοκρατικῆς Ὑεμένης καί τήν ἑδραίωση τοῦ θρόνου του — καί οὔτε γάτα οὔτε ζημιά.

Ὅπως πάντα, ὁ πόλεμος, ὅταν δέν εἶναι ἐμφύλιος, ἀναπόφευκτα παγώνει τή διαδικασία τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Στό Βόρειο Βιετνάμ προκαλεῖ τήν προσκόλληση — πάντα ἀνολοκλήρωτη —τῆς ἀγροτικῆς μάζας στή γραφειοκρατία πού τήν ἐκμεταλλεύεται. Στό Ἰσραήλ διαλύει γιά μιά μεγάλη περίοδο κάθε ἀντιπολίτευση πρός τόν σιωνισμό, ἐνῶ στίς ἀραβικές χῶρες ἐνισχύει — προσωρινά — τά πιό ἀντιδραστικά στρώματα. Μέ κανένα τρόπο τά ἐπαναστατικά ρεύματα δέν μποροῦν νά ἀναγνωρίσουν τόν ἑαυτό τους μέσα στόν πόλεμο. Τό ἔργο τους βρίσκεται στήν ἄλλη ἄκρη τοῦ τωρινοῦ κινήματος, γιατί πρέπει νά εἶναι ἡ ἀπόλυτη ἄρνησή του.

Εἶναι φυσικά ἀδύνατον νά ἀναζητηθεῖ σήμερα μιά ἐ π α ν α σ τ α τ ι κ ή λύση στόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ. Τό ζήτημα εἶναι πάνω ἀπ' ὅλα

νά μπεῖ τέλος στήν ἀμερικανική ἐπίθεση, γιά νά ἀφεθεῖ νά ἀναπτυχθεῖ, μέ φ υ σ ι κ ό τρόπο, ή πραγματική κοινωνική πάλη τοῦ Βιετνάμ, δηλ. γιά νά μπορέσουν οἱ βιετναμέζοι ἐργαζόμενοι νά ξαναβροῦν τούς ἐσωτερικούς ἐχθρούς τους: τή γραφειοκρατία τοῦ Βορρᾶ καί ὅλα τά ἰδιοκτητικά καί ἰθύνοντα στρώματα τοῦ Νότου. Ἡ ἀποχώρηση τῶν ἀμερικανῶν σημαίνει ἄμεσα ὅτι ἡ σταλινική ἡγεσία θά πάρει τόν ἔλεγχο ὅλης τῆς χώρας: αὐτή εἶναι ἡ ἀναπόφευκτη λύση. Γιατί οἱ ἐπιδρομεῖς δέν μποροῦν νά παρατείνουν τήν ἐπίθεσή τους ἐπ' ἀόριστον· εἶναι γνωστό ἀπό τά χρόνια τοῦ Ταλεϋράνδου ὅτι μέ τίς ξιφολόγχες μπορεῖ κάποιος νά κάνει ὁτιδήποτε ἐκτός ἀπό τό νά καθήσει πάνω τους. Τό ζήτημα δέν εἶναι λοιπόν νά ὑποστηρίξουμε ἄνευ ὅρων (ἤ μέ κριτικό τρόπο) τούς Βιετκόνγκ, ἀλλά νά ἀγωνιστοῦμε μέ συνέπεια καί ἀνυποχώρητα ἐναντίον τοῦ ἀμερικανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Στήν πιό καίρια θέση βρίσκονται σήμερα οἱ ἀμερικανοί ἐπαναστάτες πού κηρύσσουν καί ἐφαρμόζουν τήν ἀνυποταξία σέ πολύ μεγάλη κλίμακα (πού μπροστά της ἡ ἀντίσταση στή Γαλλία ἐναντίον τοῦ πολέμου τῆς Ἀλγερίας εἶναι παιχνίδι γιά παιδιά). Ἡ ρίζα τοῦ πολέμου τοῦ Βιετνάμ βρίσκεται μέσα στήν Ἀμερική καί μόνο ἐκεῖ μπορεῖ νά κοπεῖ.

Ἀντίθετα ἀπό τόν ἀμερικανικό πόλεμο, τό παλαιστινιακό ζήτημα δέν ἔχει λύση πού νά προδιαγράφεται ἄμεσα. Καμμιά βραχυπρόθεσμη λύση δέν εἶναι ἐφαρμόσιμη. Τά ἀραβικά καθεστῶτα δέν μποροῦν παρά νά καταρρεύσουν κάτω ἀπό τό βάρος τῶν ἀντιφάσεών τους, ἐνῶ τό Ἰσραήλ θά εἶναι ὁλοένα περισσότερο δέσμιο τῆς ἀποικιοκρατικῆς λογικῆς του. Ὅλοι οἱ συμβιβασμοί πού προσπαθοῦν νά στήσουν οἱ μεγάλες δυνάμεις καί οἱ ἀντίστοιχοι σύμμαχοί τους δέν μποροῦν, σέ καμμιά περίπτωση, νά μήν εἶναι ἀντεπαναστατικοί. Τό μπάσταρδο στάτους κβό — οὔτε πόλεμος οὔτε εἰρήνη — πιθανότατα θά ἐπικρατήσει γιά μιά μεγάλη χρονική περίοδο, πού στή διάρκειά της τά ἀραβικά καθεστῶτα θά γνωρίσουν τήν τύχη τῶν προκατόχων τους τοῦ 1948 (καί ἴσως πρός ὄφελος τῶν ἀπροκάλυπτα ἀντιδραστικῶν δυνάμεων σέ μιά πρώτη φάση). Ἡ ἀραβική κοινωνία πού γέννησε ὅλα τά εἴδη κυρίαρχων τάξεων, καρικατοῦρες ὅλων τῶν τάξεων πού φάνηκαν στήν ἱστορία, θά πρέπει τώρα νά γεννήσει τίς δυνάμεις πού θά εἶναι φορεῖς τῆς ὁλοκληρωτικῆς της ἀνατροπῆς. Ἡ λεγόμενη ἐθνική ἀστική τάξη καί ἡ ἀραβική γραφειοκρατία κληρονόμησαν ὅλα τά ἐλαττώματα αὐτῶν τῶν δύο τάξεων, χωρίς νά ἔχουν γνωρίσει ποτέ τά ἱστορικά ἐπιτεύγματα πού παρουσίασαν στίς ἄλλες κοινωνίες. Οἱ μελλοντικές ἀραβικές ἐπαναστατικές δυνάμεις, πού πρέπει νά γεννηθοῦν πάνω στά ἐρείπια τῆς ἥττας τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1967, θά ξέρουν ὅτι δέν ἔχουν τίποτα κοινό μέ κανένα ἀπό τά ὑπάρχοντα ἀραβικά καθεστῶτα κι ὅτι δέν ἔχουν τίποτα νά σεβαστοῦν ἀπό τίς κατεστημένες ἐξουσίες πού κυριαρχοῦν στόν σύγχρονο κόσμο. Τά πρότυπά τους θά τά βροῦν μέσα στόν ἴδιο τους τόν ἑαυτό καί μέσα στίς ἀπωθημένες ἐμπειρίες τῆς ἐπαναστατικῆς ἱστορίας. Τό παλαιστινιακό ζήτημα εἶναι πολύ σοβαρό γιά νά ἀφεθεῖ στά κράτη, δηλ. στούς συνταγματάρχες. Ἀγγίζει τόσο ἄμεσα τά δυό θεμελιώδη ζητήματα τῆς σύγχρονης ἐπανάστασης, δηλ. τ ό ν δ ι ε θ ν ι σ μ ό καί τ ό κ ρ ά τ ο ς,

ὥστε καμιά ἀπό τίς ὑπάρχουσες δυνάμεις δέν μπορεῖ νά τοῦ δώσει μία ὁλοκληρωμένη λύση. Μόνο ἕνα ἀραβικό ἐπαναστατικό κίνημα, πού θά εἶναι ἀνυποχώρητα διεθνιστικό καί ἀντικρατικό, μπορεῖ νά διαλύσει τό κράτος τοῦ Ἰσραήλ καί νά ἔχει ταυτόχρονα μέ τό μέρος του τή μάζα τῶν ἐκμεταλλευομένων του. Μόνο αὐτό μπορεῖ, μέσα στήν ἴδια διαδικασία, νά διαλύσει ὅλα τά ὑπάρχοντα ἀραβικά κράτη καί νά δημιουργήσει τήν ἀραβική ἑνοποίηση μέσω τῆς ἐξουσίας τῶν Συμβουλίων.

«INTERNATIONALE SITUATIONNISTE» No 11,
Ὀκτώβριος 1967

Μετάφραση: Θέμης Μιχαήλ

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΚΟΥΒΑΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Μιά μή - κοινωνική έπανάσταση

Ό μύθος, πού δημιούργησε ή έπαναστατική εύφορία τής φιλοκαστρικής άριστεράς, ότι μιά γνήσια κοινωνική έπανάσταση διαδραματίστηκε στήν Κούβα, βασίζεται σέ μιά σειρά άπό σημαντικές πλάνες. 'Ανάμεσα σ' αύτές είναι ή ίδέα ότι μιά κοινωνική έπανάσταση μπορεί νά διαδραματιστεί σ' ένα μικρό, μισοανάπτυγμένο νησί, μιά χώρα μ' ένα πληθυσμό 8 περίπου έκατομμυρίων, όλότελα έξαρτημένο γιά τήν άπρόσκοπτη ροή ζωτικών έφοδίων άπό μιά τών μεγάλων ύπερδυνάμεων, τή Ρωσία ή τίς ΕΠΑ. 'Υποθέτουν λαθεμένα ότι αύτές οί άχόρταγες δυνάμεις δέ θά έκμεταλλευτούν τήν κατάσταση τής Κούβας γιά νά προωθήσουν τά δικά τους έγωϊστικά συμφέροντα. Δέν μπορεί νά ύπάρξει πιό πειστική άπόδειξη αύτής τής τραγικής άδυνατότητας άπ' τή στάση τού Κάστρο άπέναντι στόν εύεργέτη του, τή Σοβιετική Ένωση, όποίος φθάνει σέ τέτοιο σημείο ώστε νά έπικροτεί τή Ρωσική είσβολή στήν Τσεχοσλοβακία στά 1968, ένα έγκλημα ίσάξιο μέ τό στρατιωτικό πραξικόπημα στή Χιλή, πού δικαιολογημένα καταδίκασε ό Κάστρο. Τό νά ύποθέτουμε, έπιπλέον, ότι ή Κουβανική κοινωνική έπανάσταση μπορεί νά πραγματοποιηθεί ώς έκ θαύματος, δίχως ταυτόχρονες έξεγέρσεις στή Λατινική 'Αμερική κι άλλού, είναι κάτι άφελές καί συνάμα άνεύθυνο.

Ή έθνικοποίηση ένάντια στό σοσιαλισμό

Τό νά ταυτίζουμε τήν έθνικοποίηση τής οίκονομίας καί τίς κοινωνικές ύπηρεσίες πού έπιβάλλονται άπό πάνω μέ θέσπισμα μιάς «έπαναστατικής κυβέρνησης», ή ένός κ α ο υ ν τ ί λ λ ι ο, μέ τόν άληθινό σοσιαλισμό είναι μιά έπικίνδυνη αύταπάτη. Ή έθνικοποίηση καί παρόμοια μέτρα, κάτω άπ' τό όνομα τού «εύημερισμού», είναι πολύ συνηθισμένα. 'Αποτελούν έκτεταμένα, καί σέ πολλές περιπτώσεις, «προχωρημένα» προγράμματα, πού έκπονήθηκαν άπό δημοκρατικά κράτη «εύημερίας» ή «γενναιόδωρους» δικτάτορες σάν ά ν τ ί δ ο τ ο στήν έπανάσταση καί σέ καμιά περίπτωση δέν είναι ίσοδύναμα μέ τό σοσιαλισμό.

Ρωσία καί Κούβα: Σύγκριση δυό Ἐπαναστάσεων

Μιά ἄλλη πλάνη ἀναφορικά μέ τή φύση τῆς Κουβανικῆς Ἐπανάστασης μπορεῖ ἴσως νά διευκρινιστεῖ καλύτερα ἄν ἀντιπαραβάλουμε τά πρώιμα στάδια τῆς Ρωσικῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1917 μέ τά γεγονότα τῆς Κούβας. Οἱ ἀναλογίες ἀνάμεσα στήν Ρώσικη καί τήν Κουβανική Ἐπανάσταση — ὅπως οἱ ἀναλογίες γενικά — παραλείπουν νά συμπεριλάβουν δρισμένες σημαντικές διαφορές.

Ὁ Τσαρισμός ἀ ν α τ ρ ά π η κ ε ἀπ' τίς αὐθόρμητες ἐξεγέρσεις τῶν ἀγροτικῶν καί προλεταριακῶν μαζῶν μόνο μετά ἀπό ἕνα παρατεταμένο κι αἱματηρό ἐμφύλιο πόλεμο.

Στήν Κούβα, τό καθεστώς τοῦ Μπατίστα κ α τ έ ρ ρ ε υ σ ε δ ί χ ω ς ν ά π ρ ο β ά λ λ ε ι ἀ ν τ ί σ τ α σ η, ἐξαιτίας τῆς ἔλλειψης λαϊκῆς ὑποστήριξης. Δέν ὑπῆρξαν ἀγροτικές ἐξεγέρσεις. Οὔτε γενικές ἀπεργίες. Ὁ Θήοντορ Ντράπερ (καί πολλοί ἄλλοι παρατηρητές) ὑποστηρίζει πειστικά ὅτι ἀφοῦ ὑπῆρχαν τουλάχιστον «500.000 ἀγροτικοί ἐργάτες στήν Κούβα», δέν ἦταν δυνατόν νά ὑπάρχουν πολλοί ἀγρότες σέ μιά «... δύναμη ἀνταρτῶν πού ποτέ δέν ξεπέρασε τούς χίλιους.... δέν ὑπῆρχε τίποτα στήν Κούβα πού νά μπορεῖ νά παραλληλιστεῖ μέ τήν κλασσική ἀγροτική ἐξέγερση πού καθοδηγήθηκε ἀπ' τό Ζαπάτα στό Μεξικό, στά 1919... δέν ὑπῆρξε καμιά ἐθνική ἀγροτική ἐξέγερση. Πέρα ἀπ' τήν ἄμεση περιοχή δράσης τῶν ἀντάρτικων δυνάμεων, ἡ ἐπαναστατική δραστηριότητα, στή χώρα σά σύνολο, ἦταν κυρίως ἕνα μεσοαστικό φαινόμενο, μέ κάποια ἐργατική ὑποστήριξη, ἀλλά δίχως νά συμμετέχουν ἐργατικές ὀργανώσεις...». («Ἡ Θεωρία κι ἡ Πρακτική τοῦ Καστροϊσμοῦ», Ν. Ὑόρκη 1965, σ. 74 - 75).

Αὐτό παίρνει μιά πρόσθετη σημασία ὅταν σκεφτοῦμε ὅτι τά συνδικάτα ἀποτελοῦνταν ἀπό 1 ἑκατομμύριο ἀνθρώπους σέ σχέση μ' ἕνα συνολικό πληθυσμό 6 περίπου ἑκατομμυρίων, ὅταν ἄρχισε ἡ Ἐπανάσταση, (1 Γενάρη, 1959).

Στή Ρωσία οἱ μάζες ἔκαναν τήν κοινωνική ἐπανάσταση π ρ ί ν ἀπ' τήν ἐγκαθίδρυση τῆς Μπολσεβίκικης κυβέρνησης. Ὁ Λένιν ἀναρριχήθηκε στήν ἐξουσία ἐκφράζοντας τά αἰτήματα καί νομιμοποιώντας τίς κοινωνικές ἐπαναστατικές π ρ ά ξ ε ι ς τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν: «Ὅλη ἡ Ἐξουσία στά Σοβιέτ». «Ἡ Γῆ στούς Ἀγρότες», «Τά ἐργοστάσια στούς Ἐργάτες», κλπ. Στήν Κούβα, ὁ Κάστρο, φοβούμενος μήπως χάσει τή λαϊκή ὑποστήριξη, ἀπόφυγε προσεχτικά ἕνα κοινωνικό ἐπαναστατικό πρόγραμμα — ἄν ὑποθέσουμε ὅτι εἶχε κάποιο. Ἀντίθετα μέ τόν Λένιν, ἦρθε στήν ἐξουσία ἐπειδή ὑποσχέθηκε νά ἐφαρμόσει τό ἀστικοδημοκρατικό πρόγραμμα.

Ἡ ἱστορία εἶναι γεμάτη ἀπό ἀπρόβλεπτες καμπές καί μεταστροφές. Ἀρκετά εἰρωνικά, αὐτές οἱ δυό δ ι α φ ο ρ ε τ ι κ έ ς ἐπαναστάσεις

εἶχαν παρόμοια ἀποτελέσματα: τόσο ὁ Λένιν ὅσο κι ὁ Κάστρο πρόδωσαν τίς ἀντίστοιχες ἐπαναστάσεις τους, ἐγκαθίδρυσαν ὁλοκληρωτικά καθεστῶτα καί κυριάρχησαν μέ διατάγματα ἀπό πάνω.

Ὁ γνωστός ἀναρχοσυνδικαλιστής συγγραφέας κι ἀκτιβιστής, Ἀουγκουστίν Σούχυ, κάνει μιά πετυχημένη σύγκριση ἀνάμεσα στήν Ἰσπανική Ἐπανάσταση (1936-1939) καί στήν Κουβανική Ἐπανάσταση (πού καί στίς δυό τους παρευρέθηκε προσωπικά): «... ἐνῶ στήν Ἰσπανία, ἡ ἀπαλλοτρίωση τῆς γῆς κι ἡ ὀργάνωση τῶν κολλεκτίβων ἐγκαινιάστηκαν καί πραγματοποιήθηκαν ἀπ' τούς ἴδιους τούς ἀγρότες, στήν Κούβα, ὁ κοινωνικο - οἰκονομικός μετασχηματισμός ἐγκαινιάστηκε, ὄχι ἀπ' τό λαό, ἀλλά ἀπ' τόν Κάστρο καί τούς συναγωνιστές του. Αὐτή ἡ διάκριση εἶναι πού ἐξηγεῖ τή διαφορετική ἀνάπτυξη τῶν δυό ἐπαναστάσεων· Ἰσπανία, ἐπανάσταση τῶν μαζῶν ἀπ' τή βάση πρός τά πάνω· Κούβα, ἐπανάσταση ἀπό πάνω πρός τά κάτω μέ διατάγματα... (βλ. «Κούβα: Μιά Προσωπική Μαρτυρία», παρακάτω). Αὐτό φέρνει στό νοῦ τήν φημισμένη φράση τοῦ «Ἀπόστολου» τῆς Κουβανικῆς Ἀνεξαρτησίας, Χοσέ Μαρτί: «Τό ν' ἀλλάξεις ἀφέντη δέ σημαίνει πώς εἶσαι ἐλεύθερος».

Ἐπανάσταση ἀλλά Λατινοαμερικάνικα

Ἡ Κουβανική Ἐπανάσταση ἀντλεῖ τόν ἰδιαίτερο χαρακτήρα της ἀπό μιά ποικιλία πηγῶν. Ἐνῶ δέν ἦταν μιά Λατινοαμερικάνικη «παλατιανή ἐπανάσταση» πού νά γεννήσει βαθιά ριζωμένες ἀλλαγές, συνδέεται:, μολοντοῦτο, μέ τήν παράδοση τοῦ μιλιταρισμοῦ καί ψευδο - πατερναλισμοῦ τοῦ Λατινοαμερικάνικου «Καουντιλλισμοῦ», τοῦ «Καβαλάρη». Ὁ «Καουντιλλισμός» — «δεξιός» ἤ «ἀριστερός», «ἐπαναστατικός» ἤ ἀντιδραστικός — εἶναι μιά χρόνια ἀρρώστια τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς ἀπ' τήν ἐποχή τῶν πολέμων γιά τήν ἀνεξαρτησία, πού ἐγκαινιάστηκαν ἀπ' τόν Σιμόν Μπολιβάρ στά 1810. Ὁ ἐπαναστάτης καουντίλλιο» Χουάν Περόν τῆς Ἀργεντινῆς, πού ὁδηγήθηκε ξαφνικά στήν ἐξουσία ἀπό «ἀριστερούς» ἀξιωματικούς τοῦ στρατοῦ, ἀνατράπηκε ἀπό «δεξιούς» ἀξιωματικούς. Ὁ Μώρις Χάλπεριν ἐφιστᾶ τήν προσοχή στήν «...ἀπαλλοτρίωση τεράστιων περιουσιῶν στό Περού, στά 1968, καί στή Βολιβία, στά 1969, ἀπ' τούς ἴδιους ἀκριβῶς στρατηγούς πού εἶχαν συντρίψει, ὑποστηριζόμενοι ἀπ' τήν Κούβα, ἀντάρτικες ἐξεγέρσεις στίς ἀντίστοιχες χῶρες τους...» («Ἡ Ἄνοδος κι ἡ Πτώση τοῦ Φιντέλ Κάστρο», Πανεπιστήμιο τῆς Καλιφόρνιας, 1972, σ. 118).

Ἡ στρατικοποίηση τῆς Κουβανικῆς κοινωνίας ἀπό μιά ἐπαναστατική δικτατορία, πού ἐπικεφαλῆς της ἦταν ὁ «Καουντίλλιο» τῆς Κουβανικῆς Ἐπανάστασης, ὁ Φιντέλ Κάστρο, ἀκολουθεῖ, γενικά, τό Λατινοαμερικάνικο πρότυπο. Ὅπως κι ἄλλοι Λατινοαμερικάνοι ἐπαναστάτες «Καουντίλλιο», ὁ Κάστρο θά ἐρχόταν στήν ἐξουσία μόνο μέ βάση προγράμματα σχεδιασμένα νά κερδίσουν τήν ἀναγκαία ὑποστήριξη τῶν μαζῶν. Ὁ Ἔντουιν Λιέβεν ἐκθέτει ἐντυπωσιακές ἀποδείξεις: «...Στά 1924 στή Χιλή, ὁ ταγματάρχης Κάρλος Ἰμπάνιεθ ἐγκαθίδρυσε μιά στρα-

τιωτική δικτατορία πού συνδύαζε μέ φανερή ἐπιτυχία τήν ἐξουσιαστική διακυβέρνηση μέ πολιτικές πού ἀποσκοποῦσαν στήν ἱκανοποίηση τῶν λαϊκῶν αἰτημάτων γιά μεγαλύτερη κοινωνική δικαιοσύνη. Πετυχημένες ἀλλά βραχύβιες ἐπαναστάσεις διαδραματίστηκαν στή διάρκεια τοῦ 1936 κάτω ἀπ' τήν ἡγεσία ριζοσπαστικῶν νεαρῶν ἀξιωματικῶν, πού ἐμπνέονταν ἀπ' τίς ἰδέες τῆς κοινωνικῆς μεταρρύθμισης καί τοῦ ἐξουσιαστικοῦ ἐθνικισμοῦ... Στή Βολιβία, μιά κλίκα ριζοσπαστικῶν νεαρῶν ἀξιωματικῶν ἦρθε στήν ἐξουσία. Ὁ ταγματάρχης Ντάβιντ Τόρο κι ὁ συνταγματάρχης Γιερμάν Μπούς ἡγήθηκαν μ' ἐπιτυχία καθεστώτων πού εἶχαν σά στόχο τους τήν κοινωνική ἐπανάσταση... φρόντιζαν τόν καταπιεζόμενο κι ὑπόσχονταν νά οἰκοδομήσουν ἕνα νέο ἔθνος. Ὁ Τόρο κι ὁ Μπούς στήριξαν τά δικτατορικά τους καθεστῶτα σέ προσπάθειες νά κερδίσουν μαζική ὑποστήριξη... («Ὅπλα καί Πολιτική στή Λατινική Ἀμερική», Ν. Ὑόρκη, 1961, σ. 60, 62, 78,79).

Ὅταν στά 1968, κατέλαβε τήν ἐξουσία μιά «ἐπαναστατική» στρατιωτική χοῦντα στό Περού, ἡ νέα στρατιωτική κυβέρνηση διακήρυξε τή θεμελιακή ἀρχή πού κρύβεται πίσω ἀπ' ὅλα τά «ριζοσπαστικά» στρατιωτικά καθεστῶτα: «... ὁ τελικός σκοπός τοῦ Κράτους εἶναι ἡ εὐημερία τοῦ ἔθνους κι οἱ ἔνοπλες δυνάμεις εἶναι τό ὄργανο πού χρησιμοποιεῖ τό Κράτος γιά νά ἐπιβάλλει τίς πολιτικές του, ἑπομένως... προκειμένου νά ἐξασφαλίσουν τήν εὐημερία τοῦ συνόλου, οἱ ἔνοπλες δυνάμεις ἔχουν ἀναλάβει τήν ἀποστολή νά προστατεύουν τήν κοινωνική εὐημερία, τόν τελικό σκοπό τοῦ Κράτους... (ἀναφ. στό «Μέθοδοι Πολιτικῆς Ἀλλαγῆς στή Λατινική Ἀμερική», ἐκδ. Πώλ Σίγκμουντ, Ν. Ὑόρκη, 1970, σ. 201).

Ὁ Δρ. Κάρλος Ντελγκάντο, Διευθυντής τοῦ Γραφείου Πληροφοριῶν τῆς Ἐπαναστατικῆς Κυβέρνησης τοῦ Περοῦ, ἀφοῦ τόνισε ὅτι ἡ ἐπανάσταση «... ἐγκαινιάστηκε ἀπό πάνω» μέ διάταγμα, καυχήθηκε ὅτι ἡ δικτατορία στά «...τελευταῖα τεσσεράμιση χρόνια», πραγματοποίησε γιά τήν καλυτέρευση τοῦ λαοῦ περισσότερα ἀπ' ὅσα ἔγιναν σέ «ὁλόκληρη τήν περίοδο τῆς δημοκρατικῆς διακυβέρνησης». Ἡ ἐπανάσταση χαιρετίστηκε, καυχήθηκε ὁ Ντελγκάντο, ἀκόμα κι ἀπ' τό Γάλλο μαρξιστή διανοητή, Ἀνρύ Λεφέμπρ, σάν ἕνα ἀπ' τά πιό σημαντικά ἱστορικά γεγονότα πού σύγχρονου κόσμου...» (βλ. τή «Ἀνοικοδόμηση», δίμηνη ἀναρχική ἐφημερίδα, Μπουένος Ἄϋρες, Νοεμ. - Δεκ. 1974).

Ἀνάμεσα στό μιλιταρισμό καί τό Κράτος ὑπάρχει μιά ὀμφαλική σύνδεση, πού συμβιβάζεται τέλεια κι εἶναι ἀδιαχώριστη ἀπό κάθε παραλλαγή τοῦ Κρατικοῦ «σοσιαλισμοῦ» — ἤ, γιά νά 'μαστε πιό ἀκριβεῖς, τοῦ Κρατικοῦ Καπιταλισμοῦ. Ὁ Τζώρτζ Πέντελ (κι ἄλλοι παρατηρητές) συμπεραίνει, ἀναφορικά μέ τά κοινωνικά προγράμματα καί τά προγράμματα εὐημερίας πού καθιερώθηκαν ἀπ' τόν Περόν, προκειμένου νά κερδίσει μαζική ὑποστήριξη, ὅτι: «Τό Ἐθνικό Ἰνστιτοῦτο Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων τοῦ Περόν... μετάτρεψε τήν Ἀργεντινή σέ μιά ἀπ' τίς πιό ἀναπτυγμένες χῶρες τῆς Ν. Ἀμερικῆς... δέν προκάλεσε κατάπληξη τό γεγονός ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν προτιμοῦσε τόν Περόν ἀπ' τούς παραδο-

σιακούς της ἡγέτες... ἔνιωθαν ὅτι ὁ Περόν ἔκανε γι' αὐτούς μέσα σέ λίγα χρόνια περισσότερα ἀπ' ὅσα ἐπιτέλεσε τό Σοσιαλιστικό Κόμμα σέ ὁλόκληρες δεκαετίες... («Ἀργεντινή», Ἐκδόσεις Πανεπιστημίου Ὀξφόρδης, Λονδίνο, 1965, σ. 97, 99).

... Στήν Ἀβάνα, ὁ πρωθυπουργός Φιντέλ Κάστρο κήρυξε τριήμερη ἀργία καί Κουβανοί ἀξιωματοῦχοι χαρακτήρισαν τό θάνατο τοῦ Περόν σάν πλῆγμα γιά ὅλη τή Λατινική Ἀμερική... («Τάιμς τῆς Ν. Ὑόρκης», 2 Ἰούλη, 1974). Αὐτή ἡ κυνική διακήρυξη δέν ἔγινε ἀποκλειστικά γιά λόγους τακτικῆς, ἀλλά σέ ἀναγνώριση τῆς συγγένειας ἀνάμεσα στά καθεστῶτα τοῦ Κάστρο καί τοῦ Περόν. Ἤδη ἀπ' τό 1961, ὑπῆρχαν κιόλας ἀνεπίσημες ἐπαφές ἀνάμεσα στόν Τσέ Γκεβάρα καί τόν Ἄγχελ Μπορλένγκι «... τόν ὑπ' ἀριθμόν 2 ἄνθρωπο στήν κυβέρνηση τοῦ Περόν κι Ὑπουργό Ἐσωτερικῶν του γιά 8 χρόνια... Ὁ Τσέ εἶπε στόν Μπορλένγκι ὅτι ὁ Περόν ἦταν ἀναμφισβήτητα ἡ ὕψιστη ἐνσάρκωση τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς μεταρρύθμισης στήν Ἀργεντινή... καί κάτω ἀπ' τήν ἐποπτεία τοῦ Τσέ ἑδραιώθηκε μιά φιλική σχέση ἀνάμεσα στήν Κουβανική Ἐπανάσταση καί τό Περονικό κίνημα... Ὁ Τσέ εἶχε στήν κατοχή του ἕνα γράμμα στό ὁποῖο ὁ Περόν ἐκφραζε τό θαυμασμό του γιά τόν Κάστρο καί τήν Κουβανική Ἐπανάσταση κι ὁ Τσέ εἶχε ἀνακινήσει τό ζήτημα νά προσκαλέσουν τόν Περόν νά ἐγκατασταθεῖ στήν Ἀβάνα... (Ἀναφέρεται ἀπ' τόν Χάλπεριν, πού τό δανείστηκε ἀπ' τό βιβλίο τοῦ Ρικάρντο Ρόχο, «Ὁ Φίλος μου ὁ Τσέ», στό ἴδιο, σ. 329 - 330).

Ὁ Χέρμπερτ Μάθιους συμπληρώνει τίς ἀποκαλύψεις τοῦ Ρόχο... ὁ Ἀργεντινός δημοσιογράφος Χόρχε Μασσέτι πού πῆγε στή Σιέρα Μαέστρα στά 1958, ἔγινε φίλος μέ τόν Τσέ Γκεβάρα. Ἐκπαιδεύτηκε στόν ἀνταρτοπόλεμο στή Σιέρα Μαέστρα καί στά 1964 σκοτώθηκε σέ μιά ἐπιδρομή ἀνταρτῶν στήν Ἀργεντινή... Ὁ Μασσέτι ἔχει στό ἐνεργητικό του τό ὅτι ἔπεισε τόν Γκεβάρα ὅτι οἱ ἰδέες τοῦ Περονισμοῦ ἦταν παραπλήσιες μέ τίς δικές του. Ἡ Χίλντα Γκαντέα — ἡ πρώτη σύζυγος τοῦ Γκεβάρα — ἔγραψε ὅτι ἡ πτώση τοῦ Περόν, τό Σεπτέμβρη τοῦ 1955, ὑπῆρξε ἕνα βαρύ πλῆγμα γιά τόν Ἐρνέστο Γκεβάρα. Ὁ Τσέ κι ὁ Μασσέτι ἐπέκριναν γι' αὐτό... «τούς Βορειοαμερικάνους Ἰμπεριαλιστές»... (στό ἴδιο, σ. 258).

[Ὁ Καρμέλο Μέσσα - Λάγκο ἐπισημαίνει τή σχέση ἀνάμεσα στόν Κραστικό Σοσιαλισμό καί τό μιλιταρισμό. Ὁ Κάστρο χαιρέτισε μ' ἐνθουσιασμό] «... τήν Περουβιανή Κοινωνική Ἐπανάσταση σάν μιά προοδευτική στρατιωτική ὁμάδα πού παίζει ἕναν ἐπαναστατικό ρόλο...» («Ἡ Κούβα στή δεκαετία τοῦ '70», Ἐκδόσεις Πανεπιστημίου Ν. Μεξικοῦ, 1975, σ. 111). Σέ μιά συνέντευξη, ὁ Κάστρο ὑποστήριξε μέ ἔμφαση ὅτι ἡ κοινωνική ἐπανάσταση δέν εἶναι ἀσυμβίβαστη μέ μιά στρατιωτική δικτατορία, ὄχι μόνο στό Περού, ἀλλά καί στήν Πορτογαλία καί τόν Παναμά.

[Ὅταν ἡ στρατιωτική χούντα στό Περοῦ] πῆρε τήν ἐξουσία... τό πρῶτο πράγμα πού ἔκανε ἦταν νά πραγματοποιήσει τήν ἀγροτική μεταρρύθμιση πού ἦταν π ο λ ύ π ι ό ρ ι ζ ο σ π α σ τ ι κ ή ἀπ' τήν ἀγροτική μεταρρύθμιση πού ἐγκαινιάσαμε στήν Κούβα. Περιόρισε ἀκόμα

περισσότερο τό μέγεθος τῶν ἰδιοκτησιῶν· ὀργάνωσε συνεταιρισμούς, ἀγροτικές κοινότητες... ἐπίσης ἔκανε ἐντατικές προσπάθειες καί σ' ἄλλους τομεῖς — στό τομέα τῆς παιδείας, τῆς κοινωνικῆς ἀνάπτυξης, τῆς βιομηχανοποίησης... Θά πρέπει νά δοῦμε ἐπίσης καί τό παράδειγμα τῆς Πορτογαλίας ὅπου οἱ στρατιωτικοί ἔπαιξαν ἕναν ἀποφασιστικό ρόλο στήν πολιτική ἀλλαγή... καί κοντεύουν νά βροῦν λύσεις... ἔχουμε τό Περοῦ καί τόν Παναμά — ὅπου οἱ στρατιωτικοί ἐνεργοῦν σάν καταλύτες πρός ὄφελος τῆς ἐπανάστασης.... (Τά λόγια τοῦ Κάστρο παρατίθονται ἀπ' τούς Φράνκ καί Κίρμπυ Τζόουνς, στό βιβλίο, «Μαζί μέ τόν Φιντέλ», Ν. Ύόρκη, 1975, σ. 195-196).

[Ἡ μαρτυρία αὐτή ἐνισχύει τό συμπέρασμα τοῦ Ντόναλντ Ντρούζ ὅτι]... τά προγράμματα τῶν σύγχρονων «καουντίλλιο», ἐμπεριέχουν τόσα πολλά χαρακτηριστικά τοῦ συγκεντρωτισμοῦ καί τοῦ Ἐθνικοσιαλισμοῦ, πού σχεδόν ἀναπόφευκτα ταιριάζουν ἁρμονικά μέ τόν κομμουνισμό... («Λατινική Ἀμερική: Μιά Ἑρμηνευτική Ἱστορία», Ν. Ύόρκη, 1972, σ. 570).

Ὁ μιλιταρισμός ἀνθεῖ στήν Κούβα ὅπως καί στή Λατινική Ἀμερική. Ὁ Κάστρο προέκτεινε τό μιλιταρισμό σ' ἕνα βαθμό πού δέν μποροῦσε νά τόν συναγωνιστεῖ ὁ προκάτοχός του Μπατίστα: ὁλοκληρωτική κυριαρχία τῆς κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς ζωῆς. Τήν ἄνοιξη τοῦ 1959 λίγους μῆνες μετά τήν Ἐπανάσταση τῆς 1 Γενάρη, ὁ Κάστρο πού αὐτοδιορίστηκε «Ἀνώτατος Ἀρχηγός» («Καουντίλλιο») τῆς Ἐπανάστασης καί Ἀρχιστράτηγος τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ὑποσχέθηκε νά περικόψει τό μέγεθος τοῦ στρατοῦ στό μισό καί τελικά νά τόν διαλύσει καί νά τόν ἀντικαταστήσει μέ πολιτοφυλακές καί ἀστυνομικούς. «Τό τελευταῖο πράγμα πού εἶμαι», εἶπε ὁ Κάστρο, «εἶναι στρατιωτικός... ἡ χώρα μας εἶναι μιά χώρα δίχως στρατηγούς καί συνταγματάρχες...».

Ἕνα χρόνο μετά τήν διάλυση τοῦ Στρατοῦ τοῦ Μπατίστα, ὁ Κάστρο μετάτρεψε τήν Κούβα σ' ἕνα ἀπόλυτα στρατικοποιημένο κράτος, πού διέθετε τήν πιό φοβερή στρατιωτική δύναμη σ' ὅλη τή Λατινική Ἀμερική. Γιά πρώτη φορά στήν ἱστορία τῆς Κούβας, καθιερώθηκε ἡ ὑποχρεωτική στρατιωτική θητεία. Τώρα, ἡ Κούβα ἔχει υἱοθετήσει τήν παραδοσιακή βαθμολογική ἱεραρχία τῶν τακτικῶν στρατῶν. Ὁ Κουβανικός στρατός δέν ἔχει καμιά βασική διαφορά ἀπ' τούς στρατούς τόσο τῶν «καπιταλιστικῶν» ὅσο καί τῶν «σοσιαλιστικῶν» ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων.

«Ὁ Κομμουνισμός» ἀλλά Κάστρο

Στό μέτρο πού ἀφορᾶ τίς σχέσεις μέ τούς κομμουνιστές, ὁ Θήοντορ Ντράπερ παρατηρεῖ τήν κραυγαλέα ὁμοιότητα ἀνάμεσα στήν πολιτική τοῦ Κάστρο καί τοῦ Μπατίστα: «... ὁ Μπατίστα ξεπλήρωσε τούς κομμουνιστές γιά τήν ὑποστήριξή τους, ἐπιτρέποντάς τους, μεταξύ ἄλλων, νά δημιουργήσουν μιά νόμιμη Συνδικαλιστική Ὁμοσπονδία, τή Συνομοσπονδία Ἐργατῶν Κούβας (CTC), πού εἶχε γενικό γραμματέα τό Λάζαρο Πένια. Στά 1961, ὁ Κάστρο ξεπλήρωσε τούς κομμουνιστές γιά τήν ὑποστήριξή τους,

ἐπιτρέποντας, μεταξύ ἄλλων, στό Λάζαρο Πένια, ν' ἀναλάβει ξανά καθήκοντα σά Γενικός Γραμματέας τῆς CTC... (στό ἴδιο, σ. 204).

Ἄν δεχτοῦμε τή φαινομενική ἀξία τοῦ προσηλυτισμοῦ τοῦ Κάστρο στόν «κομμουνισμό», ὁ «κομμουνισμός» του ἐνσαρκώνει τή Λατινοαμερικάνικη ἐκδοχή τοῦ Σταλινισμοῦ, τήν ἀπόλυτη προσωπική δικτατορία. Ἀλλά οἱ «Καουντίλλιο» δέν εἶναι πρωταρχικά ἰδεολόγοι. Εἶναι, πάνω ἀπ' ὅλα, πολιτικοί τυχοδιῶκτες. Κυριευμένοι ἀπ' τόν πόθο τῆς ἐξουσίας, δέν καθοδηγοῦνται ἀπό ἠθικές σκέψεις, ὅπως ἰσχυρίζονται. Ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη, δέν ὑπάρχει καμιά βασική διαφορά ἀνάμεσα στά καπιταλιστικά κράτη καί τά «ἐπαναστατικά σοσιαλιστικά κράτη». Ὅλοι οἱ δικτάτορες ἀποκρύπτουν τό ἀληθινό τους πρόσωπο πίσω ἀπ' τό προσωπεῖο ἑνός πολιτικοῦ κόμματος, ἐκφράζοντας ἀνειλικρινά τό σεβασμό τους ἀπέναντι σέ στόχους πού εἶναι, ὑποτίθεται, δημοφιλεῖς ἀνάμεσα στίς μάζες. Ὁ Κάστρο ἔγινε «κομμουνιστής» ἐπειδή σκέφτηκε ὅτι ἡ διατήρησή του στήν ἐξουσία ἐξαρτιόταν ἀπ' τήν ἑδραίωση ἐγκάρδιων σχέσεων μέ τούς σωτῆρες του, τίς «σοσιαλιστικές» χῶρες (πρώην ἐχθρούς) καί κατά προέκταση, μέ τούς πρώην συμμάχους τοῦ Μπατίστα, τούς ντόπιους «κομμουνιστές». Γιά νά προωθήσει τούς σκοπούς του, ὁ Κάστρο σύναψε σχέσεις μέ τή Φρανκική Ἱσπανία καί τό Βατικανό. Ἐπίσης δέ δίστασε νά ταχθεῖ μέ τό μέρος τῶν Ἀράβων μεγιστάνων τοῦ πετρελαίου — ἀφεντῶν τῶν ἐξαθλιωμένων ὑπηκόων τους — στίς φιλονεικίες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἤ νά ἐπιδοκιμάσει τή Ρώσικη εἰσβολή στήν Τσεχοσλοβακία.

Ἡ ἀληθινή ἐπανάσταση δέν ἔχει ἔρθει ἀκόμα

Ὁ Ἀλμπέρ Καμύ παρατήρησε: «... τό σημαντικότερο γεγονός τοῦ 20οῦ αἰώνα ἦταν ἡ ἀπάρνηση τῶν ἀξιῶν τῆς ἐλευθερίας ἀπό μέρους τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἡ προοδευτική ἥττα τοῦ Ἐλευθεριακοῦ Σοσιαλισμοῦ κάτω ἀπ' τίς ἐπιθέσεις ἑνός Καισαρικοῦ καί μιλιταριστικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἀπό τότε, μιά μεγάλη ἐλπίδα ἔχει ἐξαφανιστεῖ ἀπ' τό κόσμο, γιά νά πάρει τή θέση της μιά βαθιά αἴσθηση κενοῦ μέσα στίς καρδιές ὅλων ἐκείνων πού λαχταροῦν τήν ἐλευθερία...». («Οὔτε Δήμιοι οὔτε Θύματα», ἑλληνική μετάφραση Ἐκδόσεις «Ἐλεύθερος Τύπος», Ἀθήνα, 1979).

Τό ἄν ὁ Κάστρο ἀναπτύσσει τή δική του μοναδική μάρκα «Κουβανικοῦ Σοσιαλισμοῦ» εἶναι ἕνα σχετικά δευτερεύον ζήτημα. Ἀκόμα κι ἄν ὁ Κάστρο δέν εἶχε καμιά σύνδεση μέ τό κομμουνιστικό κίνημα, ἡ μανία του γιά προσωπική ἐξουσία θά ὁδηγοῦσε ἀναπόφευκτα στήν ἐγκαθίδρυση ἑνός «ἀνεξάρτητου» ὁλοκληρωτικοῦ καθεστῶτος. Ἐκεῖνο πού εἶναι ἀποφασιστικό εἶναι ὅτι ἡ Κουβανική Ἐπανάσταση ἀκολουθεῖ τό πρότυπο πού καθιέρωσε σ' αὐτό τόν αἰώνα ἡ ἐκτρωματική Ἐπανάσταση τοῦ 1917. Αὐτό τό πρότυπο εἶναι ἡ ἀντεπανάσταση τοῦ Κράτους.

Σάμ Ντόλγκοφ
(Κεφ. Γ' τοῦ βιβλίου, «Ἡ Κουβανική Ἐπανάσταση: Μιά Κριτική Προοπτική»)
Μετάφραση: Νίκος Β. Ἀλεξίου

ΜΗΝΥΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΕΣ ΤΗΣ ΑΛΓΕΡΙΑΣ & ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

(Κείμενο πού κυκλοφόρησε στό 'Αλγέρι τόν 'Ιούλιο τοῦ 1965, λίγο μετά τό πραξικόπημα τοῦ Μπουμεντιέν ἐναντίον τοῦ Μπέν Μπέλα. 'Αναδημοσιεύθηκε στήν «I.S.», No. 10, Μάρτιος 1966).

«Οἱ προλεταριακές ἐπαναστάσεις... χλευάζουν ἀμείλικτα τούς δισταγμούς, τίς ἀδυναμίες καί τίς ἀθλιότητες τῶν πρώτων ἀποπειρῶν τους, δίνουν τήν ἐντύπωση πώς ρίχνουν κάτω τόν ἀντίπαλό τους μόνο γιά νά τοῦ ἐπιτρέψουν νά ἀντλήσει νέες δυνάμεις ἀπό τή γῆ καί νά ξαναορθωθεῖ καί πάλι πανίσχυρος ἀπέναντί τους, ξαναοπισθοχωροῦν διαρκῶς μπροστά στήν ἀτέλειωτη ἀπεραντοσύνη τῶν ἴδιων τους τῶν σκοπῶν, μέχρι νά δημιουργηθεῖ ἐπιτέλους ἡ κατάσταση πού κάνει ἀδύνατη κάθε ὀπισθοδρόμηση».

Μάρξ, «Ἡ 18η Μπρυμαίρ τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη».

Σύντροφοι,

Ὁ θρυμματισμός τῆς ἐπαναστατικῆς εἰκόνας πού παρουσίαζε τό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα ἀκολουθεῖ μέ σαράντα χρόνια καθυστέρηση τήν κατάρρευση τοῦ ἴδιου τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Αὐτός ὁ χρόνος ὁ κερδισμένος ἀπό τό γραφειοκρατικό ψέμμα, πού προστέθηκε στό μόνιμο ἀστικό ψέμμα, ἦταν χρόνος χαμένος γιά τήν ἐπανάσταση. Ἡ ἱστορία τοῦ σύγχρονου κόσμου ἐξακολουθεῖ τήν ἐπαναστατική της διεργασία, ἀλλά ἀσυνείδητα ἤ μέσα στήν ψευδῆ συνείδηση. Παντοῦ ὑπάρχουν κοινωνικές συγκρούσεις, ἀλλά πουθενά ἡ παλιά τάξη πραγμάτων δέν ἔχει διαλυθεῖ μέσα στίς ἴδιες τίς δυνάμεις πού τήν ἀμφισβητοῦν. Παντοῦ οἱ ἰδεολογίες τοῦ παλιοῦ κόσμου κριτικάρονται καί ἀπορρίπτονται, ἀλλά πουθενά «τό πραγ-

ματικό κίνημα πού καταργεῖ τίς ὑπάρχουσες συνθῆκες» δέν ἔχει ἀπελευθερωθεῖ ἀπό τήν «ἰδεολογία» μέ τήν ἔννοια τοῦ Μάρξ: ἀπό τίς ἰδέες πού ὑπηρετοῦν τά ἀφεντικά. Παντοῦ ὑπάρχουν ἐπαναστάτες, ἀλλά πουθενά ἡ Ἐπανάσταση.

Ἡ κατάρρευση τῆς μπενμπελαϊστικῆς εἰκόνας μιᾶς ἀλγερινῆς μισοεπανάστασης ἔρχεται τώρα νά ὑπογραμμίσει αὐτή τή γενική χρεωκοπία. Ἡ ἐπιφανειακή ἐξουσία τοῦ Μπέν Μπέλα ἀντιπροσώπευε τή στιγμή τῆς ἀπολιθωμένης ἰσορροπίας μεταξύ, ἀφενός, τοῦ κινήματος τῶν ἀλγερινῶν ἐργαζομένων πού ἔτεινε πρός τή διεύθυνση ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας καί, ἀφετέρου, τῆς ἀστικῆς γραφειοκρατίας πού διαμορφωνόταν μέσα στά πλαίσια τοῦ κράτους. Ἀλλά σ' αὐτή τήν ἐπίσημη ἰσορροπία ἡ ἐπανάσταση δέν εἶχε τίποτα γιά νά πραγματοποιήσει τούς ἀντικειμενικούς της στόχους, βρισκόταν ἤδη στό μουσεῖο, ἐνῶ οἱ κάτοχοι τοῦ κράτους καλυπτόμενοι ἀπό τόν Μπέν Μπέλα εἶχαν ὅλες τίς ἐξουσίες, ἀπό τή χρησιμοποίηση τοῦ θεμελιώδους κατασταλτικοῦ μηχανισμοῦ πού εἶναι ὁ στρατός μέχρι τή δυνατότητα νά πετάξουν τή μάσκα τους, δηλ. τόν Μπέν Μπέλα. Δύο μέρες πρίν τό πραξικόπημα, στό Σίντι Μπέλ Ἀμπές, ὁ Μπέν Μπέλα συνδύαζε τό ἐπαίσχυντο μέ τό γελοῖο δηλώνοντας ὅτι ἡ Ἀλγερία ἦταν «πιό ἑνωμένη παρά ποτέ». Τώρα ἔχει πάψει νά λέει ψέμματα στόν λαό καί τά γεγονότα μιλᾶνε ἀπό μόνα τους. Ὁ Μπέν Μπέλα ἔπεσε μέ τόν ἴδιο τρόπο πού κυβέρνησε, μέσα στήν ἀπομόνωση καί τή συνωμοσία, μέ τήν *ἀ ν α κ τ ο ρ ι κ ή ἐ π α ν ά σ τ α σ η.* Ἔφυγε ὑπό τή συνοδεία τῶν ἴδιων ἀνθρώπων μέ τούς ὁποίους εἶχε ἔρθει: τοῦ στρατοῦ τοῦ Μπουμεντιέν, πού τοῦ εἶχε ἀνοίξει τόν δρόμο πρός τό Ἀλγέρι τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1962. Πάντως ἡ μπενμπελαϊστική ἐξουσία ἐπικύρωνε τίς ἐπαναστατικές κατακτήσεις πού ἡ γραφειοκρατία δέν μποροῦσε ἀκόμα νά καταστείλει: τήν αὐτοδιαχείριση. Οἱ δυνάμεις πού κρύβονται τόσο καλά πίσω ἀπό τόν «Ἀδελφό Μουσουλμάνο» Μπουμεντιέν ἔχουν αὐτό τόν ξεκάθαρο στόχο: νά ἐξαλείψουν τήν αὐτοδιαχείριση. Τό μίγμα τῆς δυτικῆς τεχνοκρατικῆς διαλέκτου καί τοῦ πάθους γιά μιά ἐνισχυμένη ἰσλαμική ἠθική τάξη, στή διακήρυξη τῆς 19ης Ἰουνίου, προσδιορίζει ὅλη τήν πολιτική τοῦ νέου καθεστῶτος: «νά βγοῦμε ἀπό τόν γενικό μαρασμό πού ἤδη ἐκφράζεται μέ τήν πτώση τῆς παραγωγικότητας, τήν μειωμένη οἰκονομική ἀποδοτικότητα καί τήν ἀνησυχητική ἐλάττωση τῶν ἐπενδύσεων... νά λάβουμε ὑπόψη τήν πίστη μας, τίς πεποιθήσεις μας καί τίς μακραίωνες παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας καί τῶν ἠθικῶν του ἀξιῶν».

Ἡ ἐντυπωσιακή ἐπίσπευση τῆς ἱστορίας τῆς ἔμπρακτης ἀπομυθοποίησης πρέπει τώρα νά χρησιμεύσει γιά τήν ἐπίσπευση τῆς ἱστορίας τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας. Παρά τίς παραλλαγές τῶν ἰδεολογικῶν ἤ νομικῶν της μεταμφιέσεων, παντοῦ κυριαρχεῖ ἡ ἴδια κοινωνία τῆς ἀλλοτρίωσης, τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ ἐλέγχου (ἀλλοῦ προηγεῖται ὁ κοινωνιολόγος καί ἀλλοῦ ἡ ἀστυνομία), τῆς θεαματικῆς κατανάλωσης (ἀλλοῦ αὐτοκίνητα καί ἄχρηστα μικροαντικείμενα κι ἀλλοῦ ὁ λόγος τοῦ λατρευτοῦ ἀρχηγοῦ). Δέν μποροῦμε νά κατανοήσουμε τή συνοχή αὐτῆς τῆς κοινωνίας δίχως μιά ὁλική

κριτική, πού νά φωτίζεται ἀπό τό ἀντίστροφο σχέδιο μιᾶς ἀπελευθερωμένης δημιουργικότητας, ἀπό τό σχέδιο τῆς κυριαρχίας ὅλων τῶν ἀνθρώπων στήν ἴδια τους τήν ἱστορία, σ' ὅλα τά ἐπίπεδα. Αὐτή εἶναι ἡ ἔ μ π ρ α κ τ η διεκδίκηση ὅλων τῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων, μιά διεκδίκηση πού μέχρι τώρα πάντοτε νικιόταν ἀπό τούς εἰδικούς τῆς ἐξουσίας πού ἀναλαμβάνουν τίς ἐπαναστάσεις καί τίς κάνουν ἰδιωτική τους ἰδιοκτησία.

Τό νά ἐπαναφέρουμε στήν ἐποχή μας αὐτό τό σχέδιο καί αὐτή τήν κριτική ἀ δ ι α χ ώ ρ ι σ τ α (ἔτσι πού τό ἕνα νά ρίχνει φῶς στό ἄλλο), σημαίνει ἄμεσα νά ἀνορθώσουμε ὅλο τόν ριζοσπαστισμό πού ἐμπεριεχόταν στό ἐργατικό κίνημα, στή σύγχρονη ποίηση καί τέχνη τῆς Δύσης (σάν πρόλογος μιᾶς πειραματικῆς ἔρευνας πάνω στούς δρόμους μιᾶς ἐλεύθερης κατασκευῆς τῆς καθημερινῆς ζωῆς), στή σκέψη τῆς ἐποχῆς τοῦ ξεπεράσματος τῆς φιλοσοφίας καί τῆς πραγμάτωσής της (Χέγκελ, Φόϋερμπαχ, Μάρξ), στούς ἀγῶνες τῆς χειραφέτησης ἀπό τό Μεξικό τοῦ 1910 μέχρι τό σημερινό Κογκό. Γιά νά γίνει αὐτό πρέπει πρῶτα νά αναγνωρίσουμε σ' ὅλη της τήν ἔκταση, δίχως καμία ψευδαίσθηση παρηγοριᾶς, τήν ἧττα τοῦ συνόλου τοῦ ἐπαναστατικοῦ σχεδίου σ τ ό π ρ ῶ τ ο τ ρ ί τ ο α ὐ τ ο ῦ τ ο ῦ α ἰ ώ ν α καί τήν ἐπίσημη ἀντικατάστασή του, σ' ὅλες τίς περιοχές τοῦ κόσμου καί σ' ὅλους τούς τομεῖς, ἀπό ρυπαρούς σωρούς ψεμμάτων πού καλύπτουν καί διευθετοῦν τήν παλιά τάξη πραγμάτων. Ἡ κυριαρχία τοῦ κρατικοῦ γραφειοκρατικοῦ καπιταλισμοῦ πάνω στούς ἐργαζομένους εἶναι τό ἀντίθετο τοῦ σοσιαλισμοῦ, νά ἡ ἀλήθεια πού ὁ τροτσκισμός ἀρνήθηκε νά δεῖ καταπρόσωπα. Ὁ σοσιαλισμός ὑπάρχει ἐκεῖ ὅπου οἱ ἐργαζόμενοι διευθύνουν οἱ ἴδιοι ἄμεσα τήν ὁλότητα τῆς κοινωνίας· ἐπομένως δέν ὑπάρχει οὔτε στή Ρωσία, οὔτε στήν Κίνα, οὔτε ἀλλοῦ. Ἡ ρωσική καί ἡ κινέζικη ἐπανάσταση νικήθηκαν ἀπό τά μέσα. Καί σήμερα προσφέρουν στό δυτικό προλεταριάτο καί στούς λαούς τοῦ Τρίτου Κόσμου ἕνα ψευδές πρότυπο πού στήν πραγματικότητα συμβάλλει στήν ἐξισορρόπηση τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀστικοῦ καπιταλισμοῦ, τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Μιά τέτοια οἰκειοποίηση καί προώθηση τοῦ ριζοσπαστισμοῦ συνεπάγεται φυσικά μιά σημαντική ἐμβάθυνση σ' ὅλες τίς παλιές ἀπελευθερωτικές ἀπόπειρες. Ἡ ἐμπειρία τῆς μή ὁλοκλήρωσής τους μέσα στήν απομόνωση, ἤ τῆς μεταστροφῆς τους σέ ὁλική μυθοποίηση, μᾶς ὁδηγεῖ νά κατανοήσουμε καλύτερα τή συνοχή τοῦ κόσμου πού ἔχουμε νά μετασχηματίσουμε καί, μέ βάση τή συνοχή πού ἀναγνωρίστηκε ξανά, μποροῦμε νά διασώσουμε πολλές τμηματικές ἔρευνες πού συγκροτήθηκαν στό πρόσφατο παρελθόν καί πού μ' αὐτό τόν τρόπο φτάνουν στήν ἀλήθεια τους (τό ἀπελευθερωτικό περιεχόμενο τῆς ψυχανάλυσης, γιά παράδειγμα, δέν μπορεῖ οὔτε νά κατανοηθεῖ οὔτε νά πραγματωθεῖ ἔξω ἀπό τόν ἀγώνα γιά τήν κατάργηση κάθε καταστολῆς). Ἡ κατανόηση αὐτῆς τῆς ἀντιστρεπτῆς συνοχῆς τοῦ κόσμου, ὅπως αὐτός εἶναι καί ὅπως μπορεῖ νά εἶναι, ἀποκαλύπτει τόν ἀπατηλό χαρακτήρα τῶν ἡμίμετρων, καθώς καί τό γεγονός ὅτι

οὐσιαστικά ἡμίμετρο ὑπάρχει ὅποτε τό λειτουργικό πρότυπο τῆς κυρίαρχης κοινωνίας — μέ τίς κατηγορίες της τῆς ἱεράρχησης καί τῆς εἰδίκευσης, καί μέ τίς συνακόλουθες συνήθειες ἤ προτιμήσεις της — ἀνασυγκροτεῖται στό ἐσωτερικό τῶν δυνάμεων τῆς ἄρνησης.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ὑλική ἀνάπτυξη τοῦ κόσμου ἐπιταχύνθηκε. Συσσωρεύει διαρκῶς περισσότερες δυνατότητες· καί οἱ εἰδικοί τῆς διεύθυνσης τῆς κοινωνίας, ἀπό τό ἴδιο τό γεγονός τοῦ ρόλου τους σάν συντηρητῶν τῆς παθητικότητας, εἶναι ὑποχρεωμένοι νά ἀγνοοῦν τή χρήση τους. Αὐτή ἡ ἀνάπτυξη συσσωρεύει ταυτόχρονα μία γενικευμένη δυσαρέσκεια καί θανάσιμους ἀντικειμενικούς κινδύνους, πού αὐτοί οἱ εἰδικευμένοι ἰθύνοντες εἶναι ἀνίκανοι νά ἐλέγξουν γιά πολύ καιρό. Τό — ὁπωσδήποτε θεμελιῶδες — πρόβλημα τῆς ὑπανάπτυξης πρέπει νά λυθεῖ σέ παγκόσμια κλίμακα, πρῶτα ἀπ' ὅλα μέ τήν ἐπαναστατική ἐξουσίαση τῆς ἀνορθολογικῆς ὑ π ε ρ α ν ά π τ υ ξ η ς τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων μέσα στό πλαίσιο τῶν διάφορων καπιταλιστικῶν ὀρθολογικοποιήσεων. Τά ἐπαναστατικά κινήματα τοῦ Τρίτου Κόσμου δέν μποροῦν νά ἐπιτύχουν στό ἐσωτερικό τους παρά μόνο στή βάση μιᾶς διαυγοῦς συνεισφορᾶς στήν παγκόσμια ἐπανάσταση. Ἡ ἀνάπτυξη δέν πρέπει νά εἶναι ἀγώνας δρόμου γιά τό φτάσιμο τῆς καπιταλιστικῆς ἀντικειμενοποίησης, ἀλλά ἐκπλήρωση ὅλων τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν σάν βάση μιᾶς ἀληθινῆς ἀνάπτυξης τῶν ἀνθρώπινων ἱκανοτήτων.

Ἡ νέα ἐπαναστατική θεωρία πρέπει νά βαδίσει στόν ρυθμό τῆς πραγματικότητας, δηλ. νά βρίσκεται στό ὕψος τῆς ἐπαναστατικῆς πρακτικῆς πού ξεκινάει ἐδῶ κι ἐκεῖ, ὄντας ὅμως ἀκόμα τμηματική, ἀκρωτηριασμένη καί δίχως ὁλικό σχέδιο μέ συνοχή. Ἡ γλώσσα μας, πού ἴσως θά φανεῖ φαντασιώδης, εἶναι ἡ ἴδια ἡ γλώσσα τῆς πραγματικῆς ζωῆς. Ἡ ἱστορία δέν παύει νά τό δείχνει, καί ὁλοένα πιό ξεκάθαρα. Ἄν μέσα σ' αὐτή τήν ἱστορία τό οἰκεῖο δέν εἶναι καί γνωστό, ὁ λόγος εἶναι ὅτι ἡ ἴδια ἡ πραγματική ζωή δέν ἐμφανίζεται παρά κάτω ἀπό μιά φαντασιώδη μορφή, μέσα στήν ἀντεστραμμένη εἰκόνα της πού ἐπιβάλλει τό σύγχρονο θ έ α μ α τοῦ κόσμου: μέσα στό θέαμα δλη ἡ κοινωνική ζωή, μέχρι καί ἡ ἀναπαράσταση τῶν πλασματικῶν ἐπαναστάσεων, γράφεται στήν ψευδολόγα γλώσσα τῆς ἐξουσίας καί φιλτράρεται ἀπό τά μηχανήματά της. Τό θέαμα εἶναι ὁ ἐπίγειος κληρονόμος τῆς θρησκείας, τό ὅπιο τοῦ καπιταλισμοῦ πού ἔχει φτάσει στό στάδιο μιᾶς «κοινωνίας τῆς ἀφθονίας» τῶν ἐ μ π ο ρ ε υ μ ά τ ω ν, ἡ ψευδαίσθηση πού πράγματι καταναλώνεται μέσα στήν «καταναλωτική κοινωνία».

Στίς σποραδικές ἐκρήξεις τῆς ἐπαναστατικῆς ἀμφισβήτησης ἀποκρίνεται μία διεθνής ὀργάνωση τῆς καταστολῆς, πού ὁ καταμερισμός ἐργασίας της πραγματοποιεῖται σέ παγκόσμια κλίμακα. Τό καθένα ἀπό τά παγκόσμια στρατόπεδα, ἤ ἀπό τά κεντρόφυγα θραύσματα τῶν στρατοπέδων, ἐξασφαλίζει στή σφαίρα ἐπιρροῆς του τόν ληθαργικό ὕπνο ὅλων, τή διατήρηση μιᾶς τάξης πραγμάτων πού εἶναι θεμελιωδῶς ἡ ἴδια. Αὐτή ἡ διαρκής καταστολή φτάνει ἀπό τή στρατιωτική ἐκστρατεία μέχρι τή λίγο ὥς πολύ πλήρη διαστρέβλωση πού ἐφαρμόζει σήμερα κάθε ἐγκαθιδρυμένη

ἐξουσία: «ἡ ἀλήθεια εἶναι ἐπαναστατική» (Γκράμσι) καί ὅλες οἱ ὑπάρχουσες κυβερνήσεις, ἔστω κι ἄν προῆλθαν ἀπό τά πιό ἐλευθερωτικά κινήματα, θεμελιώνονται πάνω στό ψέμμα τόσο στό ἐσωτερικό ὅσο καί στό ἐξωτερικό τους. Αὐτή ἀκριβῶς ἡ καταστολή ἀποτελεῖ τήν ἠχηρότερη ἐπαλήθευση τῶν ὑποθέσεών μας.

Οἱ σημερινές ἐπαναστατικές ἀπόπειρες, ἐπειδή εἶναι ὑποχρεωμένες νά συντρίψουν ὅλους τούς κανόνες ψευδοῦς κατανόησης πού ἐπιβλήθηκαν ἀπό τήν «εἰρηνική συνύπαρξη» τῶν κυρίαρχων ψεμμάτων, ἀρχίζουν μέσα στήν ἀ π ο μ ό ν ω σ η, τόσο στόν τάδε ἰδιαίτερο τομέα τοῦ κόσμου ὅσο καί στόν τάδε ἰδιαίτερο τομέα τῆς ἀμφισβήτησης. Ἐπιτίθενται μόνο στήν ἀμεσότερη ὄψη τῆς καταστολῆς, ὁπλισμένες μέ τόν συντομότερο ὁρισμό τῆς ἐλευθερίας. Ἔτσι συναντοῦν τό μάξιμουμ τῆς καταστολῆς καί τῆς κατασυκοφάντησης (τίς κατηγοροῦν πώς ἀρνοῦνται τήν ὑπάρχουσα τάξη πραγμάτων ἀποδεχόμενες ἀναγκαστικά μία ὑπάρχουσα παραλλαγή της), καί τό μίνιμουμ τῆς βοήθειας. Ὅσο δυσκολότερη εἶναι ἡ νίκη τους, τόσο εὐκολότερα μπορεῖ νά ἀπαλλοτριωθεῖ ἀπό νέους καταπιεστές. Οἱ προσεχεῖς ἐπαναστάσεις δ έ ν μ π ο ρ ο ῦ ν ν ά β ρ ο ῦ ν β ο ή θ ε ι α σ τ ό ν κ ό σ μ ο π α ρ ά μ ό ν ο μ έ τ ό ν ά ἐ π ι τ ί θ ε ν τ α ι ἐ ν α ν τ ί ο ν τ ο ῦ κ ό σ μ ο υ, σ τ ή ν ὁ λ ό τ η τ ά τ ο υ. Τό κίνημα τῆς χειραφέτησης τῶν ἀμερικανῶν μαύρων, ἐάν μπορέσει νά ἐπιβεβαιωθεῖ μέ συνέπεια, βάζει ὑπό ἀμφισβήτηση ὅλες τίς ἀντιφάσεις τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ· δέν πρέπει ὅμως νά παρασυρθεῖ ἀπό τόν ἀντιπερισπασμό τοῦ «ἔγχρωμου» ἐθνικισμοῦ καί καπιταλισμοῦ τῶν «Μαύρων Μουσουλμάνων». Οἱ ἐργάτες τῶν ΗΠΑ, ὅπως καί τῆς Ἀγγλίας, ἀντιτάσσονται μέ τίς «ἄγριες ἀπεργίες» στόν γραφειοκρατικοποιημένο συνδικαλισμό, πού ἔχει σάν πρωταρχικό στόχο του τήν ἐνσωμάτωσή τους στό συγκεντρωμένο καί μισοσχεδιοποιημένο καπιταλιστικό σύστημα. Ἡ βορειοαμερικανική ἐπανάσταση μπορεῖ νά γίνει μόνο μ' αὐτούς τούς ἐργάτες, καί μέ τούς φοιτητές πού ἔκαναν πρόσφατα τήν ἀπεργία στό πανεπιστήμιο τοῦ Μπέρκλεϋ· καί ὄχι μέ τήν κινέζικη ἀτομική βόμβα.

Τό κίνημα πού παρασύρει τούς ἀραβικούς λαούς πρός τήν ἑνοποίηση καί τόν σοσιαλισμό πέτυχε ὁρισμένες νίκες ἐναντίον τῆς κλασσικῆς ἀποικιοκρατίας. Ἀλλά γίνεται ὁλοένα πιό φανερό ὅτι πρέπει νά τελειώνει μέ τόν ἰσλαμισμό, πού εἶναι καταφανῶς ἀντεπαναστατική δύναμη ὅπως καί κάθε θρησκευτική ἰδεολογία· πρέπει νά ἀποδεχτεῖ τήν ἐλευθερία τοῦ κουρδικοῦ λαοῦ· πρέπει νά βάλει τέλος στό παλαιστινιακό πρόσχημα πού δικαιολογεῖ τήν κυρίαρχη πολιτική τῶν ἀραβικῶν κρατῶν, ἐφόσον αὐτή ἡ πολιτική διακηρύσσει σάν πρῶτο της μέλημα τήν καταστροφή τοῦ Ἰσραήλ, καί μάλιστα τή δικαιολογεῖ ἐπ' ἄπειρον, ἐφόσον αὐτή ἡ καταστροφή εἶναι ἀνέφικτη. Μόνο ἕνα π ρ ό τ υ π ο ἐ π α ν α σ τ α τ ι κ ῆ ς κ ο ι ν ω ν ί α ς π ρ α γ μ α τ ω μ έ ν ο ἀ π ό τ ο ύ ς ἄ ρ α β ε ς μπορεῖ νά διαλύσει τίς καταστaλτικές δυνάμεις τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραήλ. Παρόμοια ὅπως ἡ ἐπιτυχία ἑνός πρότυπου ἐπαναστατικῆς κοινωνίας στόν κόσμο θά σήμαινε τό τέλος τῆς — περισσότερο πλασματικῆς — σύγκρουσης με-

μεταξύ Ἀνατολῆς καί Δύσης, ἔτσι θά τέλειωνε καί ἡ σύγκρουση μεταξύ Ἰσραήλ καί ἀράβων πού εἶναι μία ἀναπαραγωγή της σέ μικρογραφία.

Οἱ σημερινές ἐπαναστατικές ἀπόπειρες **ἐγκαταλείπονται** στήν κατατολή, ἐπειδή καμιά ἀπό τίς ὑπάρχουσες ἐξουσίες δέν ἔχει συμφέρον νά τίς ὑποστηρίξει. Καμιά ἔμπρακτη ὀργάνωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ διεθνισμοῦ δέν ὑπάρχει ἀκόμα γιά τήν ὑποστήριξή τους. **Κοιτᾶμε παθητικά** τόν ἀγώνα τους, καί ἡ ἐπιθανάτια ἀγωνία τους συνοδεύεται μόνο ἀπό τίς ταχυδακτυλουργικές φλυαρίες τοῦ ΟΗΕ ἤ τῶν εἰδικῶν τῶν «προοδευτικῶν» κρατικῶν ἐξουσιῶν. Στόν Ἅγιο Δομίνικο τά στρατεύματα τῶν ΗΠΑ τόλμησαν νά ἐπέμβουν σέ ξένη χώρα γιά νά ὑποστηρίξουν τούς φασίστες στρατιωτικούς ἐναντίον τῆς νόμιμης κυβέρνησης τοῦ κεντεντικοῦ Κααμάνο, μόνο καί μόνο ἀπό φόβο μήπως αὐτός ξεπεραστεῖ ἀπό τόν λαό τόν ὁποῖο ὑποχρεώθηκε νά ὁπλίσει. Ποιές δυνάμεις στόν κόσμο πῆραν μέτρα ἀντιποίνων ἐνάντια στήν ἀμερικανική παρουσία; Στό Κογκό τό 1960, οἱ Βέλγοι ἀλεξιπτωτιστές, τό ἐκστρατευτικό σῶμα τοῦ ΟΗΕ καί τό αὐτοσχεδιασμένο γιά τήν περίπτωση κράτος τῆς ἑταιρείας «UNION MINIERE» συνέτριψαν τή λαϊκή ζέση πού πίστευε ὅτι εἶχε κατακτήσει τήν ἀνεξαρτησία, καί σκότωσαν τόν Λουμούμπα καί τόν Μ' Πόλο. Τό 1964 οἱ Βέλγοι ἀλεξιπτωτιστές, τά ἀμερικανικά μεταγωγικά ἀεροσκάφη καί οἱ νοτιοαφρικανοί, εὐρωπαῖοι καί κουβανοί ἀντικαστρικοί μισθοφόροι ἀναχαίτισαν τό δεύτερο ἐξεγερσιακό κύμα τῶν μουλελιστῶν. Ποιά ἔμπρακτη βοήθεια πρόσφερε ἡ ὑποτιθεμένη «ἐπαναστατική Ἀφρική»; Μήπως δέν θά ἀρκοῦσαν χίλιοι ἀλγερινοί ἐθελοντές, πού βγῆκαν νικητές ἀπό ἕνα πολύ σκληρότερο πόλεμο, γιά νά ἀποτρέψουν τήν πτώση τῆς Στάνλεϋβιλ; Ἀλλά ὁ ἔνοπλος λαός τῆς Ἀλγερίας εἶχε ἀντικατασταθεῖ ἀπό πολλοῦ ἀπό ἕνα κλασσικό στρατό στή διάθεση τοῦ Μπουμεντιέν, ὁ ὁποῖος εἶχε ἄλλα σχέδια.

Οἱ προσεχεῖς ἐπαναστάσεις εἶναι ὑποχρεωμένες νά προσπαθήσουν **νά κατανοήσουν μόνες τους τόν ἑαυτό τους**. Εἶναι ὑποχρεωμένες νά ἐπανεφεύρουν στό σύνολό της τή δική τους γλώσσα, καί νά ἀμυνθοῦν ἐνάντια σ' ὅλες τίς ἐπαναφομοιώσεις πού τούς προετοιμάζουν. Ἡ ἀπεργία τῶν ἀνθρακωρύχων τῶν Ἀστουριῶν, πού εἶναι σχεδόν διαρκής ἀπό τό 1962, καί ὅλες οἱ ἄλλες ἐνδείξεις ἀντιπαράθεσης πού προαναγγέλλουν τό τέλος τοῦ φρανκισμοῦ δέν χαράζουν γιά τήν Ἱσπανία ἕνα ἀναπόφευκτο μέλλον ἀλλά μία ἐπιλογή: εἴτε ἡ ἱερά συμμαχία πού ἑτοιμάζουν αὐτή τή στιγμή ἡ ἱσπανική ἐκκλησία, οἱ μοναρχικοί, οἱ «φαλαγγίτες τῆς ἀριστερᾶς» καί οἱ σταλινικοί γιά νά προσαρμόσουν ἁρμονικά τή μεταφρανκική Ἱσπανία στόν ἐκσυγχρονισμένο καπιταλισμό, στήν Κοινή Ἀγορά· εἴτε ἡ συνέχιση καί ὁλοκλήρωση τῶν πιό ριζοσπαστικῶν στοιχείων τῆς ἐπανάστασης πού νικήθηκε ἀπό τόν Φράνκο καί τούς κάθε παράταξης συνεργούς του: οἱ ἀνθρώπινες σχέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ πραγματώθηκαν γιά μερικές ἑβδομάδες στή Βαρκελώνη τοῦ 1936.

Γιά τό νέο ἐπαναστατικό ρεῦμα, παντοῦ ὅπου ἐμφανίζεται, τό ζήτημα εἶναι νά ἀρχίσει νά συνδέει ἀναμεταξύ τους τίς σημερινές ἐμπειρίες τῆς

ἀμφισβήτησης καί τούς ἀνθρώπους πού εἶναι φορεῖς τους. Τό ζήτημα θά εἶναι νά ἑνοποιήσει, ταυτόχρονα μέ τίς τέτοιου εἴδους ὁμάδες, π ή σ υ ν ε κ τ ι κ ή β ά σ η τ ο ῦ σ χ ε δ ί ο υ τ ο υ ς. Οἱ πρῶτες χειρονομίες τῆς ἐπερχόμενης ἐπαναστατικῆς ἐποχῆς συγκεντρώνουν μέσα τους ἕνα νέο περιεχόμενο, ἔκδηλο ἤ λανθάνον, τῆς κριτικῆς τῶν ὑπαρχουσῶν κοινωνιῶν, καί νέες μορφές ἀγώνα· κι ἀκόμα τίς ἀκατάβλητες στιγμές ὅλης τῆς παλιᾶς ἐπαναστατικῆς ἱστορίας πού ἔμεινε μετέωρη — στιγμές πού ἐπανεμφανίζονται σάν ἀ π ρ ό σ μ ε ν ο ι π α λ ι ο ί γ ν ώ ρ ι μ ο ι. Ἔτσι ἡ κυρίαρχη κοινωνία, πού τόσο καυχιέται γιά τόν διαρκῆ της ἐκσυγχρονισμό, θά βρεῖ μέ ποιόν νά μιλήσει, γιατί ἀρχίζει ἐπιτέλους νά παράγει ἡ ἴδια τήν ἐκσυγχρονισμένη της ἄρνηση.

Ζήτω οἱ σύντροφοι πού τό 1959 ἔκαψαν στούς δρόμους τῆς Βαγδάτης τό Κοράνι!

Ζήτω τά ἐργατικά συμβούλια τῆς Οὐγγαρίας πού νικήθηκαν τό 1956 ἀπό τόν ὑποτιθέμενο Κόκκινο Στρατό!

Ζήτω οἱ λιμενεργάτες τοῦ Ἄαρχους πού μποϋκοτάρισαν πέρσι στήν πράξη τή ρατσιστική Νότια Ἀφρική, παρά τή δικαστική καταστολή τῆς δανικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κυβέρνησης καί τῆς συνδικαλιστικῆς τους ἡγεσίας!

Ζήτω τό φοιτητικό κίνημα Ζενγκακοῦρεν τῆς Ἰαπωνίας, πού καταπολεμάει ἐνεργά τήν καπιταλιστική ἐξουσία τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καθώς καί τῆς ὑποτιθέμενης κομμουνιστικῆς γραφειοκρατίας!

Ζήτω ἡ ἐργατική πολιτοφυλακή πού ὑπερασπίστηκε τά βορειοανατολικά προάστια τοῦ Ἅγιου Δομίνικου!

Ζήτω ἡ αὐτοδιαχείριση τῶν ἀλγερινῶν ἀγροτῶν καί ἐργατῶν! Ἡ ἐναλλακτική λύση βρίσκεται τώρα ἀνάμεσα στή στρατιωτικοποιημένη γραφειοκρατική δικτατορία καί τή δικτατορία τοῦ «αὐτοδιαχειριζόμενου τομέα», ἐ ξ α π λ ω μ έ ν ο υ σ᾽ ὅ λ η τ ή ν π α ρ α γ ω γ ή κ α ί σ᾽ ὅ λ ε ς τ ί ς ὄ ψ ε ι ς τ ῆ ς κ ο ι ν ω ν ι κ ῆ ς ζ ω ῆ ς.

Μετάφραση: Θέμης Μιχαήλ

ΟΙ ΤΑΞΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΛΓΕΡΙΑ

Θά ἔλεγε κανείς πώς τό νέο ἀλγερινό καθεστώς ἔβαλε σάν μοναδικό στόχο του νά ἐπιβεβαιώσει τή συνοπτική ἀνάλυσή του πού παρουσίασε ἡ I.S., ἀπό τίς πρῶτες κιόλας μέρες μετά τό ἐναρκτήριο πραξικόπημά του, στό «Μήνυμα πρός τούς ἐπαναστάτες» πού δημοσιεύσαμε τότε στό Ἀλγέρι. Ἡ διάλυση τῆς αὐτοδιαχείρισης εἶναι ὅλο τό περιεχόμενο τοῦ μπουμεντιενισμοῦ, ἡ μόνη πραγματική του δραστηριότητα· καί ἀρχίζει ἀπό τή στιγμή κιόλας πού τό κράτος, μέ τήν ἐκδίπλωση τῆς στρατιωτικῆς δύναμης πού ἦταν ἡ μόνη ὁλοκληρωμένη του ἀποκρυστάλλωση στά χρόνια τοῦ Μπέν Μπέλα, ὁ μόνος σταθερός ὀργανισμός του, *διακήρυξε τήν ἀνεξαρτησία του* ἀπό τήν ἀλγερινή κοινωνία. Τά ἄλλα σχέδια τοῦ κράτους, ἡ τεχνοκρατική ἀναδιοργάνωση τῆς οἰκονομίας. ἡ διεύρυνση τῆς βάσης τῆς ἐξουσίας του, κοινωνικά καί νομικά, ὑπερβαίνουν τίς ἱκανότητες τῆς τωρινῆς ἄρχουσας τάξης μέσα στίς πραγματικές συνθῆκες τῆς χώρας. Τό πλῆθος τῶν ἀναποφάσιστων, οἱ ὁποῖοι δέν ἦταν ἐχθροί τοῦ Μπέν Μπέλα ἀλλά ἐκεῖνοι πού αὐτός ἀπογοήτευσε, καί οἱ ὁποῖοι περίμεναν νά δοῦν τό νέο καθεστώς στήν πράξη πρίν τό κρίνουν, μποροῦν νά δοῦν πώς τελικά τό καθεστώς αὐτό δέν κάνει τίποτα ἐκτός τή συγκρότηση τῆς αὐτόνομης δικτατορίας τοῦ κράτους, πού ἀποτελεῖ ταυτόχρονα κήρυξη πολέμου κατά τῆς αὐτοδιαχείρισης. Ἀκόμα καί ἡ ἀπαγγελία συγκεκριμένων κατηγοριῶν κατά τοῦ Μπέν Μπέλα, ἤ ἡ *δημόσια* ἐκτέλεσή του, φαίνονται νά ὑπερβαίνουν τίς δυνάμεις του γιά μιά μεγάλη περίοδο. Τό μόνο κατάλοιπο «σοσιαλισμοῦ» πού κηρύσσεται στήν Ἀλγερία εἶναι ἀκριβῶς αὐτός ὁ πυρήνας *ἀντεστραμμένου σοσιαλισμοῦ*, αὐτό τό προϊόν τῆς γενικῆς ἀντίδρασης μέσα στό ἴδιο τό ἐργατικό κίνημα πού τό κληροδότησε ἡ ἧττα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης σάν θετικό πρότυπο γιά τόν ὑπόλοιπο κόσμο, συμπεριλαμβανομένης τῆς Ἀλγερίας τοῦ Μπέν Μπέλα: ἡ *ἀστυνομική ἀντι-ἀλήθεια τῆς ἐξουσίας*. Ἔτσι ὁ πολιτικός ἐχθρός δέν καταδικάζεται γιά τίς πραγματικές του θέσεις, ἀλλά γιά τό ἀντίθετο αὐτοῦ πού ἦταν· ἤ ἀκόμα διαλύεται ξαφνικά μέσα σέ μιά ὀργανωμένη σιωπή, σάν νά μήν ὑπῆρξε ποτέ, οὔτε γιά τό δικαστήριο οὔτε γιά τήν ἱστορία. Καί ἔτσι ὁ Μπουμεντιέν, ἐξαρχῆς ἕνας ἀπό τούς κυριότερους ὑπεύθυνους γιά τό γεγονός ὅτι ἡ ἀλγερινή

αὐτοδιαχείριση δέν εἶναι παρά μιά καρικατούρα αὐτοῦ πού θά ἔπρεπε νά εἶναι, τή χαρακτηρίζει ἐπισήμως σάν «καρικατούρα» γιά νά προχωρήσει στήν αὐταρχική ἀναδιοργάνωσή της. Ἐν ὀνόματι μιᾶς οὐσίας τῆς αὐτοδιαχείρισης ὑπό τήν ἰδεολογική ἐγγύηση τοῦ κράτους, ὁ Μπουμεντιέν ἀπορρίπτει τίς ἀπαρχές τῶν πραγματικῶν ἐκδηλώσεων τῆς αὐτοδιαχείρισης.

Ἡ ἴδια ἀντιστροφή τῆς πραγματικότητας χαρακτηρίζει καί τή μπουμεντιενιστική κριτική τοῦ παρελθόντος. Ἐκεῖνο πού κατηγοροῦν τόν Μπέν Μπέλα ὅτι ἔκανε, καί μάλιστα σέ ὑπέρμετρο βαθμό, εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού δέν ἔκανε, ἐκεῖνο πού μόλις καί μετά βίας καμώθηκε πώς θά ἤθελε νά πραγματοποιήσει: γιά παράδειγμα, ἡ ἀπελευθέρωση τῶν γυναικῶν ἤ ἡ οὐσιαστική ὑποστήριξη στούς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνες τῆς Ἀφρικῆς. Ἡ βάση τῶν ψεμάτων τοῦ τωρινοῦ καθεστῶτος γιά τό παρελθόν, εἶναι ἡ βαθιά του ἑνότητα μ' αὐτό. Ἡ ἄρχουσα τάξη δέν ἄλλαξε στήν Ἀλγερία, ἁπλῶς ἐνισχύεται. Κατηγορεῖ τόν Μπέν Μπέλα ὅτι ἔκανε ἄσχημα κάτι πού ἐκεῖνος μόλις π ρ ο σ π ο ι ή θ η κ ε, ἕναν ἐπαναστατισμό πού τώρα αὐτή δέν θέλει οὔτε κἄν νά προσποιεῖται. Ἡ ἀλγερινή ἄρχουσα τάξη, πρίν ὅπως καί μετά τίς 19 Ἰουνίου, εἶναι μιά γραφειοκρατία ὑπό διαμόρφωση. Καί συνεχίζει τή συγκρότησή της ἀλλάζοντας ὥς ἕνα βαθμό τόν τρόπο πολιτικῆς κατανομῆς τῆς ἐξουσίας. Ὁρισμένα στρώματα αὐτῆς τῆς γραφειοκρατίας (στρατιωτική, τεχνοκρατική) ἀποκτοῦν ὑπεροχή ἀπέναντι στά ἄλλα (πολιτική καί συνδικαλιστική). Οἱ θεμελιώδεις συνθῆκες τῆς χώρας ἐξακολουθοῦν νά εἶναι ἀπό τή μιά μεριά ἡ ἀδυναμία τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης, καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά ἡ πίεση τῶν ἐξαθλιωμένων ἀγροτικῶν καί ἐργατικῶν μαζῶν πού ἕνα μέρος τους, στή διάρκεια τῆς φυγῆς τῆς παλιᾶς (εὐρωπαϊκῆς) ἄρχουσας τάξης, κατέκτησε τόν αὐτοδιαχειριζόμενο τομέα. Ἡ συγχώνευση τῆς ἀλγερινῆς ἀστικῆς τάξης καί τῆς γραφειοκρατίας στά πλαίσια τῆς κατοχῆς τοῦ κράτους εἶναι εὐκολότερη μέ τά νέα κυρίαρχα στρώματα πού ἐκφράζει ὁ Μπουμεντιέν, καί ἐπί πλέον ἡ ἐξέλιξη αὐτή ἐναρμονίζεται καλύτερα μέ τήν περιοχή τῆς παγκόσμιας καπιταλιστικῆς ἀγορᾶς μέ τήν ὁποία εἶναι συνδεμένη ἡ Ἀλγερία. Ἐξ ἄλλου τά κυρίαρχα γραφειοκρατικά στρώματα ἦταν λιγότερο ἱκανά, μέ τόν Μπέν Μπέλα, νά ἀρχίσουν ἀπροκάλυπτο ἀγώνα ἐνάντια στίς ἀπαιτήσεις τῶν μαζῶν. Ὁ Μπέν Μπέλα καί ἡ ἀσταθής κοινωνική ἰ σ ο ρ ρ ο π ί α, πού ἦταν τό προσωρινό ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγώνα ἐναντίον τῆς Γαλλίας καί τῶν ἀποίκων, φεύγουν μαζί. Τή στιγμή πού εἶδαν νά ὑποσκελίζονται, τά γραφειοκρατικά στρώματα πού προηγουμένως κυριαρχοῦσαν (ἡγέτες τῆς Ὁμοσπονδίας τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Μετώπου τοῦ Μείζονος Ἀλγεριοῦ, Γενική Ἕνωση τῶν Ἀλγερινῶν Ἐργαζομένων) ταλαντεύθηκαν, ἀλλά στή συνέχεια πρόσφεραν τήν ὑποστήριξή τους γιατί ἡ ἀλληλεγγύη τους μέ τό σύνολο τῆς κρατικῆς γραφειοκρατίας ἦταν φυσικά ἰσχυρότερη ἀπό τούς δεσμούς τους μέ τή μάζα τῶν ἐργαζομένων. Τό συνδικάτο τῶν ἐργαζομένων τῆς γῆς, πού ἔξι μῆνες πρίν εἶχε υἱοθετήσει στό συνέδριό του τίς πιό ριζοσπαστικές θέσεις γιά τήν αὐτοδιαχείριση, ἦταν τό πρῶτο πού τάχθηκε στό πλευρό τοῦ νέου καθεστῶτος.

Ἀνάμεσα στίς γραφειοκρατικές δυνάμεις πού βρέθηκαν στίς παρυφές τῆς ἐξουσίας μέ τόν Μπέν Μπέλα, δύο στρώματα πού ἦταν ταυτόχρονα ἐχθρικά καί συγγενῆ κατεῖχαν μιά ἰδιαίτερη θέση: τό ἀλγερινό κομμουνιστικό κόμμα καί οἱ ξένοι ἀριστεριστές πού εἶχαν τεθεῖ στήν ὑπηρεσία τοῦ ἀλγερινοῦ κράτους, αὐτοί πού εἶχαν ἀποκληθεῖ «κοκκινοπόδαροι» (PIEDS ROUGES», κατ' ἀναλογία πρός τήν ὀνομασία «μαυροπόδαροι» πού εἶχε δοθεῖ στούς γάλλους ἀποίκους — σημ. τοῦ μετ.). Αὐτοί δέν ἦταν τόσο συμμέτοχοι τῆς ἐξουσίας ὅσο μνηστῆρες της. Φτωχός συγγενής τῆς ἐξουσίας ἀλλά καραδοκώντας τήν κληρονομιά της, ἡ ἄκρα ἀριστερά τῆς γραφειοκρατίας κατεῖχε κ ο ν τ ά σ τ ό ν Μ π έ ν Μ π έ λ α ἕνα τίτλο ἐκπροσώπησης τῶν μαζῶν: τήν ἐντολή της δέν τήν ἄντλοῦσε ἀπό τίς μάζες, ἀλλά ἀπό τόν Μπέν Μπέλα. Ὀνειρευόταν νά ἀντικαταστήσει κάποια μέρα μονοπωλιακά, καί ἐξίσου ἐνάντια στίς μάζες, αὐτή τήν ἐξουσία πού ὁ Μπέν Μπέλα μοιραζόταν ἀκόμα πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις. Καθώς ὁ Μπέν Μπέλα προσωπικά ἦταν ἡ μόνη της πρόσβαση στήν τωρινή ἐξουσία, ἡ κυριότερη ἐλπίδα της γιά τό μέλλον καί ἡ μόνη ἐγγύηση μιᾶς ἀνοχῆς ἀπέναντί της (ὁ Σοεκάρνο της), ἡ γραφειοκρατική ἄκρα ἀριστερά ἔκανε διαδήλωση γιά νά τόν ὑποστηρίξει, ἀλλά χωρίς ἀποφασιστικότητα. Παρόμοια ὅπως πολιορκοῦσε εὐλαβικά τό κράτος, τοποθετήθηκε στό πεδίο τοῦ κράτους γιά νά ἀντιταχθεῖ στή δυσμενῆ τροποποίηση τῆς κρατικῆς σχέσης δυνάμεων. Καί σ' αὐτή ἐπίσης τήν περίπτωση, ἡ μπουμεντιενιστική κριτική ἐναντίον αὐτῶν τῶν στοιχείων, πού χαρακτηρίστηκαν στό σύνολό τους σάν ξένοι, ἐν ὀνόματι μιᾶς ἀλγερινῆς ἰδιομορφίας τοῦ σοσιαλισμοῦ, εἶναι τελείως ψευδής. Ἀπέχοντας πολύ ἀπ' τό νά «κάνουν θεωρία γιά τή θεωρία» («Ἐλ Μουτζανίχτ», 22.9.65), οἱ «κοκκινοπόδαροι» ἀντιπροσώπευαν ἕνα στερεμένο ἀμάλγαμα πλήρους θεωρητικῆς μηδαμινότητας καί ἀσυνείδητων ἤ συνειδητά συγκαλυμμένων ἀντεπαναστατικῶν τάσεων. Ὄχι μόνο δέν σκόπευαν νά κάνουν στήν Ἀλγερία περιπετειώδεις «πειραματισμούς» ἀλλόκοτων οὐτοπιῶν, ἀλλά εἶχαν στήν κατοχή τους μόνο σφάλματα ἤ ψέμματα πού χιλιάδες φορές εἶχαν ἀ π ο δ ε ι χ τ ε ῖ τ έ τ ο ι α. Οἱ καλύτερες ἐπαναστατικές ἰδέες τῶν «κοκκινοπόδαρων» δέν ἦταν ἐκτός πραγματικότητας γιατί εἶχαν ἔρθει ἀπό π ο λ ύ μ α κ ρ ι ά, ἀλλά γιατί ἐπαναλαμβάνονταν μέ π ο λ ύ μ ε γ ά λ η κ α θ υ σ τ έ ρ η σ η. Δέν εἶναι ζήτημα γεωγραφίας, ἀλλά ἱστορίας.

Ἀκόμα περισσότερο στό περιθώριο καί πιό ριζοσπαστικός, στήν ἄκρα ἀριστερά τῆς μπενμπελαϊστικῆς ἐξουσίας, ὁ Μωχάμεντ Χάρμπι ἦταν ὁ στοχαστής τῆς αὐτοδιαχείρισης, ἀλλά μόνο ἐλέω τοῦ ἡγεμόνα, στά γραφεῖα τῆς ἐξουσίας. Ὁ Χάρμπι εἶχε φτάσει στό ὑψηλότερο σημεῖο τῆς ἀλγερινῆς ἐπαναστατικῆς σκέψης: μέχρι τήν ἰ δ έ α τῆς αὐτοδιαχείρισης, ἀλλά καθόλου μέχρι τή συνειδητή πρακτική της. Κατανόησε καλά τήν ἔννοιά της, ἀλλά ὄχι ἀκόμα τό εἶναι της. Ὁ Χάρμπι ἦταν, παραδόξως, ὁ κ υ β ε ρ ν η τ ι κ ό ς θεωρητικός τῆς αὐτοδιαχείρισης, ἤ μᾶλλον ὁ αὐλικός της ποιητής: ὑπεράνω τῆς πρακτικῆς, τραγουδοῦσε τήν αὐτοδιαχείριση περισσότερο ἀπ' ὅσο τή σκεφτόταν. Τό κ ρ ά τ ο ς τ ῆ ς α ὐ-

τοδιαχείρισης, αὐτό τό τερατῶδες ὀξύμωρο σχῆμα, εἶχε ἔτσι μέ τόν Χάρμπι τήν ἔνοχη συνείδησή του καί τήν πολυτέλειά του. Τά τεθωρακισμένα τοῦ Μπουμεντιέν στούς δρόμους σήμαναν μία ὀρθολογικοποίηση τοῦ κράτους, πού θέλει στό ἑξῆς νά χειραφετηθεῖ ἀπό τά γελοῖα παράδοξα τῆς μπενμπελαϊστικῆς ἰσορροπίας καί ἀπό κάθε ἔνοχη συνείδηση, θέλει ἁπλά καί μόνο νά εἶναι ἕνα κράτος. Φάνηκε τότε ὅτι ὁ Χάρμπι, ὁ ἄοπλος προφήτης τῆς αὐτοδιαχείρισης, δέν εἶχε ἀντιμετωπίσει προηγουμένως τήν ὑπεράσπιση τῆς αὐτοδιαχείρισης μέ τίς δικές της δυνάμεις, στό δικό της ἔδαφος, ἀλλά μόνο μέ τή μεσολάβηση τοῦ Μπέν Μπέλα. Ἄν ὅμως ὁ Χάρμπι ὑπολόγιζε μόνο στόν Μπέν Μπέλα γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς αὐτοδιαχείρισης, σέ ποιόν ὑπολόγιζε γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ Μπέν Μπέλα; Ὁ στοχαστής τῆς αὐτοδιαχείρισης προστατευόταν ἀπό τόν Μπέν Μπέλα, ἀλλά ποιός προστάτευε τόν προστάτη του; Πίστευε ὅτι ὁ Μπέν Μπέλα, ἡ ἐνσάρκωση τοῦ κράτους, θά παρέμενε καθολικά ἀποδεκτός στήν Ἀλγερία, ἐνῶ ὁ ἴδιος, ὁ Χάρμπι, θά ἀποδεχόταν μόνο τήν «καλή πλευρά» του (τήν τυπική ἀναγνώριση τῆς αὐτοδιαχείρισης). Ἡ πραγματική διεργασία προχώρησε ὅμως μέ τήν κακή πλευρά της: οἱ δυνάμεις πού ἔκαναν τόν ἀντίστροφο συλλογισμό γιά τόν Μπέν Μπέλα εἶχαν μεγαλύτερη ἱκανότητα ἐπέμβασης. Ὁ Μπέν Μπέλα δέν ἦταν ἡ ἐπίλυση τῶν ἀλγερινῶν ἀντιφάσεων, ἀλλά ἡ προσωρινή τους συγκάλυψη. Ἡ ἱστορία ἔδειξε ὅτι ὁ Χάρμπι, καί ὅλοι ὅσοι σκέφτονταν ὅπως αὐτός, ἔπεφταν ἔξω. Τώρα πρέπει νά ριζοσπαστικοποιήσουν τίς ἀντιλήψεις τους ἄν θέλουν νά καταπολεμήσουν ἀποτελεσματικά τή μπουμεντιενιστική γραφειοκρατία· νά πραγματοποιήσουν τήν αὐτοδιαχείριση.

Ἡ πτώση τοῦ Μπέν Μπέλα εἶναι μία σημαντική ἡμερομηνία στήν κατάρρευση τῶν παγκόσμιων ψευδαισθήσεων σχετικά μέ τήν «ὑπανάπτυκτη» ἐκδοχή τοῦ ψευτο - σοσιαλισμοῦ. Ὁ Κάστρο εἶναι ἡ τελευταία βεντέτα πού τοῦ ἀπομένει, ἀλλά ἤδη αὐτός πού θεμελίωνε δικαιολογημένα τό ἄσκοπο τῶν ἐκλογῶν στό γεγονός ὅτι ὁ λαός ἦταν ὁπλισμένος ἀπαιτεῖ νά παραδοθοῦν ὅλα τά ὅπλα καί ἡ ἀστυνομία του τά συγκεντρώνει («Ρώυτερ», 14.8.65). Ἤδη ὁ ὑπαρχηγός του Γκουεβάρα φεύγει, χωρίς νά δοθεῖ ἡ παραμικρή ἐξήγηση στίς μάζες ἀπό τίς ὁποῖες αὐτοί οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ζητήσει τυφλή ἐμπιστοσύνη στό πρόσωπό τους. Ταυτόχρονα, οἱ ἀλγερινοί πού ἀποκτοῦν στή χώρα τους τήν ἐμπειρία τῆς ἀστάθειας τοῦ μπενμπελαϊστικοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀνακαλύπτουν μέ τήν ἴδια εὐκαιρία τί ἄξιζε ἡ στοργή τοῦ ὑποτιθέμενου «σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου» γιά τήν ὑπόθεσή τους: τά κράτη τῆς Κίνας, τῆς Ρωσίας καί τῆς Κούβας, καί ἐπί πλέον καί ὁ Νάσερ, κάνουν ὅπως ἦταν φυσικό ἔφοδο φιλοφρονήσεων στό καθεστώς τοῦ Μπουμεντιέν. Οἱ ἐπαναστάσεις στίς ὑπανάπτυκτες χῶρες θά ἀποτυχαίνουν πάντα μέ ἀξιοθρήνητο τρόπο ὅσο θά ἀποδέχονται, καί θά ανασυγκροτοῦν γιά λογαριασμό τους, ἕνα ὑπαρκτό πρότυπο σοσιαλιστικῆς ἐξουσίας, γιατί ὅλα εἶναι καταφανῶς ψευδῆ. Ἡ ἐπίσημη τεμαχισμένη ρωσοκινέζικη ἐκδοχή καί ἡ «ὑπανάπτυκτη» ἐκδοχή αὐτοῦ τοῦ σοσιαλισμοῦ ἐγγυῶνται καί θαυμάζουν ἡ μιά τήν ἄλλη, καί ἐξασφαλίζουν

ἀμοιβαία τήν ἴδια διέξοδο. Ἡ ὑ π α ν ά π τ υ ξ η τ ῆ ς ἐ π α ν α σ τ α τ ι κ ῆ ς θ ε ω ρ ί α ς σ' ὁλόκληρο τόν κόσμο εἶναι ἡ πρώτη ὑπανάπτυξη ἀπό τήν ὁποία πρέπει τώρα νά βγοῦμε.

Οἱ ἐσωτερικοί ἀγῶνες τῆς ἀλγερινῆς γραφειοκρατίας, στή διάρκεια τοῦ πολέμου καί στήν περίοδο 1962-1965, πῆραν τή μορφή ἀγώνα φατριῶν, προσωπικῶν ἀντιζηλιῶν, ἀνεξήγητων διχογνωμιῶν μεταξύ ἡγετῶν, σκοτεινῆς ἀντιστροφῆς συμμαχιῶν. Τέτοια ἦταν ἡ ἄμεση ἀλληλουχία τῶν συνθηκῶν πού ἐπικρατοῦσαν ἤδη πρίν τήν ἐξέγερση, γύρω ἀπό τόν Μεσάλι Χάντζ. Ὄχι μόνο ἔλειπε κάθε θεωρία, ἀλλά καί ἡ ἴδια ἡ ἰδεολογία ἦταν συνοπτική καί ὁμιχλώδης, τά πάντα ἔμειναν στήν ἐπιφάνεια τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας, στά σύννεφα ὅπου κινεῖται τό κράτος. Ἀπό τίς 19 Ἰουνίου ἀρχίζει μιά νέα περίοδος: ἡ περίοδος τῆς σύγκρουσης μεταξύ τῆς ἄρχουσας τάξης καί τῶν ἐργαζομένων, κι αὐτή εἶναι ἡ πραγματική ἐξέλιξη πού δημιουργεῖ τίς συνθῆκες καί τήν ἀνάγκη μιᾶς θεωρίας. Ἤδη στίς 9 Ἰουλίου μία συγκέντρωση τῶν ἐκπροσώπων 2.500 αὐτοδιαχειριζόμενων ἐπιχειρήσεων, πού ἔγινε στό Ἀλγέρι ὑπό τήν προεδρία τοῦ ὑπουργοῦ διομηχανίας Μπουμάζα, διατύπωνε σ' αὐτόν τόν ὑπουργό τήν ἀπαίτησή της γιά τήν αὐτοδιαχείριση σάν ἀπαραβίαστη ἀρχή καί μιά σειρά κριτικῶν πού ἀναφέρονταν ὅλες στόν ρόλο τοῦ κράτους σάν περιορισμό αὐτῆς τῆς ἀρχῆς. Οἱ ἐκπρόσωποι «κατέκριναν τήν πολλαπλότητα τῶν κηδεμονιῶν (νομαρχίες, ὑπουργεῖα, κόμμα) καί κατήγγειλαν τή μή πληρωμή τῶν χρεῶν τοῦ κράτους καί τή βαρύτητα τῆς φορολογίας· οἱ ἐκπρόσωποι ἐπίσης ἀναφέρθηκαν στό πρόβλημα τῶν ἀπολύσεων, στίς «δρακόντειες» ἀπαιτήσεις τῶν ξένων προμηθευτῶν καθώς καί στήν παραλυτική ἐπίδραση τῶν δασμῶν» («Μόντ», 10-7-65).

Οἱ ἐκπρόσωποι αὐτοί ἤξεραν γιά τί πράγμα μιλοῦσαν. Πράγματι, ἤδη ἀπό τή διακήρυξη τῆς 19ης Ἰουνίου, ὅπου δέν περιεχόταν καθόλου ἡ λέξη «αὐτοδιαχείριση», ἡ ἐξουσία προετοίμαζε τήν «ἐξυγίανση» τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης μέ τήν ἐνίσχυση τοῦ κρατικοῦ ἐλέγχου καί τήν ἐπιταχυμένη ἐκπαίδευση «στελεχῶν». Ἤθελε νά πληρωθοῦν γρήγορα, μέ μία μορφή πώλησης μέ δόσεις, ὅλα τά σπίτια πού κατέχονται παράνομα (καί πού εἶναι πάνω ἀπό 100.000)· νά πάρει πίσω τά χρήματα πού «τά ἔκλεψαν ἀπό τό κράτος» στίς αὐτοδιαχειριζόμενες ἐπιχειρήσεις· νά πάρει μέτρα γιά τή φθορά τοῦ ὑλικοῦ πού εἶχε ἀνεπαρκῆ συντήρηση· νά ὁμαλοποιήσει ὅλες τίς παράνομες κατασχέσεις πού ἔγιναν ἀπό τίς μάζες κατά τήν ἀναχώρηση τῶν γάλλων. Ἀπό τότε, παρά τό γεγονός ὅτι ἡ αὐτοδιαχείριση εἶναι ἀκριβῶς ἡ μορφή μέ τήν ὁποία μπορεῖ νά ὑπερνικηθεῖ καλύτερα ὁ παραλυτικός σεβασμός τῆς ἰδιοκτησίας (προσωπικῆς ἤ κρατικῆς) πού τόσο ἔχει βλάψει τό ἐργατικό κίνημα, δέν παύουν νά κατηγοροῦν τούς ἐργαζομένους τοῦ αὐτοδιαχειριζόμενου τομέα, πού περιμένουν τούς ἀπλήρωτους μισθούς τους μέ πολλούς μῆνες καθυστέρηση, ὅτι κλέβουν μεγάλο μέρος τῆς ἴδιας τους τῆς παραγωγῆς. Ὁ πιό ἐπείγων στόχος τοῦ ἀλγερινοῦ κράτους, πού ἤδη ἔχει ἀρκετό ἀριθμό στρατιωτῶν καί ἀστυνομικῶν, εἶναι νά ἐκπαιδεύει 20.000 λογιστές κάθε χρόνο.

Ὁ θεμελιώδης ἀγώνας, ὑπόκωφος εἴτε ἀπροκάλυπτος, ξέσπασε ἀ-

μέσως ἀνάμεσα στούς ἐκπροσώπους τῆς ἄρχουσας τάξης καί τούς ἐργαζομένους, ἀκριβῶς πάνω στό πρόβλημα τῆς αὐτοδιαχείρισης. Οἱ «καθησυχαστικές» δηλώσεις τοῦ Μπουμάζα καί τοῦ Μπουμεντιέν δέν ξεγέλασαν κανέναν. Ἡ «συνδικαλιστική δυσφορία» πού ἀνέφερε ἡ «Μόντ» στίς 3 Ὀκτωβρίου, εἶναι ὁ εὐφημισμός πού ὑποδηλώνει τήν ἀντίσταση τοῦ μοναδικοῦ προμαχώνα τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης στήν Ἀλγερία — τοῦ αὐτοδιαχειριζόμενου τομέα — ἐνάντια στίς τελευταῖες ἐνέργειες τῆς γραφειοκρατικο - ἀστικῆς ἡγεμονίας. Ἀκόμα καί οἱ ἴδιοι οἱ συνδικαλιστές ἡγέτες δέν μποροῦσαν νά παραμείνουν σιωπηλοί: ἡ ἐπίσημη θέση τους, σάν ἐκπρόσωποι τῶν ἐργαζομένων ἀπέναντι στό κράτος, καί ἡ κοινωνική θέση τους, σάν ἀριστερά τῆς ἄρχουσας τάξης, ἔμπαιναν σέ κίνδυνο. Τά ἄρθρα πού δημοσιεύτηκαν στήν «Ἐπανάσταση καί Ἐργασία» τόν Σεπτέμβριο, καί ὅπου ἀναμιγνύονταν τά πραγματικά αἰτήματα τῶν ἐργαζομένων («Μέσα ἀπό τή μιζέρια μας, ἐξευτελίζεται ἡ αὐτοδιαχείριση») καί ἡ αὐξανόμενη ἀνησυχία τῶν συνδικαλιστῶν ἡγετῶν («συμφωνία μέ τίς ἀναλύσεις πού περιέχονται στή διακήρυξη τῆς 19ης Ἰουνίου», ἀλλά καταγγελία τῶν τεχνοκρατῶν καί τῶν οἰκονομολόγων), ἀντανακλοῦν πιστά αὐτή τήν κατάσταση ὅπου συνυπάρχουν μιά σειρά ἀγῶνες, κατακόρυφοι καί ὁριζόντιοι. Ἡ ὁλοένα ἐντονότερη ἐπιμονή σχετικά μέ τήν «οἰκονομική ἀναρχία», πού πρέπει πάντα νά μεταφράζεται σάν αὐτοδιαχείριση, τά νομικά μέτρα ἐναντίον τοῦ αὐτοδιαχειριζόμενου τομέα γιά τά ὁποῖα οἱ ἐφημερίδες μιλᾶνε λιγότερο (ὑποχρέωση τῶν αὐτοδιαχειριζόμενων ἐπιχειρήσεων νά πληρώσουν τούς καθυστερούμενους φόρους), καί ἡ ἀπόδοση τοῦ ἐργαστασίου «Νορκολόρ» στόν παλιό ἰδιοκτήτη του, δείχνουν σ' αὐτούς τούς συνδικαλιστές ἡγέτες ὅτι σύντομα δέν θά ἔχουν θέση στόν κυρίαρχο μηχανισμό. Ἤδη οἱ νέοι μνηστῆρες ἔχουν παρουσιαστεῖ: ἡ «ἔφοδος τῶν ὕποπτων στοιχείων πρός τήν ἐξουσία», γιά τήν ὁποία ἀγανακτεῖ ἡ «Ἐπανάσταση καί Ἐργασία», μεταφράζει τή μετατόπιση τῆς ἄρχουσας τάξης πρός τά δεξιά. Οἱ τεχνογραφειοκράτες καί οἱ στρατιωτικοί δέν μποροῦν νά ἔχουν ἄλλους συμμάχους ἀπό τούς ἐκπροσώπους τῆς παλιᾶς παραδοσιακῆς ἀστικῆς τάξης. Ἐνῶ οἱ ἀξιωματικοί, σύμφωνα μέ τά λατινοαμερικανικά πρότυπα, ἀποκτοῦν ἀστικές βιοτικές ἀνέσεις (ὅλος ὁ κόσμος ξέρει τίς «Μπέ-Ἔμ-Βέ» τους πού ἀγοράζονται χωρίς δασμούς καί μέ ἔκπτωση 30%), ἕνα ὁλόκληρο πλῆθος ἀλγερινῶν ἀστῶν, ἀκολουθώντας τά ἴχνη τοῦ ἰδιοκτήτη τῆς «Νορκολόρ», ἐπιστρέφει στή χώρα μέ τήν ἐλπίδα νά ξαναποκτήσει τίς περιουσίες πού ἁρπάχτηκαν «μέσα σέ τελείως παράνομες συνθῆκες ἀπό ἀνέντιμα ἄτομα» (Μπουμάζα). Σ' ὅλες αὐτές τίς προκλήσεις προστίθεται καί ἡ γοργή αὔξηση τῆς τιμῆς τῶν εἰδῶν διατροφῆς. Οἱ ἐργαζόμενοι, ἔχοντας πλήρη συνείδηση αὐτῆς τῆς διαδικασίας, ἀντιστέκονται ἐ π ί τ ό π ο υ : οἱ ἐπανειλημμένες ἀπεργίες στά ἐργοστάσια Ρενώ, οἱ ἀπεργίες τῶν μεταφορῶν, τῶν τηλεπικοινωνιῶν, τῶν ἀσφαλιστικῶν ἑταιρειῶν, οἱ διαδηλώσεις τῶν ἀπλήρωτων ἐργατῶν τῆς Μιτίντζα, ἀποτελοῦν τήν ἀπαρχή ἑνός κινήματος ὀργῆς πού, ἄν ἐπιβεβαιωθεῖ μέ συνέπεια, εἶναι ἱκανό νά σαρώσει ὅλο τό τωρινό καθεστώς.

Ἀνίκανοι νά ἀντιμετωπίσουν ἔστω καί ἕνα ἀπό τά προβλήματά τους,

οἱ ἰθύνοντες ἀντιδροῦν μέ τήν ἀκατάπαυστη διοργάνωση μανιασμένων ὁμιλιῶν, μέ τά διαρκῆ βασανιστήρια στίς φυλακές τους, μέ τίς καταγγελίες γιά «χαλάρωση τῶν ἠθῶν». Ἡ «Ἐλ Μουτζαχίντ» (7-12-65) ἐπιτίθεται στόν «ἐρωτικό συναισθηματισμό μιᾶς νέας γενιᾶς δίχως πολιτική στράτευση» καί στήν ὀρθότατη ἀντίληψη ἐκείνων πού «ἀποπειράθηκαν νά ἀπορρίψουν τή θρησκεία, παρουσιάζοντάς την σάν τροχοπέδη στήν ἐπιθυμία τους γιά ἀπόλαυση καί σέ μιά χειραφέτηση πού ἐξετάζεται ἀποκλειστικά ἀπό τήν ὀπτική γωνία τῶν δυνατοτήτων ἀπόλαυσης, καί νά ἀξιολογήσουν τή συνεισφορά τοῦ ἀραβικοῦ πολιτισμοῦ σάν ὀπισθοδρόμηση». Δέν εἶναι καθόλου διαφορετικό τό ὕφος μέ τό ὁποῖο ἡ ἐξουσία, στήν Οὐάσιγκτον καί στή Μόσχα, μετά λύπης της γνωστοποιεῖ ὅτι ἀποσύρει τήν ἐμπιστοσύνη της στή νεολαία. Καί λίγους μῆνες ἀργότερα, τό νέο καθεστώς ἀνταγωνίζεται τόν Μπέν Μπέλα στή γελοιωδέστερη ἐκδήλωση τοῦ ἰσλαμισμοῦ του: τήν ἀπαγόρευση τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν.

Ἡ τωρινή ἀντιπολίτευση στή μπουμεντιενιστική δικτατορία εἶναι διπλῆ: ἀπό τή μιά μεριά, οἱ ἐργαζόμενοι πού ἀμύνονται στίς ἐπιχειρήσεις (αὐτοδιαχειριζόμενες ἤ μή) ἀποτελοῦν τήν πραγματική ἀμφισβήτηση πού ἐνυπάρχει στή δυναμική τῶν γεγονότων. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, οἱ ἀριστεριστές τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Μετώπου προσπαθοῦν νά ἀνασυγκροτήσουν ἕναν ἐπαναστατικό μηχανισμό. Ἡ πρώτη ἀπόπειρα τῆς Ὀργάνωσης Λαϊκῆς Ἀντίστασης, πού διευθύνεται ἀπό τόν Ζαχουάν καί ὑποστηρίζεται ἀπό τούς γάλλους σταλινικούς, ἐκδηλώθηκε μόνο ἕξι ἑβδομάδες ἀργότερα, μέ μία κούφια διακήρυξη ἀπ' ὅπου ἀπουσίαζαν ἐξίσου ἡ ἀνάλυση τῆς τωρινῆς ἐξουσίας καί τά μέσα ἐναντίωσης σ' αὐτήν. Ἡ δεύτερη ἔκκλησή της ἀπευθύνθηκε στήν ἀλγερινή ἀστυνομία, τῆς ὁποίας προεξοφλοῦσαν τήν ἐπαναστατική ὑποστήριξη. Ὁ ὑπολογισμός ἦταν λαθεμένος, ἐφόσον πρίν τελειώσει ὁ Σεπτέμβριος αὐτή ἡ ἀστυνομία εἶχε συλλάβει τόν Ζαχουάν καί εἶχε ἐξαρθρώσει τό πρῶτο παράνομο δίκτυό του (ὁ Χάρμπι εἶχε ἤδη συλληφθεῖ τόν Αὔγουστο). Ἡ Ὀργάνωση Λαϊκῆς Ἀντίστασης συνεχίζει τή δραστηριότητά της, συγκεντρώνοντας συνεισφορές τῶν ἀλγερινῶν ἐργατῶν τῆς Γαλλίας «γιά τόν Μπέν Μπέλα» καί αποκτώντας τήν ὑποστήριξη τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς φοιτικῆς ἡγεσίας. Ἡ μελλοντική συνάντηση τοῦ παράνομου ἤ ἐξόριστου μηχανισμοῦ μέ τόν ἀγώνα τῶν ἀλγερινῶν ἐργαζομένων, χάρη σέ μία ἐπερχόμενη οἰκονομικοπολιτική κρίση στήν Ἀλγερία, εἶναι ὁ σκοπός αὐτοῦ τοῦ μηχανισμοῦ. Στά πλαίσια αὐτῆς τῆς λενινιστικῆς προοπτικῆς, θά παρουσιαστεῖ, μέ τή σημαία τοῦ Μπέν Μπέλα ἤ χωρίς αὐτήν, σάν ἐφεδρική λύση ἀπέναντι στή μπουμεντιενιστική ἐξουσία.

Τί θά ἐμποδίσει ὅμως τή συγκρότηση ἑνός μηχανισμοῦ μπολσεβίκικου τύπου, τόν ὁποῖο ἐπιζητοῦν τόσα στελέχη; Ὁ χρόνος πού πέρασε ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Λένιν — ἡ ἀποτυχία τοῦ Λένιν —, ἡ ἀδιάκοπη καί ὁλοφάνερη ἀποσύνθεση τοῦ λενινισμοῦ, πού ἐκφράζεται ἄμεσα στό γεγονός ὅτι οἱ ἀριστεριστές αὐτοί ἀλληλοαναμιγνύονται καί ἀλληλοκαταπολεμοῦνται μέσα ἀπό κάθε εἴδους τάσεις: χρουτσεφομπρεζνιεφικοί, κινεζόφιλοι, ὑποτολιατικοί, σταλινικοί καθαροί ἤ ντεμί, ὅλες οἱ τροτσκιστικές απο-

χρώσεις κτλ. Όλα θά άρνηθοῦν, καί θά εἶναι ὑποχρεωμένοι νά ἀρνοῦνται, νά ἀποφανθοῦν ξεκάθαρα σέ σχέση μέ τό θεμελιῶδες πρόβλημα τῆς φύσης τοῦ «σοσιαλισμοῦ» (δηλαδή τῆς ταξικῆς ἐξουσίας) στή Ρωσία καί στήν Κίνα, κι ἑπομένως καί στήν Ἀλγερία. Αὐτό πού ἀποτελεῖ τήν κυριότερη ἀδυναμία τους στή διάρκεια τοῦ ἀγώνα γιά τήν ἐξουσία, εἶναι καί ἡ κυριότερη ἐγγύηση τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ τους ρόλου ἄν ἀνέβουν στήν ἐξουσία. Οἱ ἀριστεριστές αὐτοί θά παρουσιαστοῦν σάν συνέχιση τῆς προσωποποιημένης πολιτικῆς σύγχυσης τῆς προηγούμενης περιόδου, ἐνῶ ἡ πραγματική ταξική πάλη στήν Ἀλγερία ἔχει τώρα ρίξει τήν αὐλαία αὐτῆς τῆς περιόδου. Οἱ ἀμφιβολίες τους γιά τόν Μπέν Μπέλα ἦταν ἀναπόσπαστα δεμένες μέ τίς ἀμφιβολίες τους γιά τόν κόσμο (γιά τόν σοσιαλισμό), καί ἐξακολουθοῦν νά ὑπάρχουν μετά τόν Μπέν Μπέλα. Δέν λένε ὅλα ὅσα ξέρουν, καί δέν ξέρουν ὅλα ὅσα λένε. Ἡ κοινωνική τους βάση *καί ἡ κοινωνική τους προοπτική*, εἶναι αὐτός ὁ γραφειοκρατικός τομέας πού χάνει ἀπό τήν ἀλλαγή τῶν πιάτων τῆς ἐξουσίας καί πού θέλει νά ξαναχάτσει στήν καρέκλα του. Βλέποντας ὅτι δέν ἔχουν πιά καμιά ἐλπίδα νά ἐλέγξουν τήν ἐξουσία, στρέφονται πρός τόν λαό γιά νά ἐλέγξουν τήν ἀντιπολίτευσή του. Οἱ νοσταλγικοί ἤ ὀνειροπόλοι γραφειοκράτες θέλουν νά ἀντιτάξουν στόν Μπουμεντιέν τόν «λαό», ἐνῶ ὁ Μπουμεντιέν ἔχει ἤδη δείξει στίς μάζες τήν πραγματική ἀντίθεση τοῦ κρατικοῦ γραφειοκράτη καί τοῦ ἐργαζομένου. Ἀλλά ἡ χειρότερη ἀθλιότητα τοῦ μπολσεβικισμοῦ τους εἶναι αὐτή ἡ ἐντυπωσιακή διαφορά: τό μπολσεβίκικο κόμμα δέν ἤξερε τί εἴδους γραφειοκρατική ἐξουσία ἐπρόκειτο νά ἐγκαθιδρύσει, ἐνῶ αὐτοί ἤδη μπόρεσαν νά δοῦν, στόν κόσμο καί στή χώρα τους, τή γραφειοκρατική ἐξουσία τῆς ὁποίας θέλουν τήν *παλινόρθωση*, σέ περισσότερο ἤ λιγότερο ἐκκαθαρισμένη παραλλαγή. Οἱ μάζες, ἄν πάρουν τόν λόγο, δέν θά διαλέξουν αὐτή τήν ἐπιδιορθωμένη γραφειοκρατία, τῆς ὁποίας ἤδη ἔχουν γνωρίσει τήν οὐσία. Οἱ ἀλγερινοί διανοούμενοι πού δέν τάσσονται στό πλευρό τοῦ καθεστῶτος ἔχουν ἀκόμα τή δυνατότητα ἐκλογῆς μεταξύ τῆς συμμετοχῆς σ' αὐτό τόν μηχανισμό καί τῆς ἀνακάλυψης μιᾶς ἄμεσης σύνδεσης μέ τό αὐτόνομο κίνημα τῶν μαζῶν. Ἀλλά ὅλο τό βάρος τῆς ἀλγερινῆς μικροαστικῆς τάξης (ἔμποροι, κατώτεροι δημόσιοι ὑπάλληλοι κτλ.), ὅπως εἶναι φυσικό, θά μπεῖ στήν πλάστιγγα πρός ὄφελος τῆς νέας τεχνοκρατικο - στρατιωτικῆς γραφειοκρατίας μᾶλλον παρά τῶν ἀριστεριστῶν γραφειοκρατῶν.

Ὁ μόνος δρόμος τοῦ σοσιαλισμοῦ, στήν Ἀλγερία ὅπως καί παντοῦ ἀλλοῦ, περνάει ἀπό ἕνα «ἐπιθετικό καί ἀμυντικό σύμφωνο μέ τήν ἀλήθεια», σύμφωνα μέ τά λόγια ἑνός οὔγγρου διανοούμενου τοῦ 1956. Τό «Μήνυμα πρός τούς ἐπαναστάτες» τῆς I.S., ὁπουδήποτε μπόρεσε νά διαβαστεῖ στήν Ἀλγερία, ἔγινε κατανοητό. Ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν ἔμπρακτες ἐπαναστατικές συνθῆκες, καμιά θεωρία δέν εἶναι πολύ δύσκολη. Ἕνας αὐτόπτης μάρτυρας τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ, ὁ Βιλιέ ντέ λ' Ἴλ - Ἀντάμ, σημειώνε: «Γιά πρώτη φορά ἀκοῦς τούς ἐργάτες νά ἀνταλλάσσουν γνῶμες γιά προβλήματα πού μέχρι τώρα εἶχαν ἀπασχολήσει μόνο τούς φιλοσόφους». Ἡ πραγμάτωση τῆς φιλοσοφίας, ἡ κριτική καί ἡ ἐλεύθερη ἀναδημιουρ-

γία δλων τῶν ἀξιῶν καί συμπεριφορῶν πού ἐπιβάλλονται ἀπό τήν ἀλλοτριωμένη κοινωνική ζωή, νά ποιό είναι τό μάξιμουμ πρόγραμμα τῆς γ ε ν ι κ ε υ μ έ ν η ς αὐ τ ο δ ι ε ύ θ υ ν σ η ς. 'Αντίθετα, δρισμένα στελέχη τοῦ ἀριστεριστικοῦ μηχανισμοῦ μᾶς λένε ὅτι οἱ θέσεις αὐτές εἶναι σωστές, ἀλλά δέν μποροῦμε ἀκόμα νά τά ποῦμε ὅλα στίς μάζες. "Οσοι σκέφτονται μέ μιά τέτοια προοπτική δέν βλέπουν ποτέ νά ἔρχεται αὐτός ὁ καιρός, καί στήν πραγματικότητα ἐργάζονται γιά νά μήν ἔρθει ποτέ. Πρέπει νά ποῦμε στίς μάζες τ ί κ ά ν ο υ ν. Οἱ εἰδικευμένοι στοχαστές τῆς ἐπανάστασης εἶναι οἱ εἰδικοί τῆς ψευδοῦς συνείδησής της, αὐτοί πού ἀντιλαμβάνονται ἐκ τῶν ὑστέρων ὅτι ἔκαναν κάτι τελείως διαφορετικό ἀπ' αὐτό πού πίστευαν πώς κάνουν. Τό πρόβλημα αὐτό γίνεται ἀκόμα ὀξύτερο στή συγκεκριμένη περίπτωση ἐξαιτίας τῶν δυσκολιῶν πού χαρακτηρίζουν τίς ὑπανάπτυκτες χῶρες καί τῆς μόνιμης ἀδυναμίας τῆς θεωρίας στό ἀλγερινό κίνημα. Πάντως, ἡ καθαυτό γραφειοκρατική μερίδα εἶναι ἀριθμητικά ἀσήμαντη στά πλαίσια τῆς τωρινῆς ἀντιπολίτευσης, ἀλλά μέ τήν ἴδια της τήν ὕπαρξη σάν «ἐπαγγελματική ἡγεσία» ἀποτελεῖ μιά μ ο ρ φ ή πού τό βάρος της ἐπιβάλλεται καί καθορίζει τό περιεχόμενο. Ἡ πολιτική ἀλλοτρίωση πάντα συνδέεται μέ τό κράτος. Ἡ αὐτοδιαχείριση δέν ἔχει τίποτα νά περιμένει ἀπό τούς ν ε κ ρ α ν α σ τ η μ έ ν ο υ ς μ π ο λ σ ε β ί κ ο υ ς.

Ἡ αὐτοδιαχείριση πρέπει νά εἶναι ταυτόχρονα τό μέσο καί ὁ σκοπός τοῦ τωρινοῦ ἀγώνα. Δέν ἀποτελεῖ μόνο τό ἀντικείμενο τοῦ ἀγώνα, ἀλλά καί τήν ἐπαρκῆ μορφή του. Εἶναι τό ἴδιο της τό ἐργαλεῖο. Εἶναι γιά τόν ἑαυτό της τό ὑλικό πού κατεργάζεται καί ἡ ἴδια της ἡ προϋπόθεση. Πρέπει νά ἀναγνωρίσει πλήρως τήν ἴδια της τήν ἀλήθεια. Ἡ κρατική ἐξουσία διατυπώνει τό ἀντιφατικό καί γελοῖο σχέδιο τῆς «ἀναδιοργάνωσης τῆς αὐτοδιαχείρισης»· στήν πραγματικότητα, εἶναι ἡ αὐτοδιαχείριση πού πρέπει νά ὀ ρ γ α ν ω θ ε ῖ σ έ ἐ ξ ο υ σ ί α ἤ νά ἐξαφανιστεῖ.

Ἡ αὐτοδιαχείριση εἶναι ἡ πιό σύγχρονη, ἡ πιό σημαντική τάση πού ἐμφανίστηκε στόν ἀγώνα τοῦ ἀλγερινοῦ κινήματος, καί ἀποτελεῖ ἐπίσης μέσα στά πλαίσιά του αὐτό πού εἶναι λιγότερο στενά ἀλγερινό. Τό περιεχόμενό της εἶναι καθολικό. 'Αντίθετα ἀπό τή γ ι ο υ γ κ ο σ λ α β ι κ ή κ α ρ ι κ α τ ο ύ ρ α πού θέλει νά μιμηθεῖ ὁ Μπουμεντιέν καί πού δέν εἶναι παρά ἕνα μισοαποκεντρωμένο ἐργαλεῖο τοῦ κρατικοῦ ἐλέγχου (ὅπως ὁμολογεῖ κατά λέξη ὁ Μπουμεντιέν στή «Μόντ» τῆς 10-11-65, «πρέπει νά ἀποκεντρώσουμε τίς αὐτοδιαχειριζόμενες ἐπιχειρήσεις γιά νά τίς ἐλέγξουμε καλύτερα»), ἕνα κατώτερο κλιμάκιο τῆς κεντρικῆς διοίκησης· ἀντίθετα ἀπό τήν προυντονική «ἀλληλοβοήθεια» τοῦ 1848 πού ἐπιζήτησε νά ὀργανωθεῖ στίς παρυφές τῆς ἰδιωτικῆς ἰδιοκτησίας, ἡ πραγματική, ἡ ἐπαναστατική αὐτοδιαχείριση δέν μπορεῖ νά κατακτηθεῖ παρά μόνο μέ τήν ἔνοπλη κατάργηση τῶν ὑπαρχόντων τίτλων ἰδιοκτησίας. Ἡ ἀποτυχία της στό Τορίνο τό 1920 ἀποτέλεσε τό προανάκρουσμα τῆς ἔνοπλης κυριαρχίας τοῦ φασισμοῦ. Οἱ βάσεις τῆς αὐτοδιαχειριζόμενης παραγωγῆς στήν 'Αλγερία δημιουργήθηκαν αὐθόρμητα ὅπως στήν Ἱσπανία τοῦ 1936, ὅπως στό Παρίσι τό 1871 στά ἐργαστήρια πού ἐγκατέλειψαν οἱ βερ-

σαγιέζοι — ἐκεῖ ὅπου οἱ ἰδιοκτῆτες ὑποχρεώθηκαν νά φύγουν μετά τήν πολιτική τους ἧττα: στίς ἀ δ έ σ π ο τ ε ς π ε ρ ι ο υ σ ί ε ς. Πρόκειται γιά τά κενά τῆς ἰδιοκτησίας καί τῆς καταπίεσης, γιά τήν Κυριακή τῆς ἀλλοτριωμένης ζωῆς.

Ἡ αὐτοδιαχείριση αὐτή, ἀπό μόνο τό γεγονός ὅτι ὑπάρχει, ἀπειλεῖ κάθε ἱεραρχική ὀργάνωση τῆς κοινωνίας. Εἶναι ὑποχρεωμένη νά καταστρέψει κάθε ἐξωτερικό ἔλεγχο, γιατί ὅλες οἱ ἐξωτερικές δυνάμεις ἐλέγχου δέν θά συνάψουν ποτέ εἰρήνη μαζί της σάν ζωντανή πραγματικότητα, ἀλλά στήν καλύτερη περίπτωση μέ τό ὄνομά της, μέ τό ταριχευμένο πτῶμα της. Ὅπου ὑπάρχει αὐτοδιαχείριση, δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει οὔτε στρατός, οὔτε ἀστυνομία, οὔτε κράτος.

Ἡ γενικευμένη αὐτοδιαχείριση, «ἐξαπλωμένη σ' ὅλη τήν παραγωγή καί σ' ὅλες τίς ὄψεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς», εἶναι τό τέλος τῆς ἀνεργίας γιά δύο ἑκατομμύρια ἀλγερινούς, ἀλλά εἶναι ἐπίσης τό τέλος τῆς παλιᾶς κοινωνίας ἀπ' ὅλες της τίς ἀπόψεις, ἡ κατάργηση κάθε πνευματικῆς καί ὑλικῆς σκλαβιᾶς, καθώς καί ἡ κατάργηση τῶν ἀφεντικῶν της. Τό τωρινό προσχέδιο αὐτοδιαχείρισης μπορεῖ νά ἐλέγχεται ἀπό τά πάνω μόνο ἐπειδή δέχεται νά ἀποκλείει ἀπό τά κάτω τά πολυαριθμότερα στρώματα τῶν ἐργαζομένων πού δέν συμμετέχουν σ' αὐτήν καί τούς ἀνέργους· καί ἐπειδή μέσα στίς ἴδιες τίς ἐπιχειρήσεις της ἀνέχεται τόν σχηματισμό κυρίαρχων στρωμάτων «διευθυντῶν» ἤ ἐπαγγελματιῶν τῆς διαχείρισης, πού προέρχονται ἀπό τή βάση ἤ εἶναι ἀπεσταλμένοι τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Οἱ διευθυντές εἶναι τό κρατικό μίασμα. Μέσα σ' ἐκεῖνο πού τείνει νά ἀρνηθεῖ τό κράτος, ἀποτελοῦν ἕνα συμβιβασμό· ἀλλά ὁ καιρός τῶν συμβιβασμῶν πέρασε, τόσο γιά τήν κρατική ἐξουσία ὅσο καί γιά τήν πραγματική ἐξουσία τῶν ἀλγερινῶν ἐργαζομένων.

Ἡ ριζική αὐτοδιαχείριση, ἡ μόνη πού μπορεῖ νά διαρκέσει καί νά νικήσει, ἀρνεῖται κάθε ἱεραρχία μέσα της καί ἔξω της· ἐπίσης ἀπορρίπτει μέ τήν πρακτική της κ ά θ ε ἱ ε ρ α ρ χ ι κ ό δ ι α χ ω ρ ι σ μ ό τ ῶ ν γ υ ν α ι κ ῶ ν (διαχωρισμός δουλοκτητικός, πού γίνεται απερίφραστα ἀποδεκτός στή θεωρία τοῦ Προυντόν ὅσο καί στήν καθυστερημένη πραγματικότητα τῆς ἰσλαμικῆς Ἀλγερίας). Οἱ ἐπιτροπές διαχείρισης, ὅπως καί ὅλοι οἱ ἐκπρόσωποι στίς ὁμοσπονδίες τῶν αὐτοδιαχειριζόμενων ἐπιχειρήσεων, πρέπει νά εἶναι ἀνακλητές ἀνά πᾶσα στιγμή ἀπό τή βάση — μιά βάση πού φυσικά θά συμπεριλαμβάνει τό σύνολο τῶν ἐργαζομένων, χωρίς διάκριση μεταξύ μόνιμων καί ἐποχιακῶν.

Τό μοναδικό πρόγραμμα τῶν ἀλγερινῶν σοσιαλιστικῶν στοιχείων εἶναι ἡ ὑπεράσπιση τοῦ αὐτοδιαχειριζόμενου τομέα, ὄχι μόνο ὅπως εἶναι ἀλλά καί ὅπως πρέπει νά γίνει. Ἡ ὑπεράσπιση αὐτή πρέπει νά ἀντιτάξει στήν ἐκκαθάριση πού κάνει ἡ ἐξουσία μία ἄλλη ἐκκαθάριση τῆς αὐτοδιαχείρισης: τήν ἐκκαθάριση ἀπό τή βάση της, ἐνάντια σέ ὅ,τι τήν ἀρνεῖται ἀπό τά μέσα. Μόνο ἀπό τή διατηρημένη καί ριζοσπαστικοποιημένη αὐτοδιαχείριση μπορεῖ νά ξεκινήσει μία ἐπαναστατική ἔφοδος ἐνάντια στό ὑπάρχον καθεστώς. Μέσα ἀπό τήν προώθηση τοῦ ποσοτικά καί ποιοτικά διευρυμένου προγράμματος τῆς αὐτοδιαχείρισης τῶν ἐργαζομένων, θά

ζητηθεῖ ἀπ' ὅλους τούς ἐργαζομένους νά πάρουν ἄμεσα στά χέρια τους τήν ὑπόθεση τῆς αὐτοδιαχείρισης σάν δική τους ὑπόθεση. Ἀπαιτώντας ὄχι μόνο τήν ὑπεράσπιση ἀλλά καί τήν ἐπέκταση τῆς αὐτοδιαχείρισης, τ ἡ δ ι ά λ υ σ η κ ά θ ε ε ἰ δ ι κ ε υ μ έ ν η ς δ ρ α σ τ η ρ ι ό τ η τ α ς π ο ύ δ έ ν σ υ μ π ε ρ ι λ α μ β ά ν ε τ α ι σ τ ή ν α ὐ τ ο δ ι α χ ε ί ρ ι σ η, οἱ ἀλγερινοί ἐπαναστάτες μποροῦν νά δείξουν ὅτι αὐτή ἡ ὑπεράσπιση δέν εἶναι ὑπόθεση μόνο τῶν ἐργαζομένων τοῦ π ρ ο σ ω ρ ι ν ά α ὐ τ ο δ ι α χ ε ι ρ ι ζ ό μ ε ν ο υ τομέα, ἀλλά ὅλων τῶν ἐργαζομένων, σάν μοναδικός τρόπος ὁριστικῆς ἀπελευθέρωσης. Ἔτσι θά δείξουν ὅτι ἀγωνίζονται γιά μιά γενική ἀπελευθέρωση καί ὄχι γιά τή δική τους μελλοντική κυριαρχία σάν εἰδικοί τῆς ἐπανάστασης· ὅτι ἡ νίκη τῆς «παράταξής τους» θά πρέπει νά εἶναι καί τό τέλος της σάν παράταξης.

Σάν πρῶτο βῆμα πρέπει νά ἀντιμετωπιστεῖ ἡ δυνατότητα σύνδεσης τῶν ἐκπροσώπων τῆς αὐτοδιαχείρισης, ἀναμεταξύ τους καί μέ ἐπιτροπές ἐπιχειρήσεων πού θά προετοιμάσουν τήν αὐτοδιαχείριση στόν ἰδιωτικό καί τόν κρατικό τομέα· θά πρέπει νά μεταδοθοῦν καί νά δημοσιευτοῦν ὅλες οἱ πληροφορίες γιά τούς ἀγῶνες τῶν ἐργαζομένων καί γιά τίς μορφές αὐτόνομης ὀργάνωσης πού ἐμφανίζονται στά πλαίσιά τους, καί οἱ μορφές αὐτές νά ἐπεκταθοῦν καί νά γενικευθοῦν σάν μοναδικός δρόμος ριζικῆς ἀμφισβήτησης. Ταυτόχρονα, μέσα ἀπό τίς ἴδιες παράνομες συνδέσεις καί ἐκδόσεις, θά πρέπει νά ἀναπτυχθεῖ ἡ θεωρία τῆς αὐτοδιαχείρισης καί τῶν ἀπαιτήσεών της, στόν ἴδιο τόν αὐτοδιαχειριζόμενο τομέα ὅσο καί μπροστά στίς μάζες, τῆς Ἀλγερίας καί ὁλόκληρου τοῦ κόσμου. Ἡ αὐτοδιαχείριση πρέπει νά γίνει ἡ μοναδική λύση τῶν μυστηρίων τῆς ἐξουσίας στήν Ἀλγερία, καί ν ά ξ έ ρ ε ι ὅ τ ι ε ἶ ν α ι α ὐ τ ή ἡ λ ύ σ η.

(«INTERNATIONALE SITUATIONNISTE» No. 10, Μάρτιος 1966).

Σ υ μ π λ η ρ ω μ α τ ι κ ό σ η μ ε ί ω μ α («I.S.» No. 11, Ὀκτώβριος 1967): Στήν Ἀλγερία ὁ Μπουμεντιέν ἀπέδειξε, δυστυχῶς, τήν ὀρθότητα τῶν θέσεών μας γιά τό καθεστώς του. Ἡ αὐτοδιαχείριση εἶναι νεκρή. Δέν ἀμφιβάλλουμε ὅτι θά τήν ξαναδοῦμε, καί μέ αὐθεντικότερη μορφή. Ἀλλά πρός τό παρόν δέν μπόρεσε νά συγκροτηθεῖ κανένα ἐπαναστατικό δίκτυο θεμελιωμένο στήν ἐπιθετική ἀντίσταση τῆς αὐτοδιαχειριζόμενης βάσης· καί οἱ ἴδιες μας οἱ ἄμεσες προσπάθειες πρός αὐτή τήν κατεύθυνση εἶχαν τεράστιες ἀνεπάρκειες.

Μετάφραση: Θέμης Μιχαήλ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ & ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ

Μιά ἀναρχική κριτική τοῦ MPLA στήν 'Αγκόλα

Εἰσαγωγή

Πρόθεσή μου εἶναι νά ἐξετάσω σ' αὐτή τήν μπροσούρα τήν ἀνάπτυξη τοῦ MPLA (Λαϊκό Κίνημα γιά τήν 'Απελευθέρωση τῆς 'Αγκόλα), τοῦ πιό «ἀριστεροῦ» ἀπό τά τρία μεγαλύτερα ἐθνικοαπελευθερωτικά κινήματα πού δημιουργήθηκαν στήν 'Αγκόλα στήν περίοδο τῆς ἀποικιοκρατίας, καί τοῦ κινήματος πού τελικά κατάφερε νά ἑδραιωθεῖ σάν κυβέρνηση τῆς «ἀνεξάρτητης» 'Αγκόλα. Ἔκανα αὐτή τήν περιπτωσιολογική μελέτη ἑνός ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος, γιατί ἐνδιαφέρομαι γιά τό εὐρύτερο ζήτημα τοῦ ἀντι-ἰμπεριαλιστικοῦ ἀγώνα, καί γιά ν' ἀναπτύξω μιάν ἐλευθεριακήν προοπτική αὐτοῦ. Μελετώντας τίς ἰδεολογικές ρίζες τοῦ MPLA, καί τήν ἐπίδραση αὐτῶν τῶν ριζῶν πάνω στίς τακτικές τοῦ κινήματος καί τήν ὀργανωτική του δομή, ἐλπίζω νά ξεκαθαρίσω ὁρισμένα βασικά χαρακτηριστικά τοῦ ὅλου ζητήματος τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης στόν «Τρίτο Κόσμο».

Δέν πιστεύω στή δυνατότητα μιᾶς «ἀντικειμενικῆς» ἤ ἀμερόληπτης κοινωνικῆς ἀνάλυσης: μιά τέτοια ἰδέα εἶναι ἀπό μόνη της προϊόν καί ἰδεολογικό στήριγμα τοῦ φιλελεύθερου στάτους κβό. Κάθε κοινωνική ἀνάλυση εἶναι, ἀναγκαστικά, προκατειλημμένη, κι αὐτό μπορεῖ νά εἶναι ἐποικοδομητικό καί τονωτικό στό μέτρο πού ὁ γράφων ξεκαθαρίζει τή φύση τῶν συμπαθειῶν του)της. Στήν περίπτωσή μου, γράφω σάν ἀναρχικός πού, ἐνῶ βλέπει μέ συμπάθεια τούς ἀντι - ἰμπεριαλιστικούς ἀγῶνες στόν Τρίτο Κόσμο, αἰσθάνεται ὅτι ὁ ἐξουσιαστικός χαρακτήρας πολλῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν κινημάτων θά 'πρεπε ν' ἀποτελέσει γιά μᾶς ἐρέθισμα γιά στοχασμό.

Ἡ μπροσούρα χωρίζεται σέ τρία μέρη. Στό πρῶτο, ἐκτίθεται καί σχολιάζεται ἡ πορεία τῆς ἱστορικῆς ἀνάπτυξης τοῦ MPLA, λίγο - πολύ χρονολογικά. Τό δεύτερο μέρος ἐπιχειρεῖ νά πετύχει μιάν ἀναλυτική κατανόηση αὐτῆς τῆς ἀνάπτυξης, προσπαθεῖ νά βρεῖ μιά λογική πίσω ἀπό τήν ἁπλή, ἄτυπη διαδοχή τῶν γεγονότων. Αὐτή ἡ ἀπόπειρα ρίχνει τό βάρος της σέ ὁρισμένες αὐθαίρετες ὑποθέσεις καί ἀντιφάσεις πού ἦταν ἀπ' τήν ἀρχή ἔκδηλες στήν ἰδεολογία, στίς τακτικές καί στήν ὀργανωτική δομή τοῦ MPLA. Τέλος, στό τρίτο μέρος ἐπιχειρῶ νά προτείνω ὁρισμένες ἰδέες γιά μιάν ἐλευθεριακή προοπτική τοῦ ἀντι - ἰμπεριαλιστικοῦ ἀγώνα.

Συνακόλουθα, ρίχνω τό βάρος στήν ἐσωτερική δυναμική τῆς ἀνάπτυξης τοῦ

κινήματος· στό βαθμό αὐτό, τοῦτο τό κείμενο δέν εἶναι μιά ὁλοκληρωμένη ἤ σφαιρική μελέτη. Μοῦ ὑποδείχθηκε ὅτι θά 'πρεπε νά συζητήσω τήν οἰκονομία τῆς 'Αγκόλα καί τή θέση της στό ἱμπεριαλιστικό πλέγμα, ἤ νά συγκεντρώσω τήν προσοχή μου στό MPLA σάν πιόνι στίς ἀντιζηλίες τῶν ἱμπεριαλιστικῶν ὑπερδυνάμεων. Αὐτά τά θέματα εἶναι ἐνδιαφέροντα καί κρίσιμα ἄν αὐτό πού ἐπιδιώκεται εἶναι μιά «πλήρης» κατανόηση τῆς κατάστασης. Προτίμησα ὅμως νά συγκεντρώσω τήν προσοχή μου πάνω στό ἴδιο τό ἐθνικοαπελευθερωτικό κίνημα, ἐπειδή λέγεται τόσο συχνά ὅτι ὁ μόνος τρόπος πού μποροῦμε νά ὑποστηρίξουμε τούς ἀντι - ἱμπεριαλιστικούς ἀγῶνες εἶναι νά ὑποστηρίξουμε αὐτά τά κινήματα. 'Αλλά αὐτά εἶναι κάτι τόσο μακρινό, πού μᾶς προσφέρουν συχνά τήν πολυτέλεια νά μήν τούς κάνουμε καμιά κριτική. Οἱ συμπάθειές μας, ὅμως, θά 'πρεπε νά στρέφονται πρός τίς πλατειές μάζες τοῦ ὑπανάπτυκτου κόσμου πού ὑποφέρουν, καί ὄχι, σέ κάποιο πολιτικό κίνημα. Μερικά κινήματα ξεπηδοῦν ἀπό τίς μάζες καί ἐνσαρκώνουν σταθερά τούς πόθους τους, ἐνῶ ἄλλα δημιουργοῦνται καί διατηροῦνται ἀπό ἐλίτ. Σέ ποιά κατηγορία ἐντάσσεται τό MPLA;

Ἱστορία τοῦ κινήματος

Χώρισα τήν ἱστορία τοῦ MPLA, ἀπ' τήν ἵδρυσή του στά 1956 ὥς τό τέλος τοῦ ἐμφύλιου πόλεμου στήν 'Αγκόλα στά 1976, σέ τρεῖς περιόδους: ἡ πρώτη, εἶναι μιά περίοδος «πρώιμης ἀγωνιστικότητας», ἡ δεύτερη, μιά περίοδος «ἐξορίας», ἡ τρίτη, μιά περίοδος «ἔνοπλης πάλης». Θά δοῦμε, ὡστόσο, ὅτι ὁρισμένα θέματα ἐμφανίζονται συνέχεια σ' ὅλη τή διάρκεια αὐτῆς τῆς 20ετίας.

Πρώιμη περίοδος

Ἡ Πορτογαλική ἀποικιοκρατία διέφερε σημαντικά ἀπό τήν 'Αγγλική της παραλλαγή, στό θέμα τῆς στάσης της ἀπέναντι στούς ἰθαγενεῖς πληθυσμούς: ἦταν πιό καταπιεστική καί συνάμα πιό φωτισμένη. Ἔτσι, στήν 'Αγκόλα, οἱ παραδοσιακές 'Αφρικανικές κοινότητες καταστρέφονται προοδευτικά ἀπ' τή δεκαετία τοῦ 1930 καί μετά, κι ὁ 'Αφρικανικός πληθυσμός συρρέει μαζικά στίς πόλεις. Περισσότερο ἀπό τό 1) 3 τοῦ 'Αφρικανικοῦ πληθυσμοῦ ὁδηγήθηκε μέ τή βία στή ζωή τῶν πόλεων μ' αὐτό τόν τρόπο, κι οἱ περισσότεροι κάτοικοι ζοῦσαν σέ ἀπαίσιους συνοικισμούς. Στό μεταξύ, οἱ Βρεταννοί διατηροῦσαν τήν εἰρήνη (καί τά κέρδη τους) μέσω τῆς πιό ἀνθρώπινης, ἴσως, πολιτικῆς τῆς «Ἔμμεσης Διακυβέρνησης». 'Απ' τήν ἄλλη μεριά ὅμως, ἡ Πορτογαλλική 'Αφρική ἦταν ἀπαλλαγμένη ἀπ' τό στίγμα τοῦ πατερναλιστικοῦ ρατσισμοῦ καί τοῦ ἐμβρυονικοῦ APARTHEID πού ἐπικρατοῦσε στίς Βρεταννικές κτήσεις. Μικτοί γάμοι ἀνάμεσα σέ Πορτογάλους ἄποικους καί 'Αφρικανούς ἔδωσαν ἕναν ἀξιόλογο πληθυσμό μιγάδων, κύρια στά ἀστικά κέντρα. Οἱ μιγάδες κι ὁρισμένοι μαῦροι βρίσκονταν σέ ἀρκετά εὐνοϊκή θέση, ὥστε νά καταλάβουν ἀνώτερες

θέσεις στήν ἀποικιακή διοίκηση, στήν ἀκαδημία ἤ στά ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα. Θά πρέπει νά ὑπογραμμιστεῖ ὅτι ἐνῶ αὐτοί ἀποτελοῦσαν μιά πολύ μικρή τάξη, ἀναφέρονταν σάν ἡ τάξη τῶν ASSIMILADO*.

Ἡ αὔξηση τῶν λευκῶν ἄποικων ἀπό τήν Πορτογαλία δημιούργησε μιάν αὐξανόμενη ἔνταση στίς φυλετικές σχέσεις ἀπό τά 1945 καί μετά, κι ἔτσι οἱ μαῦροι δυσκολεύονταν ὁλοένα καί περισσότερο νά βροῦν δουλειά, κύρια στήν Λουάντα, ὅπου οἱ λευκοί προτιμοῦνταν πιά σ' ὅλες τίς δουλειές. Ὁ πληθυσμός τῆς Λουάντα αὐξάνονταν γοργά καί σταθερά στίς δεκαετίες τοῦ '50 καί τοῦ '60, τόσο ἐξαιτίας τῆς μετανάστευσης λευκῶν ἀπό τήν Πορτογαλία, ὅσο καί ἐξαιτίας τῆς συνεχιζόμενης μετανάστευσης τῶν μαύρων ἀπό τήν ἐνδοχώρα.

Ἦταν στά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ '50, πού αὐτές οἱ πιέσεις ἄρχισαν νά δείχνουν ὅτι εἶχαν φυτευτεῖ οἱ σπόροι τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ κινήματος. Τό Κ.Κ. 'Αγκόλας ἱδρύθηκε στά 1953 καί τό 'Αφρικανικό Κόμμα 'Ενωμένου 'Αγώνα τῆς 'Αγκόλα (PLUA) στίς ἀρχές τοῦ 1956. Αὐτά, μαζί μέ ἄλλες ἀριστερές ὀργανώσεις καί τάσεις, ἑνώθηκαν σέ μιάν ὀργάνωση, τό MPLA, τό Δεκέμβρη τοῦ 1956. Τό νέο κίνημα δέν προσέλκυε μόνον ἄφωρα πολιτικοποιημένα στοιχεῖα, ἀλλά κι ἕνα ρεῦμα πολιτιστικοῦ ἐθνικισμοῦ πού ἐκφραζόταν μ' ὁρισμένες λογοτεχνικές ἐφημερίδες. Τά ἄτομα στά ὁποῖα ὀφείλονταν αὐτή ἡ ἀνάπτυξη ἦταν μαῦροι καί μιγάδες τῶν πόλεων τῆς τάξης τῶν «ἀφομοιωμένων», ριζοσπαστικά μέλη μιᾶς πολύ μικρῆς, προνομιούχας ἐλίτ.

Τά πρῶτα ἔργα τοῦ MPLA ἀφοροῦσαν, κύρια, ἐκπαιδευτικά καί προπαγανδιστικά προγράμματα στούς συνοικισμούς, ὅπου ὁ τεράστιος ἀφρικανικός πληθυσμός τῆς Λουάντα ζοῦσε μέσα στήν πιό ἄθλια μιζέρια. 'Ακόμη καί τότε ἡ ἀστυνομική καταπίεση ἦταν μεγάλη καί οἱ συλλήψεις συχνές, παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως τό MPLA ἀποκτοῦσε γερές ρίζες ἀνάμεσα στίς δυσαρεστημένες μάζες τῶν μαύρων τῶν πόλεων.

Τό πρῶτο ἀπό τά χτυπήματα πού ἔμελλε νά διαταράξουν αὐτή τήν πορεία, δόθηκε στά 1959. Στό γειτονικό Βελγικό Κογκό, ἡ ἀνακήρυξη τῆς ἀνεξαρτησίας συνοδεύτηκε ἀπό ταραχές στήν Λεοπολντβίλ τό Γενάρη, κι αὐτό προκάλεσε διαδηλώσεις συμπαράστασης στή Λουάντα, τίς ἑπόμενες ἑβδομάδες. Πιθανόν τό MPLA νά ἐνθάρρυνε καί νά συμμετεῖχε σ' αὐτές τίς διαδηλώσεις, ἀλλά, ὅπως καί νά 'χε, αὐτές χρησιμοποιήθηκαν ἀπό τίς ἀρχές σάν δικαιολογία γιά νά τσακίσουν τούς ἐκκολαπτόμενους πυρῆνες τῶν ἀγωνιστῶν. Ἔγιναν μαζικές συλλήψεις τόν Μάρτη· ἡ Πορτογαλική ἀεροπορία, μαζί μέ μεγάλες στρατιωτικές ἐνισχύσεις, ἔφτασε τόν 'Απρίλη· ἀκολούθησαν περισσότερες συλλήψεις τόν 'Ιούλη. Σ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ 1959 καί τοῦ 1960, στήνονταν δίκες πού εἶχαν σάν κατάληξη πολύχρονες φυλακίσεις κι ἐκτελέσεις. Ὁ Ντά Κρούζ, ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ κινήματος, παραδέχτηκε ὅτι τό MPLA εἶχε διαλυθεῖ τοῦτο τόν καιρό, «ἦταν

* Σ.τ.Μ. 'Αφομοιωμένων.

σχεδόν ἀνίκανο νά ὑπερβεῖ τά ὅρια τῆς ἀστικῆς (URBAN) του καταγωγῆς»[1].

Τά μέλη πού διέφυγαν τή σύλληψη ἐγκατέλειψαν κρυφά τήν Λουάντα καί κατέφυγαν σέ διάφορα μέρη. Ἕνα μέρος πῆγε πρός τήν μεθοριακή περιοχή Καμπίντα, ἄλλοι πῆγαν ἀνατολικά στήν ὕπαιθρο, κι ἐκεῖ δημιούργησαν θύλακες ἀντίστασης πού ἔμελλε νά κρατήσουν ἀρκετά χρόνια. Ὅμως, οἱ διανοούμενοι ἡγέτες τοῦ κινήματος ἔφυγαν στό ἐξωτερικό, στή Γουινέα - Κόνακρι, χιλιάδες μίλια μακριά. Τό MPLA ἦταν οὐσιαστικά ἀνίσχυρο, στή φυλακή ἤ ἀπομονωμένο ἤ στήν ἐξορία. Ἄν συνέχιζε νά ὑπάρχει στή Λουάντα μετά τά 1960, ἦταν μόνον σάν σκιώδης ὀργάνωση πού ἀπαρτίζονταν ἀπό ἀνώνυμους ἀγωνιστές.

Γι' αὐτό τό λόγο εἶναι δύσκολο νά ἐκτιμήσουμε τί ρόλο ἔπαιξε, ἄν τελικά ἔπαιξε, τό κίνημα στίς ἐξεγέρσεις τοῦ Φλεβάρη 1961. Στίς 4 Φλεβάρη, ἑκατοντάδες Ἀφρικανοί ἐπετέθηκαν στίς φυλακές τῆς Λουάντα, μέ πρόθεση ν' ἀπελευθερώσουν τούς πολιτικούς κρατούμενους. Δέν τά κατάφεραν, ἀλλά ἡ ἀπόπειρα ἐπαναλήφθηκε στίς 10 Φλεβάρη. Μέχρι τότε ὅμως, οἱ ταραχές εἶχαν πάρει τό χαρακτήρα μιᾶς ἄγριας φυλετικῆς ἀναμέτρησης, κι οἱ λευκοί τῆς Λουάντα ἑρμήνευσαν τά γεγονότα σά μιά γενική ἐξέγερση τῶν μαύρων. Συνακόλουθα, οἱ λευκοί πῆγαν στούς συνοικισμούς κι ἄρχισαν νά σφάζουν ἀδιάκριτα τούς κάτοικους, ἐνῶ ἡ ἀστυνομία ἁπλά παρακολουθοῦσε. Πάνω ἀπό 3000 σκοτώθηκαν μόνο στίς 5 Φλεβάρη, ὁ τελικός ἀριθμός τῶν θυμάτων παραμένει ἄγνωστος. Ἀνέρχονταν προφανῶς σέ δεκάδες χιλιάδες.

Τίς ταραχές τῆς Λουάντα ἀκολούθησε μιά ἐξέγερση στά βόρεια τῆς Ἀγκόλα, κι ἐδῶ ἀντιστράφηκαν οἱ φυλετικοί ὅροι. Σφάζονταν ἀδιάκριτα καί ἄγρια οἱ λευκοί ἄποικοι. Αὐτή ἡ ἐξέγερση ὑποκινήθηκε ἀναμφίβολα ἀπό τήν Ἕνωση τῶν Λαῶν τῆς Ἀγκόλα (UPA), μιά πολιτική ὀργάνωση, πού εἶχε ἔρεισμα στή φυλή τῶν Μπακόνγκο, μέ ἐθνικιστικές βλέψεις κι ἕναν ἀρχηγό πού ὀνομάζονταν Χόλντεν Ρομπέρτο. Τελικά, οἱ Πορτογάλοι κατέστειλαν τήν ἐξέγερση στό βορρᾶ, ἀλλά ὁ Χόλντεν Ρομπέρτο καθιερώθηκε σάν ἡ πιό σημαντική προσωπικότητα τῆς ἐθνικιστικῆς πολιτικῆς τῆς Ἀγκόλα.

Στό μεταξύ, οἱ ἡγέτες τοῦ MPLA ἀπ' τή μακρινή Γουϊνέα - Κόνακρι ἰσχυρίζονταν, χωρίς νά γίνονται πιστευτοί, ὅτι ἡ ὀργάνωσή τους ἔπαιξε ὀργανικό ρόλο στήν ἐξέγερση τῆς Λουάντα. Αὐτό εἶναι ἐντελῶς ἀπίθανο. Στά 1961, τό MPLA ἀποτελοῦνταν μόνο ἀπό μερικούς ἐξόριστους διανοούμενους.

Ἐξορία: μάταιη διπλωματία

Τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1961, αὐτοί οἱ ἐξόριστοι ἡγέτες μετακινήθηκαν ἀπ' τή Γουινέα - Κόνακρι στήν Κινσάσα, γιά νά βρίσκονται κοντύτερα στήν Ἀγκόλα καί γιά νά ἐφαρμόσουν μιά νέα πολιτική οἰκοδόμησης ἑνός με-

τύπου όλων τών αντι - ιμπεριαλιστικών δυνάμεων. Αυτή ή έμφαση στήν ανάγκη γιά ένότητα υιοθετήθηκε έπίσημα από τό MPLA από τήν ίδρυσή του: τό ίδρυτικό του μανιφέστο μιλοῦσε γιά ἕνα πλατύ μέτωπο «ανεξάρτητα από πολιτικές, κοινωνικές, θρησκευτικές καί φιλοσοφικές απόψεις»2. Αργότερα, από τό Κόναχρι, ό Ντά Κρούζ είχε διακηρύξει τήν μεγαλόπνοη πρόθεση νά διαπραγματευθεῖ μ' ὅλες τίς ἄλλες έθνικιστικές όργανώσεις καί νά δημιουργήσει έναν απελευθερωτικό στρατό μέ βάση τό 'Αλγερινό πρότυπο.

Τώρα, συνέχιζε αυτές τίς προσπάθειες ἀπ' τήν Κινσάσα. Γιά πρακτικούς λόγους, έπρεπε νά προσεταιριστεῖ τόν Χόλντεν Ρομπέρτο, πού ή όργάνωσή του UPA ήταν ή πιό δραστήρια έθνικιστική τάση πού υπῆρχε. 'Αλλά ό Ρομπέρτο δέν προσφερόταν γιά σύμμαχος: ήταν όχι μόνον πονηρός, ὕπουλος καί μεγαλομανής, αλλά καί αποφασιστικά αντι - σοσιαλιστής.

Ή ίστορία τῶν διπλωματικῶν βολιδοσκοπήσεων τοῦ MPLA υπῆρξε, συνακόλουθα, θλιβερή. 'Αρχικά, τό MPLA διακήρυξε ότι ήταν πρόθυμο νά κάνει «όλες τίς απαραίτητες υποχωρήσεις» ὥστε νά συσταθεῖ ἕνα κοινό μέτωπο: ή UPA όμως δέν ανταποκρίθηκε. Στή συνέχεια τό MPLA προσπάθησε νά οίκοδομήσει μιά κοινή όργάνωση νεολαίας: ή έχθρότητα τῆς UPA τήν κατάστρεψε. Σταδιακά, αυξάνονταν ή αντιζηλία ανάμεσα στίς δυό όργανώσεις, ώς τόν 'Απρίλη τοῦ 1961, όπου ό Ρομπέρτο σχημάτισε μιά κοινή μετωπική όργάνωση. Δημιουργώντας όμως τό 'Εθνικό Μέτωπο γιά τήν 'Απελευθέρωση τῆς 'Αγκόλα (FNLA) συνεργάστηκε έπιλεκτικά μέ διάφορες μικρές όργανώσεις κι απόκλεισε έσκεμμένα τό MPLA. Μιά τελευταία απόπειρα γιά τυπική συμμαχία έγινε τόν Αύγουστο τοῦ 1962, κι ή αποτυχία της υποχρέωσε τό MPLA ν' ακολουθήσει μιά νέα πορεία.

Κεῖνο τόν καιρό στούς έξόριστους ήγέτες προστέθηκε κι ό Δρ. 'Αγκοστίνο Νέτο πού είχε συλληφθεῖ στά 1960, αλλά δραπέτευσε από τήν Πορτογαλία δυό χρόνια αργότερα. Τό γόητρό του ήταν μεγάλο ακόμη καί τόν καιρό πού 'ταν φυλακισμένος, κι από τότε πού ένώθηκε ξανά μέ τούς συντρόφους του άρχισε νά παίζει έναν όλο καί πιό κυριαρχικό ρόλο στή διοίκηση τοῦ MPLA. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1962, σ' ένα 'Εθνικό Συνέδριο πού όργάνωσε τό κίνημα, ήταν ό Νέτο πού υποστήριξε πιό σθεναρά έναν νέο προσανατολισμό καί τήν έγκατάλειψη τῶν ανοιγμάτων πρός τόν Ρομπέρτο. 'Αντί γι' αυτά, τό MPLA θά 'πρεπε νά συγκεντρώσει τήν προσοχή του στήν στρατολόγηση μελῶν καί στήν άγκιτάτσια μέσα στήν ίδια τήν 'Αγκόλα.

Στό μεταξύ, ή συνεχιζόμενη έχθρότητα τοῦ Ρομπέρτο καρποφορούσε, κι ό Πρόεδρος Μομπούτου, ό γαμπρός του, έδιωξε τό MPLA από τή χώρα του στά 1963. Οί ήγέτες μετακινήθηκαν στή Μπραζαβίλ, απέναντι ακριβῶς ἀπ' τόν ποταμό Κόνγκο, αλλά τό διωξιμό τους έκανε μᾶλλον δύσκολη τήν έφαρμογή τῆς νέας τους πολιτικῆς, γιατί δέν είχαν πιά άμεση προσπέλαση στήν 'Αγκόλα. Στήν πραγματικότητα, ακόμη κι οί λιγοστές ένοπλες έπιχειρήσεις ή αποστολές πού είχαν σά βάση, τό Ζαΐρ ματαιώθηκαν καί έμποδίστηκαν, συνήθως από στρατεύματα τοῦ Ζαΐρ ή τοῦ FNLA.

Αὐτό τό χρόνιο πρόβλημα, ὅμως, ἐπιλύθηκε στά τέλη τοῦ 1964, ὅταν ἡ Ζάμπια κέρδισε ἐπίσημα τήν ἀνεξαρτησία της, κι ἡ νέα της κυβέρνηση ἐπέτρεψε στό MPLA νά μπαίνει στήν Ἀγκόλα ἀπό τό ἔδαφος τῆς Ζάμπια. Παρά τίς τεράστιες δυσκολίες πού δημιουργοῦσε ἡ διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους, ἀπό τά 1966 ἄνοιξε τό Ἀνατολικό Μέτωπο. Μέχρι τότε, μικρές ἔνοπλες ὁμάδες δροῦσαν στήν περιοχή τῆς Καμπίντα ἐπί 3 χρόνια, ἔτσι ἡ ἔνοπλη πάλη ἄρχισε νά δίνει δείγματα τοῦ τί θά ἐπακολουθοῦσε. Ὁ «νέος προσανατολισμός» τοῦ 1962 γινόταν πραγματικότητα.

Ἔνοπλη πάλη, συγκεντροποίηση, ἐλιτισμός

Ἡ διαδικασία τῆς προώθησης ἀπ' τά ἀνατολικά ἦταν πάντα ἡ ἴδια, κι ἦταν τυπική ἑνός ἀνταρτοπόλεμου μέ στόχο τήν ἐξέγερση, ὅπου συνδυάζονταν τό «πολιτικό» μέ τό «στρατιωτικό». Προωθοῦνταν πρῶτα «πολιτικές μονάδες», ἔρχονταν σ' ἐπαφή μέ τόν πληθυσμό καί κέρδιζαν τήν ὑποστήριξή του, κι ἀκολουθοῦσαν οἱ «στρατιωτικές μονάδες». Γιά νά δώσουμε μιάν ἰδέα τοῦ ρυθμοῦ ἀνάπτυξης αὐτῆς τῆς μορφῆς ἀνταρτοπολέμου: οἱ πρῶτες ἔνοπλες δραστηριότητες στό Μόξικο καί στό ἀνατολικό Κουάντο Κουμπάνγκο ἔγιναν στίς ἀρχές τοῦ 1966, στήν Λούντα στά μέσα τοῦ 1968, καί στήν Μπίε στά μέσα τοῦ 1969. Οἱ ἀποστάσεις ἦταν τεράστιες, καί ἡ πρόθεση τοῦ MPLA δέν ἦταν προφανῶς νά «καταλάβει» ἐδάφη, ἀλλά μᾶλλον νά τά κάνει οὐσιαστικά ἀνεξέλεγκτα κι ἀβέβαια γιά τούς Πορτογάλους. Ἀκόμη καί τότε, τό κίνημα υἱοθέτησε μεγαλόπνοα συνθήματα, ὅπως τό σύνθημα τοῦ 1967: «Γενίκευση τῆς ἔνοπλης πάλης σ' ὁλόκληρη τήν ἐθνική ἐπικράτεια».

Στίς ἀρχές τοῦ 1968, ὡστόσο, οἱ περιοχές τῆς Α. Ἀγκόλα θεωρήθηκαν ἀρκετά ἀσφαλεῖς ὥστε νά δικαιολογοῦν τήν μετακίνηση τοῦ ἀρχηγείου τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ MPLA στήν ἴδια τήν Ἀγκόλα. Ἡ πλειονότητα τῶν μελῶν τῆς Διευθυντικῆς Ἐπιτροπῆς βρίσκονταν τώρα συνέχεια μέσα στήν χώρα. Κι ἀργότερα, τόν ἴδιο χρόνο, συστάθηκαν τά πρῶτα Κέντρα Ἐπαναστατικῆς Διαφώτισης (CIR), γιά νά ἐκπαιδεύσουν ἐντατικά τούς μαχητές στήν πολιτική καί νά ἐξασφαλίσουν τόν «σωστό» τους προσανατολισμό. Εἶναι προφανές τί σημαίνει αὐτό — ἐξάρθηκε σέ μεγάλο βαθμό ὁ ἔλεγχος τῆς πάλης καί τοῦ κινήματος ἀπ' τό κέντρο. Αὐτή ἡ τάση φαίνεται ἀκόμη καθαρότερα στίς διάφορες ὀργανωτικές ἀλλαγές πού 'γιναν τήν ἴδιαν ἐποχήν.

Ἀπ' τά 1964, ὁ καθημερινός συντονισμός τοῦ MPLA γίνονταν ἀπ' τήν Διευθυντική Ἐπιτροπή, πού 'ταν χωρισμένη σέ μιά πολιτική καί μιά στρατιωτική ἐπιτροπή ὁλότελα ξεχωριστές ἡ μιά ἀπ' τήν ἄλλη. Ὅσο συνεχίζονταν ἡ ἔνοπλη πάλη, ἀμφισβητοῦνταν διαρκῶς ἡ ἀξία αὐτοῦ τοῦ διαχωρισμοῦ καί στά 1968 οἱ δυό ἐπιτροπές συγχωνεύτηκαν σέ μιά. Αὐτή ἀποτελοῦνταν ἀπό 42 ἄτομα, συμπεριλαμβανομένων ὅλων τῶν περιφερειακῶν διοικητῶν, προσφέροντας ἔτσι ἕναν τρόπο νά ἐξετάζονται τά προβλήματα τῶν διάφορων περιοχῶν καί τόπων. Ἐξακολούθησε, ὅμως νά κριτικά-

ρεται σάν ἀνεπαρκής, ἀνίκανη νά συντονίζει ἕναν ἀγώνα πού διεξάγεται σέ χιλιάδες τετραγωνικά μίλια. Στά 1970, συγκροτήθηκε μιά πενταμελής Ἐπιτροπή Πολιτικοῦ καί Στρατιωτικοῦ Συντονισμοῦ, μέ πρόεδρο τόν Νέτο, καί οἱ σημαντικότερες ἀποφάσεις ἄρχισαν νά παίρνονται, ὅλο καί περισσότερο, ἀπ' αὐτό τό μικρό σῶμα.

Ἡ διαδικασία συνεχίστηκε ὅσο προχωροῦσε ὁ πόλεμος, καί τό MPLA εἰσέδυσε στίς δυτικές περιοχές. Τόν Σεπτέμβρη - Ὀκτώβρη τοῦ 1971, καί ἡ Διευθυντική Ἐπιτροπή καί ἡ Ἐπιτροπή Πολιτικοῦ καί Στρατιωτικοῦ Συντονισμοῦ διευρύνθηκαν (κάνοντας ἔτσι ἀκόμη πιό ἀνεπαρκή τήν πρώτη, καί δίνοντας ἀκόμη περισσότερη δύναμη στή δεύτερη). Ἕνα χρόνο ἀργότερα ὅμως, αὐτή ἡ δομή ἐγκαταλείφθηκε τελείως. Λανσαρίστηκε μιά κίνηση γιά αὐτοκριτική καί ὀργανωτικήν ἀλλαγή, ἡ Κίνηση τῆς Ἀναπροσαρμογῆς. Τά συγκεκριμένα ἀποτελέσματά της στό Ἀνατολικό Μέτωπο ἦταν ἡ ἀντικατάσταση καί τῆς Διευθυντικῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς Ἐπιτροπῆς Πολιτικοῦ καί Στρατιωτικοῦ Συντονισμοῦ, ἀπό μιά νέα «Προσωρινή Ἐπιτροπή Ἀναπροσαρμογῆς στό Ἀνατολικό Μέτωπο», πού ὁ Πρόεδρος της διορίζονταν ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ MPLA. Μ' αὐτό συνδέονταν κι ἡ δημιουργία νέων σωμάτων ὅπως τό «Τμῆμα Μαζικῆς Ὀργάνωσης» καί τό «Τμῆμα Πολιτικοῦ Προσανατολισμοῦ». Ἡ Ἀνατολική Ἀναπροσαρμογή κρίθηκε ἐπιτυχημένη καί μιά παρόμοια κίνηση ξεκίνησε στό βορρᾶ στά 1973.

Δέν εἶναι διόλου ἀπαραίτητο νά θυμόμαστε τά ὀνόματα ὅλων αὐτῶν τῶν ἐπιτροπῶν κι ἀντιπροσωπειῶν. Εἶναι ἀρκετά καθαρό τό τί κρύβεται κάτω ἀπ' αὐτές. Συγκεντροποιήθηκε ἡ ἐξουσία, ὁ ἔλεγχος τοῦ κινήματος συγκεντρώθηκε σταθερά σέ λίγα χέρια, κι αὐτός ὁ κεντρικός πυρήνας διασφάλιζε τό ὅτι θά μποροῦσε ν' ἀναπαράγει τήν ἐξουσία του. Σώματα ἀστυνόμευσης συγκροτήθηκαν ἀπό τό κέντρο, διορίστηκαν ἀπ' τό κέντρο, κι ἀκόμη καί ἡ κίνηση «αὐτοκριτικῆς» ἦταν πρωτοβουλία τῆς ἡγεσίας. Τό ἐρώτημα εἶναι, γιατί συνέβηκε αὐτή ἡ διαδικασία συγκεντροποίησης; Ἦταν ἀναπόφευκτη, ἦταν δικαιολογημένη;

Ὅπως τονίστηκε παραπάνω, ἐνῶ ἡ ἔνοπλη πάλη ἐξαπλώνονταν πρός τά δυτικά, αὐτό δέν σήμαινε πραγματική φυσική κατοχή ἐδαφῶν ἀπ' τό MPLA· στά 1970, τό κίνημα εἶχε μόνο 5000 ἐνεργούς μαχητές, ἄρα ἡ φυσική κατοχή θά 'ταν ἀδύνατη. Δέν μιλοῦμε ἐδῶ γιά συμβατικό πόλεμο, πού δίνει ἔμφαση στήν κινητοποίηση καί στόν ἔλεγχο ὑλικῶν πόρων, ἀλλά γιά ἀνταρτοπόλεμο πού συγκεντρώνει τήν προσοχή του σέ ἄυλους πόρους, στό νά δημιουργεῖ γενικά στάσεις συμπάθειας μέσα στόν πληθυσμό καί στό νά ὑπονομεύει τό ἠθικό τοῦ ἐχθροῦ.

Σ' ἕναν τέτοιο πόλεμο, πού χαρακτηρίζεται ἀπό κινητικότητα, σποραδικές συγκρούσεις καί τοπικές πρωτοβουλίες, ἡ κλασσική στρατιωτική δικαιολόγηση τῆς ἱεραρχίας, τῆς συγκεντροποίησης καί τῆς πειθαρχίας φαίνονται μᾶλλον ἄσχετες. Μολοντοῦτο, αὐτές οἱ δικαιολογίες ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ γιά τή διαδικασία συγκεντροποίησης πού περιγράφτηκε παραπάνω. Καί ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου ἡ προσωπική ἐξουσία μεγάλωνε

γρηγορότερα ἀπό ὅλων τῶν ἄλλων ἦταν ὁ 'Αγκοστίνο Νέτο. Βρίσκονταν στό ἐπίκεντρο ὅλων τῶν ὀργανωτικῶν ἀλλαγῶν πού ἔγιναν προηγούμενα, καί πού ὅλες τους ἐνίσχυαν τήν ἐξουσία του.

Μέ τό Πορτογαλικό πραξικόπημα τοῦ 'Απρίλη τοῦ 1974, οἱ προσπάθειες τοῦ MPLA νά μεταμορφωθεῖ σέ ἕνα ἐνδεχόμενο κυβερνητικό κόμμα πῆραν τήν πρωτοκαθεδρία. Τόν Αὔγουστο τοῦ '74, οἱ διασκορπισμένες ἀντάρτικες δυνάμεις τοῦ κινήματος μετονομάστηκαν ἐπίσημα FAPLA (Λαϊκές Ἔνοπλες Δυνάμεις γιά τήν 'Απελευθέρωση τῆς 'Αγκόλα), πράγμα πού σήμαινε νέα πειθαρχία καί φορμαλισμό. Τόν ἴδιο μήνα ἔγινε ἕνα Συνέδριο, πού θά 'πρεπε νά 'ταν τό Πρῶτο Συνέδριο τοῦ MPLA, ἀλλά οἱ διάφορες ἀντιπολιτευτικές φράξιες στό ἐσωτερικό τοῦ κινήματος ἦταν μᾶλλον ὑπερβολικά φωνασκές γιά τά γοῦστα τῆς ἡγεσίας. Σύμφωνα μέ τήν ἡγεσία, «οἱ δύο φράξιες ἐκμεταλλεύτηκαν τό γεγονός ὅτι ἀποτελοῦσαν μαζί τήν πλειοψηφία, γιά νά προσπαθήσουν σέ κάθε εὐκαιρία ν' ἀπορρίψουν τήν ἡγεσία καί μαζί μ' αὐτήν ὁλόκληρο τό κίνημα»3. Σάν ἀποτέλεσμα, τό Συνέδριο «ἀκυρώθηκε» ἐπίσημα, κι ἔγινε στή συνέχεια μιά συνδιάσκεψη ἀγωνιστῶν (δέν γνωρίζουμε πῶς ἐπιλέχτηκαν αὐτοί οἱ ἀγωνιστές). Αὐτή ἡ συνέλευση ἐκσυγχρόνισε τό πρόγραμμα καί τήν ἱδρυτική Διακήρυξη τοῦ κινήματος, κι ἐξέλεξε νέα κεντρικά διοικητικά ὄργανα: μιά 35μελή Κεντρική Ἐπιτροπή μέ Πρόεδρο τόν Νέτο, κι ἕνα 10μελές Πολιτικό Γραφεῖο μ' ἐπικεφαλῆς τόν Νέτο.

Τόν 'Οκτώβρη συμφωνήθηκε μιά ἐκεχειρία ἀνάμεσα στό MPLA καί τούς Πορτογάλους, καί τόν Γενάρη τοῦ 1975 τό MPLA ὑπέγραψε τή συμφωνία τοῦ 'Αλβόρ μέ τό FNLA καί τήν UNITA, πού πρόβλεπε τό σχηματισμό μιᾶς κυβέρνησης συνασπισμοῦ ἀπ' τά 3 κόμματα, μετά τήν ἀποχώρηση τῶν Πορτογάλων στίς 11 Νοέμβρη. Ἡ συνεργασία ὅμως ἀνάμεσα στά τρία ἀντίπαλα κινήματα δέν ἦταν περισσότερο ἐφικτή στά 1975, ἀπ' ὅτι στά 1962, κι ἀπό τόν 'Ιούλη ἄρχισαν ἀνοιχτές ἐχθροπραξίες καθώς πολεμοῦσαν γιά τήν ἐξουσία.

Ὅταν οἱ Πορτογάλοι ἀποχώρησαν ἐπίσημα στίς 11 Νοέμβρη, τό MPLA ἔλεγχε τή Λουάντα κι αὐτο - ἀνακηρύχτηκε Κυβέρνηση τῆς νέας δημοκρατίας τῆς 'Αγκόλα. Στό μεταξύ τό FNLA κι ἡ UNITA σχημάτισαν μιάν ἄλλη, κοινή Κυβέρνηση στό 'Αμπρίζ καί τήν Νόβα Λισμπόα. 'Από κεῖ καί πέρα, μέ τόν τερματισμό τοῦ ἀντι - ἀποικιοκρατικοῦ ἀγώνα, ὁ ἐμφύλιος πόλεμος γινόταν ὅλο καί σκληρότερος. Ἐμφανίστηκαν στή σκηνή ἀντίπαλοι ἰμπεριαλισμοί πού ὀρέγονταν τά πετρελαϊκά κι ὀρυκτά κοιτάσματα τῆς 'Αγκόλα. Ἡ UNITA ὑποστηρίζονταν στό νότο ἀπό 3 σώματα στρατοῦ τῆς Ν. 'Αφρικῆς, πού δροῦσαν στήν 'Αγκόλα ἀπό τόν 'Οκτώβρη τοῦ '75 ὥς τό Γενάρη τοῦ '76. Τό FNLA βοηθούνταν ἀπ' τό Ζαΐρ, τίς ΕΠΑ, τήν Κίνα καί ἀπό μισθοφόρους ἀπό διάφορες χῶρες. Τό MPLA βοηθοῦνταν ἀπ' τήν ΕΣΣΔ κι ἀπό Κουβανικά στρατεύματα. Μετά τούς πρώτους μῆνες τοῦ 1976, τό MPLA κέρδιζε ὅλο καί περισσότερο ἔδαφος, κύρια χάρη στήν τεράστια ἐξωτερική βοήθεια πού ἔπαιρνε καί συγκεκριμένα χάρη στούς 15.000 Κουβανούς στρατιῶτες καί στό ἀξίας 300 ἑκ. δολ. ρωσικό στρατιω-

τικό ἐξοπλισμό. Μολοντοῦτο, στά τέλη τοῦ 1976 συνεχίζεται ἡ ἔνοπλη ἀντίσταση ἐνάντια στήν Κυβέρνηση τοῦ MPLA, κύρια στό νότο ὅπου ἐξακολουθοῦν νά δροῦν τά ὑπολείμματα τῶν δυνάμεων τῆς UNITA.

Τό MPLA ἀσκεῖ ἐπίσημα τήν ἐξουσία σάν Κυβέρνηση τῆς Ἀγκόλα ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1975. Εἴδαμε ὅτι γινόταν ὅλο καί πιό συγκεντρωτικό κι ἐλιτίστικο στήν πορεία τῆς ἔνοπλης πάλης, κι αὐτός ὁ αὐταρχισμός συνέχισε νά τό χαρακτηρίζει κι ὅταν ἔγινε κυβέρνηση. Ἄρχισε τήν «οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ» μέ τόν ἴδιο στρατιωτικό τρόπο πού προσέγγιζε τήν ἔνοπλη πάλη. Λίγα παραδείγματα θά κάνουν τά πράγματα πιό διάφανα.

Ἡ Κυβέρνηση δέν ἀνέχεται ἀντιπολιτευτικές ὁμάδες, ὅπως τό 'κανε σαφές ὁ πρώην Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν Ἄλβες. Ἐξήγησε ὅτι οἱ διαφωνοῦντες θά 'πρεπε, ἄν εἶναι δυνατόν, ν' «ἀναμορφώνονται», «οἱ ἀδιάλακτοι ὅμως, οἱ πιό χοντροκέφαλοι, οἱ πιό πεισματάρηδες, θά πρέπει νά ἐξοντωθοῦν»[4]. Ὁ Πρόεδρος Νέτο ἐπιμένει, παρόμοια, στήν ὁμοφωνία, στηλιτεύει τίς «πράξεις ἀπειθαρχίας» στούς κόλπους τοῦ MPLA, καί καταγγέλει μέλη πού 'χαν τό θράσος νά κριτικάρουν ἀποφάσεις τῆς ἀνώτατης ἡγεσίας[5]. Ἐπιμένει ὅτι, «δίχως ὑπακοή στόν προσανατολισμό τοῦ MPLA δέν μποροῦμε νά ὁλοκληρώσουμε τήν ἐπανάσταση»[6]. Τέλος, τό πολιτικό Γραφεῖο τοῦ MPLA ἔβγαλε τήν ἀκόλουθη διακήρυξη γιά τή «δημοκρατία»:

«Μόνο μέ τόν ἐναρμονισμό τῆς ἐφαρμογῆς τῆς δημοκρατίας μέ τήν ὑποταγή τῆς μειοψηφίας στήν πλειοψηφία καί μόνο μέ τήν ἐκτέλεση τῶν ὁδηγιῶν τῶν ἀνώτερων ὀργάνων, θά μπορέσει νά ἰσχυροποιηθεῖ ἡ ὀργάνωσή μας. Ἡ ἐφαρμογή τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ ἀπαιτεῖ τήν πιστή ἐφαρμογή τῆς στρατιωτικῆς πειθαρχίας σ' ὅλα τά ἐπίπεδα, πράγμα πού ἀποτελεῖ τήν ἀμετακίνητη βάση τῆς ἑνότητάς μας»[7]. Θά 'πρεπε τώρα, νά 'χει ξεκαθαριστεῖ τί εἴδους κίνημα εἶναι τό MPLA. Τό ἐρώτημα εἶναι, γιατί;

Σημειώσεις

1. JOHN MARCUM, «THE ANGOLAN REVOLUTION», MIT PRESS, 1969.
2. Στό ἴδιο, σ. 29.
3. «ROAD TO LIBERATION», LIBERATION SUPPORT MOVEMENT PAMPHLET, RICHMOND CANADA, 1976.
4. «BLACK FLAG», Σεπτ. 1976.
5. «THE TIMES», 20-7-76.
6. «MPLA FOR ANGOLA», No 10, Ἰούλης 1976: Ἐπιτροπή Ἀλληλεγγύης γιά τήν Ἀγκόλα, Λονδίνο, σ. 4.
7. «MPLA FOR ANGOLA», No 11, Αὔγουστος 1976, ASC Λονδίνο, σ. 4.

'Ανάλυση τοῦ κινήματος

Τό καθῆκον πού προβάλλει τώρα μπροστά μας εἶναι νά ΚΑΤΑΝΟΗΣΟΥΜΕ κατά κάποιον τρόπο τήν ἀνάπτυξη τοῦ MPLA. Στό προηγούμενο κεφάλαιο ἐξετάσαμε αὐτή τήν ἀνάπτυξη, κύρια, σάν μιά σειρά γεγονότων, πιστεύω ὅμως ὅτι αὐτά τά γεγονότα μποροῦν νά τοποθετηθοῦν σέ μιά εὔγλωττη διάταξη ἄν προσέξουμε τήν ἀλληλεπίδραση τῆς κυρίαρχης ἰδεολογίας τοῦ MPLA, τῶν τακτικῶν του καί τῆς ὀργανωτικῆς του δομῆς. 'Ενδιαφέρομαι, μ' ἄλλα λόγια, γιά τήν ἐσωτερική ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος.

Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ἀρνοῦμαι τήν ὕπαρξη ἐξωτερικῶν πιέσεων πάνω του. Σκοπεύω, ὅμως, νά δείξω ὅτι εἶναι ἀνεπαρκής ἡ δικαιολόγηση τοῦ ἐξουσιασμοῦ καί τοῦ ἐλιτισμοῦ μέ βάση τίς «ἀντικειμενικές συνθῆκες» ἤ τήν «πρακτική ἀναγκαιότητα». Τό MPLA εἶναι σήμερα ἐξουσιαστικό κι ἐλιτίστικο ἐξαιτίας τῶν βασικῶν δογμάτων πού στήριζαν πάντοτε τή σκέψη καί τή δράση του.

Τό MPLA ἱδρύθηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1956 σά συνασπισμός ἀριστερῶν ὀργανώσεων καί τάσεων. Ἦταν τό πνευματικό τέκνο μιᾶς ὁμάδας «ἀφομοιωμένων» τῶν πόλεων, πού στήν πλειοψηφία τους ἦταν διανοούμενοι, καί μιᾶς σχετικά προνομιούχας ἐλίτ ἔγχρωμων, πού συχνά εἶχαν υἱοθετήσει τίς σοσιαλιστικές ἰδέες σάν ἀποτέλεσμα τῶν σπουδῶν τους στήν Πορτογαλία. Ἡ πολιτική τους βέβαια δέν ταυτίζονταν, μπόρεσαν ὅμως νά συμφωνήσουν στή βάση κάποιου εἴδους ταξικῆς ἀνάλυσης τῆς κοινωνίας τῆς 'Αγκόλα, καί τῆς ἀνάγκης γιά ἕναν ἀντι - ἰμπεριαλιστικόν ἀγώνα.

Ὡστόσο, τό Μανιφέστο τοῦ 1956 ἐξακολουθεῖ νά 'ναι ἕνα ἀμφιλεγόμενο ντοκουμέντο. 'Απ' τήν μιά μεριά ἔχουμε τήν ἐφαρμογή μιᾶς ταξικῆς ἀνάλυσης στήν κοινωνία τῆς 'Αγκόλα, ὅπου οἱ κοινωνικές διαμάχες καί διαιρέσεις γίνονται μέ ὅρους ταξικούς κι ὄχι φυλετικούς. Ἡ ἐργατική τάξη ὁρίζεται σάν ἡ «αἰχμή» τοῦ ἀντι - ἀποικιοκρατικοῦ ἀγώνα[1]. Ταυτόχρονα ὅμως, ἡ παραδοσιακή ταξική ἀνάλυση φαίνονταν ἀνεπαρκής γιά μιά κατανόηση τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, μέ τίς διεθνεῖς του διακλαδώσεις. Ἔτσι, μεταμοσχεύθηκε στήν ταξική ἀνάλυση μιά ἄλλη παραδοσιακή εἰκόνα πού παρουσιάζει τόν ἰμπεριαλισμό σάν ἕνα σύστημα ὅπου μιά «χώρα» ἐκμεταλλεύεται μιάν ἄλλη «χώρα».

Ἔτσι, ἔχοντας ἀναλύσει τήν κοινωνία τῆς 'Αγκόλα μέ ταξικούς ὅρους, τό Μανιφέστο λέει ἀκριβῶς τά ἀντίθετα ὅταν φτάνει στή στρατηγική. 'Εγκαταλείπονται οἱ ταξικές διέξοδοι πρός ὄφελος μιᾶς λαϊκίστικης - ἐθνικιστικῆς ἔκκλησης, ὅπου ζητεῖται «ἕνα ἑνωμένο μέτωπο ὅλων τῶν ἀντι-ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων τῆς 'Αγκόλα, ἀνεξαρτήτως χρώματος, κοινωνικῆς θέσης, θρησκευτικῶν ἤ ἀτομικῶν πολιτικῶν τάσεων»[2]. Τί θά ἐπικρατοῦσε: ὁ σοσιαλισμός ἤ ὁ ἐθνικισμός;

Ἡ ἀπάντηση ἦταν, κι οἱ δυό. Ἡ ἀντίφαση διατηρήθηκε, καί συντηρήθηκε στό ἐσωτερικό τοῦ MPLA σ' ὅλη τή διάρκεια τῶν ἑπόμενων 20 χρόνων. Ὁ μόνος, ἴσως, τρόπος μέ τόν ὁποῖο θά μποροῦσε νά ξεπεραστεῖ θά 'ταν ν' ἀφηνόταν τό κίνημα ν' ἀναπτυχθεῖ, σά μιά ὀργάνωση μέ γερές ρίζες στή βάση, μετά τή δεκαετία τοῦ 1950 — κάτι τέτοιο ὅμως ἐμποδίστηκε ἀπό τά γεγονότα τοῦ 1960-61. Ἔτσι οἱ σοσιαλιστές τοῦ MPLA, μετά τήν οὐσιαστική καταστροφή τῆς ὀργάνωσής τους στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 1960, μιλοῦσαν διαρκῶς γιά ἐθνική ἀλληλεγγύη καί γιά ἕνα ἑνιαῖο μέτωπο ὅλων τῶν ἀντι-ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων, πιστεύοντας προφανῶς ὅτι οἱ πολιτικές διαφωνίες θά μποροῦσαν νά «παραμεριστοῦν» μέχρι νά ἐκδιωχθοῦν οἱ Πορτογάλοι.

Ἡ ἀποτυχία αὐτῆς τῆς ἀπόπειρας γιά «κοινό μέτωπο» ὁδήγησε στήν πολιτική τοῦ «νέου προσανατολισμοῦ» τοῦ Νέτο ἀπό τά 1962 καί μετά. Μέ τήν πρώτη ματιά, αὐτή ἡ τελευταία προσέγγιση, δίνοντας ἔμφαση στήν δημιουργία ὑποστήριξης καί ἀλληλεγγύης ἀνάμεσα στούς ἀγρότες καί τούς ἐργάτες τῆς Ἀγκόλα, μοιάζει ν' ἀντιπροσωπεύει μιάν ἐμβρυακή λύση στό δίλημμα σοσιαλισμός ἤ ἐθνικισμός. Ὅταν ὅμως εἰδωθεῖ σφαιρικά, αὐτή ἡ ἑρμηνεία γίνεται ἀπίθανη. Ὁ «νέος προσανατολισμός» ἀκολούθησε πιστά τά χνάρια τῆς ἀπόρριψης τῆς πρότασης τοῦ MPLA γιά συμμαχία, στά πλαίσια ἑνός κοινοῦ μετώπου, ἀπ' τό FNLA. Ἔτσι ἀπ' τή μιά μεριά τό MPLA ὑποστήριζε ὅτι διεξήγαγε ἕναν ἐθνικοαπελευθερωτικόν ἀγώνα, κι ἀπ' τήν ἄλλη συναντοῦσε τήν ἀνοιχτή ἤ κρυφή ἀντίθεση ἀντιπάλων ὀργανώσεων πού δήλωναν τό ἴδιο. Ἡ ἀντίδρασή του ἦταν νά ὑπαινιχθεῖ ὅτι αὐτές οἱ ἀντίπαλες ὀργανώσεις δέν ἦταν «πραγματικά» ἐθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, ἀλλά ἀντιπροσώπευαν τοπικιστικά ἤ φυλετικά συμφέροντα· μόνο τό MPLA ἐκπροσωποῦσε ὅ λ ο τό λαό τῆς Ἀγκόλα. Ἔχοντας ἀποτύχει νά οἰκοδομήσει ἕνα κοινό μέτωπο μέ τούς ἀντιπάλους του, τό MPLA ἰσχυρίστηκε ὅτι ἀποτελοῦσε ἕνα κοινό μέτωπο ἀπό μόνο του. Νά τί ἦταν ὅλος κι ὅλος ὁ «νέος προσανατολισμός».

Κι αὐτό φαινόταν ὅλο καί πιό καθαρά ὅσο κλιμακώνονταν ἡ ἔνοπλη πάλη. Τό MPLA περίγραφε τήν πολιτική του σάν πολιτική «ἐθνικοῦ μετώπου», στό ὁποῖο προσκαλοῦνταν νά συμμετάσχουν ὅλα τά ἀντι-ἰμπεριαλιστικά στοιχεῖα, μέ τήν ἐλπίδα ὅτι οἱ ἐμπειρίες τους θά τούς ἔκαναν νά δοῦν τήν ὀρθότητα τοῦ σοσιαλιστικοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ κινήματος. Οἱ ἡγέτες τοῦ MPLA θεωροῦσαν ὅτι ὁ ρόλος τους ἔγκειτο στήν οἰκοδόμηση ἑνός μαζικοῦ κινήματος μέ στόχο τήν ἐθνική ἀπελευθέρωση, ἐνῶ θά χρησιμοποιοῦσαν τήν ἐξουσία καί τήν ἐπιρροή τους γιά νά ἐξασφαλίσουν τό ὅτι, τελικά, ἡ ἐθνική ἀνεξαρτησία θά φέρει τό δικό τους εἶδος σοσιαλισμοῦ. Ἦταν φανερό ὅτι, κάποια στιγμή, τό μαζικό κίνημα θά 'πρεπε νά παραχωρήσει τή θέση του στό κόμμα. Ἕνα ἀπό τά ἡγετικά στελέχη τοῦ κινήματος, ὁ Σπάρτακους Μονιμάμπου, ξεκαθάρισε ἀρκετά αὐτό τά πράγματα:

«Όταν θά γίνουμε ἀνεξάρτητη χώρα, μόνο ἕνα δρόμο μποροῦμε ν' ἀκολουθήσουμε, τό σοσιαλιστικό δρόμο... σήμερα εἴμαστε μόνον ἕνα μαζικό κίνημα, ἕνα λαϊκό κίνημα, κι ὄχι ἀκόμη ἕνα πραγματικό κόμμα μέ τή δομή ἑνός κόμματος. Αὔριο ὅμως θά εἴμαστε ἕνα κόμμα μέ τή φιλοσοφία του, τήν συγκεκριμένη ἰδεολογία του καί τή δομή του»3.

Κοντολογῆς, ὅλη ἡ στρατηγική βασίζονταν στήν ὑπόθεση ὅτι ἡ ἐθνική ἀπελευθέρωση (ἕνα «πολιτικό» ζήτημα) ἦταν διαχωρισμένη, καί προηγοῦνταν ἀπ' τήν ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλισμοῦ (ἕνα «οἰκονομικό» ζήτημα). Τό πρῶτο πράγμα ἦταν ἡ κατάληψη τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, καί τό δεύτερο ἡ χρησιμοποίηση τῆς ἐκτελεστικῆς καί νομοθετικῆς ἐξουσίας τοῦ κράτους ὑπέρ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἀπ' αὐτό συνάγονταν ὅτι ἡ πρωταρχική ἀνάγκη ἦταν ὄντως ἕνα μαζικό κίνημα, ἕνα ὀργανωμένο κοινό μέτωπο.

Παρόλο ὅμως πού τό MPLA μποροῦσε κατά καιρούς νά παζάρει σάν ἕνα ἀνοιχτό μαζικό κίνημα, πού καλοδέχονταν σάν μέλη του καί μή σοσιαλιστές, δέ θά 'πρεπε ποτέ νά ξεχνοῦμε ὅτι ἦταν βασικά μιά σοσιαλιστική ὀργάνωση, πού περιλάμβανε τόσο «πολιτικά προχωρημένα» στοιχεῖα ὅσο καί ἀμόρφωτα νέα μέλη. Συνακόλουθα, ἀκόμη κι ὅταν ἐμφανιζόταν σάν τό αὐθεντικό, μή-σεχταριστικό ἀπελευθερωτικό κίνημα τῆς Ἀγκόλα, τό MPLA δομοῦνταν σέ μιάν ἱεραρχική βάση, ἰσχυροποιώντας τήν ἐξουσία τῶν ἡγετικῶν του στελεχῶν. Εἴδαμε πῶς ἡ Διευθυντική Ἐπιτροπή ἔχασε πολλές ἀπό τίς λειτουργίες της πρός ὄφελος μιᾶς πολύ μικρῆς, δημελοῦς διοικούσας ἐπιτροπῆς, καί πῶς οἱ ἄλλες ὀργανωτικές ἀλλαγές ἔτειναν νά ὁδηγήσουν στή συγκεντροποίηση καί στό πέρασμα τῆςἐξουσίας στά χέρια μιᾶς ἐλίτ. Ἤδη στά 1968, συζητοῦνταν ἡ δημιουργία μιᾶς κομματικῆς δομῆς στό ἐσωτερικό τοῦ MPLA, δέν ἐπιχειρήθηκε ὅμως κάτι τέτοιο, γιατί, σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ Νέτο, θά 'ταν «πρόωρο»4. Εἶναι φανερό ὅτι πάντα δραματίζονταν ἕνα κόμμα πού θά προέρχονταν ἀπό τό μαζικό κίνημα. Στό μεταξύ, ὁ ἔλεγχος συγκεντρώνονταν ἀποφασιστικά στά χέρια τῶν πολιτικά προχωρημένων στελεχῶν, ἐνῶ οἱ ἁπλοί μαχητές τῶν δασῶν διαφωτίζονταν στά CIR.

Στρατιωτικοί μύθοι

Ὑπῆρχαν, βέβαια, ἐξωτερικές πιέσεις πάνω στό κίνημα, καί ἡ «ἐπίσημη» ἐξήγηση αὐτῶν τῶν συγκεντρωτικῶν τάσεων ἦταν ὅτι ἐπρόκειτο γιά ἀναγκαῖα ρεαλιστικά μέτρα, πού πάρθηκαν στή διάρκεια μιᾶς στρατιωτικῆς ἐκστρατείας. Ἀλλά (κι ἐδῶ χτυποῦμε τήν καρδιά τῆς τωρινῆς μυθολογίας τῆς παραδοσιακῆς ἀριστερᾶς), τό MPLA δέν ἀπελευθέρωσε τήν Ἀγκόλα μέ μιά στρατιωτική ἐκστρατεία. Ἡ Ἀγκόλα κέρδισε τήν τυπική της ἀνεξαρτησία σάν ἀποτέλεσμα ἑνός ὁλόκληρου πλέγματος γεγονότων ἀπ' τά ὁποῖα τό κυριότερο ἦταν τό Πορτογαλικό πραξικόπημα τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1974. Ἀσφαλῶς, αὐτό τό πραξικόπημα δέν θά εἶχε γίνει ἴσως, ἄν δέν ὑπῆρχαν ἀποικιακοί πόλεμοι στήν Ἀγκόλα, στή Γουϊνέα - Μπισάου

καί στή Μοζαμβίκη. Αὐτοί οἱ πόλεμοι ἔφθειραν τόν στρατό κι ἐνθάρρυναν τή δυσαρέσκεια καί τήν ἀναταραχή ἀνάμεσα στούς στρατιῶτες. Αὐτή ἡ δυσαρέσκεια, ὅμως, δέν προέρχονταν ἀπ' τό ὅτι οἱ Πορτογάλοι ἔχαναν στήν πραγματικότητα τούς πολέμους: ἦταν μᾶλλον μιά ἀπογοήτευση πού γεννήθηκε ἀπ' τή γνώση ὅτι δέν θά μποροῦσαν νά τούς κερδίσουν. Ὅπως στό Βιετνάμ, καμιά ἀπ' τίς δυό παρατάξεις δέ μποροῦσε νά κερδίσει μιάν σαφή στρατιωτική νίκη, κι ὅπως στό Βιετνάμ, ἡ ἔκβαση τῆς σύγκρουσης ἐξαρτῶνταν ἀπό ἠθικούς καί πολιτικούς ἑλιγμούς στίς ἰμπεριαλιστικές μητροπόλεις, κι ὄχι ἄμεσα ἀπό τά ὅσα συνέβαιναν στό πεδίο τῆς μάχης στήν ἀποικία[5].

Συνακόλουθα, εἶναι ὁλότελα ἀνεπαρκής ἡ δικαιολόγηση τῆς συγκεντροποίησης τῆς διοίκησης στό ἐσωτερικό τοῦ MPLA μέ καθαρά στρατιωτικούς ὅρους, γιατί δέ συνέβαινε σ' ἕνα καθαρά στρατιωτικό πλαίσιο. Οἱ ἡγέτες τοῦ MPLA γνώριζαν καλά ὅτι ὁ πόλεμός τους ἦταν ἕνας πόλεμος φθορᾶς κι ὑπομονῆς, γιά νά κερδηθεῖ βαθμιαία ἡ συμπάθεια κι ἡ ὑποστήριξη τοῦ πληθυσμοῦ. Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες, ἡ πιό κατάλληλη μορφή ὀργάνωσης θά 'ταν ἀκριβῶς μιά ἀποκεντρωτική δομή ὅπου ἡ ἔμφαση θά δίνονταν στήν τοπική αὐτονομία καί στήν τοπική πρωτοβουλία. Τουλάχιστον ἡ καθημερινή καθοδήγηση τῶν μαχητῶν θά 'πρεπε ν' ἀκολουθεῖ πάνω - κάτω, αὐτή τήν κατεύθυνση — κι ὅμως οἱ ἡγέτες τοῦ κέντρου συνέχιζαν νά δημιουργοῦν τίς ἐπιτροπές, ἀντιπροσωπεῖες, καί ἁλυσίδες διαταγῶν τους.

Θεωρῶ ὅτι ἡ δημιουργία μιᾶς πειθαρχημένης ἱεραρχίας στό ἐσωτερικό τοῦ κινήματος δέν ἦταν μιά ἀνταπόκριση στίς στρατιωτικές ἀπαιτήσεις, ἀλλά μᾶλλον ἕνα λογικό ἐπακόλουθο τῶν πολιτικῶν δεσμεύσεων καί ἀντιλήψεων τῆς ἡγεσίας τοῦ MPLA. Χρειάζονταν τό «μαζικό κίνημά» τους, ἄν ἤθελαν νά 'χουν κάποια ἐλπίδα ν' ἀναρριχηθοῦν στήν ἐξουσία, ἀλλά τά μαζικά κινήματα ἔχουν μιά τάση νά ἐμφανίζουν τάσεις αὐτονομίας ἤ «παρέκκλισης». Ἡ συγκεντροποίηση τῆς ἐξουσίας καί τῆς πρωτοβουλίας ἦταν γιά τήν ἡγεσία ἕνα ἀπαραίτητο μέτρο γιά νά ἀποφευχθεῖ κάτι τέτοιο, καί γιά νά κρατηθεῖ τό κίνημα στόν «σωστό» δρόμο πρός τήν ἐθνική ἀπελευθέρωση καί τόν σοσιαλισμό. Δοσμένων τῶν ὑποθέσεων τους ὅτι τό «ἐθνικό» ζήτημα πρέπει νά προηγεῖται τοῦ «σοσιαλιστικοῦ» ζητήματος, αὐτό τό ἐλιτο - κυριαρχούμενο μαζικό κίνημα ἦταν μιά λογική ἀναγκαιότητα.

Ἐνῶ θά 'ταν ἐξαιρετικά ἁπλουστευμένο τό νά χαρακτηρίσουμε ὅλα τά ρεύματα τῆς σοσιαλιστικῆς σκέψης σάν μιά καί μόνη ἀντίθεση, νομίζω ὅτι μποροῦμε νά προσδιορίσουμε δυό πλατιές τάσεις πού διατρέχουν τήν ἱστορία τοῦ σοσιαλισμοῦ: τήν κρατικοσοσιαλιστική, πού τονίζει τήν κατάληψη τῆς κρατικῆς ἐξουσίας σάν ἀπαραίτητη τακτική, καί χαρακτηρίζει διάφορους τύπους τοῦ μαρξισμοῦ, τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ καί τοῦ ρεβιζιονισμοῦ καί τήν ἐλευθεριακή - σοσιαλιστική καί ἀναρχική τάση, πού τονίζει τήν τοπική αὐτονομία, ὁμοσπονδιακούς τρόπους συντονισμοῦ, καί τήν ἄρνηση χρησιμοποίησης τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ἀπ' τήν ἄποψη αὐτῆς

τῆς ἀντίθεσης, ὁ σοσιαλισμός τοῦ MPLA πλησιάζει περισσότερο τόν σοσιαλισμό τῆς πρώτης κατηγορίας.

Βέβαια, σέ κάποιο βαθμό, αὐτό ὀφείλεται στήν ἱστορική «ἐπιτυχία» τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ καί στήν ἱστορική «ἀποτυχία» τοῦ ἐλευθεριακοῦ σοσιαλισμοῦ, μέ συνέπεια ὁ τελευταῖος νά μήν ἐμφανίζεται σήμερα σάν κάποια ἀξιόλογη δύναμη στόν κόσμο. Ζοῦμε ἀκόμη στή σκιά τῆς νίκης τῶν μπολσεβίκων, πράγμα πού δέν σημαίνει ὅτι, στήν πραγματικότητα, οἱ μπολσεβίκοι δημιούργησαν ἤ καθοδήγησαν τή ρωσική ἐπανάσταση, ἀλλά μᾶλλον ὅτι, στή συνέχεια, κατάφεραν νά κατακτήσουν μιάν ἀρκετά ἰσχυρή θέση ὥστε νά δηλώσουν ὅτι πράγματι τήν δημιούργησαν καί τήν καθοδήγησαν. Ἀπό κεῖ καί πέρα, τό δικό τους «ἐπιτυχημένο» πρότυπο σοσιαλισμοῦ ἦταν αὐτό πού θά 'πρεπε νά υἱοθετοῦν οἱ ἁπανταχοῦ ἐπαναστάτες, πού ζητοῦσαν βοήθεια ἤ ἔμπνευση.

Μιά ἀνάλυση, ὅμως, πού θά ὑποστήριζε ἁπλῶς ὅτι τό MPLA «διάλεξε» τήν «λαθεμένη» ἰδεολογία, θά 'ταν ἀνεπαρκής κι ἰδεαλιστική. Ἡ οὐσία εἶναι πώς ὑπῆρχαν ὁρισμένες ἀρκετά ἰδιόμορφες πιέσεις, ριζωμένες στήν κοινωνική μήτρα τῆς ἀποικιακῆς Ἀγκόλα, πού ἔτειναν νά ὠθήσουν κάθε κίνημα ἀμφισβήτησης πρός τήν κατεύθυνση τοῦ ἐλιτίστικου κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ.

Μιά νέα ἄρχουσα τάξη

Γιά νά καταλάβουμε τέλεια γιατί υἱοθετήθηκε αὐτή ἡ κρατικοσοσιαλιστική προοπτική, πρέπει ν' ἀνατρέξουμε στήν προέλευση τῶν ἱδρυτῶν καί τῶν ἡγετῶν τοῦ MPLA. Αὐτοί ἦταν κύρια διανοούμενοι τῶν πόλεων, «ἀφομοιωμένοι», οἱ προνομιοῦχοι ἔγχρωμοι φορεῖς μιᾶς δυτικῆς ἐκπαίδευσης, καί σάν τέτοιοι εἶχαν πολύ ἀμφίθυμα αἰσθήματα. Ἀπ' τή μιά μεριά ἦταν ἀρκετά κοντά στίς λαϊκές μάζες, ὥστε νά εἶναι μάρτυρες τῶν βασάνων τους, καί νά τούς εἶναι πιστοί· ἀπ' τήν ἄλλη, εἶχαν συνείδηση τοῦ ὅτι ἦταν πιό μορφωμένοι ἀπ' τίς λαϊκές μάζες, ἔνιωθαν ὅτι καταλάβαιναν καλύτερα τήν πραγματικότητα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί τοῦ σύγχρονου κόσμου, κι ἦταν πιό ἐξοικειωμένοι μέ τήν ὑλική εὐημερία πού μποροῦσε νά φέρει ἡ δυτική τεχνολογία. Συνακόλουθα, ἔνιωθαν ὅτι καταλάβαιναν τί σήμαινε ὁ σοσιαλισμός — σήμαινε τήν αὐτόνομη οἰκονομική εὐημερία.

Ποιά ὅμως θά 'πρεπε νά 'ναι ἡ αὐτόνομη πολιτική μονάδα; Στόν χῶρο τῆς Ἀγκόλα, φαινόταν νά ὑπάρχουν δυό ἐπίπεδα στά ὁποῖα θά μποροῦσε νά στοχεύσει ἡ πολιτική δράση — τό φυλετικό ἐπίπεδο, καί τό ἐπίπεδο τοῦ ἔθνους - κράτους. Ἀπ' τή σκοπιά αὐτῶν τῶν σπουδαγμένων στή δύση διανοούμενων τῶν πόλεων, τό φυλετικό ἐπίπεδο ἦταν κάτι ἀδύνατο, ὀπισθοδρομικό καί διασπαστικό, συμβόλιζε ὅλα ὅσα ἤθελαν ν' ἀπορρίψουν. Τό ἔθνος - κράτος, πού ὑπῆρχε ἤδη ἐμβρυακά μέσα στά πλαίσια τοῦ ἀποικιακοῦ κράτους, φαινόταν τό φυσικό, προοδευτικό ἐπίπεδο πάνω στό ὁποῖο ἔπρεπε νά κινοῦνται. Ἔτσι, ἡ «ἐλευθερία» ἔφτασε νά σημαίνει

ἕναν ἀγκολέζικο κρατικό μηχανισμό, ἐπανδρωμένο μέ ἀγκολέζους, καί «σοσιαλισμός» ἔφτασε νά σημαίνει μιάν οἰκονομία προσανατολισμένη στήν ἀνάπτυξη καί διευθυνόμενη ἀπ' τόν κρατικό μηχανισμό.

Στά δόγματα τοῦ κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ, καί εἰδικότερα στήν ἰδεολογία τοῦ μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ, οἱ ἡγέτες τοῦ MPLA βρῆκαν ἕνα σῶμα ἰδεῶν πού ταίριαζε μέ τίς ἀντιλήψεις τους, ἀντιλήψεις πού συνδέονταν μέ τήν ταξική τους θέση σάν σχετικά προνομιούχων Δυτικοποιημένων «ἀφομοιωμένων». Τέτοιες ἰδέες τούς φαίνονταν σάν κοινή λογική. Γι' αὐτούς ἦταν ὁλοφάνερο ὅτι ὁ φυλετισμός ἦταν ὀπισθοδρομικός καί διασπαστικός· ὁλοφάνερο ὅτι οἱ κρατικοί θεσμοί θά 'πρεπε νά χρησιμοποιηθοῦν ἀπό προχωρημένα στελέχη πού θά ὁδηγοῦσαν τήν 'Αγκόλα στόν σοσιαλιστικό δρόμο. 'Ολοφάνερο ὅτι οἱ περισσότεροι ἀγκολέζοι ἦταν πολιτικά ἀνώριμοι κι ὅτι γιά τό καλό τους θά 'πρεπε νά τούς διευθύνουν καί νά τούς συμβουλεύουν πιό προχωρημένα στοιχεῖα· καί ὁλοφάνερο ὅτι γιά νά νικήσουν ἦταν ἀπαραίτητη ἡ πειθαρχία καί μιά σταθερή προσήλωση στήν ὀρθή σκέψη καί πρακτική.

Στό μέτρο πού ἡ «ἐθνική ἀπελευθέρωση» προωθεῖται πιό ἐνεργητικά ἀπό ἀνθρώπους πού ἔχουν διατηρήσει τήν ἐπαφή τους μέ τόν πολιτισμό, τίς ἀξίες καί τούς θεσμούς τῆς δύσης, μπορεῖ νά θεωρηθεῖ σάν τό τελικό, πιό πανοῦργο στάδιο τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «MPLA FOR ANGOLA», No 10, 'Ιούλης 1976.
2. MARCUM, στό ἴδιο.
3. «STARTACUS MONIMAMBU», LIBERATION SUPPORT MOVEMENT PAMPHLET, 1968, RICHMOND CANADA.
4. DAVIDSON, στό ἴδιο.
5. Πολλοί παρατηρητές ὑπογράμμισαν τήν σπουδαιότητα τῶν γεγονότων στήν καπιταλιστική μητρόπολη. Μιά πολύ καλή γενική θεώρηση, εἶναι αὐτή τοῦ ANDREW MACK, «SHARPENING THE CONTRADICTIONS: GUERILLA STRATEGIES IN IMPERIALIST WARS», στό «RACE AND CLASS», XVII, 2, φθινόπωρο 1975.

Ἐλευθεριακές ἐπαναστατικές λύσεις

Ποιά εἶναι ἡ ἐναλλατική λύση, γιατί ἄν ὁ ἐλευθεριακός σοσιαλισμός κι ὁ ἀναρχισμός θέλουν νά 'χουν μιάν ἀξιοπιστία, ὀφείλουν νά προσφέρουν ἐναλλακτικές λύσεις, ἄν καί μέ τή μορφή προτάσεων, ὄχι ἕτοιμων σχεδίων.

Νομίζω ὅτι ἡ πρώτη ἀναγκαιότητα εἶναι νά ἀναγνωρίσουμε τόν ἐθνοκεντρισμό, τήν ἀλαζονεία καί τήν λανθάνουσα ἐξουσιαστικότητα τῶν ἐπα-

ναστατικῶν» ἰδεολογιῶν πού οἰκοδομοῦνται πάνω σέ μιά ἀντίληψη τῆς ἱστορίας, βασισμένη στίς ἰδιαίτερες ἱστορικές ἐμπειρίες ὁρισμένων κοινωνιῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καί τῆς 'Αμερικῆς. Οἱ ἐμπειρίες τῶν κοινωνιῶν τοῦ «Τρίτου Κόσμου» εἶναι θεμελιακά διαφορετικές, ὄχι μόνο γιατί βαθμιαία ὑπαναπτύχθηκαν[1] ἀπό τίς δυτικές βιομηχανικές δυνάμεις γιά ἀρκετούς αἰῶνες. Δέν ὑπάρχει λόγος νά ὑποθέτουμε ὅτι αὐτές οἱ κοινωνίες θά 'πρεπε ὑποχρεωτικά ν' ἀκολουθήσουν τήν ἀνάπτυξη τῶν δυτικῶν κοινωνιῶν, μέ τούς θεσμούς τοῦ κράτους, τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας, κτλ. Οἱ κρατικές δομές πού ἐπιβλήθηκαν σ' αὐτές τίς κοινωνίες εἶναι, σχεδόν χωρίς ἐξαίρεση, πολύ συγκεντρωτικές, ἐξουσιαστικές καί μιλιταριστικές.

Οἱ πληθυσμοί τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν δέν εἶναι «καθυστερημένοι», μολονότι μπορεῖ νά ἐμφανίζονται ἔτσι στά μάτια ἑνός δυτικοποιημένου ἐλιτιστή, πού πιστεύει πώς κατέχει κάποιο ἀπόλυτο μέτρο γιά νά μετράει τήν ἀνθρώπινη πρόοδο. Οἱ πληθυσμοί τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν ἔχουν τίς δικές τους πραγματικότητες, προσδιορισμούς κι ἀντιλήψεις, καί κάθε στρατηγική γιά τήν ἀπελευθέρωση πρέπει νά 'χει σάν ἀφετηρία αὐτές τίς πραγματικότητες. 'Ο φυλετισμός, ἡ ἐθνική συγγένεια καί ὁ τοπικισμός εἶναι πραγματικοί καί συγκεκριμένοι δεσμοί ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους: μποροῦν νά γεννήσουν ἀντιζηλίες, διαιρέσεις καί διαμάχες, ἀλλά μποροῦν ἐπίσης νά προσφέρουν τή βάση γιά μιά ἑνότητα τῶν ἐμπειριῶν καί τῆς ἠθικῆς, πάνω στήν ὁποία θά μποροῦσαν νά στηριχθοῦν συστήματα ὁμοσπονδιακά συντονισμένης αὐτοδιεύθυνσης. Κι αὐτό δέν εἶναι κάποιο ρομαντικό ἐπιχείρημα, ἀλλά μιά ἐφαρμογή τῆς στοιχειώδους κοινωνιολογικῆς παρατήρησης ὅτι ἡ ἀνθρώπινη συνείδηση συνδέεται μέ συγκεκριμένες ἐμπειρίες. Στίς βιομηχανικές κοινωνίες, οἱ σοσιαλιστές τείνουν νά καθορίσουν τήν ἐμπειρία τῆς ἐργασίας σάν τήν πιό ἀποφασιστική, καί τήν συνακόλουθη ταξική συνείδηση σάν τήν ἀποφασιστική μορφή συνείδησης. Προσωπικά πιστεύω ὅτι, ἀκόμη καί στή δύση, αὐτή ἡ ἔμφαση στήν ἐργασία εἶναι ὑπερβολικά περιοριστική. Κι ἄν πᾶμε σέ ἄλλες κοινωνίες πρέπει νά 'μαστε ἀκόμη πιό δεκτικοί σέ ἀρκετά διαφορετικές ἐμπειρίες καί πραγματικότητες. Αὐτό πού εἶναι σημαντικό δέν εἶναι ἡ οἰκονομική ταξική συνείδηση σάν τέτοια, ἀλλά ΚΑΘΕ μορφή συνείδησης πού ὁδηγεῖ σέ συνδυασμένη δράση τῶν μαζῶν μέ σκοπό τήν ἴδια τους τήν ἀπελευθέρωση[2].

Τό κακό μέ μιάν ἐξελικτική ἀντίληψη τῆς ἱστορίας, πού θέτει μιάν ἀκολουθία σταδίων μέσα ἀπό τά ὁποῖα «πρέπει νά περάσει» ἡ κοινωνία, εἶναι τό ὅτι περιορίζει τήν πολιτική δράση σέ μιά σειρά ἐξαρτημένων ἀνακλαστικῶν. Οἱ ἡγέτες τοῦ MPLA εἶχαν ἕνα ξεκάθαρο δράμα τῆς «σοσιαλιστικῆς 'Αγκόλα» πού ἤθελαν, γιατί μποροῦσαν νά δοῦν τά παραδείγματά του στόν κόσμο γύρω τους. Γι' αὐτούς, ὁ ἀπελευθερωτικός ἀγώνας ἦταν ἕνα σχέδιο μέ προσδιορισμένο σκοπό, καί μιά καθαρή ἀκολουθία γεγονότων: νά διώξουν τούς Πορτογάλους, νά σχηματίσουν κυβέρνηση, νά νομοθετήσουν ὑπέρ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τά θέματα πού συζητήθηκαν σ' αὐτό τό δοκίμιο ὅπως ἡ ἐννοιολογική διαφορά ἀνάμεσα στήν ἐθνική ἀπελευθέρωση καί τό σοσιαλισμό, κι ἡ ἀντανάκλασή της σ' ἕνα μαζικό κίνημα πού ἐξουσιάζεται

ἀπό μιά πολύ μικρή ἐλίτ, εἶναι ὅλα συνέπειες αὐτῆς τῆς ἀντίληψης τῆς ἱστορίας.

Ἡ ἐναλλακτική θεώρηση ἐξαίρει τό σοσιαλισμό σάν τήν διαδικασία ὅπου οἱ μάζες ἔρχονται νά διευθύνουν δημιουργικά τή ζωή τους. Δέν εἶναι μόνο θέμα τοῦ τί γίνεται, ἀλλά καί τοῦ πῶς γίνεται — ἀνάμεσα σ' αὐτά τά δυό ὑπάρχει μιά διαλεκτική ἀλληλεξάρτηση. Ἡ συγκεντροποίηση, λοιπόν, δέν εἶναι ἕνα «ρεαλιστικό» μέτρο στό δρόμο γιά τόν σοσιαλισμό, ἀλλά μᾶλλον μιά θεμελιακή προδοσία τοῦ σοσιαλισμοῦ. Εἶναι μιά προδοσία τῆς διαδικασίας ἀνάπτυξης τῆς λαϊκῆς δημιουργικότητας. Μέσα σ' αὐτή τή διαδικασία, ὁ λαός θά κατευθύνει τήν δραστηριότητά του στή βάση τῶν ἰδιαίτερων ἐμπειριῶν κι ἀντιλήψεων του, κι αὐτός εἶναι ὁ λόγος πού ὑπογράμμισα τή θετική σημασία τῆς φυλῆς ἤ τῆς γεωγραφικῆς περιοχῆς στό πλέγμα τοῦ Τρίτου Κόσμου. Δέν θά 'πρεπε, ὅμως νά ὑπερεκτιμήσουμε αὐτό τό σημεῖο, γιατί ἡ διαμηχανοποίηση γεννάει πιό «συμβατικές» ταξικές σχέσεις μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου.

Δέν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι, γιά τά καταπιεζόμενα ἑκατομμύρια τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν, ὁ ἀντι-ἰμπεριαλιστικός ἀγώνας εἶναι μιά ἀναγκαιότητα καί ἀξίζει τήν ὑποστήριξή μας. Αὐτός ὁ ἀγώνας μπορεῖ κάλλιστα νά 'χει μιάν ἔνοπλη διάσταση, μολονότι ὑπάρχουν κι ἄλλοι τρόποι ἀντίστασης πού πρέπει νά ἐρευνηθοῦν. (Ἡ «αἴγλη» τοῦ «ἡρωικοῦ ἀντάρτη» εἶναι μιά ἰδιαίτερα δυσάρεστη πλευρά τῆς ἀριστερῆς μυθολογίας, μιά ἀπόδειξη τῆς ἔμμονης ἀνδροκρατίας πού παίζει ἕνα σημαντικό ρόλο σ' αὐτή τήν μυθολογία). Αὐτό πού πρέπει ν' ἀποφευχθεῖ σέ τέτοιους ἀγῶνες εἶναι τό νά τούς καθοδηγοῦν καί νά τούς προσδιορίζουν οἱ διανοούμενοι τῶν πόλεων. Ἡ συμμετοχή τους μπορεῖ νά 'ναι ἀποφασιστική, ἄν ὅμως παίρνουν πάντα τήν πρωτοβουλία, τότε ὁ ἀγώνας θά γίνει συγκεντρωτικός κι ἐλιτίστικος, καί ἡ τελική του «νίκη» θά προαναγγέλλει μιά νέα μορφή τυραννίας.

Ὁ ἀντι-ἰμπεριαλιστικός ἀγώνας ἀξίζει τήν ὑποστήριξή μας. Αὐτό πού δέν τήν ἀξίζει εἶναι ὁ «ἐθνικοαπελευθερωτικός» ἀγώνας πού βασίζεται σέ δυτικές ἰδέες, σέ μιά δυτική ἀντίληψη τῆς ἱστορίας καί σέ δυτικές ἀξιολογήσεις. Ἕνας ἀληθινός ἀντι - ἰμπεριαλιστικός ἀγώνας σημαίνει ἀντίθεση ὄχι μόνο στήν κοινωνικο - οἰκονομική καί πολιτική καταπίεση, ἀλλά ἐπίσης καί στίς ἔντεχνα συνδεδεμένες τεχνικές τῆς πολιτιστικῆς καί ἰδεολογικῆς καταπίεσης. Τά ἐθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, γενικά, δέν τό παίρνουν ὑπ' ὄψη τους αὐτό, κοιτάζουν μόνο ν' ἀλλάξουν πρόσωπα καί προγράμματα, ἐνῶ διατηροῦν τούς θεσμούς καί τίς ἀξίες τῶν ἰμπεριαλιστῶν. 'Απ' τούς ἐπαναστάτες ἐξαρτᾶται μᾶλλον νά κριτικάρουν κάτι τέτοια κινήματα, παρά νά υἱοθετοῦν τή σύγχυση καί τίς ὑποκρισίες τους.

Στό μεταξύ, τό καλύτερο πού μποροῦμε νά κάνουμε γιά νά βοηθήσουμε τούς καταπιεζόμενους πληθυσμούς τῶν ὑπανάπτυχτων χωρῶν, εἶναι νά δουλεύουμε ἐδῶ, στό δικό μας χαράκωμα μέσα στήν ἰμπεριαλιστική μητρόπολη, ἐνάντια στίς καταπιεστικές κι ἐξουσιαστικές δομές πού μᾶς καταπιέζουν ὅλους μας.

Σημειώσεις

1. Μέ τόν δρο «ὑπανάπτυξη» δέν ἐννοῶ μόνο τήν ἀπουσία σύνθετης τεχνολογίας ἀλλά καί μιά κατάσταση πού εἶναι δημιούργημα μιᾶς συνεχοῦς κι ἐντατικῆς ἐκμετάλλευσης. Ἡ ὑπανάπτυξη δέν εἶναι κάποιο ἀνιστορικό προοίμιο τῆς ἀνάπτυξης, ἀλλά τό ἀποτέλεσμα μιᾶς ἱστορικῆς διαδικασίας, ὅπου μιά οἰκονομία διαμορφώνεται, βασικά, γιά νά ἱκανοποιήσει τίς ἀνάγκες μιᾶς ἄλλης οἰκονομίας, πιό ἰσχυρῆς, ἡ ὁποία τήν ἐκμεταλλεύεται καί ἀπό τήν ὁποία ἐξαρτᾶται.

2. Οἱ μαρξιστές θεωροῦν παραδοσιακά τό προλεταριάτο σάν τήν μόνη ἀναλλοίωτη ἐπαναστατική τάξη, ἐνῶ οἱ ἀγρότες θεωροῦνται ἀνοργάνωτοι κι ἀπείθαρχοι, ἱκανοί γιά αὐθόρμητες ἐξεγέρσεις ἀλλά ποτέ γιά ἐπανάσταση. Αὐτός ὁ μύθος ἀντικρούεται ἀπό τόν Σάνιν στήν μπροσούρα του, «WORKERS AND PEASANTS IN REVOLUTION», SPOKESMAN, ἐξαντλ., No 6, 1973. Ὑπάρχουν περισσότερες μορφές ἐπαναστατικῆς συνείδησης ἀπ' ὅσες ὑπῆρχαν στά φιλοσοφικά ὁράματα τοῦ Μάρξ.

ΜΑΡΤΙΝ ΣΠΕΝΣ

(*Ἐκδόθηκε μέ μορφή μπροσούρας ἀπ' τήν* Black Jake Collective, England)

Μετάφραση: Βασίλης Τομανᾶς

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ – ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΡΙΣΗ*

Προϊστορία

Ὡς τά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ '70 τό 'Αφγανιστάν ἦταν ἕνα φεουδαρχικό ἀπολίθωμα· ὁ 20ός αἰώνας ἄσκησε μικρή μόνο ἐπίδραση στήν κοινωνική καί πολιτική ζωή τοῦ τόπου, ἀλλά ἀκόμα κι αὐτή δέν χρονολογεῖται νωρίτερα ἀπ' τά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '40, ὅταν οἱ ΕΠΑ, βλέποντας τήν στρατηγική σημασία τοῦ 'Αφγανιστάν στόν ψυχρό πόλεμο, ἄρχισαν νά δημιουργοῦν ἐκεῖ μιά σφαίρα ἐπιρροῆς.

Τό 'Αφγανιστάν ἀπό μόνο του δέν ἔχει μεγάλη ἀξία. Οἱ ξένες ἐπενδύσεις εἶναι μηδαμινές. 'Απ' ὅτι εἶναι γνωστό, δέν ἔχει ἀξιόλογους φυσικούς πόρους. Ὁ πληθυσμός του εἶναι μόνο 14-18 ἑκατ. κάτοικοι ἀλλά, ἀπό στρατηγική ἄποψη, λίγα ἔθνη εἶναι τόσο σημαντικά. Τό 'Αφγανιστάν ἔχει σύνορα καί ἐμπορικούς δρόμους μέ 4 ἀπ' τίς ἰσχυρότερες καί πιό ἀμφιλεγόμενες δυνάμεις τοῦ κόσμου: τήν Κίνα, τή Ρωσία, τήν 'Ινδία καί τό 'Ιράν — καθώς καί μέ τό Πακιστάν, πού 'χει κι αὐτό ἀνάλογη στρατηγική σημασία μέ τό 'Αφγανιστάν. Ἄν κάποια ἀπ' αὐτές τίς χῶρες κατάφερνε νά ἐλέγξει τό 'Αφγανιστάν, θ' ἀποκτοῦσε καί τόν ἔλεγχο πολλῶν ὁδικῶν δρόμων ἀνάμεσα στή Μέση καί στήν Ἄπω 'Ανατολή. Θά πλησίαζε ἕνα βῆμα κοντύτερα στήν κυριαρχία πάνω στήν 'Ινδική χερσόνησο στά νότια, ἤ στό 'Ιράν καί στόν Περσικό Κόλπο στά δυτικά. Ἄν εἰσέβαλε ἀπ' τόν νότο θά βρίσκονταν στά ὑπερευαίσθητα νότια σύνορα τῆς ΕΣΣΔ, καί θά 'χε νά ἀντιμετωπίσει τίς ἀνυπότακτες ἰσλαμικές φυλές, πού ἔχουν περισσότερα κοινά μέ τίς γειτονικές ἰσλαμικές φυλές τοῦ 'Ιράν καί τοῦ 'Αφγανιστάν, παρά μέ τούς μαρξιστές - λενινιστές κυριάρχους τους, πού βρίσκονται χιλιάδες μίλια μακριά, στή Μόσχα.

Ἡ μανία τῶν καπιταλιστῶν γιά τήν εἰσβολή στό 'Αφγανιστάν δέν προέρχεται μόνον ἀπό τήν ἀπώλεια ἄλλης μιᾶς χώρας σάν τήν 'Αγκόλα· προέρχεται κι ἀπ' τόν φόβο γιά τό ποιό θά 'ναι τό ἑπόμενο βῆμα. Τό χάσιμο ἑνός πιονιοῦ εἶναι ἀρκετά ἄσχημο, τό χάσιμο ὅμως ἑνός ἀποφασιστικοῦ πιονιοῦ, πού μπορεῖ νά ὁδηγήσει στήν ἀπώλεια πιό πολύτιμων κομματιῶν,

---

* Σ.τ.Ε. Τό ἄρθρο αὐτό γράφτηκε ἀπ' τόν Γκάρυ Χίλ, μέλος τῶν 'Ελευθεριακῶν 'Εργατῶν τῆς Αὐστραλίας. Δέν ἐκφράζει ὑποχρεωτικά τίς ἀπόψεις τῆς ὁμάδας.

εἶναι καταστροφή. Οἱ Ρῶσοι ἀπέχουν τώρα 300 μίλια ἀπό τήν 'Αραβική θάλασσα. Ἄν φτάσουν ἐκεῖ θά ἀποκτήσουν τήν ναυτική κυριαρχία στόν Ἰνδικό. Εἶναι ἀπίθανο νά εἰσβάλουν στό Πακιστάν καί νά διακινδυνεύσουν ἔτσι ἕναν πόλεμο μέ τήν Ἰνδία ἤ, πιθανόν κι ἕναν Γ' Παγκόσμιο Πόλεμο τό Πακιστάν εἶναι ἕνα ἀνήσυχο, δυσαρεστημένο ἔθνος. Μπορεῖ νά ὑποθάλψουν μιά τοπική Ἐπανάσταση, ἡ ὁποία θά ὁδηγήσει σέ μιά κυβέρνηση ἀνδρεικέλων πού θά τούς προσφέρει προσβάσεις καί θά τούς βοηθήσει νά φτιάξουν ναυτικές βάσεις· μπορεῖ νά συνάψουν κάποια συμφωνία μέ τόν δεξιό δικτάτορα τοῦ Πακιστάν, στρατηγό Ζία, ἐγγυώμενοι τήν παραμονή του στήν ἐξουσία ἐφόσον τούς κάνει τά χατήρια. Ὁ Ζία ὁπωσδήποτε ἐξετάζει αὐτή τήν πιθανότητα. Σέ μιά πρόσφατη συνέντευξή του στό περιοδικό TIME ὁ Ζία τόνισε ὅτι, ἄν οἱ ΕΠΑ δέν τόν βοηθοῦσαν μέ ἱκανοποιητικό γι' αὐτόν τρόπο, θά ἔκανε συμφωνία μέ τήν ΕΣΣΔ.

Τό Ἀφγανιστάν θά μποροῦσε ἐπίσης νά 'ναι ἕνα σκαλοπάτι πρός τό Ἰράν. Ὁ Χομεϊνί δέν εἶναι ἀρεστός στή Μόσχα, ὅπως καί κάθε ἐπανάσταση στά Ρωσικά σύνορα, ἰδιαίτερα ὅταν αὐτή ἡ ἐπανάσταση διακηρύσσει ὅτι εἶναι ἐνάντια τόσο στόν κομμουνισμό ὅσο καί στόν καπιταλισμό. Ἡ Ἰσλαμική Ἐπανάσταση στό Ἰράν, ὅπως κι αὐτή στό Ἀφγανιστάν, θά μποροῦσε νά ἐπηρεάσει τούς ἀνυπόταχτους μουσουλμάνους πού βρίσκονται στά Σοβιετικά σύνορα καί νά ἐξασθενίσει τή Σοβιετική ἐπιρροή στή Μέση Ἀνατολή, ἀνταγωνιζόμενή την.

Ἡ εἰσβολή

Ἡ Ρωσία ἐνδιαφερόταν γιά τό Ἀφγανιστάν ἀπό τή δεκαετία τοῦ 1840 κιόλας, ἀλλά φοβόταν μιά σύγκρουση μέ τήν, ἐπίσης ἐνδιαφερόμενη, Μ. Βρεταννία. Στά 1919 ὁ Τρότσκυ, σάν ἀρχηγός τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, πρότεινε μιά εἰσβολή πού θά συμπεριλάμβανε καί τήν κατάκτηση τῆς Ἰνδίας. Στά 1941 ὁ Χίτλερ πρότεινε μιά ἐπέκταση τῆς Ἀτσάλινης Συμφωνίας: ἡ ΕΣΣΔ θά ἔπαιρνε τήν Ἰνδική χερσόνησο ἄν ἐπιτίθονταν στούς Βρεταννούς. Ὁ Χίτλερ κι ὁ Στάλιν διαφώνησαν πάνω στό ποιός θά 'παιρνε τά Τουρκικά Στενά πρός τήν Μεσόγειο.

Ἀπό τά τέλη τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου ὥς τά 1973 τό Ἀφγανιστάν ἀνῆκε στό καπιταλιστικό στρατόπεδο — τόσο πολύ ὥστε ἦταν μιά ἀπό τίς λίγες ἰσλαμικές χῶρες πού δέν ἀντιτάχθηκαν μέ μανία στό Ἰσραήλ. Στά 1973, ὅμως, ἡ παλιά μοναρχία ἀνατράπηκε κι ἀντικαταστάθηκε ἀπό τήν κυριαρχία τοῦ Μωχάμετ Νταούντ. Στήν ἀρχή ὁ Νταούντ ἦταν φιλοσοβιετικός, ἄλλαξε ὅμως στρατόπεδο στά 1976.

Τόν Ἀπρίλη τοῦ '78 προσπάθησε νά διαλύσει τό Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα τοῦ Ἀφγανιστάν (PDPA). Ἀπέτυχε, ὅμως, καί τό PDPA ἔκανε μιάν ἐπανάσταση πού ἀνέτρεψε τόν Νταούντ, τόν ἐκτέλεσε, πῆρε τήν ἐξουσία στήν Καμπούλ καί βαθμιαία τήν ἐπέκτεινε καί στίς ἄλλες πόλεις. Αὐτό σημάδεψε καί τήν ἀρχή τοῦ ἐμφύλιου πόλεμου πού θά κλιμακώνονταν μέσα

στό 1979. Γιά τούς ὑποστηριχτές του, τό PDPA εἶναι ἕνα γνήσιο ἐπαναστατικό κόμμα. Διακηρύσσουν ὅτι καταργεῖ τόν παλιό φεουδαρχισμό κι ἀναδιανέμει τή γῆ στούς ἀγρότες, προσφέρει ἰσότητα στίς γυναῖκες, μόρφωση καί ἐκπαίδευση, κι ἀσκεῖ ἀντι - ἀμερικανική πολιτική.

Γιά τούς ἀντιπάλους του, τό PDPA εἶναι ἀνδρείκελο τῶν Σοβιετικῶν, σκέφτεται μόνον τά συμφέροντά του ὅπως καί κάθε ἄλλο κυρίαρχο στρῶμα πού ἐξουσίασε τό 'Αφγανιστάν, μισεῖται ἀπ' τήν πλειονότητα τοῦ πληθυσμοῦ κι ἐπιβιώνει χάρη στήν Σοβιετική βοήθεια.

Τό σίγουρο εἶναι ὅτι τό PDPA, εἶναι ἀναμφισβήτητα ἕνα φιλοσοβιετικό καί σπαρασσόμενο ἀπό φραξιονιστικές διαμάχες κόμμα, πού ἐξουσιάζεται καί χειραγωγεῖται ἀπό ἀντιμαχόμενες κλίκες — ἡ λέξη ἀντιμαχόμενες ἔχει ἐδῶ τό κυριολεκτικό της νόημα. Ὁ διάδοχος τοῦ Νταούντ, Ταράκι, φυλάκισε καί δολοφόνησε πολλά μέλη τῆς πτέρυγας «Σημαία» τοῦ Κόμματος. Ὁ ἡγέτης αὐτῆς τῆς πτέρυγας, ὁ Ἀμίν, δραπέτευσε καί τόν 'Απρίλη τοῦ '79 δολοφόνησε τόν Ταράκι, πῆρε ὁ ἴδιος τήν ἐξουσία καί κατέστειλε τούς ἀντιπάλους του μέσα στό κόμμα πιό ἀμείλικτα ἀπ' ὅτι ὁ Ταράκι ἤ ὁ Νταούντ. 'Αφότου τό PDPA βρέθηκε στήν ἐξουσία ἔχασε γρήγορα κάθε ὑποστήριξη ἤ ἀνοχή ἀπό μέρους τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ κυριαρχία του στηριζόταν ὅλο καί περισσότερο στόν ἐξοπλιζόμενο ἀπό τούς Σοβιετικούς Στρατό. 'Ακόμη κι ἡ ὑποστήριξη τοῦ στρατοῦ δέν ἦταν γενικά δεδομένη. Παρά τό γεγονός ὅτι ὁ στρατός εἶχε τάνκς, ἐλαφρύ καί βαρύ πυροβολικό, ἀεροπλάνα, φορτηγά καί ἑλικόπτερα, ἡττοῦνταν ἀπό ἀντάρτες πού ἦταν συνήθως ὁπλισμένοι μέ τουφέκια 303 ἀπό τούς παγκόσμιους πολέμους. Οἱ ὅλμοι, οἱ χειροβομβίδες καί τά πολυβόλα σπάνιζαν. Ὅσο γιά τά ἀντιαρματικά καί ἀντιεροπορικά ὅπλα, δέν ἤξεραν οὔτε νά τά χρησιμοποιοῦν ὥς τίς ἀρχές τοῦ '80.

Οἱ λιποταξίες, ἀπό τόν στρατό πρός τούς ἀντάρτες πλήθαιναν ὥσπου, τόν Σεπτέμβρη τοῦ '79 ὁλόκληρα συντάγματα ἄλλαξαν στρατόπεδο, κι ἦταν πιά φανερό ὅτι ἡ κυριαρχία τοῦ PDPA ἔφτανε στό τέλος της. Τότε, στίς 27 Δεκέμβρη, ἡ ΕΣΣΔ ἔστειλε 75000 στρατιῶτες, δολοφόνησε τόν 'Αμίν καί τόν ἀντικατάστησε μέ τό τωρινό της ἀνδρείκελο, τόν Καρμάλ. Σέ μιά προσπάθεια νά ἐξευμενίσει τούς ἀνήσυχους μουσουλμάνους συμμάχους του στήν 'Αφρική καί στή Μέση 'Ανατολή καί νά περιορίσει τήν ὑποστήριξη πρός τούς ἐπαναστάτες, ὁ Καρμάλ ὑπογράμμισε τό γεγονός ὅτι τό PDPA δέν εἶναι ἀντι-ἰσλαμικό καί συμπεριέλαβε μερικούς γνωστούς μουσουλμάνους στήν κυβέρνησή του. Οἱ λιποταξίες πρός τούς ἀντάρτες μειώθηκαν αἰσθητά καί οἱ Σοβιετικές δυνάμεις ἐλέγχουν, ἔστω καί μέ δυσκολία, τούς περισσότερους δρόμους καί τίς περισσότερες πόλεις.

Τά πράγματα δέν εἶναι διόλου ἄσχημα καί γιά τούς ἐξεγερμένους. Χρησιμοποιοῦν τώρα τό Πακιστάν σάν καταφύγιο καί βάση ἐκπαίδευσης, παραλαμβάνουν πιό σύγχρονο ὁπλισμό καί μαθαίνουν νά τόν χρησιμοποιοῦν. Οἱ ἐξεγερμένοι εἶναι φανατικά ἀφοσιωμένοι στήν ὑπόθεσή τους. Εἶναι ἐμπειροπόλεμοι, σκληροτράχηλοι καί γνωρίζουν τήν περιοχή, πράγμα πού τείνει νά μειώσει στό ἐλάχιστο τήν σοβιετική τεχνολογική ὑπεροχή.

Τά τάνκς πού συνέτριψαν τόσο ἀποτελεσματικά τήν Οὐγγρική καί τήν Τσεχοσλοβάκικη ἐπανάσταση εἶναι ἄχρηστα ἔξω ἀπό τίς πόλεις, τίς πεδιάδες καί τίς κοιλάδες. Οἱ Ρῶσοι θά 'πρεπε νά 'χαν διδαχθεῖ ἀπό τήν τελευταία μεγάλη εἰσβολή στό 'Αφγανιστάν, στά 1840, πού ἔκαναν οἱ Βρεταννοί ἀπό τήν 'Ινδία. Τό ἐκστρατευτικό σῶμα δύναμης 20.000 ἀντρῶν κατάφερε νά καταλάβει τήν Καμπούλ καί νά τήν κρατήσει, ἐπειδή ὑπερεῖχε ἀριθμητικά καί διέθετε πιό σύγχρονο ὁπλισμό, ἀλλά ἀντιλήφθηκαν ὅτι δέν μποροῦσαν νά καταλάβουν ὅλη τήν χώρα καί ὅτι ἔπρεπε νά ὑποχωρήσουν. Στή διάρκεια τῆς ὑποχώρησης τούς ἐπετέθηκαν οἱ 'Αφγανοί κι οἱ Πάρθοι. Ὅλο τό ἐκστρατευτικό σῶμα καταστράφηκε — ἔξω ἀπό 100 ἄτομα πού πιάστηκαν αἰχμάλωτοι, ἕνας μόνο ἐπέζησε κι ἔφτασε ξανά σέ ἀγγλικό ἔδαφος.

Ὅσον ἀφορᾶ τήν Ρωσία, οἱ ἐπιθετικοί πόλεμοι ὁδήγησαν σχεδόν πάντοτε, εἴτε σέ ἐπανάσταση, εἴτε σέ αὐξημένη ἀντίδραση καί δυσαρέσκεια στό ἐσωτερικό της. Δυό ἐξαιρέσεις εἶναι ἡ εἰσβολή στήν Πολωνία στά 1863 - 64 καί ὁ Ρωσοτουρκικός πόλεμος στά 1870. Ὁ πόλεμος τοῦ 1903-5 μέ τήν 'Ιαπωνία καθώς κι ὁ Α' Παγκόσμιος Πόλεμος ὁδήγησαν σέ ἐπανάσταση ὅταν ἔγινε φανερό ὅτι ἡ Ρωσία δέν μποροῦσε νά νικήσει. 'Ακόμη κι οἱ γρήγορες νίκες στήν 'Αν. Γερμανία στά 1953, στήν Οὐγγαρία στά 1956 καί στήν Τσεχοσλοβακία στά 1968, συνάντησαν πλατιά δυσαρέσκεια καί αὔξηση σέ μέγεθος καί σέ πλάτος τῶν κινημάτων διαφωνίας κι ἀνυπακοῆς μέσα στό στράτευμα. 'Εδῶ, συντρέχουν ὅλοι οἱ λόγοι γιά κάτι τέτοιο. Ἕνας λασμίσητος πόλεμος, τό χαμηλό βιοτικό ἐπίπεδο τῶν περισσότερων Ρώσων, ὁ ἀποχαυνωτικός καί μειωτικός γιά τήν προσωπικότητα σοβιετικός τρόπος ζωῆς, ἡ ἀνυπότακτη νεολαία, ἡ αὐξανόμενη ἐπαφή μέ τή Δύση: ὅλα αὐτά θά μποροῦσαν νά συνδυαστοῦν καί νά φέρουν μιάν ἐπανάσταση. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ κρίση τοῦ 'Αφγανιστάν δέν θά μετατραπεῖ σ' ἕνα μείζονα πόλεμο ἤ, ἀκόμα, σ' ἕναν Γ' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Παγκόσμιος Πόλεμος

Τό 'Αφγανιστάν δέν εἶναι παρά ἡ πιό πρόσφατη κρίση πού μᾶς ὁδήγησε, σύμφωνα μέ τούς δημοσιογράφους, «στά πρόθυρα τοῦ Γ' Παγκοσμίου Πολέμου». Μόνο στά 1979 εἴχαμε ἄλλες δυό κρίσεις πού λίγο ἔλειψε νά προκαλέσουν παγκόσμιο πόλεμο. Τό Γενάρη - Φλεβάρη ἦταν ἡ Σινο - βιετναμική κρίση καί τό Νοέμβρη ἡ κρίση τῆς ὑπόθεσης τῶν 'Ομήρων τῆς Τεχεράνης. Καθώς διαδέχονται τό ἕνα τό ἄλλο καί ἡ οἰκονομική κατάσταση χειροτερεύει, αὐτά τά γεγονότα ἀποκτοῦν μεγαλύτερη σημασία. Στίς ἀρχές καί στά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ '70 ἔγινε μιά ὁλόκληρη σειρά πολέμων, πραξικοπημάτων κι ἐπαναστάσεων ὅπου ἡ ΕΣΣΔ ὑποστήριζε τή μιά παράταξη κι οἱ ΕΠΑ τήν ἄλλη.

Ξεκινώντας ἀπ' τό Βιετνάμ, τό Ἰσραήλ καί τήν Τσεχοσλοβακία στήν δεκαετία τοῦ '60, αὐτές οἱ συγκρούσεις ἔγιναν πιό συνηθισμένες, ἀπό τήν ὑπόθεση Μπαγκλαντές καί τήν εἰσβολή στό Λάος στά 1970 ὥς τήν ἐπανά-

σταση στή Νικαράγουα στά 1978 - 79. Στήν 'Αγκόλα πολεμοῦσαν μεταξύ τους 'Αμερικάνοι καί Κουβανοί σύμβουλοι καί στρατιῶτες, κι ὅμως κανένας δέν μιλοῦσε γιά Παγκόσμιο Πόλεμο. 'Εκτός ἀπό τόν πόλεμο Γιόμ - Κιπούρ* στά 1973, καμιά ἀπό αὐτές τίς συρράξεις δέν ὁδήγησε σέ σοβαρές συζητήσεις γιά Παγκόσμιο Πόλεμο. Τώρα, στά 1979, εἴχαμε τρεῖς διαφορετικές κρίσεις καί οἱ πολιτικοί μιλοῦν ἀνοιχτά γιά τήν ἀνάγκη νά γίνουν πολεμικές προετοιμασίες. 'Ο Γ' Παγκόσμιος Πόλεμος εἶναι τό ἀγαπημένο θέμα περιοδικῶν κι ἐφημερίδων. 'Αφθονοῦν τά μυθιστορήματα καί τά παιδικά στρατιωτικά παιχνίδια μέ ἀφετηρία αὐτό τό θέμα. Οἱ παλιότεροι τονίζουν ὅτι ἡ ἀτμόσφαιρα θυμίζει πολύ ἐκείνη πού ἐπικρατοῦσε στά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '30. Τό πλέγμα τῶν πολιτικῶν συμμαχιῶν, ἀπαρτίζεται ὅλο καί περισσότερο ἀπό ἔθνη πού ἑτοιμάζονται γιά μαζικό πόλεμο. Γιατί ἔχει συμβεῖ αὐτό;

'Η σύγκρουση 'Ανατολῆς - Δύσης

Στό τέλος τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου κατακτήθηκαν τά φασιστικά ἔθνη καί παράκμασαν οἱ παλιές Εὐρωπαϊκές ἀποικιακές δυνάμεις. Μέ τήν Κίνα νά σπαράσσεται ἀπ' τόν ἐμφύλιο πόλεμο ὥς τό '49, οἱ ΕΠΑ κι ἡ ΕΣΣΔ κράτησαν τόν ρόλο τῶν παγκόσμιων ὑπερδυνάμεων. 'Εχθρικές λόγω ἰδεολογίας καί ἀντιμαχομένων συμφερόντων οἱ δύο αὐτές χῶρες ἐγκαινίασαν ἕναν νέο τύπο ἀποικιοκρατίας. Στά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '40 ἄρχισαν νά διαλύονται οἱ παλιές αὐτοκρατορίες. 'Η Πορτογαλία, πρώτη εὐρωπαϊκή ἰμπεριαλιστική δύναμη κάποτε καί τελευταία τώρα, εἶδε τήν αὐτοκρατορία της νά διαλύεται στά 1974. 'Η ἀνεξαρτησία, ὡστόσο, συνεπαγόταν προβλήματα γιά τίς πρώην ἀποικίες. Δέν εἶχαν τήν τεχνολογία, τόν πλοῦτο καί τήν ἐκπαίδευση τῆς Δύσης. Αὐτά τά πράγματα ἦταν προϋποθέσεις γιά τήν ἐπιβίωση στόν 20ό αἰώνα καί γιά νά τά ἀποκτήσουν, οἱ νέες ἐθνικιστικές κυβερνήσεις ἔπρεπε νά συνάψουν σχέσεις μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη ὑπερδύναμη. Σέ ἀντάλλαγμα, οἱ ὑπερδυνάμεις ἔπαιρναν εὐνοϊκούς ὅρους στίς ἐμπορικές συναλλαγές, μειώσεις φόρων γιά ἐπενδύσεις, χερσαῖες καί ναυτικές βάσεις καθώς καί ὑποστήριξη στίς ψηφοφορίες τοῦ ΟΗΕ. Έτσι, σημαντικοί ἀντι - ἰμπεριαλιστές σάν τόν Γιόμο Κενυάτα τῆς Κένυα καί τόν Νεχρού τῆς 'Ινδίας ἔγιναν πρόθυμοι ὑποστηριχτές τοῦ καπιταλιστικοῦ νεο - ἰμπεριαλισμοῦ. 'Αντί γιά ἀποικιακούς διοικητές καί διπλωμάτες τῶν κανονιοφόρων, ἐμφανίστηκαν πρόεδροι καί πρωθυπουργοί, πρώην ἐπαναστάτες — διοικητές ὄχι ἀπό τήν Εὐρώπη ἀλλά πιθανά ἐκπαιδευμένοι ἐκεῖ πρίν νά ἐπιστρέψουν στήν πατρίδα τους. 'Αντί γιά κανονιοφόρους καί στρατό ἀπό τήν Εὐρώπη, ὑπῆρχαν τώρα τοπικοί στρατοί ὀργανωμένοι σύμφωνα μέ τά Εὐρωπαϊκά πρότυπα, ἐξοπλισμένοι ἀπό τή Δύση καί χρησιμοποιούμενοι γιά τόν ἴδιο σκοπό — νά στηρίζουν τόν καπιταλισμό.

* Σ.τ.Μ. 'Αραβοϊσραηλινός

Τό ἴδιο ἔκανε καί ἡ Ρωσία· ὄντας πάντα μιά ἐπεκτατική δύναμη, μετάτρεψε τό μεγαλύτερο μέρος τῆς 'Αν. Εὐρώπης σέ ἀποικίες στά 1945. Μόνο μετά τό ξέσπασμα τῆς Οὐγγρικῆς 'Επανάστασης καί κάτω ἀπό τήν ἀπειλή μιᾶς πιό ἐκτεταμένης ἐπανάστασης στά 1956, χαλάρωσε αὐτή ἡ ἐκμετάλλευση. Μιά τέτοια χαλάρωση ὅμως δέν μποροῦσε νά κρατήσει πολύ. Πέρα ἀπ' τήν 'Αν. Εὐρώπη, ἡ ΕΣΣΔ ἀπόκτησε περισσότερους δορυφόρους (σέ ἀντιδιαστολή μέ τίς ἀποικίες) στήν Β. Κορέα, τή Φιλλανδία, τήν Κούβα, τό Βιετνάμ, τήν Ἀγκόλα καί τήν Αἰθιοπία. Ἡ ΕΣΣΔ ἐπεκτείνει τήν ἐπιρροή της στήν Μέση 'Ανατολή, στήν 'Αφρική, στή Λατινική 'Αμερική καί στόν 'Ινδικό. 'Αλλά καί οἱ ΕΠΑ ἐπεκτείνονται καί συναγωνίζονται τήν ΕΣΣΔ στίς ἴδιες περιοχές, κι ἔτσι γεννιέται ἡ σύγκρουση. Μερικές φορές οἱ συγκρούσεις διεξάγονται σέ διπλωματικό ἐπίπεδο, ὅπως ἡ μακρόχρονη πάλη γιά τόν προσεταιρισμό τῆς Αἰγύπτου σάν σύμμαχου, μιά σύγκρουση στήν ὁποία νίκησαν οἱ ΕΠΑ. Ἄλλες φορές, πάλι, ἡ σύγκρουση διεξάγεται σέ στρατιωτικό ἐπίπεδο, ὅπως στήν Κορέα, στό Βιετνάμ καί στήν 'Αγκόλα, μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη πλευρά νά χρησιμοποιεῖ συμμαχικά στρατεύματα ἀντί γιά Ρώσους ἤ 'Αμερικάνους στρατιῶτες, πράγμα πού θά δημιουργοῦσε μιά κατάσταση στά «πρόθυρα τοῦ Γ' Παγκόσμιου Πόλεμου».

Ἡ οἰκονομική κρίση

Στά 1971 ὁ κόσμος ἐγκατέλειψε τόν κανόνα τοῦ χρυσοῦ· τά διάφορα συναλλάγματα ἔπαψαν νά 'χουν σταθερή ἀξία. 'Από τά 1944 ὡς τά 1971 ἡ ἰσοτιμία τοῦ ἀμερικάνικου δολλάριου μέ τό χρυσό ἦταν 35 δολ. ἡ οὐγκιά, πράγμα πού σήμαινε ὅτι ὁ χρυσός ἦταν ἡ βασική ἀξία καί τό δολλάριο ἐξαρτιόταν ἀπ' αὐτήν. 'Από τά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '60 ὅμως, ὁ πληθωρισμός καί ἡ εὐημερία αὔξησαν τήν ποσότητα τοῦ χαρτονομίσματος, ἐνῶ ὁ χρυσός αὐξήθηκε ἐλάχιστα· παράλληλα, τά παγκόσμια ἀποθέματα ἐξαντλοῦνταν. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1971 ἀναγνωρίστηκε αὐτή ἡ δυσαρμονία· ἡ βασική ἀξία τοῦ ἀμερικάνικου δολλάριου ἀφέθηκε στίς οἰκονομικές δυνάμεις καί ἡ ἀξία του ἔπεφτε καθώς ἡ τιμή τοῦ χρυσοῦ αὐξάνονταν. Ἔχοντας μικρότερη ἀγοραστική δύναμη οἱ ἄνθρωποι ξόδευαν λιγότερα, ἀπασχολοῦνταν λιγότερο καί ἄρχισε μιά καθοδική ἑλικοειδής κίνηση: λιγότερες δαπάνες, μικρότερη ἀπασχόληση, μεγαλύτερη ἀνεργία, μειωμένη ἐπιχειρηματική πίστη, λιγότερες δαπάνες. Ἡ οἰκονομική κρίση χειροτέρεψε μέ τίς αὐξήσεις τῆς τιμῆς τοῦ πετρελαίου καί τό ἐμπάργκο στά τέλη τοῦ '73. Οἱ ἰσλαμικές χῶρες, πού στήν πλειονότητά τους ἦταν πρώην ἀποικίες, ἀποτελοῦσαν πιά ἀναπτυσσόμενα ἔθνη. Ἤθελαν τώρα νά εἶναι ἰσότιμες, καί νά ἐμπορεύονται μέ ἴσους ὅρους. Οἱ μέρες πού οἱ καπιταλιστικές ἑταιρεῖες πετρελαίου μποροῦσαν νά ὑπαγορεύουν τήν τιμή πού θά πλήρωναν, πέρασαν. Ὅταν ἀνεβαίνει ἡ τιμή ἑνός ζωτικοῦ ἀγαθοῦ σάν τό πετρέλαιο, ὅλες οἱ τιμές ἀνεβαίνουν. Τό κόστος λειτουργίας μιᾶς ἐπιχείρησης ξεπερνάει τό ἐπίπεδο ἄντλησης κέρδους· ἡ ἐπιχείρηση κλείνει, αὐξά-

νονται οἱ ἄνεργοι καί οἱ δυνατότητες ἀπασχόλησης τῆς ἐργατικῆς δύναμης περιορίζονται. Οἱ τάξεις τῶν δυσαρεστημένων καί πικραμένων ἀνέργων πυκνώνουν.

Μέ τήν ὕφεση καί μέ ὅλες τίς πρώην ἀποικίες νά προσπαθοῦν ν' ἀνεβάζουν τίς τιμές, ἐξαφανίζεται ὁ ἀμερικάνικος τρόπος ζωῆς. Γιά νά διατηρήσουν τά κεκτημένα οἱ ΕΠΑ πρέπει νά ξανακερδίσουν τή θέση τους στήν παγκόσμια κυριαρχία. Ἡ ἧττα στό Βιετνάμ, τό σκάνδαλο Γουότεργκέητ, ἡ πλατιά ἀναταραχή τῆς περιόδου 1964-72 στό ἐσωτερικό τῶν ΕΠΑ καί ἡ συνειδητοποίηση ὅτι ἡ Ἀμερική στηρίζεται στήν ἐκμετάλλευση τῶν συμμάχων της, ὁδήγησαν στήν ἀπώλεια τῆς ἐμπιστοσύνης πρός τίς ΕΠΑ. Λίγοι σύμμαχοι θά διακινδυνεύσουν τώρα ἐχθρικές σχέσεις μέ τήν Ρωσία, ὑποστηρίζοντας ἀνοιχτά τίς ΕΠΑ. Οἱ ΕΠΑ θά πρέπει νά κάνουν τόν δικό τους ἀγώνα, πιθανά ἐναντίον τῶν δορυφόρων τῆς ΕΣΣΔ στήν ἀρχή. Εἶναι, ὅμως, ἡ Ρωσία σέ θέση ν' ἀντέξει τήν ἀπώλεια κάποιου ἀπ' τούς δορυφόρους της; Μποροῦν οἱ ΕΠΑ, μετά ἀπό μιάν ἐμπλοκή σέ πόλεμο, ν' ἀντέξουν τήν ἀπώλεια ἐμπιστοσύνης καί συμμάχων ποῦ θά συνεπαγόταν μιά ἧττα; Γιά νά ξανακερδίσουν τήν προηγούμενη θέση τους, οἱ ΕΠΑ πρέπει νά νικήσουν μέ τήν διπλωματία ἤ νά κάνουν πόλεμο. Ἡ διπλωματία περικλείει ἀπειλές πολέμου καί / ἤ ἐμπάργκο. Πιστεύεται πλατειά ὅτι μετά τήν καταστροφή τοῦ Βιετνάμ οἱ ΕΠΑ δέν θά ἐμπλακοῦν σ' ἕνα Γ' Παγκόσμιο Πόλεμο, μεγάλα τμήματα, ὅμως, τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ ἔχουν γίνει ὑστερικά φιλοπόλεμα, σέ μιάν ἀπελπισμένη προσπάθεια νά λησμονήσουν τήν ἧττα τοῦ Βιετνάμ καί τίς κοινωνικές καί οἰκονομικές τους ἀνασφάλειες. Ἡ φιλελεύθερη καπιταλιστική προσέγγιση τοῦ Κάρτερ εἶχε σάν ἀποτέλεσμα, τούς χαμηλότερους δεῖκτες δημοτικότητας γιά ἀμερικανό πρόεδρο σ' ὅλη τήν ἀμερικάνικη ἱστορία. Ὅσο, ὅμως γίνεται πιό φιλοπόλεμος, ἡ δημοτικότητά του ἀνεβαίνει. Προσωπική πολιτική ὠφέλεια, συγκρούσεις προσωπικῶν συμφερόντων, ἁπλή ἐπιβίωση τοῦ καπιταλισμοῦ — ὁποιοσδήποτε ἀπ' αὐτούς τούς παράγοντες, κι ἀκόμη περισσότερο ἕνας συνδυασμός τους, θά μποροῦσε νά ὁδηγήσει εἴτε σέ ἀναζωπύρωση μικρῶν συγκρούσεων στόν Τρίτο Κόσμο, εἴτε σέ Γ' Παγκόσμιο Πόλεμο. Γιά τίς ΕΠΑ θά ἦταν τώρα πολύ καλύτερα, πρίν χειροτερέψει ἡ οἰκονομική κρίση, ἔχοντας σύμμαχο τήν Κίνα τῆς ὁποίας ἡ πορεία εἶναι ἀδύνατο νά προδικαστεῖ, μέ τά ἰσλαμικά ἔθνη διαιρεμένα, καί προτοῦ περισσότερα «ἀναπτυσσόμενα ἔθνη» ἐξελιχθοῦν σέ ὑπερβολικά ἀνεξάρτητες ὑποψήφιες παγκόσμιες δυνάμεις.

Ἡ ἐπιταχυνόμενη παρακμή τοῦ καπιταλισμοῦ καί ἡ αὐξανόμενη τάση γιά συγκρούσεις, δέν σημαίνει ἀναγκαστικά ὅτι θά ἔχουμε παγκόσμιο πόλεμο, ἀλλά φαίνεται, ἀπό τά ὅσα ἔχουν ἤδη συμβεῖ, ὅτι ἡ ἐπανάσταση, ἡ ὕφεση καί οἱ συγκρούσεις θά μορφοποιήσουν τόν κόσμο στά ἑπόμενα χρόνια πολύ πιά ἀποφασιστικά ἀπ' ὅτι τόν ἔχουν ἤδη κάνει σ' αὐτόν τόν αἰώνα.

Σ' ὅλο τόν κόσμο οἱ περισσότερες ἀριστερές ὁμάδες αὐθυγραμμίστηκαν εἴτε μέ τή Ρωσία, εἴτε μέ τίς ΕΠΑ, εἴτε μέ τήν Κίνα, στίς συγκρούσεις πού ἔγιναν ἀπό τόν Σινοσοβιετναμικό πόλεμο τῶν ἀρχῶν τοῦ 1979 καί μετά.

Τά φιλοσοβιετικά κόμματα, ὅπως θά μποροῦσε νά προβλεφτεῖ, εὐθυγραμμίστηκαν αὐτόματα μέ τήν ΕΣΣΔ. Ἡ ὑπακοή στήν ΕΣΣΔ εἶναι ἕνα τόσο βασικό μέρος τῆς γραμμῆς τους, ὥστε κάνει ἀπίθανη τήν αποστασία σέ μεγάλη κλίμακα.

Τά φιλοκινέζικα κόμματα καί οἱ Μαοϊκές ὁμάδες ἀντιμετώπισαν περισσότερα προβλήματα. Τελικά, ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσουν τήν Κίνα στήν εὐθυγράμμισή της μέ τίς ΕΠΑ ἐνάντια στήν ΕΣΣΔ, ἡ ὁποία ἰσχυρίζεται, τουλάχιστον, ὅτι εἶναι μαρξιστική - λενινιστική. Στήν Αὐστραλία, τό ΚΚ Αὐστραλίας (Μ-Λ) καί οἱ ὁμάδες πού συνδέονται μ' αὐτό, κύρια ἡ Συμμαχία Ἐργατῶν - Σπουδαστῶν ὑποστηρίζουν τώρα τόν Φρέηζερ, μιμούμενες τήν Κίνα. Καλοῦν τώρα σέ διαδηλώσεις «ὅλο τόν ἀντι-σοβιετικό λαό». Τώρα ἡ Κρατική Ὑπηρεσία Πολιτικῆς Κατασκοπείας, «θεωρεῖται διαλεκτικά» ὅτι ἔχει καί τήν καλή της πλευρά — ἀφοῦ κατασκοπεύει τίς φιλο - σοβιετικές ὁμάδες! Γιά νά παραθέσουμε ἕνα μαοϊκό φυλλάδιο γιά τόν Φρέηζερ, «Ὅποια καί ἄν εἶναι τά κίνητρα πού ὑπαγόρευσαν στόν Φρέηζερ ν' ἀντιταχθεῖ στήν εἰσβολή στό Ἀφγανιστάν, αὐτή ἡ θέση του εἶναι ὀρθή καί θά πρέπει νά τόν ὑποστηρίξουμε». Ὁ Φρέηζερ συγκρίνεται ἔπειτα μέ τόν Τσῶρτσιλ πού, μολονότι ἐκπροσωποῦσε τόν ἐγγλέζικο ἰμπεριαλισμό, ἦταν προοδευτικός γιατί ἀντιτάχτηκε στό μεγαλύτερο κακό, «τή Χιτλερική Γερμανία».

Ὅταν ὁ Φρέηζερ ἦρθε στήν ἐξουσία στά 1975, καί περίπου ὥς τά 1978, ὅποιος διαφωνοῦσε μέ τήν μαοϊκή γραμμή ὅτι ὁ Φρέηζερ ἦταν φασίστας, ἤ ἀκόμα κι ἄν ὑποστήριζε ἁπλῶς ὅτι ὁ Φρέηζερ ἦταν μᾶλλον ἀκροδεξιός ἐξτρεμιστής παρά φασίστας, θεωροῦνταν κι αὐτός φασίστας. Τώρα, ἄν δέν ὑποστηρίζεις τόν Φρέηζερ, σημαίνει ὅτι εἶσαι φασίστας.

Αὐτές οἱ ὁμάδες δέν ἀντικαθρεφτίζουν παρά μόνο τήν ἀμφιταλαντευόμενη πολιτική τῆς Κίνας. Ἡ Κίνα φοβᾶται τίς ἐπεκτατικές δυνάμεις περισσότερο ἀπό ὁτιδήποτε ἄλλο, γιατί ἦταν πάντα ὑπέρ τοῦ ἀπομονωτισμοῦ καί γιατί δέχτηκε εἰσβολές καί ἀποικιοποιήθηκε πολλές φορές. Γι' αὐτό, φοβᾶται περισσότερο τόν ἰμπεριαλισμό ἀπ' ὅτι τόν καπιταλισμό. Καί καθώς ἡ ἐπιθετική πολιτική τῆς ΕΣΣΔ ἀπειλεῖ τήν Κίνα περισσότερο ἀπ' τήν ἀντίστοιχη τῶν ΕΠΑ, ἡ Κίνα διαλέγει τό μικρότερο κακό. Σάν μιά ἀπομονωτική δύναμη, ἡ Κίνα ἀποτελεῖ ἕνα ἡρωϊκό παράδειγμα γιά μερικούς ἀντι - ἰμπεριαλιστές· σέ τρεῖς ὅμως περιπτώσεις ἀπό τά 1949 καί μετά, ἡ Κίνα ἔκανε ἐπεκτατικές εἰσβολές — ἐνάντια στή Ν. Κορέα στά 1951, ἐνάντια στό Θιβέτ στά 1959, καί ἐνάντια στό Βιετνάμ στά 1979.

Ἐνῶ οἱ εἰσβολές στήν Κορέα καί στό Βιετνάμ ἦταν ἀντιδράσεις σέ ἐπεκτατικές πολιτικές σέ βάρος τῆς Κίνας, ἡ εἰσβολή στό Θιβέτ ἦταν καθαρός ἐπεκτατισμός καί ἔχει πολλά κοινά μέ τήν Ρωσική ἀπόπειρα κατάληψης τοῦ Ἀφγανιστάν. Ὑπάρχουν ὅλο καί περισσότερες ἀποδείξεις ὅτι ἡ Κίνα προσπαθεῖ νά κερδίσει ἐπιρροή καί νά ἐμπλακεῖ στό πλέγμα τῶν ἀντι σοβιετικῶν συμμαχιῶν κι ὅτι θά γίνει ἐπεκτατική, ἄν τό ὑπαγορεύουν τά συμφέροντά της.

Γιά τούς ἐπαναστάτες δέν ἀποτελεῖ ἐναλλακτική λύση τό νά ἀκολουθήσουν τήν Κίνα. Κανένα ἀπό τά ἄλλα μαρξιστικά - λενινιστικά ἤ σοσιαλδημοκρατικά κόμματα δέν τήρησε μιά ἰσορροπημένη στάση. Οἱ λάτρεις τοῦ Τρότσκυ, ἡ Λίγκα τῶν Σπαρτακιστῶν καί οἱ ὀρθόδοξοι Τροτσκιστές, τό Σοσιαλιστικό Ἐργατικό Κόμμα (SWP), πού ἐκδίδει τήν ΑΜΕΣΗ ΔΡΑΣΗ, εἶναι οἱ μόνες σημαντικές ἀριστερές ὁμάδες, πέρα ἀπό τούς παραδοσιακούς ὀπαδούς τῆς γραμμῆς τῆς Μόσχας, πού ὑποστήριξαν τήν εἰσβολή: τήν θεωροῦν προοδευτική ἱστορικά. Οἱ Τροτσκιστές τοῦ Χήλυ, ἡ Σοσιαλιστική Ἐργατική Λίγκα (SLL) πού ἐκδίδει τά ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΝΕΑ, τάσσονται μέ τούς Ἰσλαμιστές ἐπαναστάτες, τόν Καντάφι καί τόν Χομεϊνί: ἀντιτάχθηκαν ξεκάθαρα στήν Ρωσική εἰσβολή, κύρια ὅμως γιατί «προσφέρει στούς καπιταλιστές τό πρόσχημα γιά πολεμοκαπηλεία». Τό ΚΚ Αὐστραλίας (CPA), πού ἐκδίδει τή TRIBUNE, ἔχει μιά γραμμή παρόμοια μέ τοῦ SLL, παρά τό ὅτι δέν ἔχει διασυνδέσεις μέ τούς Καντάφι - Χομεϊνί. Καί οἱ δυό ὁμάδες τονίζουν τήν προετοιμασία τῶν καπιταλιστῶν γιά πόλεμο ἐνῶ ὑποβαθμίζουν τήν προετοιμασία τῆς Ρωσίας. Οἱ Διεθνεῖς Σοσιαλιστές (πού ἐκδίδουν τόν ΜΑΧΗΤΗ) παίρνουν μιά πιό ἰσορροπημένη στάση, κριτικάροντας καί τίς ΕΠΑ καί τήν ΕΣΣΔ, ἀλλά, σάν τούς μαοϊκούς, εἶναι ὑπέρ τῆς ἐπικράτησης τῶν ἀντι - Ρώσων ἐπαναστατῶν. Αὐτοί οἱ ἐπαναστάτες εἶναι φανατικοί Ἰσλαμιστές πού ἐπιθυμοῦν τήν ἐπιστροφή στήν παλιά Ἰσλαμική κοινωνία. Σέ μιά ἱεραρχική, ταξικά διαιρεμένη κοινωνία, ὅπου κυριαρχοῦν ἡ μιζέρια, ἡ σεξουαλική καταπίεση, οἱ δεισιδαιμονίες, ἡ καταπίεση γυναικῶν καί παιδιῶν, ὁ φεουδαρχισμός, ἡ λογοκρισία καί ἡ θρησκεία. Οἱ ἡγέτες αὐτῶν τῶν ἐπαναστατικῶν ὁμάδων, χρηματοδοτοῦνται ἀπό τήν CIA καί φιλοδοξοῦν νά γίνουν στρατιωτικοί ἀρχηγοί, πλούσιοι καπιταλιστές ἤ θρησκευτικοί ἡγέτες. Ὅπως λέει ὁ ΜΑΧΗΤΗΣ, «μιά νίκη τῶν ἐπαναστατῶν οὔτε θά προωθήσει τόν Σοσιαλισμό, οὔτε θά πλήξει τόν καπιταλισμό». Τότε γιατί τούς ὑποστηρίζουν; Αὐτό εἶναι κάτι πού δέν τό διευκρινίζουν.

Τό Ἐργατικό Κόμμα Αὐστραλίας (ALP) καί τά ἄλλα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, καταδικάζουν κάποια ἐξαιρετικά φανατική πολεμοκαπηλεία καί μερικά ἀπ' αὐτά λένε ὅτι ἐλπίζουν σέ μιά εἰρηνική διευθέτηση. Οἱ σοσιαλδημοκράτες ὅμως εὐθυγραμμίζονται μέ μιά καπιταλιστική, μετριοπαθή στάση ὑπέρ τοῦ πολέμου. Προσπαθοῦν νά ἐφαρμόσουν ἀκόμη καί μιά «διπλή πολιτική» μέ τό Κόμμα τῶν Φιλελεύθερων τοῦ Φρέηζερ.

Οἱ ἀναρχικές ἀπόψεις

Ὁρισμένες ἀναρχικές καί ἐλευθεριακές ὁμάδες ἔχουν υἱοθετήσει μιά γραμμή ἀπόρριψης καί τῶν δύο. Ἄλλοι συμπλέουν μέ τίς πατσιφιστικές ὁμάδες. Αὐτή ἡ γραμμή δέν εἶναι ἀντεπαναστατική σάν τίς ἄλλες, εἶναι ὅμως ἐπαρκής; Ἡ εἰρήνη θά εἶναι εὔθραυστη καί θά μοιάζει περισσότερο μέ ἀνακωχή ὅσο ὑπάρχουν οἱ ὑπερδυνάμεις. Ἡ ἀπόρριψη καί τῶν δυό εἶναι ἕνα ἀληθινό ἀλλά παρόλα αὐτά ἀρνητικό σύνθημα· ἐπιπλέον, σάν τίς καμπάνιες ὑπέρ τῆς εἰρήνης, δέν θεραπεύει τήν αἰτία τῆς διαμάχης. Τί θά τό καταφέρει αὐτό; Μόνον ἡ ταυτόχρονη ἀνατροπή τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος τῆς Δύσης, τῶν Μαρξιστικῶν - Λενινιστικῶν κυβερνήσεων τῆς Ἀνατολῆς καί τῶν Ἰσλαμικῶν κομμάτων, μπορεῖ νά βάλει ἕνα τέλος σ' αὐτή τήν κατάσταση.

Ποιός θά τό κάνει αὐτό;

Κάτι τέτοιο μπορεῖ νά κατορθωθεῖ μόνον ἀπό ἕνα κίνημα πού βάζει τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ πάνω ἀπό τά συμφέροντα τῆς κυβέρνησης ἤ τῆς ἰδεολογίας. Ὁ παραλογισμός τοῦ νά πιστεύουμε ὅτι μιά ὁμάδα ἀνθρώπων εἶναι ἀνώτερη ἀπό μιάν ἄλλη γιατί γεννήθηκε στήν ἄλλη μεριά μιᾶς τεχνητῆς συνοριακῆς γραμμῆς ἤ γιατί μιλᾶ διαφορετική γλώσσα, πρέπει νά ἐξαφανιστεῖ· ἕνα κίνημα πού θά ἀντιτίθονταν στήν κυριαρχία αὐτῶν τῶν τριῶν μορφῶν ἐξουσιαστισμοῦ, πρέπει νά εἶναι ἀντικυβερνητικό. Μπορεῖ νά ἐμφανιστεῖ ἕνα τέτοιο κίνημα στή Μέση Ἀνατολή; Αὐτή τή στιγμή, πού εἶναι ἀκόμη ἰσχυρές οἱ ἐξουσιαστικές δομές, κάτι τέτοιο φαίνεται ἀπίθανο, αὐτές οἱ δομές ὅμως τρίζουν κι εἶναι ἀπαρχαιωμένες. Στό Ἰράν ἐμφανίστηκαν συμβούλια Ἐργατῶν, κι αὐτή τή στιγμή δροῦν ἀναρχικές ὁμάδες στό Ἰράν καί στή Ρωσία. Καί, φυσικά, οἱ ἐλευθεριακές σοσιαλιστικές ἰδέες ἔχουν πολύ μεγαλύτερη ἐπιρροή σέ ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου. Παρά τό ὅτι ἡ σημερινή κατάσταση ἀποκλείει μιά παγκόσμια ἐπανάσταση πού θά σαρώσει τίς παλιές ἱεραρχίες καί θά τίς ἀντικαταστήσει μέ μιάν ἐλευθεριακή κοινωνία, αὐτή εἶναι ἡ μόνη γραμμή πού δέν ὁδηγεῖ στήν ὑποστήριξη μιᾶς ἱεραρχίας ἐνάντια σέ μιάν ἄλλη καί πού δέν ἐνθαρρύνει τούς ἐργάτες ν' ἀλληλοσκοτώνονται πρός ὄφελος τῶν πολιτικῶν καί τῶν ἀφεντικῶν. Στά 1914, ὁ Λένιν, ἡ Λούξεμπουργκ καί ἡ πλειοψηφία τῶν μπολσεβίκων ὑποστήριξαν μιά διεθνιστική ἐπαναστατική γραμμή, ἐνῶ οἱ ἄλλοι προσπαθοῦσαν νά βροῦν ποιά ἀπ' τίς δυό παρατάξεις τοῦ Α΄ Παγκόσμιου Πόλεμου ἦταν πιό προοδευτική ἱστορικά καί χωρίζονταν, ἀκολουθώντας διάφορες καπιταλιστικές κυβερνήσεις. Χωρίς καμιάν ἐλπίδα ἐπιτυχίας στά 1914, μαρξιστές, ἀναρχικοί καί σοσιαλιστές ἔμειναν πιστοί στίς λεγόμενες ἄκρο - ἀριστερές ἐπαναστατικές ἀρχές. Χρειάστηκαν τρία χρόνια ἀφάνταστης σφαγῆς καί συμφορῶν προτοῦ νά καταρρεύσει ἡ πίστη στόν καπιταλισμό καί νά ἔρθει στήν Εὐρώπη μιά σοσιαλιστική ἐπανάσταση πού στρεφόταν ἐνάντια στόν πόλεμο καί στίς κυβερνήσεις. Ὡς τά 1919 ὁ κόσμος σπαράσσονταν ἀπό ἐπαναστάσεις περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φο-

ρά, πρίν ἤ μετά· κι αὐτό μόλις 5 χρόνια ἀργότερα ἀφότου ἡ παγκόσμια ἐπανάσταση φαίνονταν ἀπραγματοποίητο ὄνειρο. Αὐτές οἱ ἐπαναστάσεις συντρίφτηκαν καί ὁ Λένιν κι οἱ μπολσεβίκοι πρόδωσαν τή ρωσική ἐπανάσταση, ἐγκαθιδρύοντας ἕναν ἱεραρχικό κρατικό καπιταλισμό, ἀντί νά βοηθήσουν στήν δημιουργία μιᾶς ἐλευθεριακῆς κοινωνίας.

Ὁ ἐπαναστατικός διεθνισμός προτάθηκε γιά πρώτη φορά ἀπό τόν Πιέρ - Ζοζέφ Προυντόν, τόν Γάλλο ἀναρχικό πού δέν κατάφερε νά ἐφαρμόσει αὐτές τίς ἰδέες. Ὁ Μπακούνιν πρόβαλε αὐτές τίς ἰδέες στόν Γαλλο - Πρωσσικό πόλεμο τοῦ 1870-71, σάν ἕνα πρῶτο βῆμα πρός μιάν ἐλεύθερη, χωρίς κράτος, κοινωνία. Ὁ Κάρλ Λίμπκνεχτ, ὁ πρεσβύτερος, πρόβαλε στά 1893 τό πρῶτο μέρος τῶν ἰδεῶν τοῦ Μπακούνιν. Ὁ Λένιν ἀκολούθησε τά βήματά του 20 χρόνια ἀργότερα. Ἡ ἀποτυχία του νά τσακίσει τήν κρατική ἐξουσία ὁδήγησε σέ μιάν ἐπιστροφή στήν παλιά ἱεραρχία, ντυμένη μέ μιάν ἐπαναστατική ρητορική.

Κάπου 70 χρόνια ἀργότερα ἀντιμετωπίζουμε ξανά μιά παρόμοια κρίση καί ἔχουμε τήν ἴδιαν ἐκλογή. Οἱ ἰδέες τοῦ Μπακούνιν δίνουν μιάν ἀπάντηση πού εἶναι ἠθική, καί προχωρεῖ πέρα ἀπό τίς ἀρνητικές «ἀντιπολεμικές» ἰδέες. Ὁ ἐπαναστατικός διεθνισμός εἶναι ἕνας τρόπος ἀνατροπῆς τῶν ἱεραρχιῶν. Ὁ τελικός στόχος μιᾶς τέτοιας ἐπανάστασης πρέπει νά 'ναι ὁ ἐλευθεριακός σοσιαλισμός, ἄν δέν θέλουμε νά δοῦμε νέες ἱεραρχίες νά ξεπηδοῦν στήν θέση τῶν παλιῶν.

- Ὁ ἀναρχισμός καί ὁ ἐθνικοαπελευθερωτικός ἀγώνας
- Συνεισφορές γιά τήν ἐπανόρθωση τῆς γνώμης τοῦ κοινοῦ σχετικά μέ τήν ἐπανάσταση στίς ὑπανάπτυκτες χῶρες
- Τριτοκοσμισμός ἤ Σοσιαλισμός;
- Β ι ε τ ν ά μ: Ποιός εἶναι ὁ νικητής;
- Δύο τοπικοί πόλεμοι
- Ὁ πόλεμος, ἡ ἐθνική ἀπελευθέρωση καί τό κράτος
- Μήνυμα πρός τούς ἐπαναστάτες τῆς Ἀλγερίας καί ὅλων τῶν χωρῶν
- Οἱ ταξικοί ἀγῶνες στήν Ἀλγερία
- Ὁ χαρακτήρας τῆς Κουβανικῆς Ἐπανάστασης
- Ἐθνική ἀπελευθέρωση καί κρατική ἐξουσία: Μιά ἀναρχική κριτική τοῦ MPLA στήν Ἀγκόλα
- Ἀφγανιστάν: Παγκόσμια κρίση;